Vagyunk... leszünk... Megjelenik március, június, szeptember, december hónapokban

Átalvető

113

2020. március Az Erdélyi Körök Országos Szövetségének és az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesületének negyedéves lapja

Csomortáni Gál László: „Szent arcodat köpdösték...”

A TARTALOMBÓL

Trianon – 100
Bennünk égő Trianon-vezércikk 4
Köd a Királyhágón 7
Szabó István:
Se veled, se nélküled 8
Szász I. Tas a nemzettudatról 11
Ágoston András jegyzetei 22
Nemzeti Alaptanterv 24
Vélemény: Stefka István,
Fasang János,Balázs Gyula,
Székely Ferenc írásai 27
Kincses Előd:
30 éves a fekete március 32
Támogatóink 33
Szórvány Resicabányán 34
Sajtótörténet:
A Székelység c. folyóirat 41
Könyves asszonyaink 49
Irodalom: Örkény István 57

Reményik Sándor

In hoc signo...

In hoc signo: e jelben győzni fogsz;
In hoc signo: a kereszt ez a jel;
In hoc signo: a kereszt, mely lesújt,
És a kereszt, mely mindig fölemel.

A tábor nő, a tábor harcra kész.
Új leventékre néz egy új tavasz,
Zúg a szélben a lélek-rengeteg:
Aki velünk nincs, ellenünk van az!

S ha láttuk Urunkat a Golgothán,
Szelíd-szenvedőn – örök a remény,
Hogy meglátjuk még diadalmasan,
S megdicsőülten a Tábor hegyén.

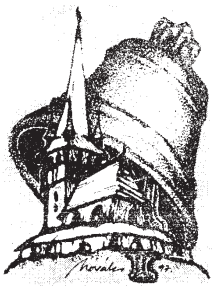

30 éves a Soproni Erdélyi Kör

Decemberben ünnepelte 30. évfordulóját a SEK. Erre az alkalomra jelent meg egy szép kiadású emlékkönyv a kör elnökének, *Dr. Úry Elődnek* szerkesztésében. A terjedelmes és alapos előszót *Tófalvi Zoltán* írta, kitérve az erdélyi magyarság áttelepülésének komplex kérdésére, az erdélyi körök, valamint az EKOSZ megalakulásának történetére, hitvallására. A Soproni Erdélyi Kör gazdag tevékenysége jórészt Dr. Úry Előd nevéhez fűződik, érdemes idézni néhány részletet a vele kapcsolatosan írottakból: 1968-ben kezdő fogorvosként a színmagyar Désfalvára helyezték... A sikeres szakorvosi és főrvosi vizsga után Szászrégenben a szájsebészeti rendelőt vezette... A diktátor Ceausescu házaspár bukása után azonnal bekapcsolódott az RMDSZ szászrégeni szervezetének megalapításába... Marosvásárhely „fekete márciusa” után nyilatkozott a Magyar Televízió Panoráma műsorának, név szerint megnevezve a magyarellenes pogrom szászrégeni és környékbeli szervezőit... ‚Ezért egymást érték a dr. Úry Előd és családja elleni halálos fenyegetések... A családjával együtt ebben a megfélemlített légkörben 1990-ben áttelepedett Magyarországra... 1995-ben nyitotta meg soproni magánfogorvosi rendelőjét... *„Mivel soha nem tudtam magamnak megbocsátani Erdélyország elhagyását, Sopronban való letelepedésem után rögtön beléptem a Soproni Erdélyi Körbe, melynek élére 1992-ben választottak meg, és azóta is a Kör elnöke vagyok”* – írja magáról Dr. Úry Előd.

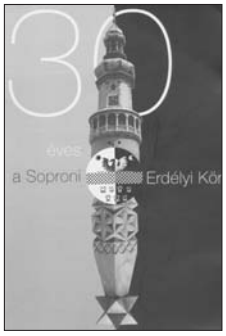

A könyv bevezető dolgozatának további szalagcímei: A soproni Erdélyi Kör az egyetemes magyar feladatok, célok egyik zászlóshajója A soproni székelykapu felállítása Az Erdélyi Ház követésre méltó története Soproni szoba Óradnán A soproni trianoni emlékhely

A hihetetlen mennyiségű és színvonalú tevékenységről szólnak a könyv fejezetei, a kezdetek, az erdélyi kapu, az erdélyi ház története, a trianoni emlékhely, a különféle megemlékezések, az elhangzott beszédek, dokumentumok, Sütő András 75. születésnapjának megünneplése, majd mellszobrának felállítása. Részletesen sorjáznak a 30 év programjai, az Erdélyi házban elhangzott előadások, és kiemelt fejezet foglalkozik az Erdélyi Házban megrendezett képzőművészeti kiállításokkal, a kiállító művészek névsorával és bemutatásával, mely felöleli az erdélyi képzőművészek színe-javát. Természetesen nem hiányozhat a Kör tagjai életútjának bemutatása sem.

Dr. Úry Előd az EKOSZ alelnöke volt évekig, ill. a mai napig elnökségi tagja.

A Soproni Erdélyi Kör története, egész tevékenysége példamutatással szolgál minden erdélyi kötődésű, szívű magyar embernek. Köszönjük nekik.

K. P.

Mezőberényi Erdélyi Kör

A romániai forradalom 30. évfordulójára emlékeztünk a művelődési központban. A Mezőberényi Erdélyi Kör, valamint az Orlai Petrics Soma Könyvtár, Muzeális Gyűjtemény és Művelődési Központ rendezvényén újságcikkekből, korabeli iratokból és tárgyakból nyílt kiállítás a három évtizeddel ezelőtt történt események felidézésére. Ezután *Kajlik Péter*, a Mezőberényi Erdélyi Kör elnöke beszélgetett *Kincses Előddel*, az akkori események egyik vezéregyéniségével. A szervezők meghívták *Király Károlyt* is, aki megromlott egészségi állapotára hivatkozva csak videó-üzenetben köszöntötte a résztvevőket. Helyette testvére, *Király István* érkezett. A rendezvényen részt vett *H. Szabó Gyula*, a kolozsvári Kriterion Könyvkiadó igazgatója is.

A meghívott vendégek szkeptikusan nyilatkoztak az azóta eltelt 30 évről: akkor, a fordulat után, az erdélyi magyarság joggal bízott a szebb jövőben, azonban a márciusi véres események mindezt már akkor megcáfolták. Jogosan vetődik fel a kérdés, hogy egyáltalán forradalom, vagy előre megtervezett katonai puccs történt?!

Marosvásárhely Fekete Márciusáról, melynek a M.E.K. több tagja is szenvedő résztvevője volt, márciusban külön megemlékezést tartanak a helyi Muzeális Gyűjteményben.

Február elsején került sor hagyományos Farsangi Bálunkra, a Berény Szálló Éttermében. A több mint 150 vendég vastapssal fogadta a Kolozsvári Magyar Opera művészeinek műsorát, akik ezennel nótaesttel készültek. A rendezvény a Nemzeti Összetartozás jegyében zajlott, a szokásos kérdőíveken Trianonnal kapcsolatos kérdések szerepeltek.

Kajlik Péter elnök köszöntő beszédében megemlékezett a 100 évvel ezelőtti, számunkra szomorú döntésről és azokról az erdélyi családokról is beszélt, akik, bár nem hagyták el szülőföldjüket, mégis más állampolgárok lettek!

A Mezőberényi Erdélyi Kör 28 éve alakult. Az idei programtervezetben több esemény is szerepel, közöttük a májusban, Mezőberényben rendezendő EKOSZ Közgyűlés is.

Mezőberény, 2020. 02. 10. ***Kajlik Péter***

Salgótarjáni Erdély Kör

2019. december 19-i összejövetelünkön *dr. Brumár Mihály* tagtársunk tartott megemlékezést a temesvári forradalom 30. évfordulójáról.

2020. január 23-i rendezvényünkön Erdély legszebb tájaira juthattunk el *Czenthe Huba*, a Nógrád megyei Fotóklub tagjának vetített képes előadásával.

Gréczi-Zsoldos Miklós tagtársunk pedig 2020. február 20-án emlékezett meg a 75 éve elhunyt Szabó Dezső íróról.

2020. február 5.

Valiskó Ferenc SEK elnök

EMTE

2019 júniusa óta végzett tevékenységünkről pár szóban

2019. június 4. A Nemzeti Összetartozás Napján a paksi Duna parton megtartott megemlékezésen a helyi szervezetekkel közösen megkoszorúztuk az emlékművet.

2019 júliusában, a 10 napig tartó csereszyési irodalmi tábor eseményeinek voltunk résztvevői, ahol határon túli magyar középiskolás diákok táboroztak.

2019. szeptember 7-én megrendeztük az IV. Paksi Puliszka fesztivált, idén is sok látogatónk volt. két színpadon zajlott a műsor.

2019. október 23-án részvétel, koszo-

rúzás a város által szervezett ünnepségen.

2019. november 30-án ismét erdélyi vendégeket fogadtunk, a Szórvány napja alkalmából. *Máté Pál* tagtársunk Szórvány, diszpóra, összetartozás címmel tartott előadást. Másnap, december 1-n a vendégek egy hagyományőrző műsort hoztak, melyet a Paks Városháza előtti térre berendezett Adventi Udvarban mutattak be.

Január 4-5-én a bonyhádi Bukovinai Székelyek Országos Szövetsége tájházában szervezett disznóvágással egybekötött országos eseményen egyesületünk zetelaki ízvilágú ételeket mutatott be.

Az EMTE február elsején megtartotta farsangi bálját, ez volt a hetedik ilyen rendezvény Pakson. A bál mindjárt meglepetéssel kezdődött: *Majoros János* az Átalvető folyóiratból felolvasta Kárpáti Piroska „Üzenet Erdélyből" című versét, ami láthatóan érzelmeket kavart fel a jelenlevőkben.

Bándi Imre elnök

Erdély/Transilvania/Siebenbürgen

A tiszteletre egyáltalán nem méltó kolozsvári „BBTE BTK Magyar Irodalomtudományi Intézete" magyartanárai egy szolidaritási nyilatkozatot adtak ki a magyarországi egyetemi oktató kollégáik, valamint a Magyartanárok Egyesülete felé, melyben egyetértésüket fejezték ki a módosított Nemzeti Alaptantervvel (NAT) szemben megfogalmazott bírálatokkal Ebben a nyilatkozatban amiatt aggódnak a magyartanárok, hogy a Nemzeti Alaptantervben „Wass Albert műveire bukkantak"

Oda jutottunk, hogy az erdélyi magyar egyetemi oktatók(!) az egyik legnépszerűbb magyar szerző ellen szólalnak fel? Ahelyett, hogy oktatnák a fiatalokat, Wass Albert ellen uszítanak? Ez nem szolidaritási nyilatkozat, hanem magyargyűlölet!

Emlékeztetőül: Szakmai felmérések alapján Wass Albert a legnépszerűbb magyar regényírók egyike a „Kard és kasza", „A funtineli boszorkány" és „Adjátok vissza a hegyeimet!" regényeinek köszönhetően!

(Ilyen erdélyi magyar értelmiségiek is vannak! SOS! A szerk.)

Trianonról rendez nemzetközi konferenciát az MTA

Mintegy harminc külföldi előadó részvételével nemzetközi tudományos konferenciát rendez a trianoni békeszerződésről a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Trianon 100 Lendület Kutatócsoportja júniusban. Az MTA tájékoztatása szerint „Trianonon túl".

A háború vége a dunai Európában: új korszak? (1918–1924)" című tanácskozásra Ausztriából, az Egyesült Államokból, Németországból, Franciaországból, Romániából, Ukrajnából, Svájcból, Olaszországból, Horvátországból és Szlovéniából érkeznek előadók

Az előadások a hagyományos politika- és diplomáciatörténet helyett Közép- és Kelet-Európa újjászervezésére, a Magyarországon történtek regionális összehasonlítására és a társadalmi tapasztalatokra összpontosítanak – olvasható a tájékoztatóban.

Ezért az előadások olyan témákkal is foglalkoznak, mint az erőszak (köztük a vörös- és a fehérterror), a kultúra szerepe, a magyar film és színház helyzete, a határváltások mindennapi hatásai, a háború végének regionális sajátosságai, az eszmetörténet, a gazdaság és a társadalom átalakulása, a nők és a gyerekek helyzete.

Az MTA felidézte, hogy a trianoni békeszerződés Magyarország számára sorsfordító, máig ható esemény volt. A társadalmi-gazdasági veszteségek mellett a magyar tudományosságot is súlyos csapás érte: határon kívülre kerültek jelentős szellemi műhelyek, más országok állampolgárai lettek neves kutatók.

Az MTA tájékoztatása szerint az Ablonczy Balázs történész által vezetett, 2016-ban alakult Trianon 100 Lendület Kutatócsoport tagjai a centenáriumra készülve számos olyan új, friss és érvényes művet publikáltak, amelyek a szélesebb közvélemény számára is orientációs pontot jelentenek. Munkájuk eredményeként eddig öt könyv jelent meg.

A projekt végére várhatóan 12–14 kötetet publikálnak a békeszerződés körülményeiről. Emellett több tucat tudományos cikk, nemzetközi és hazai konferenciaszereplés és nemzetközi kooperáció született a kutatócsoport munkája nyomán sorolták, arra is felhívva a figyelmet, hogy a júniusi konferenciát az eddigi eredmények bemutatásának szándékával rendezik meg.

(hirado.hu)

Pártfúzióval létrejött az Erdélyi Magyar Szövetség

Az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) és a Magyar Polgári Párt (MPP) fúziójáról döntött január 18-án Csíkszeredában a két párt küldöttgyűlése. Az új párt az **Erdélyi Magyar Szövetség (EMSZ)** nevet fogja viselni

A pártok határoztak arról, hogy az egyesült párt bejegyzési procedúráját az önkormányzati választások után indítják el, a választásokon pedig az Erdélyi Magyar Szövetség elnevezésű politikai szövetségben vesznek részt.

Csomortányi István, az EMNP elnöke a két párt együttes kongresszusa utáni sajtótájékoztatón elmondta: úgy ítélték meg, hogy a választási részvételüket tennék kockára, ha már az önkormányzati választásokra a fuzionált párttal készülnének. Nem biztos ugyanis, hogy addig sikerül lezárni a fúzió bírósági bejegyzését. Ezért döntöttek a politikai szövetség megkötéséről, melyet sokkal egyszerűbb jogi procedúrával lehet bejegyeztetni.

Mezei János MPP-elnök elmondta: a két párt politikai szövetségéről szerződést kötöttek, mely paritásos döntéshozást ír elő. (hirado.hu)

Szerkesztőbizottság:
Dr. Kövesdy Pál főszerkesztő, B. Osvát Ágnes (irodalom és gyermekoldal), Szabó M. Attila (Székelyudvarhely), Máté Pál (Szekszárd)
Kiadja az EKOSZ elnöksége
Alapító főszerkesztő: Orbán László
Levelezési cím: *Dr. Kövesdy Pál – 7100 Szekszárd, Otthon u. 2. Tel./fax: (36) 74/417-705*
E-mail: ekosz@tolna.net
A kiadásért felel a lap főszerkesztője • ISSN 1416-4698
Nyomdai előkészítés: Galamb Marietta • Nyomdai munkák: Böcz Nyomda, Szekszárd

Bennünk égő Trianon

Első emlékeim a külvilágról a világháború végéhez, a Kolozsvár egét pásztázó légvédelmi fényszórók fénynyalábjaihoz és a szamosfalvi repülőtér lebombázott hangárjaihoz kötődnek, meghatározó érzéseim pedig a hátrányos megkülönböztetettség és a félelem voltak. A község (Apahida) vasgárdista kocsmárosa listát készített a temetőben legéppuskázandó néhány magyar családról, amit az oroszok bevonulása meghiúsított ugyan, de a mindenhonnan áradó gyűlöletnek nem szabhatott gátat. A község központjában, szüleim patikája előtt vasárnap délutánonként flangáló román legények (a cángulyok) elől bújtam-menekültem, a szeretett nagybátyám által készített, soha nem látott, csodálatos papírsárkányt pedig, amit büszkén akartam mutogatni a többi gyereknek és azzal velük együtt játszani, az egyik román gyermek egy hatalmas kővel zúzta szét, a magyarokat csúfoló rigmus kíséretében. (Életrajzi részlet.)

A szörnyű „centenárium“ évében a „győztesek“, rabtartóink diadalt ülnek, fensőbbségesen megmagyarázva, miért volt minden törvényszerű és igazságos, mi pedig történelmünk legrettenetesebb évszázadát hordozzuk magunkban. Bizonyára néhányan kárhoztatni fognak, miért rántom a lelkeket a mélybe, miért nem a vígaszról, a reményről szólok. Nem tehetem, nem hazudhatok magamnak és az olvasónak. Képtelen vagyok objektíven, hideg fejjel, „tudományosan” megnyilvánulni (megteszi ezt a szakmunkák sora), és abban is biztos vagyok, hogy a leszakított magyarság döntő többsége, generációkon átívelve is hasonlóképpen van ezzel. Eszmélésünk, egyéni- és közösségi lényünk kialakulása-formálódása a kisebbségi lét jegyében történt-történik száz éve, és nincs, nem lehet olyan erdélyi magyar, aki ne cipelne lelkében örök sebeket. Ha megúszta kisgyerekként, nem úszhatta meg a későbbiekben, az iskolában, a katonaságnál, a munkahelyén, élete során bármikor és folyamatosan, elkerülhetetlenül. A terhet – meglehet nem is tudatosan – hordozzuk egész földi létünk során. (Miközben itt élnek velünk egy hazában olyanok, pl. a Magyar Taudományos Akadémia egyik jelesnek ítélt tagja, aki minket „Trianon-szindrómában“ szenvedőknek és mítoszokból táplálkozóknak ír le. Aligha lehet ezt tájékozatlansággal, empátia-hiánnyal magyarázni, sokkal inkább patológiás dilettantizmussal, vagy szándékos ellenséges érzéssel.)

Élni viszont mégis csak kell, még ha már a világ e sarkába születtünk is. Makkai „nem lehet“-jéből („nem *tudom elképzelni a kisebbségi életnek semmiféle emberhez méltó elrendezését*“) törvényszerűen született tehát Reményik élet-parancsa, a *„lehet, mert kell!“*. De hogy ennek mi az ára, azt csak az átélők, a kitartók tudják...

Azonban – ha már felmerült Makkai Sándor eme gondolata, akkor egy mondatnyi kitérőt kell tennünk az „otthonról” „idehaza” településekről is. Magunkról. Szüntelen lelki tépelődésünkről, sodródásunkról. Megszűnt számunkra ugyanis a kisebbségi lét, lelkünk kitárult, megcsókoltuk gondolatban a befogadó haza földjét, de az odahagyottat kivetni magunkból már sosem fogjuk, kisebbségi létünket valamiképpen a sírig viseljük. Az alkalmazkodás a túlélés alapfeltétele, de nem mindegy ennek formája, határai, és hogyan-miként következik be a feladás, a beolvadás. A lélek természetéhez tartozik a rossz feledése, hátrahagyása, és megértéssel kell lennünk azon sorstársaink iránt, akik természetes folyamatként vetik le magukról a múltat, csakhát tudnunk kell, hogy ennek ára a belső szakadás, lelkünk talán jobbik részének feladása. Ami pedig az otthon maradókat illeti, teljes szívvel állunk melletünk, tesszük amit innen tenni lehet értük, és síratjuk a mindennapok sodrásában kényszerből feladókat. (Utalunk itt Makkay József interjújára a 34. oldalon.) Van viszont egy másik – nem kis- embercsoport is, kiknél a feladás folyamata a gyökerek fokozatos kiszáradása nyomán történik, már ha kialakultak, módjuk volt kialakulni egyáltalán, vagy sikeres volt az okos, ravaszul kimódolt elnemzetlenítés immár évszázados gyakorlata. A legszomorúbbak a tudatos, haszonelvű feladás nem ritka esetei, melyeket nem látni nem lehet, de az sem állja meg a helyét, hogy távoztunkkal elveszítettük az ítélkezés jogát, hiszen ehhez minden, magyarságát megtartó embernek, éljen bárhol e földön,

Ébredj ember mély álmodból

Jelen lapszámunk belső ábrái, valamint első-hátsó borítólap, ismét **Csomortáni Gál László,** tavaly júniusi számunkban bemutatott képzőművész legújabb, immár világhírű munkái.
Itt jegyzendő meg, hogy szintén a tavalyi, júniusi számban, a hátsó borítóra Dávid Júlia festménye került, amit Cs. G. L. munkájaként mutattunk be. Mindkét művésztől ezúton kérünk elnézést a tévedésért.

joga van. A „selejt“ leforgácsolódása elkerülhetetlen, de szánalmas jelenség.

A száz év legnagyobb csodája Bartis Ferenc szavával az *„És mégis élünk!“* Az emberi történelem tele van a népek, országok kipusztulásának, eltűnésének példáival. Mi pedig, mindennek dacára, mégis élünk. Az „újnak“ mondott történelmi korban talán Lengyelországot érte még hasonló csapás, de volt-van egy nagy különbség. Eltekintve attól, hogy - Istennek hála - az végül is ideiglenesnek bizonyult, a hódítók, pusztítók soha nem kellett azt érezzék, hogy *az áldozat további léte veszélyt jelent számukra*, hiszen megalapozott saját történelmük, országuk volt, nem rabolták el azt senkitől. Trinon legszörnyűbb bűne számunkra az, hogy ilyen helyzetbe kényszerítette a magyarságot, hogy nem csak jelenét tette tönkre, de végleges elpusztításának feltételeit, motivációit is megteremtette. Románia vonatkozásában legfőképpen.

Hát igen, itt és így élünk ma, a történelem minket ért legszörnyűbb csapásának századik évfordulóján. És eme rettenetes évfordulón változatlanul merül fel a kérdés: mit lehet tenni ma, egy átalakulóban lévő Európa, világrend és világszellem körülményei között.

Amikor a csapás még friss volt, amikor szédülten nézett szembe a magyarság a jövővel, azzal, hogy lesz-e tovább, és lehet-e tenni valamit, Albrecht Dezső ezt mondja: *„Végeredményben nem is az a tulajdonképpeni probléma, hogy mit lehet és mit nem lehet, hanem az, hogy hogyan lehet”*. (SZIT által gyakran idézett mondat.)

A „hogyan lehet“ kérdése, annak felvetése és a lehetőségek keresése a két világháború között indult el és folyt csodálatos sikerrel a megmaradt Magyarországon, mígnem egy ismételt, elnemzetlenítő csapás ért, és tartott az u.n. rendszerváltás után is. Alig 10 éve nyílt meg a remény kapuja és pirkad az ég alja, de a sötét felhők változatlanul gomolyognak felettünk-köröttünk, és villámaik csapkodnak szüntelenül. Jelen írás nem taglalhatja a kialakulóban lévő új európai- és világrendet, csupán a minket, erdélyi magyarokat leginkább érintő részével, Romániával kapcsolatosan szólnék néhány szót.

Ahogy miniszterelnünk fogalmazott, véget érni látszik a száz év magány. Mondta ezt annak dacára, hogy iszonyatos erőkkel állunk szemben, melyek egész nyugati civilizációnkat, a nemzetek létét fenyegetik. Természetesnek mondható, hogy mi, magyarok váltunk a fő ellenséggé, mi, akik a legkövetkezetesebben és a legnagyobb véráldozatokkal védelmeztük a keresztény nemzetek civilizációját, a Muhi csatától 1956-ig és napjainkig, amikor elszántan védelmezzük a nemzetek Európájának eszméjét, tágabb értelemben az eredendő jót az ősgonosszal, a rendet a káosszal szemben. Mi, akik a kontinens talán legfőbb befogadói voltunk a Szent Korona ege alatt, mégis a két világháború legnagyobb vesztesei lettünk és vagyunk, akik a történtek nyomán leginkább érezzük, mit jelent egy nemzethez tartozva magányosnak maradni.

Igen, magányunk (a többes szám az összmagyarságot jelenti!) most szűnőben van, társakra találtunk, dacára történelmi ellentéteinknek. Elsőként a V4-ekről szólt Orbán Viktor, de sajnos, Romániát nem sorolhatjuk közéjük. Hogy miért? Elsőként azt kell látnunk, hogy Románia „libling“ volta kiemelt geostratégiai szerepének tudható be a nyugati világbirodalom számára, az ősellenfél Oroszország hátában, több évszázados, hihetetlen és ki nem érdemelt felemelkedésüket és mai érinthetetlenségüket is ennek köszönhetik. (Boros Imre.) Csakhogy a jelek szerint nem látják vagy nem érdekli őket (?), hogy szülőatyjuk, a globális hatalom tényekedése nyomán most a nemzetek felszámolásával éppenséggel Románia legfőbb összetartó ereje, a kóros, gyűlöletbe torkolló nemzeti érzés kerülhet légüres térbe, ezzel a legtöbbet, mindenüket vesztenék el. Aztán meditálhatnak utólag, miért is kellett a baráti jobbot ellökni. A felajánlott papírsárkányt szétzúzni.

De magányunkat – a politikumon túl - talán a legjobban Wass Albert gondolata mentén oldhatjuk föl, miszerint úgy válhatunk magyarabbá, ha emberebbé lenni igyekszünk. Ha Ady magyarságtudatának szenvedélye a legnemesebb erkölcsiség eszméjével fonódik össze. Ez jelentheti ma a minőség forradalmát, a kiutat az általánossá váló rosszból. Megvannak hozzá az ősrégi és hihetetlenül értékes gyökereink, az emberiség szellemi életének élvonalába tartozó teljesítményeink sora, ezért bizakodásunkat a magyar jövőben megalapozottnak érezhetjük. Hogy kiérdemeltük-e, azt a legfőbb bíró majd eldönti.

Kövesdy Pál

Bartis Ferenc

És mégis élünk!

Széttépve és összetörten,
Győzelmektől meggyötörten,
Már magzatként bajba-ölten,
Vándor bölcső-temetőkben
    És mégis élünk...
Dobra vernek minden vágyat,
Árverezés a vasárnap;
Nászunkra is gyászhír támad:
Üresek a gyermekágyak
    És mégis élünk...
Elvadult a dűlők lelke:
Kórót terem tarló, mezsgye;
Pusztul a föld egyre, egyre,
Hull a szikla tenyerünkbe
    És mégis élünk...
Fogaskerék, futószalag:
Egyik elment, másik maradt.
Bölcsőnk, sírunk porrá szakadt,
Zokognak a kövek, szavak
    És mégis élünk...
Hogyha sírunk: kiröhögnek.
Hogyha küzdünk: fel is kötnek,
Hogyha kérünk: odalöknek
Történelmi káróromnek
    És mégis élünk...
Magyar, szavad világ értse!
Anyanyelvünk létünk vére!
Anyánk szíve tetemére
Átok zúdult: vége, vége..
    És mégis élünk..

Kolozsvár, 1956. november 1.

Bartha Pál

Trianon-ügyben fellángolt a kultúrharc

Úgy tűnik, Trianon-ügyben fellángolt a kultúrharc, amit még az elején jó lenne szolid mederbe terelni. Tekintettel arra, hogy az idén lesz a trianoni békediktátum centenáriuma, arra szeretném felhívni a történészeket és a médiában megnyilatkozókat, hogy kétszer is gondolják át, amit e kényes témában leírnak.

Számomra érzelmileg mit jelent Trianon? Odalett a Kárpátok hatalmas védőkaréja, erdeink 84 százaléka; Pozsony, első magyar nyelvemlékünk, a Halotti beszéd lelőhelye, a koronázóváros, ahol a reformkorban a magyar nyelvért folyt a küzdelem; Kassa, ahová a méltóságos fejedelem, Rákóczi Ferenc a száműzetésből tért haza végső nyughelyére; Munkács, ahol Zrínyi Ilona – a hároméves osztrák ostrom alatt – a várfalon kézen fogva sétált gyermek fiával, ezzel mutatva meg elszántságát a császári sereg felé; kincses Kolozsvár, Mátyás király szülővárosa; Vajdahunyad, a Hunyadiak fészke; Gyulafehérvár, ahol az Árpád-korban alapított püspökségek legépebben megmaradt székesegyháza áll; Brassó, Európa legkeletibb gótikus katedrálisával; Nagyvárad, Szent László király és Ady városa; Nagyenyed, az erdélyi magyar oktatás fellegvára; Arad, a magyar Golgota; az aracsi pusztatemplom, a Mohács előtti Délvidék magyarságának monumentális emléke; és Fiume, Magyarország kapuja a tengerre. Fiumét Mária Terézia nem ajándékba adta Magyarországnak Horvátország testéből, hanem a magyar lakosságát a török háborúk alatt elvesztő Szerémségért cserébe kaptuk.

A kis halászfaluból pedig mi, magyarok építettük ki az első világháborúig Adria negyedik legnagyobb kikötőjét. Az elszakított magyarságnak el kell viselnie a másodrendű állampolgárságot; a korábbi magyar többségű városok etnikai összetételének erőszakos és radikális megváltoztatását; a település- és közterületneveknek idegenné torzítását, még a magyar többségű vidékeken is; köztéri szobraink lecserélését helyhez nem kötődő személyek szobraira; történelmünk meghamisítását és műemlékeink kisajátítását; valamint magyar iskolahálózatunk szétzúzását.

Erdély vizuális leigázása, a hagymakupolás honfoglalás pedig nagy ütemben folyik állami támogatással. Napjainkra pedig a nyáját vesztett templomok és elvadult temetők százai bizonyítják a magyar lét megállíthatatlan visszaszorulását a Kárpát-medencében.

A Kárpát-medence tökéletes gazdasági egység volt, a Monarchia pedig óriási piac. A feldolgozóipar zöme az ország közepére összpontosult, az alapanyagok pedig a peremvidéken voltak fellelhetők. Trianon ezt a csodálatos gazdasági szövetet tépte szét, egyúttal megsemmisítve az óriási belső piacot is. Az angol gazdaságkutató, Angus Maddison szerint 1870–1913 között Magyarország gazdasági növekedését Európában csak Németország, Dánia és Svájc haladta meg.

Néhány kiragadott példa a magyar iparból: a századfordulón Kispesten épült fel a Monarchia legnagyobb mezőgazdasági gépgyára, az osztrák Hoffer-Schranz leányvállalataként; az óbudai hajógyár Közép-Európa legnagyobb folyamihajóépítő üzeme volt; a Ganz Danubius Fiumében tengerjárókat, torpedónaszádokat, torpedórombolókat, tengeralattjárókat és gyorscirkálókat épített; a 100 km/óra sebességre képes MÁVAG mozdony 1900-ban Párisban elnyerte a világkiállítás nagydíját; a Ganz erősáramú elektrotechnika a századfordulón a világ élvonalát jelentette, világhírűek voltak a Kandó mozdonyok, turbinák és világítástechnikai berendezések; a Tungsram a XX. század elején elkezdte a volframszálas izzók gyártását; Budapest a századfordulón Európa malomipari központja volt, a világon Minneapolis után a második legnagyobb; 1881-ben államilag támogatott iparpolitika lépett hatályba, az adókedvezményben részesülő gyárak munkájukhoz kötelesek voltak hazai terméket vásárolni.

Komoly megrendelő volt a hadsereg. Kiemelendő, hogy a külföldi befektetők ekkor nem úgy viselkedtek, mint a mai multik! Ugyancsak Maddison szerint 1910-ben Magyarország egy lakosra jutó GDP-je az osztráknak 77, a legfejlettebb 12 nyugati ország átlagának pedig 1913-ban az 57 százaléka volt. E mutatók 2001-ben 37 százalékra zuhantak. Magyarország 1913-ban állt legközelebb a fejlett Nyugathoz.

Trianon ezt az ígéretes gazdasági felzárkózási folyamatunkat zúzta szét!

A Monarchia részeként nagyhatalmi státusunk volt, így szuverenitásunk sokkal nagyobb volt, mint manapság. Trianonnal Hitler és Sztálin játékszerévé váltunk az utódállamokkal együtt: jött a második világháború, a fasizmus és a bolsevizmus. A Monarchia szétzúzásának egyetlen igazi győztese van, az ügyes és szerencsés Ausztria. Magyarország és az utódállamok gazdaságilag és politikailag mind rosszul jártak, de messze a legrosszabbul Magyarország.

A második világháború utáni közel fél évszázadban nemzeti jövedelmünknek aránytalanul magas részét fordítottuk iparfejlesztésre, valamint mezőgazdasági nagyüzemek létesítésére, és ez az óriási összeg a rendszerváltás és a vámhatárok leomlása után szinte teljes mértékben kidobott pénznek minősült. Iparunk szinte teljesen megsemmisült és a mezőgazdasági nagyüzemi infrastruktúra jó része is ebek harmincadjára jutott.

Ez a mi igazi problémánk, a Kádár-kortól megörökölt államadósság mellett! Mennyivel jobban jártunk volna, ha nincs Trianon, és a szóban forgó hatalmas összeget a periféria felzárkóztatására fordítottuk volna. A Monarchiát tizenkét nemzetiség nacionalizmusa bomlasztotta, mert a nemzetiségi kérdés valóban megoldatlan volt. De felteszem a költői kérdést: az utódállamok megadták azt a jogot a magyarságnak, amit ők a XX. század elején maguknak követeltek?

A magyar történészeknek több empátiával kellene megközelíteniük a Mohács utáni második legnagyobb nemzeti tragédiánkat. Végül nem mehetünk el szó nélkül az elcsatolt részek magyarságának vészes fogyatkozása mellett.

Az egyre gyorsuló asszimiláció legfőbb oka az, hogy e nemzettudatában megalázott népesség lelkileg belefáradni látszik a magyar létért való küzdelembe. Mindezek alapján, a Trianonnal kapcsolatban megnyilatkozók felelőssége igen nagy. Elszakított testvéreink magyar identitásának rombolása helyett azt inkább erősíteni kellene!

(A szerző nyugalmazott erdőmérnök)

Ráfordultunk a szörnyű centenárium évére, kötelességünk az emlékezés és emlékeztetés. Azok számára, akikhez nem jutott el az alábbi szívszorító dolgozat, közöljük azt némi rövidítéssel.

Köd a Királyhágón

Alexa Károly

Erdéllyel nem nehéz bennünket megríkatni – így indítja rövid cikkét Kosztolányi Dezső a Nyugat 1920. márciusi számában, annak is a vége felé, a kritikai rovatban. „Édes véreink szenvednek ott, kikkel már több mint egy éve nem beszélhetünk [...], és a szavukat se halljuk, mintha valami bányaomlás eltemette volna őket...” Különös könyvismertetés első mondatai kezdődnek így, ezekkel a feketén pátoszos szavakkal, és a méltatás azért különös, mert bár egy kötetet forgat és mérlegel a kritikus, lényegében ilyen-olyan másolatban szállongó lapokat kapkod össze, néha szinte a szavaló szájakról szed össze strófákat. Ráadásul olyan verselőről van szó – hihetünk a minden magyar költeményt számon tartó Kosztolányinak –, akinek híre sem volt korábban.

Kataklizma dobta őt föl „egy éve”, nincs neve, ha volt is, elveszítette vagy elhagyta, Végvári-nak mondják: „Erdély földjén az utolsó bárd”. Egy költő, aki lemond legszentebb védjegyéről, a nevéről, és aligha félelemből, inkább azért, hogy szava ne csak az övé, hanem mindenkinek a szava lehessen; a kor teremtette „irodalmi típus: a tébolygó és titkoníró magyar poéta, az álarcos költő [...], akinek földönfutó magyar szavaival kell bujdosnia átkozott módjára egy elátkozott földön.”

Ez az „egy év” éppen most fejeződik be – száz évvel ezelőtt... Előttem a Végvári versek sokadik fotómásolata, gyarló kötésben, a legutóbbi rendszerváltozás pillanatából, amikor végre újra fájhatott – nyilvánosan és ennek hangot adva – az, ami fantomfájdalomként gyötörte és gyötri a magyarságot egy évszázada. Ez az „egy év” az, amikorra minden eldől, végérvényesen, amikor és ahogy a magyar világ kétharmada idegen impériumok hatalmába kerül, és ez a versgyűjtemény annak a költői tükre, hogy miként, milyen moccanásokon keresztül tűnt el a „magyar világ” Zsablyától Ökörmezőig, Gölnicbányától Monyorókerékig és Szépkenyerűszentmártonig. A falvakban és a városokban, az utcákon és a házakban, a közéletben és a lélekben, a történelemből és az anyanyelvben.

De most csak a százéves Kolozsvárt képzeljük magunk elé, a – mondhatni – „kisebbik Magyarország” fővárosát, a hazátlanná vált Végvári otthontalanná vált lakhelyét. Az intézmények eltűnését és hajdani önmaguk ellen fordulását számon tartja a történettudomány, a rendelkezéseket és a legdurvább atrocitásokat is; némely regények, családi levelezések, újságcikkek, periratok és naplók alapján szinte napra pontosan magunk előtt látjuk az élet démoni metamorfózisát. Olyan változást, amelyre senki nem lehetett felkészülve, amely a test és lélek olyan tartalékait volt kénytelen megmozdítani, amilyennek a meglétéről, úgy lehet, nem is volt tudomásunk.

Azt tudjuk, hogy – itthoni „irredenta” könyveimet lapozgatom – 1918. december 24-én megszállják a románok a kolozsvári főpostát, és azon nyomban kétszáz terítékes bankettet tartanak a New York étteremben a tisztjeiknek és Kolozsvár előkelő román urainak. És fél szemmel a szálloda ablakából azt is látjuk, amint a hiányos ruházatú nők és román bakák hórát táncolnak a Mátyás-szobor körül.

Az új évben, január 15-én letartóztatják a magyar főkormánybiztost, és 18-án 9 órakor elfoglalják a megyeházát: ebben a pillanatban szűnik meg a magyar szupremácia a Királyhágón túli Magyarországon. Tudjuk, hogy 1919. május 10-én kapnak ultimátumot az egyetem tanárai a hűségeskü letételére, és 12-én már katonák hajtják ki őket az utcára, s azt is olvassuk, hogy a Z. 599/1920 számú ukázzal lakoltatják ki Ferencz József unitárius püspököt a rezidenciájáról, és 1921. november 1-jén szállítják egy textilgyár padlására a 48-as ereklyemúzeum kincseit... És folytathatnánk. A végtelenségig s tán napjainkig.

De azt nem tudjuk, hogy először mikor lökik ki helyéről a tüzelőért sorban álló magyar öregasszonyt, először mikor tömnek mosószappant a magyar óvodás gyerek szájába, mert magyarul mert megszólalni, és mikor mocskolják be a Szent György-szobrot először a Farkas utcai templom előtt. Idézzük vissza? „Nem mint ellenség jöttünk, hanem mint a lakosság jó barátja” – mondta volt a román főtiszt, amikor 4000 katonája élén fogadta a Honvéd utcai vámnál a város elöljáróinak hódolatát 1918 karácsonyán.

Végvári naplót ír, azaz a Végvári címkét magára ragasztó, mitológiai képzetet kisajátító „közösségi tudat”, „kollektív én” – sutábbnál sutább megfogalmazások ezek – a Város mindennapjait megélve napi lírai feljegyzéseivel öntudatlanul és szándéktalanul és végérvényesen átjátssza a történelmet az alvilág mitológiai terébe és végérvényességébe. Úgy, hogy a maga lelki utazása során beleépíti ebbe az új „költői” világba mindazt, amit a magyar és európai kultúra emlékként és kódként felkínál neki.…

A valaha polcomra és kezembe keveredett Végvári versek című kötet 116 lapot tartalmaz, 1921-es kiadvány másolata, amelybe jótett lelkek annak idején a Segítsetek és a Mindhalálig című – utóbb már alig azonosítható – gyűjtemények verseit szedték egybe. A versek legnagyobb hányada 1919-ben született, éppen száz éve. És ezután Végvári eltűnik. Noha mindenki sejti, majd tudja, hogy ez a név kit is takar. Végvári önmaga elől tűnik el. Előttem Reményik Sándor Összes verseinek 1997-es budapesti összeállítása, ebben nyomokban sem találkozunk azokkal a darabokkal, amelyeket Erdély végpusztulása csiholt ki belőle. „Belőle?” Valakiből, akiből nem a költői ihlet, hanem a nemzet végzete sajtolja ki az efféle sorokat: „*Leszek őrlő szú az idegen fában, / Leszek az alj a felhajtott kupában...*” vagy „*Ne csodáld, Isten, ha akad oly bátor, / Keserű szívvel, aki zaklat s kérdi: / Meguntad, Uram, mivelünk beszélni?”*

Aki Végvárit keresi Reményikben, vagy a korábbi és későbbi Reményiket akarja tetten érni Végváriban, annak a költő verseit kell olvasni, a kései lírai vallomásokat (Valaha voltam, Ahogy lehet, Vallomás, Miért hallgatott el Végvári?) arról a hallatlan személyes erőpróbáról, amelynek során az alanyi költői ihletettség feszül szembe a történelem verset zsaroló démonával. Egyetlen valóban poétikus példával élve: hogyan változnak a Végvári-versekben életre keltett Bach-korszakbeli bujdosó madár allegóriák valami „mássá” utóbb, a Darvak című versben? „*Ők elindultak melegebb vidékre / Hogy télbe fordult itthon a világ. / A Királyhágón sűrű köd gomolygott, / És eltakarta Transsylvániát.”* Ilyen sorokat olvasva ma is okkal láthatjuk a költőt – bárhogy nevezze is éppen magát – az erdélyi költészet megteremtőjének.

(Év végi zárójel: A Végvárira visszanéző Reményik Sándor a kolozsvári evangélikus gyülekezet főgondnoka volt, a hajdani Bel-Magyar és Híd utca sarkán. Megtudhatjuk-e valamikor valahonnan, hogy milyen énekekkel várták Istennek eme hajlékában a Megváltó eljövetelét 1919 karácsonyán?)

Magyar Nemzet online – Lugas, 2020. január 1.

Se veled, se nélküled

(Egy 1922-ben megjelent meghökkentő röpirat margójára)

Románia annyira szerencsés, hogy nincs is szüksége politikusokra. (Petre P. Carp)

Mi a rafinált magyar oligarchiával vívott párbajban edződtünk. (Alexandru Vaida Voevod)

Az agg Churchill – háta mögött immár a Történelemmel és nem csekély saját magával, megkockáztatta a próféciázást. Azt mondta: a Szovjetunió (Sztálin) túlnyerte magát a háborúban (megszállta Köztes-Európát), de jönnek az „emésztési zavarok”, amit majd Moszkva nem tud kezelni. Nem tévedett.

Túlnyerés...emésztési zavarok... Hallottuk már, hogy minden túlzás betegség? Gondolkozzunk el ezen! Az ókor óta illenék tudni, nemcsak egészségeseknek és betegeknek, hanem politikusoknak is. Pláne, történelemcsinálóknak. 1920. június negyedike óta nincs őszinteség, nincs nyugalom, nincs felhőtlen öröm a Duna mentén. Sehol. Sem a győztesek, jobban mondva nyertesek táborában, sem a nagy vesztes Magyarországon.

A győztesnek mindig igaza van?

Felkiáltójelek

!

„Nincs magyar nemzet, nincs magyar dinasztia, mindössze egy korona van, valamint tizenötezer osztrákból lett nemes. Ha egyszer ezek birtokait felosztanák, a magyarság, mint olyan megszűnnék.(...) Végül is kik a magyarok? Magyarország elnemzetlenített népekből állt össze. Az ország eredeti lakói az őslakosok s nem a magyarok.” Aki ezt 1919-ben jegyzőkönyvbe mondta - Philippe Berthelot - a francia külpolitika kulcsfigurája, a békecsinálás egyik döntnöke - még hozzátette: a magyarok „perfid, acsarkodó és csökönyös ellenség.” Möszjő Berhelot azt is kijelentette, hogy az új határok a lehető legigazságosabbak.

!

„Ha Magyarország tönkremegy, mi is elpusztulunk, s elvész népünk meg egyházunk; ha országunkat elszakítják Magyarországtól, vége sok évszázados történelmünknek és jövőnknek.” (Friedrich Teutsch erdélyi szász püspök, 1916.)

!

„Bukarestben káoszra találtunk, mely maga volt a közélet alapja. Úgy éreztük magunkat, mint a bolondok házában. A bennszülöttek mindezt természetesnek és jónak találták. Nem mondták ugyan, de éreztették velünk társadalmi és politikai alacsonyabb rendűségünket. (...) A magyar grófok nagyzási hóbortja a velük való politikai és szokványos érintkezés során demokratikus volt az akkori idők bukaresti politikai parvenüinek krémjéhez képest.”

Másutt: „A régi Romániával való egyesülésünknek semmiképpen sem az volt a célja, hogy mi odaátról, nyugat-európai kultúránkkal, olyanokká váljunk, mint az itteniek: egy rakás bukaresti nyomorrá! Itt nyomorban vagy, nem is a Balkánon, hanem Ázsiában!” (Alexandru Vaida Voevod)

Itt megkockáztatjuk, hogy a „rakás” szó után kétszer is emlegetett „nyomor” nem más, mint eufemizmus, valójában egy lényegre törőbb, népi zamatú, esz betűvel kezdődő és ar végződésű hárombetűs szót helyettesít. De mivel e véleményét Vaida a bukaresti katolikus püspökkel (R. Netzhammer) osztotta meg, a főtisztelendő excellenciás úr viszont az utókorral osztotta meg – így érthetően csiszolni kegyeskedett ezen a dolgon.

!

„Úgy tűnt nekem, hogy a Kisantant, amelyre a csehek a franciák bátorítására a biztonságukat próbálták alapozni, mesterséges, ostoba képződmény volt, amely annak a bosszúálló, érzelemmel átitatott szellemnek futóhomokjára épült, amelyet a francia politika irányított az I. világháborút közvetlenül követő években.” (George Kennan)

!

„Nagy reményeket fűztünk ehhez az eseményhez. Azt hittük, hogy Isten hívott minket, és most a pokol legpiszkosabb művét végezzük.” (Henry White, az amerikai küldöttség tagja a párizsi béketárgyalásokon, 1919.)

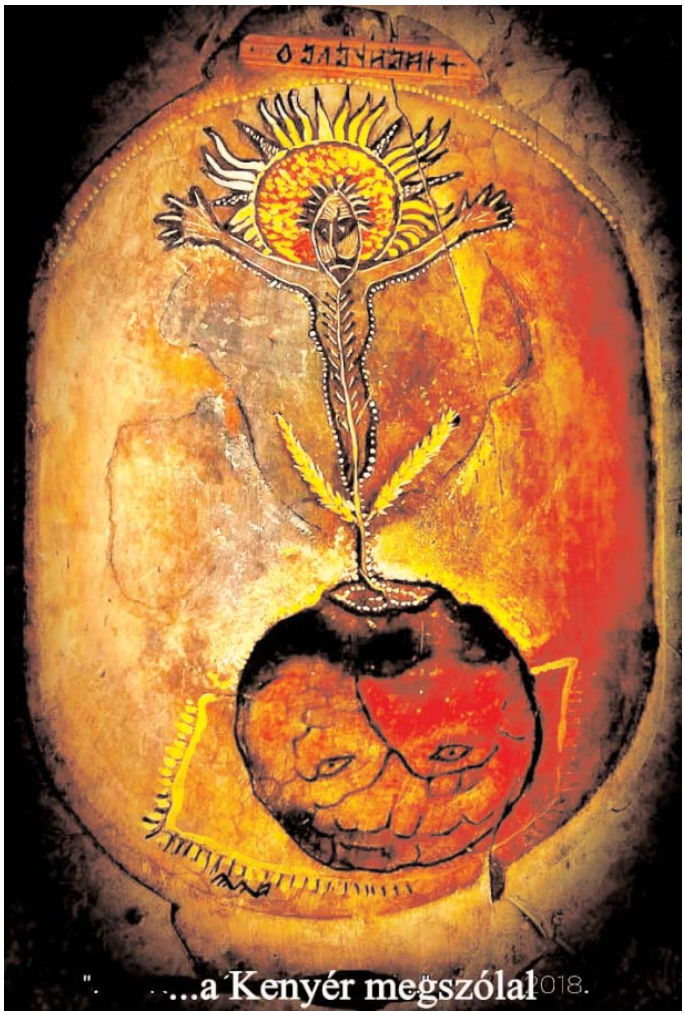

Felkiáltójel, kérdőjelekkel

1922- ben, Bécsben egy alig 39 oldalas brosúra jelent meg. Címe: **Ardealul ardelenilor**. Szerzője bizonyos Iancu Azapu. Az előszó Alexandru Vaida Voevod munkája. Ez azt jelenti, hogy olvasta, végiggondolta, vállalta, legalább is lényegével egyetértett. Vaida azelőtt már egyszer Nagy-Románia miniszterelnöke is volt, Európa szerte ismert név, de máig sem ismerjük Iancu Azapu igazi kilétét. Vaida tagadta, hogy ő lenne az, de nem volt hajlandó elárulni, ki a szerző. Érthető. A Sziguranca ennél kisebb „bűnökért" is elhurcolt, halálra vert, eltüntetett embereket. A betüzesedett nagyromán frátyék és sajtójuk hazaárulást, magyarbérencséget harsogott. De Vaida ebből a kutyaszorítóból is kicsúszott, igazi túlélő típus volt, aki mindig "elment a falig", de nem azért, hogy fejét törje rajta, hanem hogy túlnézzen, mi lehet odaát. Így tett, amikor a magyar országgyűlés román képviselője volt, és amikor Ferenc Ferdinánd trónörökös „műhelyében" (magyar szemmel bátran boszorkánykonyhának is nevezhetjük) magyarellenes tervezgetésekben, jól kivitelezett intrikákban jeleskedett. Orvos létére kitűnően ismerte a törvényeket s legalább annyira a hézagokat, kiskapukat. Nagy-Románia létrejöttében oroszlánrésze volt. Büszkén vallotta magát oláhnak, amint az általa beterjesztett „numerus valachicus" törvényjavaslat elnevezése is jelzi. A „numerus valachicus" az „idegenek", elsősorban zsidók, magyarok túlzott térfoglalását, gazdasági, kulturális befolyását akarta számarányuknak megfelelően korlátozni, pontosabban: a románság arányát akarta lélekszámának megfelelő szintre emelni. Impulzív, robbanékony, időnként nyersen szókimondó - ugyanakkor hidegen számító, jól helyezkedő, kiváló szimatú politikus volt Vaida. Nehezen lehetne eldönteni, hogy fenegyerekeskedő hajlama, pillanatnyi Bukarest-pukkasztó hangulata vagy hosszú távú, messze tekintő stratégiai célja volt-e az Ardealul ardelenilor felvállalásával, népszerűsítésével. Mindenesetre „odatette a csülköt", s ha számít valami, akkor ez az. Akár Vaidát is jellemezhetné: „Az erdélyinek egyszerre több véleménye van, és ezek, ha egymásnak ellent is mondanak, ő maga ezekben a tekervényes ellentmondásokban igen otthonosan mozog. Az idegen megzavarodik. Úgy látszik, hogy egyszerre igen is, meg nem is." – írja Hamvas Béla az Öt géniusz-ban.

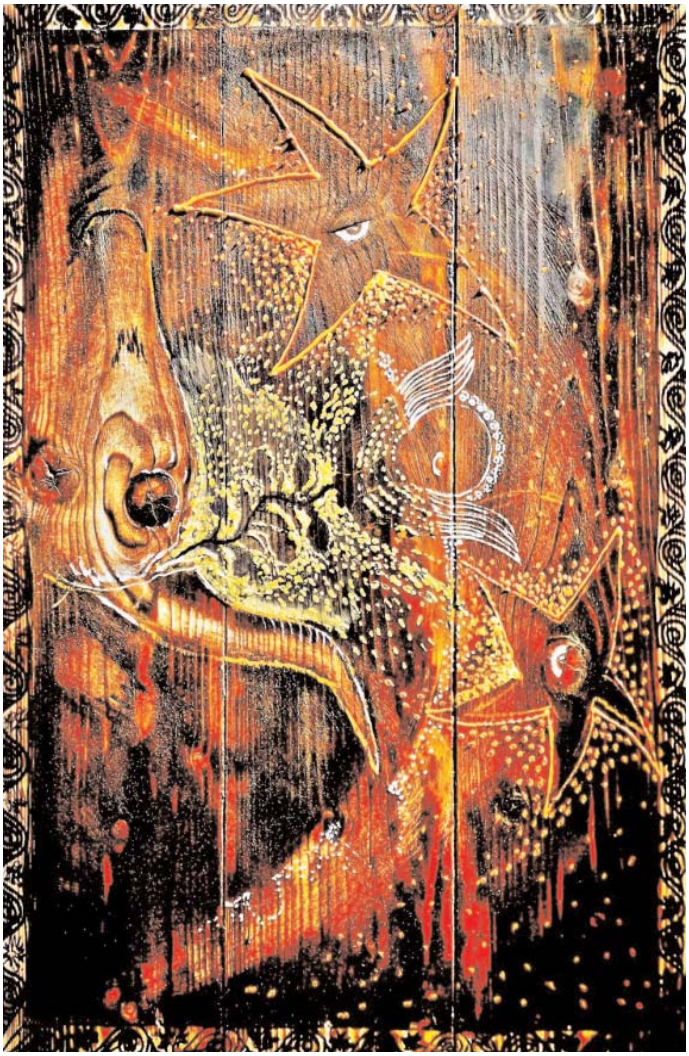

Hogy maradjon a virág tisztán...

A „kicsi, de erős" könyvecskét (brosúrát) dr. Vekov Károly történészprofesszor, ny. egyetemi tanár fordította (kitűnően) magyarra, **Az erdélyiek Erdélye** címen, mellékelve az eredeti román szöveget is. Kiadta a Magyar PEN Club, 2019-ben. A fordító (V. K.) előszavának külön értéke, hogy száz év történelmi tapasztalat és sokmilliónyi erdélyi (s nem csak erdélyi!) dráma, tragédia és tragikomédia, vagy másképp fogalmazva: értelem és értelmetlenség, groteszk és abszurd, bölcsesség és balgaság tornyosul mögötte. És tiszta szándék.

A kiadvány kilenc fejezetből áll, a leghosszabb - nem véletlenül - *Az autonómia. Viszonyulás a regáthoz* (így!) címet viseli. Sokatmondó, hogy Azapu nem csak románokat ért erdélyi alatt, hanem a magyarokat, németeket is, akik Erdélyt Erdéllyé tették, akiknek ugyanazok a jogaik és kötelességeik, mint a többségi románságnak - egy általa elképzelt jövőbeni önálló Erdélyben. Valamiféle XX. századi Unio Trium Nationumot ajánl a szerző (és Vaida Voevod)? A táj szelleme, a hagyományok ereje, különleges életérzés, sajátos életmód, erkölcsi tartás – de szorgalom és megbízhatóság, örökös csökönyös újrakezdés, erős valóságérzék és a múltat-jelent-jövőt összemosó Időn kívüli konok álmodozás - talán ez (is) Erdély lényege. S váratlanul eszünkbe jut a hetven évvel később megfogalmazott Huntington elmélet, vagy ha úgy tetszik, törésvonal-paradigma és a Sabin Gherman jelenség. Kelet és dél felé egyértelműen a Kárpátok a civilizációs törésvonal.

Az előző fejezetekben a szerző leszögezi, hogy az erdélyi románság zöme egyáltalán nem akart a Regáthoz csatlakozni. Ők egy Nagy - Ausztriai, föderatív birodalomban képzelték el jövőjüket, egy Magyarországtól különálló, autonóm Erdélyben, amihez meg is van az erő, ha az erdélyiek összefognak. Idézünk: „Hogy nem akartunk elszakadni a Monarchiától, bizonyítja az a tény, hogy nem vettünk részt azokon a tárgyalásokon, amelyekre sor került az antant és a csehek, az antant és Románia között. 1916-ban, amikor Románia hadat üzent a Monarchiának, mi ugyanazon az álláspontón maradtunk, azaz hűségesek maradtunk a Monarchiához, fenntartva addigi követeléseinket, és sikertelen maradt Románia mindazon próbálkozása, hogy a maga oldalára állítson minket. 1917-ben Vaida, Maniu fennhangon hirdették, hogy semmi közünk Románia döntéséhez, és eltökéltek voltak, hogy Erdélynek saját sorsot biztosítsanak." A Tisza István által még az I. világháború előtt kezdeménye-

zett magyar - magyarországi román megbékélési tárgyalások azért „nem vezettek semmilyen eredményre, mert *mi nem akartunk lemondani Erdély autonómiájáról.”* Tisza ezt másképp látta. Úgy ahogy ma látható...

A szerző így folytatja: „Az volt a véleményünk, hogy Erdély a miénk, és megpróbáltuk megőrizni a magunk számára – ami sikerült is.” Hát nem éppen, tesszük mi hozzá, utólag. Talán 1920-ig, addig is csak részben sikerült „megőrizni a magunk számára.” Mert volt egy fekete-sárga (svarcgelb), ausztrofil nagyromán nacionalizmus. Lényege: a Regátot Erdélyhez- vagyis a Habsburg Birodalomhoz - kell csatolni, így valósítva meg a román nemzeti egységet, erdélyi román vezetéssel. És persze, erdélyi román kultúrfölénnyel, magasabb erkölcsiséggel. „Tündérországot”, mint valami inkubátort képzelték el, ami a jövő makulátlan románjait termeli, természetesen, a dákó-román katekizmus alapján. Nem így történt, a Habsburgok birodalma 1918-ban napok alatt odalett. Nosza kipipálva! Sebaj, Maniu, Vaida, Goldis és a többiek azonnal felcsaptak Nagy-Románia bajnokává, méginkább a dákó-román dicsőség fényében. Ám a regáti testvérek lekezelték, mellőzték erdélyi testvéreiket, megjegyezve, hogy naivak, rugalmatlanok és mentalitásukban, ösztöneikben „elmagyarosodtak”. Ezt sejteti Emil Cioran is, mikor egy helyütt azt írja: „igazi magyaros szenvedélyességgel gyűlöltem a magyarokat.” Érdekes. (Nem mellékesen Vaida őse Bethlen Gábor fejedelemtől, Maniu szépapja pedig I. Lipót német-római császártól, magyar királytól, Erdély fejedelmétől kapott magyar nemességet.) Eszünkbe jut Ernest Hemingway tömör értékelése: A románok a Balkánt akarták európaivá tenni, de Európát balkanizálták. Néha az az érzésünk, az erdélyi románság a bőség zavarával küszködött: Erdély lehet akár önálló, lehet Bécsé, lehet Bukaresté - csak a magyaroké ne legyen!

Azapu jelentős megállapítást tesz: a Habsburgok lekenyerezték, szinte kilóra megvásárolták előbb a görög katolikus, majd az ortodox papságot. Azok pedig, hálából és saját, jól felfogott érdekükben gondoskodtak a mélyen vallásos román tömegek császárhűségéről, és ami ennek ikertestvére, magyarellenességéről. Oszd meg és uralkodj. Minél jobban gyűlölöd a magyarokat, annál jobban szereted a császárt és a fajtádat. Később ez így módosult: minél jobban gyűlölöd a magyarokat, annál jobban szereted Romániát. Saját fülemmel hallottam. Akár a brosúrából, akár Vaida, Maniu megnyilatkozásaiból kiderül, hogy Bukarest a nyertes jogán, zsákmányként, szabad vadászterületként tekintett Erdélyre – nem mint felszabadítók, hanem mint hódítók jöttek. Állítólag maga a nagy Bratianu mondotta: Szeretem Erdélyt, de az erdélyiek nélkül.

Az erdélyi románok tekintélyes része viszont nem is tekintette velük egy nemzetnek a balkáni-bizánci-fanarióta - levantei, satöbbi gondolkodású és viselkedésű óromániai népséget. A világhírű francia gondolkodóvá, esszéistává vedlett erdélyi román, a már említett E. Cioran írta: „Ami a legjobban elkeserített, az az Oszmán Birodalom térképe volt. Ránézve megértettem múltunkat és minden egyebet.” A bukaresti új urak megszüntették az erdélyi kormányzótanácsot (Consiliul Dirigent), sarcoltak, basáskodtak olyannyira, hogy 1922-re, Ferdinánd király koronázására az erdélyi románok és vezetőik jelentős része (pl. Maniu, Vaida is) annyira kiábrándultak, hogy el se mentek a nagy diadalünnepre. Korán eljött a se veled, se nélküled csiki-csuki állapot.

Most már csak kérdőjelek

Mi volt Iancu Azapu igazi neve? Ki volt ő? Nem tudjuk, csak találgatunk.

Lehetett akár Ioan Slavici is. Nyelvezete, érvelése, szövegépítése és szókimondó merészsége ezt nem zárja ki. Bár Azapu érezhetően több empátiával van a magyarok iránt, mint a hajdani Slavici. De lehet, hogy Nagy-Románia börtönei igazítottak valamit gondolatain, érzelmein?

Traian Vuia a másik nagy befutó. A híres mérnök, feltaláló, tudós és nem mellékesen ügyvéd 1922. április elején levelet írt George Dobrin prefektusnak, a Román Nemzeti Párt bánsági vezetőjének. Megint a stílusbeli, fogalmazási és tartalmi „ujjlenyomatokat” keressük. Megtaláljuk, majdnem 100%-ig. Szinte ugyanazok az érvek, panaszok, mondatok köszönnek vissza e levélből is, mint Azapu szövegéből.

Esetleg Iuliu Maniu. A valószínűsége ugyan csekély. Maniu jól tudott ***beszélni***, még jobban tudott hallgatni. Nem véletlenül nevezték kortársai „badacsonyi szfinxnek” – „sfinxul de la Badacin”. (Félreértések elkerülése végett, nem a Balaton fölötti Badacsonyról van szó, hanem Szilágybadacsonyról, a „szfinx” szülőfalujáról.)

Vaida is, Maniu is otthonosan mozgott Bécsben, ahol a brosúrát is kinyomtatták. Ki láthat egy szfinx fejébe?

...mik a Földön...

És Vaida Voevod miért ne lehetne? Jól tudott ármánykodni s színésznek is elsőrangú lett volna. A II. világháborúra Maniu meggyőződéses angolbaráttá vált, Vaida ellenben kitartó németbaráttá. S a rejtelmes Azapu is megírja, hogy az erdélyieknek nyugaton kell megtalálni az erős pártfogót, de ez semmiképp sem Magyarország, hanem Németország. Mondom, megjelent e brosúra 1922-ben!

1945 után Nagy-Románia (akkor még élő) megteremtőit, Maniuval az élen, szinte kivétel nélkül bebörtönözte a kommunista hatalom, no nem a Nagy Egyesülés miatt, hanem mert reakciósok, fasiszták, a népi demokrácia ellenségei és más egyéb sztálinista mantrák ürügyén, míg Vaida aránylag elviselhető házi őrizetben, saját ágyban, saját párnái között adta vissza lelkét teremtőjének.

Szabó István – Sarkad

Szász István Tas

Nemzeti létünk fundamentuma a nemzettudat

Nemzetünk történetének legkeservesebb centenáriumi évében teljes eddigi tevékenységemet is keretbe foglaló elhatározással látok munkához. Ezt a feladatot nem a történészekkel vitatkozó vagy pláne versengő merész amatőrként vállaltam fel, hanem úgy, ahogy bárki is megtehette volna, ha van rá ideje, ereje, kedve, lehetősége. A „Trianon"-ként velünk élő, számunkra oly sokat összefoglaló fogalomnak megismerése, felismerése annak a fontos szerepnek, melyet az betölt egész gondolkodásunkban, nemzeti, történelmi, kulturális és politikai értékvilágunk egészséges felépülésében annyira fontos, hogy teljes történetének, folyamatként kezelt áttekintésére szántam el magam Ennek kapcsán döntöttem úgy, hogy a mindegyre felmerülő és pontosítás után kiáltó nemzettudat fogalmának tisztázása nélkül nem lehet ezt a munkát elkezdeni.

Ez azonban alaposabb múltba tekintést igényel, és más rokon, hozzá kapcsolódó fogalmak tisztázását is., mint a nemzet, a nemzetállam, a patriotizmus, nacionalizmus, vagy éppen a sovinizmus. Mindezek tisztázása minket, magyarokat több okból is, de elsősorban az ezeresztendős nemzeti elnyomás, és a velünk élőket elnemzetlenieníteni próbálkozó tudatos igyekezetünk képtelen vádja miatt érint.

Jó előre megjegyzem, hogy saját álláspontom konzervatív-nemzeti. Mikor pedig a konzervativizmus és a nemzettudat viszonyára gondolok, bevezetésként Egedy Gergely professzort, a kortárs történészt idézem: *„Gyakran mondják, hogy a liberálisok számára a jelen, a szocialisták számára a jövő, a konzervatívoknak meg a múlt a fontos. Noha e megállapítás nyilvánvalóan egyszerűsít, tény, hogy a konzervatívok igazán annak tulajdonítanak jelentőséget, ami mögött már van valami, amit a múltból lehet eredeztetni. (…)*

Az emberi tudás legfőbb forrása ugyanis a tapasztalat, s a felmerülő kérdések eldöntésénél ebből, nem pedig a valóságtól elvonatkoztatott eszmékből kell kiindulni. A konkrét valóság olyannyira összetett és sokszínű, hogy egyszerűen nem lehet elméleti sémákba gyömöszölni!"

Minthogy manapság a konzervatív gondolkodást szokás összemosni a nacionalizmussal, a precíz válasz érdekében először is azt kell körbejárni, hogy mit is jelent a nacionalizmus fogalma, hiszen ezzel – Németh László szavaival *„olyan visszaélés folyik, mely fölér egy nemzeti idegbénulással."*

Egedy szavait folytatva: *„Az e vonatkozásban egyik legtöbbet idézett nyugati szerző, A. D. Smith szerint e fogalommal* (tehát az eredeti értelemben vett nacionalizmussal!) *négyféle értelemben lehet találkozni a szakirodalomban:*

1. a nemzetek kialakulásának általános folyamataként,

2. a nemzethez tartozás tudataként és érzéseként,

3. olyan mozgalomként, amely a nemzetállami státus elérésére vagy fenntartására irányul,

4. olyan ideológiaként, amely érdeklődésének középpontjába a nemzetet helyezi.

Valamennyi esetben találkozni lehet a nemzettudat szerepével is. S ez szorosan kötődik a hagyományőrző képességhez és szándékhoz. Vagyis a tapasztalathoz. A konzervativizmus ezért tartja fontosnak a trianoni tapasztalat beépítését a nemzetet megőrző hagyományba, s ezért van, hogy a mindezt tagadó liberális oldalon ma a Trianon szó hallatán indulatok támadnak. Hiszen évtizedes múltja van a tiltásnak az elhallgatásnak, a félremagyarázásnak, a *„bűnös nemzet"* címszó alatt ismeretes bűntudatépítésének, vagy ahogy egyesek a negyvenes-ötvenes évek fordulójára gondolva mondják: a *„bűnös nemzet kampányoknak*", meg a hamis véleménynek a *„szomszédságkímélő"* magatartásról, *a „ne sértsünk érzékenységeket"* folytonos hangoztatásának. Általában pedig egy „megmagyarázhatóan megmagyarázhatatlan" ellenszenvnek, csupán azért, mert arról beszélni, ami *„nemzeti"* ami eleve a gyanút vonta maga után, s minden ezzel kapcsolatosat tagadni kész erők szorgosan dolgoztak és dolgoznak ma is ellene.

A jelszó maradt továbbra is a „merjünk kicsik lenni", s ebben benne van minden.

Évszázados út vezetett odáig, hogy megpillantsuk az alagút végén ezt az igazi sötétséget, vagyis a világkormányra törő, a nemzetet és nemzetállamot lebontani igyekvő globalizáció rejtett munkálkodásának módozatait és céljait. Bizony ez napjainkban is végletesen képes megosztani nemzetünket, és a jobb-bal törésvonalat egyre inkább felváltja a szuverénista és föderalista felfogás közti frissen ásott, s egyre jobban elaknásított árok. Aki azonban igazán óhajtja mindezt megérteni, nem zárkózhat el annak áttekintésétől, miként haladt a történelem Trianon felé, s miként mutat vissza oda minden, ami azóta történt.

Ha ennek a folyamatnak az utóbbi 100 esztendejét vizsgáljuk, ott látható már 1919-től a baloldalnak a világ nemzetközivé válását előkészítő célja, és az ezt elhozni képes világforradalomról álmodozó elképzelése, amelyet az őt mára elnyelő liberalizmusnak egy világkormány felé mutató tevékenysége folytat úgy, hogy a baloldal munkájával addig összehordott kozmopolitizmus köveiből épített magának lépcsőt.

Része ez annak a jól felismerhető tragikus folyamatnak, melynek során a természetet és a történelmet legyőzni és saját szolgálatába állítani óhajtó ember beavatkozni próbál a teremtés egész művébe, miközben saját természete gyengéinek legyőzésére is alkalmatlan.

Hogy a tiszta, valaha hasznosnak ismert baloldali eszme miként került rabságába a neoliberalizmusnak és jutott politikai síkon a mai hátrányos helyzetbe, talán leginkább egy fontos elem hiányával magyarázható. Ez a nemzettudat. Ma ebben áll a két oldal közötti különbség lényege.

Ha az, aki a nemzettudatról és ennek kapcsán Trianon megismerésének szándékáról kizárólag negatív értelemben hajlandó gondolkodni, csupán ezt a legutóbbi néhány gondo-

latot megérti és elfogadja, máris másként fogja értelmezni mindazt, amiről írni szándékozok. És ebben az esetben kijuthat abból a csapdából is, amelyet Hankiss Elemér 1982-ben már: *„értékelési neurózisnak”* mert (!) nevezni. Öt idézve: *„Nem hiszem, hogy szép szavakkal jobb belátásra lehet bírni azokat, akiket erős érdekek vagy makacs tévképzetek kötnek valami adott rosszhoz. De nem is hozzájuk szólok. Hanem azokhoz, akik keresik önmagukban és a világban a meglevőnél, az adottnál, a már elértnél a jobbat.”*

Mikor választási előrejelzésekkel foglalkozunk, ezt a véleményt ne feledjük.

Ha a manapság megszokott módon a lexikonok fellapozása helyett az internetre hagyatkozunk, ott a nemzettudat fogalmáról ezt olvashatjuk: *„A nemzet tagjainak az a meggyőződése, hogy ugyanannak a nemzeti közösségnek a tagjai, egymás iránt kisebb-nagyobb szolidaritást éreznek”.* Véleményem szerint ez a tömörségében akár el is fogadható definíció hiányos, mert éppen tömörsége miatt nem érezhető benne az, ami sokkal magasabbra emeli, ami a földhözragadtságából olyan értékrendi magasságokba röpíti, amelyek legfőbb magyarázatai hatalmas erejének. Nem sugározza a benne munkáló áldozatkészséget, vagy például az egészséges veszélyérzetet, amelyek erejének alapelemei és sokirányú „gyakorlati hatékonyságának” magyarázatát adják, s amelyek szükségességéről akár még a haszonelvűeket is képesek lehetünk meggyőzni.

Ha nemzettudatról beszélünk, nem árt a nyelvek és nyelvjárások közti különbözőségek miatt is félreértelmezhető néhány fogalmat tisztázni.

A nemzettudat fogalmának megismerése, annak fejlődéstörténete - akár a saját, akár a mások vonatkozásában - elkerülhetetlen. Akkor is, amikor Trianon felé araszolnak a magyar évszázadok, s akkor is, amikor az 1920. június 4. utáni 100 esztendőt vizsgáljuk. Leginkább pedig, ha jövőt remélve előre tekintünk.

Érdekes lehet egy a nemzettudat kérdésben saját helyzete folytán és számos próbatételen átesett szerző szavait idézni. A délvidéki dr. Tóth Lajos szépen foglalja össze a mai nemzettudat fogalmát, lényegét és azt is, hogy miként épül, születik meg bennünk s milyen hatással van egész személyiségünkre. Szerinte a nemzettudatnak, mint a személyiség összetevőjének a létrejöttében fontos családi, oktatási és környezeti tényezőkre és vészhelyzetben iránytűnek, bátorítónak, vigasznak nevezi. Ehhez én a cselekedetek terén még konkrétabban hozzáfűzném, hogy éppen a fentiek következtében a nemzettudat anyagi erővé válhat. Gondolok itt a munkamorálra, szorgalomra, s az ebből születő teljesítményre. Vagyis nem lehet ártalmas a profit-centrikusan gondolkodók szempontjai szerint sem, ha csak nem gondolkodnak még nagyobb, távlatosabb s mindennél nagyobb hasznot sejtető, szerintünk káros, sőt kóros tervekben.

De vegyük sorba a ma célkeresztben levő fogalmakat, mindenekelőtt magát a NEMZET szót. Különböző országokban, korokban és eltérő felfogások szerint értelme nem egységes. Ez pedig továbbgörgeti a félreérthetőséget a NEMZETÁLLAM fogalmának többféle magyarázatáig. Mert értetlenül áll az ember az előtt, hogy miközben a nemzetállamokat védjük, a román alkotmány éppen a nemzetállamiság fogalmával próbálja kiszorítani kereteiből a magyar alattvalókat. Nyilvánvaló, hogy itt e két esetben egészen más értelmezése van e szónak.

A modern szemlélet szerinti nemzet olyan fogalmak rendszerének összessége, amelyek csak a XVIII. századtól jöttek létre. Ezt megelőzően az emberi nem mindenekelőtt vallási csoportokra oszlott, aztán jöttek az uralkodó, az állam, a rendek és helyi csoportosulások, a nyelv stb. A ma megszokott értelemben használt nemzetiségi hovatartozás nem volt releváns.

A nemzet két ismert kategóriája az állam- és a kultúrnemzet. A történelmi fejlődés egyes régiókon belül a kettő elkülönítését tette szükségessé.

Ismét az internet tömörségét hívva segítségül lássuk mi is az ÁLLAMNEMZET: *„A nemzet modern fogalma a felvilágosodás idejére alakult ki. Az új szemlélet meghatározását először a Diderot és d'Alembert szerkesztette Nagy Encyclopedia tartalmazza.” et modern fogalma a felvilágosodás idejére alakult ki. Az új szemlélet meghatározását először a Diderot és d'Alembert szerkesztette Nagy Encyclopedia tartalmazza.*"

Szekfű Gyula közvetíti az államnemzet definíciójának lényegét, mely szerint: *„A nemzet nem egyéb, mint egy kormány alatt, ugyanazon állami határokon belül élő emberek összessége; az állami terület a primér, s belőle vezetendő le a nemzet és nyelv területe. Ameddig terjed az államhatár, addig nyúlik a nemzet és nyelv is; az állam prepotenciája oly nagy, hogy a nemzetnek még azon jogát is elveszi, hogy egységes államban tájszólások szerint differenciálja önnyelvét. Az Encyclopédie szerzőire itt a Richelieu-től inaugurált francia nyelvi és állami egység hatott, ennek mintájára követelik - más lehetőség eszükbe sem jut –, hogy állami egységnek tökéletes nyelvi egység feleljen meg. (…) – kialakult az államnemzet liberális felfogása, amely egy nemzet tagjának tekinti az egy országban élő embereket, és amely Nyugat-Európában – kivételekkel – máig uralkodó.”*

Erről nekünk az jut eszünkbe, hogy miközben például Franciaország ezt az elvet mindenkor követte, Trianonban rajtunk ennek legkisebb jeleit is számon kérték.

A nemzetállam ilyen értelmezése a nyugati világban annyira erőteljes, hogy ennek következménye, amikor az onnan érkezővel oly nehezen lehet megértetni, miszerint egy erdélyi román állampolgár voltaképpen magyar. (De annak, hogy ezt az erdélyit az anyaországban is románozzák, merőben egyéb gyökerei vannak.)

Ez a Nyugat-Európában kialakult értelmezés és gyakorlat, ami egészen másként néz ki a kontinens keleti felében, ahol KULTÚRNEMZETEK alakultak ki.

Szűcs Jenő igazít el ebben is bennünket. Szerinte: „"*Közép- és Kelet-Európában azonban nagyobb méretű, eltérő történelmi múltú területeket, etnikumokat, nyelveket, kultúrákat magukba foglaló, birodalmi jellegű államok (Habsburg Birodalom, Oszmán Birodalom és Orosz Birodalom) a többféle nép miatt nem maradhattak fenn hosszú távon, a kialakuló népek túl sokan voltak egy államban. Így egy államban több - eltérő fejlődési fokon álló, s helyenként eltérő társadalmi szerkezetű - nemzet alakult ki, amelyek egyes területeken még egymással szemben állva is éltek. Ezek az etnikai, vérbeli, történelmi jegyek alapján teremtették meg saját identitásukat. Így kialakult a kultúrnemzet felfogása, amely szerint nem az állami lét határozza meg a nemzeti hovatartozást. Közép- és Kelet-Európában ez*

az uralkodó, bár mindig voltak (és vannak), akik használják az államnemzet fogalmát."

Most pedig lássuk, mit fed a PATRIOTIZMUS fogalma?

Az értelmező szótár szerint: *„Áldozatos hazaszeretet; öntudatos, tevékeny és önzetlen hozzáállás a saját országunk, szülőföldünk ügyeihez, jólétének, boldogulásának előmozdításához. A patriotizmus mértéke ugyan személyenként változik, de mégis olyan közös értéket képvisel, amely elősegíti az együttműködést. A patriotizmusba beletartozik honfitársaink megbecsülése is. A patriotizmus távol áll a puszta önérdektől."*

Még a Wikipédián is vita van a fogalom körül, a benne megfogalmazottakat sokan nem tartják elég semlegesnek. Ott ez olvasható: *„(…) a nacionalizmus és a sovinizmus politikai ideológia, míg a hazafiság inkább erkölcsi nézet, ami a haza eszményét erkölcsi hivatkozási pontnak állítja be. (Az értelmi zavart leginkább az okozza, hogy mind a patrióta, mind a nacionalista, mind pedig a soviniszta érzelmű ember hazafinak tartja magát.)*

Illyés Gyula író megközelítése szerint patrióta az, aki jogot véd, soviniszta az, aki jogot sért." Annyi bizonyos, ha el akarjuk különíteni a pozitív és negatív megközelítéseket, Illyés Gyula eme tisztázó mondata mindent megmagyaráz. De a patrióta jelző valódi tartalmát gyakran zavarja meg az, aki maga vagy egy általa vezetett közösség nevében használja. Erre ismerünk hazai példát.

Tapasztalhattuk, hogy a NEMZET mellett amint megjelenik a HAZA (a nemzet hazája) fogalom, felbukkannak a negatív értelmezések is, a nacionalizmus és a sovinizmus. Azt se feledjük, hogy ez nem egymást erősítő páros. Ne tartsuk a nacionalizmust negatív jelzőnek. Ugyanis eredetileg nem volt az. Sokan és sokat tettek azért, hogy azzá válhatott. Íme, a szavak furcsa életének egy újabb példája. Nem csak a könyveknek van saját sorsuk.

A nyelvi és ideológiai okokból eltérő értelmezésű szavak eme felsorolása után térjünk vissza magához a NEMZETTUDATHOZ. Trianon vonatkozásában úgy az okok, mint a következmények vizsgálata során elkerülhetetlen ez a kérdés. A téma rendszerváltás előtti kényességére utalnak Hankiss Elemér 1982-ben a Diagnózisok című könyvében leírt gondolatok: *„…hogy egy még kényesebb kérdést említsek: komoly baj van a nemzeti öntudattal is, mint az emberek viselkedéskultúráját, érzelmi kultúráját, gondolkodáskultúráját meghatározó tényezővel. (…) nemzeti tudatunk egy sajátos torzulására akarom a figyelmet felhívni.*

Abban azt hiszem egyetérthetünk, hogy nemzeti tudatra, öntudatra a mai társadalmak túlnyomó többségének szüksége van. Olyan kohéziós tényező, olyan a jelenben élőket a múlttal és a jövővel összekötő tényező, olyan az emberi és a közösségi életet potenciálisan gazdagító tényező, amelyre a mi társadalmunknak is szüksége van. De igen sok múlik azon, hogy mi a tartalma e tudatnak, öntudatnak, s itt merül föl az említett probléma. (…) vajon mi a nemzeti tudat, nemzeti öntudat alapja ma?"

És itt egy nyugati mintára készített 1978-as felmérésre hivatkozva mutatja ki, hogy nálunk kiugróan a legmagasabb azoknak a száma, akik semmire sem büszkék országunkban. Íme, a bűnös nemzet tudatának sulykolása már 1978-ra beérett, mondom én. Hankiss, az emberi kapcsolatok szétkuszáltságát említi. De ne feledjük, 1982-ben még ez is sok, és azt sem, hogy Hankiss az 56 előtti időkben zajló, a kollektív bűnösség érzését erősíteni kívánó tudatos kampányokról sem feledkezik meg írni.

Magyar Ferenc A nemzet és birodalom című írásában tömören foglalja össze a baloldal viszonyát a nemzeti gondolathoz. Idézem: *„Azonban, ha a történelmi előzményeket megvizsgáljuk, világosan láthatjuk, hogy a nemzeti gondolat elleni kritika Magyarországon jóval korábban született meg, mint ahogy a torzulásai felléptek volna. A radikális szocialista mozgalmak, köztük a szociáldemokrácia (ebben a korban Magyarországon nem volt nem radikális szocializmus) egyik fő ellenségüknek a nemzeti gondolatot tekintették. A szociáldemokrácia eredeti felfogása szerint a hazafiasság egy csökevény, egy igazi munkás nem lehet hazafi, és a nemzeti gondolat pedig retrográd.*

1902-ben a Kossuth-centenáriumon például a későbbi könyvtárigazgató Szabó Ervin komoly dörgedelemmel illette a magyar nacionalizmust és a Kossuth-kultuszt. Később látszódott azonban, hogy Magyarországon nem lehet sikert elérni a nemzetellenes retorikával, így kitalálták az »igazi hazafiság« fogalmát, amelyet szembeállítottak a nacionalizmussal.

A Kádár-korszak »hazafisága« lecseréli a nemzet fogalmát a »nép és a szülőföld« tiszteletére. Ez a gondolatmenet sugározza azt, hogy aki nemzeti, az képmutató, igazi nemzeti valójában az internacionalista (akkor) »szociáldemokrata«, (ma) »liberális«. E szerint a felfogás szerint a nacionalizmus a gyűlöletre épít, míg az »igazi hazafiság« a szeretetet hirdeti, és egyesíti a népeket. Ezekből láthatjuk, hogy amelyek ma új, modern, korszerű gondolatoknak tűnnek, nem mások, mint több mint százéves ferdítések és torz meghatározások a nemzet fogalmának kiforgatására, lejáratására és hiteltelenítésére."

Aztán Kölcsey szavaira figyelmeztet: *„Soha nem tudtam megérteni: kik azok, kik magokat világpolgároknak nevezik? (…) Hol az ember, ki magát a föld minden országainak szentelni akarván, forró szenvedelmet hordozhatna irántok keblében? Leonidas csak egy Spártáért, Regulus csak egy Rómáért, Zrinyi csak egy Magyarországért halhatott meg. (…) tekints szívedbe, s ott leled a természettől vett tudományt, mely szerelmedet egy háznéphez s ennek körén túl egy hazához láncolja."*

Magyar Ferenc így zárja gondolatmenetét: *„Magyar öntudat, ez ma a hívószó."*

Közben – a magyar múlt jobb megismerését remélve – kutatgatok könyvtáramban, s egyre-másra akadok rá olyan történésekre, forrásokra vagy éppenséggel magyarázatokra, amelyeknek olvasása sokkal frissebb sebekre is sót hint. Ugyanakkor nem egyszer aktuális gondokban szolgál eligazítással a nemzettudat annyit vitatott, magyarázott és félremagyarázott, korszerű és anakronisztikus értelmezése dolgában. Az pedig cáfolhatatlanul kiderül ezekből is, miszerint öreg hiba elfogadni *„a múltat végképp eltörölni"* címszó alatt annyit hallatott véleményt.

A történelmi tapasztalat és az ősök által épített alap tagadása minden bizonnyal dőreség. Elődeink életének vagy leggyakrabban életáldozatának eltékozlása, elárulása ez, és egyben jelenti az egészséges nemzettudat fundamentumának elvesztését is.

Most nézzük meg, hogy a történelemben hol vannak azok a tudati elemek, amelyek századról-századra módosulva, fejlődve vezettek el a modern nemzettudathoz?

Az emberiség története folyamán mindenkor közösségi teremtmény volt. Már az ősember törzsi élete során is rendelkezett közösségi tudattal, másként meg sem maradhatott volna, hiszen a csoporttá szerveződő életmód, bár nem a tudatosság szintjén, de még az állatvilágban is feltétele a túlélésnek.

Most nézzünk meg egy Szakály Ferenctől származó szomorú, de igaz szövegrészletet:

„Bár nem szokás kimondani, a történelem szomorú tanulsága, hogy a nemzetiségi kérdés csak ott nem jelentkezik destabilizáló tényezőként, ahol a kisebbségeket a történelem sodrában – vagy spontán asszimiláció, vagy erőszak útján – már régen megfosztották megkülönböztető jegyeiktől. (...) Innen nézve a dolgot: Magyarország – jóllehet a török hódítás előtt meggyőződésünk szerint egyértelműen efelé haladt – a török korban bekövetkezett nemzetiségi előretörés folytán egyszer s mindenkorra elvesztette a lehetőséget, hogy e súlyos problémáját spontán asszimilációval rendezze. Arra nézve pedig, hogy mit kellett volna másként tennie, mindmáig nem akadt jobb recept, mint amit alkalmaztak. Legalábbis azon térségekben nem, ahol nem a nemzeti kultúrák sokszínűségét értékelik, hanem a »nemzetállam«-eszme mindenhatóságában hisznek, s ahol egy-egy ország értékét még mindig nem »lakhatóságában«, hanem négyzetkilométerben mérik. S a mi térségünk, sajnos, ilyen.”

A témához most csatolnék egy másik idézetet is, amelyet az interneten a szlovákokról szóló írások között olvashatunk, de általános érvényű gondolatot fogalmaz meg:

„(…) közép-európai sajátosság nemzeti történelemként tekinteni annak a korszaknak a történelmére, amely nem ismerte a modern nemzet fogalmát.(…)

A szlovákok esetén mind szlovák, mind magyar szemszögből ez az, ami a viszonylag egyértelmű dolgokat megkavarja. A szlovákok nem a magyar történelemre kíváncsiak, mert az nem szlovák, mi magyarok meg hajlamosak vagyunk a szlovákokat leigázott szolganépként látni, ami meg szintén nem igaz.”

Itt közbevetőleg elgondolkodhatunk azon, hogy a nemzettudat-tagadóknak hogy lehet idegen még a szülőföld szeretete is? Mondjuk valamilyen modern *hungarus tudat*. Bár politikai érdekből tesznek kísérletet olykor hazafiságot mímelni, ilyenkor 2006 miniszterelnöke még kezét is a szívére tette, valójában azonban nem csak a magyar ethnost vetik meg, de még a közös hazának, születésük helyének szeretetét sem képesek érezni. Ők a világkormány leendő legjobb alattvalói, a remélt massza előhírnökei. És sajnos előkészítői is. Amit napjainkban már nem is tagadnak. sőt fennen hirdetnek!

„A közép és koraújkori eseményeket szemlélve nagyon fontos, hogy az egyén önmeghatározása akkoriban elsősorban a születéssel már adott társadalmi státuszra, másodsorban a vallásra épült, harmadsorban pedig arra, hogy melyik uralkodónak az alattvalója. Ezek határozták meg a társadalomban elfoglalt helyzetet, a beszélt nyelv ebben nem vagy alig játszott szerepet.”

Mi képesek vagyunk két oldalról közelíteni kényes kérésekhez. És ez így van rendjén. Csakhogy a szomszédjaink részéről ennek egyelőre csupán halvány kísérletei ismeretesek. De ismeretesek. Legyünk hát optimisták.

Amint arról már beszéltünk, a nemzettudat, a nemzet vagy nemzetállam kérdésköre, mi több, maguknak ezeknek a szavaknak a vizsgálata tele van buktatókkal. Az ezzel kapcsolatos kifejezések, definíciók, terminus technikusok zűrzavara elképesztő és rosszra is felhasználhatóvá tesz minden próbálkozást. Magukban hordják a félremagyarázás lehetőségét. És ez nem véletlen. A besározott, önmagukból kiforgatott fogalmakkal történő manipuláció módszere is évszázados történettel rendelkezik.

Mégis próbáljunk meg rendet tenni és induljunk el a kezdetektől. Hol vannak a ma ismert és elfogadott vagy elátkozott nemzettudat gyökerei?

Erdős Zoltán a Premodern nemzetfogalom szerkezeti vázlata című munkájának bevezetőjében írja: *„A nemzetfogalmak és nemzeti identitások 18. század előtti története korántsem tekinthető tisztázottnak, bár a kérdést már-már áttekinthetetlen tömegű szakirodalom dolgozza fel. A tisztázatlanság egyik legszembetűnőbb jele az egységes terminológia teljes hiánya. (…) Nem kétséges tehát, hogy szükséges egy, a középkorra és kora újkorra is alkalmazható keretrendszer kialakítása, amelyben elhelyezhetőek a nemzetfogalommal, nemzeti identitással kapcsolatos jelenségek.”*

I. Tóth Zoltán, az 56-os mártír történész a nemzeti tudat korai fejlődéséről mondta, hogy először egy bizonyos népi ösztön létezhetett. Amennyiben ez a népi-ösztön túllép bizonyos földrajzi és időkereteket, akkor az azonos és egynemű körülmények közt élő népességnek megjelenhet egy öntudatosodása. Ezzel a népi ösztön – időben kiszélesedve – népi öntudattá lesz. A népi öntudatot aztán a történelmi időben látás teszi élővé, így nyer körvonalakat és irányt. A népi öntudatról a nemzeti öntudatra történő átmenet nem egyszerre zajlik.

A népi egyéniség megértésének alapja az együvé tartozás. Terjedésének nélkülözhetetlen feltétele a közművelődés.

Ez a folyamat feltehetően Szent István korában már zajlott és erősen összefonódott a hittudattal. Ezt az összefonódást később a megszülető nemzettudat is megörökölte, s bár mára e kettő szétválasztódott, mégis a hittudat napjainkban is képes erősíteni a nemzettudatot.

A mai értelemben vett modern nemzettudatig aztán még számos tényező összejátszása vezetett el. Ez az a nemzettudat, amelynek a színe hatalmas erővel épít, míg a visszája mindent képes lerombolni. Ezért vannak üldözői, megsemmisítésére felesküdöttek, de ugyanakkor azt is megtanulhattuk, hogy hiánya megfoszt áldozatkész alkotó erőinktől, és ami ma a legveszedelmesebb: veszélyérzetünktől.

A „nemzettudat előtti nemzettudatokról” elhangzottak után, avagy a modern nemzettudat előtt előforduló nemzettel kapcsolatos közös származás vagy egyéb, a közösségeket összekapcsoló tudatoknak, a népi tudatnak további megismerésére ismét Szűcs Jenőt idézem. Ő mondja:

„A »nemzetiség« a történelem igen régi képződménye. A »nemzet«, ahogy ma értjük, viszont csak a XVIII. század vége óta létezik. Újabban az elmúlt két évszázadot egyesek a »nacionalizmusok korszakának« is nevezik.

A modern nemzet és nacionalizmus történelmi alapja a »nemzetiség«, vagyis egy meghatározott területen élő nagyobb embercsoport, amelynek egységét a közös nyelv és a közös kultúra, a közös szokások, erkölcsök, tradíciók biztosítják. A legfőbb belső összetartó erő a közös eredet hite, amely egy közös mi-csoporttudat kialakulásához vezet, és azt tartja fenn. A személyes ismeretséget a közös származástudat, a közös nyelv és kultúra helyettesíti.”

A modern nemzettudat aztán magában hordozta a nemzeti gondolatba ágyazott nemzeti igényeket is. Már nem az az értékrend működött, mint annak előtte, és a társadalmi, vallási, uralkodói vagy hűbérúri és egyéb értékek elé az első helyre lépett maga a nemzettudat.

A mai generációt ismét szóhoz juttatva most újfent Egedy Gergelyt idézem a Konzervativizmus és nemzettudat című tanulmányának bevezetőjéből:

„A nemzeteket sokan és sokáig a 19. század jelenségének tartották, olyannak, amely – szerencsétlen módon – még a 20. századra is áthúzódott ugyan, ám jövőt már nemigen mondhat a magáénak. E jövendölések természetesen nem váltak be, mert a nemzetek valódi szerepének félreértésén alapultak. Ellenkezőleg, századunk vége Európa-szerte előtérbe állította a nemzeti gondolatot."

Ismerve az elmúlt másfél-két évszázad történéseit, könnyű lenne kijelentenünk, hogy a nemzettudat csak bajt és nyomorúságot hozott ránk, de ez az annyit bírált anakronizmus egy sajátos mai formáját jelentené, mégpedig a múlt eredményeinek, áldozatainak, egy nemzetbe épült megannyi értékének elvetését, a kizárólagosan mai vélt érdekek és egy hamis értékrend szolgálatában.

Amint az evolúció során a fajok a körülményekhez alkalmazkodva sokasodtak, fejlődtek, és ezáltal színesedtek, létrehozván a mai biodiverzitást, tehát az élővilág sokféleségét a fajokon belül és felül, úgy – ennek szerves részeként – az emberi faj is színesedett és elérkezett a mai csodálatosan sokféle és hatalmas értékeket hordozó változatosságához. Ennek egyik meghatározó lelki, szellemi újkori hozadéka a nemzettudat is.

A nemzettudatnak pedig erős vára lett a nyelv. Erről mondja Széchenyi: *„Most a különböző nyelvek azok a nagy határok, amelyek a nemzeteket egymástól elválasztják s megóvják egyéniségüket és létüket, mint nemzetekét. Folyók, hegyek, tengerek mind semmik: az egyesülésnek megannyi hídjai. Nyelvek az igazi védfalak"*

Csak egy elvadult liberális világ – vagy őrült érdekek – küzdhetnek azért, hogy homogenizálják az emberiséget, de ez hasonlatos lenne ahhoz, mintha az állat vagy a növényvilág homogenizálását akarnák, s a földet egyforma élővilágnak egyforma tájakon és egyformán (hátsó szándék szerint egységes uralom alatt is) élő egyforma emberi lények masszájává tegyék. Nem ide tartozó megjegyzés, de nem mulaszthatom el, hogy ez a terv a természet törvényeit, szerintem a teremtés törvényeit tagadja és semmivel sem jobb a kommunizmusban tanítottaknál, amikor a természet leigázását hirdették egy új típusú ember, a kommunista ember által. Aki ismeri, idézze fel, aki nem, az keresse meg erről Márai vagy Szolzsenyicin véleményét!

Miután a témát általánosságban áttekintettük, nézzük meg annak magyar történetét is folyamatában.

A honfoglalás előtti időkben változatos, közösségi tudatot sejtető erők tartották egyben a törzseket, és vonzottak magukhoz másokat is. Miért éppen ezek a törzsek, ezek a kísérő népcsoportok fogtak össze? Vajon csak a történelmi kényszer, a veszélyérzet, az életösztön hozta ezt magával? Bizonyára az is. De abban, hogy sikeres volt, kellett lennie még egy olyan elemnek, amely a kollektív bizalom, szimpátia, valamiféle összetartozás érzéseivel malterozta össze őket erős falazattá, el a közös megmaradásig, a végső egybeolvadásig. Ha a vérszerződésre gondolunk, vajon elképzelhető-e az valamilyen közös érdek, cél, avagy bizalom, szimpátia, illetve az ezekből eredő összetartozásérzés nélkül?

Vajon minek nevezhette első szent királyunk azt a tudatot, amelyikre alapozni akarta új államát? Itt mindenesetre elsősorban a hit fontossága érhető tetten. És ez is marad az identitástudat fő oszlopa még évszázadokon át. Az egyénnek királyához, a hűbéres urához fűződő viszonya, a beszélt nyelv és egyebek csak ezt követik. De együtt mégis elemei egy bizonyos közös tudatnak, egy összetartozásnak, hiszen másként mivel magyarázható a közös védekezés, ha kell, támadás, és az akkoriban mai ésszel felfoghatatlan áldozatkészség, ami abban az időben hétköznapi volt?

Örömmel olvasom a délvidék szülöttjének, Vitéz János váradi püspöknek, a nagy humanistának, a Hunyadi fiúk tudós nevelőjének sorait, melyekben először bukkan fel a HAZA fogalma, s hogy azt a nagy Hunyadival együtt ismerte és alkalmazta.

Deér a merev népi elkülönülés és az emberi szolidaritás erőinek összebéküléséről beszél. A mai történészek által elfogadott úgynevezett *„hungarus tudat"* egyebek mellett ennek lehetett természetes eredménye.

Itt idézhetjük Dümmerth Dezső Mátyásról szóló tanulmányának egy részletét: *„Valóban, egyrészt természetes is volt, hogy az idegen uralkodóház idegen főtisztviselőket ültet az országos kormányzó méltóságokba. Másrészt azonban az egyre inkább kifejlődő nemzeti öntudat révén az is természetessé vált, hogy a magyarok saját országukban saját vérükből való embereknek, s ezek között is arra méltó személyeknek kívántak engedelmeskedni. A »vérség« kifejezésnek azonban már ekkor sem volt szó szerinti értelme. A nemzeti érzés és ennek bátor érvényesítése volt az, ami Hunyadi Jánost magyar példaképül állította, mert hiszen nála sem a származás döntött, hanem saját, szabad akarata, amellyel életét is készségesen áldozatra szánva, magyarnak tekintette magát."*

Akkor pedig mit is gondoljunk? Mióta van nemzettudat? A magyarázat nem nehéz. Mert egészen más tartalma volt az eddig felsorolt időszakok közösségi tudatának, és ettől nagyban különbözik az, amit modern nemzettudatnak nevezünk. A felületesen ítélő vitatkozhat erről, hiszen előfordul szerző, aki előbbi korszakokról írva is használja a nemzettudat kifejezést, de nem feledve, hogy akkori értelme, tartalma egészen más volt.

Szűcs Jenőnek a hetvenes években még Erdélyben nagy nehezen megszerzett *Nemzet és történelem* című könyvéből tanultam meg, hogy a mai értelemben ismert nemzettudat a régebbi korokban nem létezhetett, s így annak sem nélkülözhetetlen előnyei, sem pedig manapság annyi vadhajtást növesztett hátrányai nem lehettek jelen e letűnt évszázadok idején. Számomra ez különösen fontos volt, hiszen vitáimban használható érvként ezzel dönthettem romba megannyi minket érő, az ezeréves nemzeti elnyomásról szóló vádat.

Jancsó Benedek, a román kérdés nagy ismerője, kinek tudását és tanácsait a korabeli politika nem eléggé hasznosította, 1918-ban írott tanulmányában (Erdély és a nagyromán aspirációk) írja: *„A jelenkorban uralkodó demokratikus világnézetet megelőző korszakban a faji és nemzetiségi politikai törekvéseknek az úgynevezett történeti jog adott erőt és alapot. Ha*

hiányzott a jogtörténeti alap, az ethnikum, a faji és nemzeti törekvések igazolására és megvalósítására, nagyon gyönge erőnek számított." Vagyis nem a nemzettudat képezte alapját az akkori bel- és külpolitikai aspirációknak, hiszen az még új formájában nem jelentkezett.

Bellér Béla történész, A magyarországi németek rövid története című összefoglalójában erről ezt írja: *„A »nemzetiség« (nationality) és a patriotizmus tehát a történelem igen régi terméke, és már a középkor talaján is virágzik, de a patriotizmus összekapcsolása a nemzetiséggel és ennek a nemzeti patriotizmusnak kizárólagos uralma minden más emberi lojalitás fölött, azaz maga a nemzeti vagy nemzetiségi nacionalizmus egészen modern, a XVIII-XIX. század fordulója előtt merőben ismeretlen jelenség."*

Fontos arról meggyőződni – és vitapartnereinket is meggyőzni – hogy ezredéves múltba nyúló szándékkal mennyire nem alkalmazható a nemzeti elnyomás vádja, hiszen annak feltétele a jóval később kialakult modern nemzettudat. A napjainkban elnyomásnak nevezett jelenségek megannyi megnyilvánulása a történelem folyamán nem a ma használatos nemzeti kritériumok alapján jelentkezett, és a maga korának szellemében ítélendő meg.

A magyar történelem tanúsága szerint a mai értelmű modern nemzettudatok megszületése előtti időkben az összetartozás vonzásköreit vagy az ellentétek törésvonalait nem a mai tudati elemek határozták meg, hanem egészen más, vallási, társadalmi vagy csoportérdekek, esetleg egyéni ambíciók mentén jelentkeztek.

Hogy évszázadokon át mennyire más volt a helyzet, arról sorozatosan hozhatunk fel példának történéseket, eseményeket, amelyek eligazítanak a kor tudatának mibenléte felől, s annak megnyilvánulásaival (vagy meg nem nyilvánulásaival) ismerkedve győződhetünk meg az igazságról. De fordítva, amennyiben időben visszavetítve elfogadnánk a minket vádlók fogalomhasználatát, azokat könnyebben lehetne megvádoltatásunkban buzgólkodó szomszédjaink viszontvádolására is alkalmazni. Erre a történelem folyamán az egymás mellett élés évszázadaiban megannyi „alkalmat adtak".

Már Zsigmond a Habsburgokkal kötött örökösödési szerződéssel nemzetközivé tette a magyar trónt. Ez pedig akkoriban a legnagyobb természetességgel történt. Mátyás idejében, 1479-ben a kenyérmezei csatában – Vlad Dracult, Sárkány rendes elődét utánozva – IV. Basarab jeleskedik a török szövetségében és Erdély pusztításában. Szerencsére a kaland vereséggel végződik, melyet a szerintük vlach eredetű Mátyás király ugyancsak vlachnak deklarált vezére, Kinizsi Pál (Paul Chinezu) és Báthori mér a törökre és a véle szövetséges „vértestvérekre". Mi több, az erdélyi seregben feltételezhetően ezres nagyságrendben voltak erdélyi románok is.

Nemzettudat? Keresztény szolidaritás? Hol van ezeknek jele akkoriban?

A Hunyadiak korában a reneszánsz jegyében mégis felismerhetők egyfajta nemzeti jelleget is hordozó tudat formálódó jelei, de ezek még igencsak embrionális állapotban jelentkeznek. A Kárpát-medence lakosságának nagy többsége magyar s 1459-ben például a velencei követ Habsburg Frigyest a *„magyar nyelv"* ellenségének nevezi, avagy Mátyás *„a magyar név"* védelmében rendel el közfelkelést. De a főúri csoportküzdelmek során is előfordulhattak a más nemzetiségűekkel szemben ellenérzések. Ez azonban távolról sem azonos a nemzettudattal.

Nem elhanyagolható, a román történészek igyekezetét különösen leleplező példa az is, hogy az utólag nemzetegyesítőnek kikiáltott havasalföldi vajda, Vitéz Mihály, amikor kérészéletű néhány hónapos erdélyi fejedelemségét „ülte" (saját szavai szerint csupán Rudolf helytartójaként), a nála kérelmező erdélyi román jobbágyokat semmibe vette. Szándékaiban a „nemzeti" távolról sem volt jelen. Íme, a csíráiban még zavaros nemzettudatot jelző vagy éppen tagadó jelek az annyit emlegetett ezeréves elnyomás nagyjából hatodik (vagy ki tudja hányadik) évszázadában. De a Mátyást csodáló Zrínyiekre is gondolhatunk. Két testvér: Miklós és Péter. Magyar anya, Széchy Mária, és a horvát bán apa, Zrínyi György gyermekei. Miklós egész élete szinte kínálná, hogy őt a magyar nemzettudat hősének nevezzük. És az is! Csakhogy ő sem a szó mai értelmében. Amiképpen testvére sem horvát vonatkozásban, aki történészek szerint inkább azt a tudatot képviselte.

De elég a példákból. Ezt a látszólag vegyes gondolatokat ébresztő, mégis sok mindent megmagyarázó néhány képet felmutató tükröt nézve vajon lehet-e értelme annak, hogy a Szent Korona országának tudatos nemzetiségi elnyomó politikájáról szőtt legendákkal foglalkozzunk s visszavetítsünk az időben évszázadokkal később történt hibákat. Ráadásul ezek önmagukban oly jelentéktelenek, hogy meg sem közelítik azt, ami a nemzetiségi elnyomás, vagy a homogenizáció terén Trianont követően s máig, a XXI. századi Európában, a diktátum nyomán létrejött szomszédságban folyik, de amelynek tömeglélektani megalapozásához jól szolgál a fentebb cáfolt képtelen vád arról az ezeréves nemzetiségi elnyomásról.

S ha a fentieket olvasva egy mellék, de nem mellékes témát is figyelembe veszünk, láthattuk milyen volt e rövid példák esetében az európai keresztény tudat és az iszlám viszonya? Arról sem beszéltünk még, hogy francia tüzérségi erő nem egyszer pusztította török szövetségben a magyarokat a *„legkeresztényibb"* király jóvoltából, miközben őket is védtük. Történelmi skizofrénia.

Amúgy az iszlám akkori és mai céljai közt a különbség csupán annyi, hogy abban, ami akkor karddal nem sikerült, most öngyilkos kollaboránsok nagy igyekezettel vannak segítségére az azóta sem feladott európai szándékok megvalósításában.

És máris tovább szőhetjük gondolatainkat a „keresztény szabadságról", meg arról, hogy a keresztény szolidaritás, valamint a nemzettudatot is feltételező nemzetállam mennyire összetartoznak kontinensünkön. Ha áldozatkész eleink foroghatnának sírjaikban, akkor most Európában permanens földrengést jeleznének a műszerek, s ezen belül mifelénk kétszeresen.

A nemzeti öntudat múltja után kutakodva a napjainkban fontossá vált, az illiberális demokrácia elátkozott definícióját kiváltó „keresztény szabadság" gondolatának forrására is rábukkanhatunk. Ehhez ismét Szűcs Jenőhöz nyúlhatunk vissza. A nemzeti ideológia historikumával foglalkozó tanulmányában rávilágít arra, hogy a török fenyegetettség századaiban mindennél fontosabb argumentum volt a kereszténység védelme. Szerinte a török nem a nemzet szabadsága, hanem a *keresztény szabadság* ellensége volt. Mint mondja: *„Ez akkor még súlyosabb argumentum volt, mint a »nemzet ellensége«."*

Hankiss Elemér a Diagnózisok c. kötetében egy közösség létrejöttéhez és fennmaradásához szükséges négy tényezőt sorol fel: Közös érdek, közös cél, közös értékrend és mindezek meglétének tudata, vagyis a *mi* tudat. Ezek közös jelenléte teszi erőssé a közösséget. Ez érvényes lehet arra is, amit nemzettudatnak nevezünk, s melynek döntő komponense ez utóbbi *mi* tudat, de melynek napjainkban fő hiányeleme a közös értékrend.

Az értékek széleskörű pusztulásáról s az értéktudat társadalmi méretű leépüléséről szólva eljut a közösség fogalmához kapcsolódó értéktudat veszélyeztetettségéhez is. *„Mert egyfelől az új társadalmi rend egyik alapvető értékének, célértékének tekintjük, s mint ilyet magasztaljuk, reklámozzuk, másfelől viszont a mindennapi társadalmi gyakorlat szinte lehetetlenné teszi az ember számára, hogy közösségi lényként éljen, közösséget építsen. Egész gazdasági és társadalmi gyakorlatunk individualizmusra kényszeríti, önös érdekeinek védelmére vagy akár hajhászására készteti, a magánéletbe szorítja be az emberek túlnyomó többségét. S ha valaki mindezek ellenére igazi közösség létrehozására adja a fejét, akkor hamarosan a gyanakvás vagy akár a tiltás falai emelkednek föl körülötte, miközben a retorika fuvallatai azért tovább lengetik, fönn a magasban, a közösség eszményének lobogóját.”*

A szerzőnek már előbb ismertetett véleménye is arra bátorít, hogy hozzáfűzzem: itt a nemzettudat lehetne a közösség értékrendjét óvó megoldás. Csakhogy az 1982-ben született sorokban leírt állapotokhoz képest, az azóta előretört neoliberalizmus, minden köré, ami az individualista elvárásoktól eltérő, a gyanakvásnak, sőt tiltásnak az egykorit is meghaladó *„falait emelte”*.

A mai megosztottságában, kettészakítottságában és a sokoldalú értékválságban szenvedő társadalom borotvaélen mozog a zuhanás vagy a megújulás választóvonalán.

Világerők és helyi komprádorok munkálkodnak mélyberántásán, és azok, akik a megmenekülés útjára próbálnák átbillenteni e kényes egyensúlyt, olykor meggyőzőnek látszó tevékenységük ellenére csodabogaraknak, baleknak számítanak, vagy a rosszallás és gyanakvás áldozatai. Az igazmondás nem egyszer veszélyeket rejt magában. Az értékválság generációk alatt idáig fokozódott.

A nemzettudat és az értékrend alakulása, fejlődése párhuzamos folyamat, és az utóbbi évszázadban együtt haladt a proletarizálódás folyamatával is, amelynek ellenszere a ma oly sok oldalról támadott polgáriasodás támogatása, vagyis a középosztály erősítése. Akik ezt ármányosan támadják és a munka társadalma helyett a segélyezettek társadalmát választanák, éppen a proletarizálódás továbbgörgetésével ártanának ama segélyezetteknek. A munka társadalmának építése viszont szorosan összefügg a nemzettudat építésével.

Érdekes paradoxonok ismerhetők itt fel, mert a háború előtti félfeudális Magyarországon már mai szóval csúcsra járt a proletarizálódás, az öntudatos paraszti rétegek bedarálása, mint az iparosodás és a mezőgazdaság átalakulásának következménye, de erre a koronát éppen a proletarizált tömeg az új rendszerben történt úgynevezett felszabadítása tette fel, s fejezte be a parasztságnak, e nemzetfenntartó rétegnek a felszámolását. Ez pedig tovább súlyosbította az említett értékválságokat és a nemzettudat emlékeinek eltörlését is.

Akik felemelkedtek, mindennek csak előnyeit látták, fogalmuk sem lehetett arról, hogy mi az ára. Akiket pedig alásüllyesztettek, veszteségérzésüket rettegve, rejtegetve feledték el hajdan megtartó értékrendjükkel együtt nemzettudatukat is.

Mindennek mára már több generációváltást követően is maradtak nyomai, ami abban a látszólag érthetetlen formában ismerhető fel, hogy részükről a politikai küzdelem sem értékek mentén folyik, hanem csak a gyűlölet és az indulatok dominálják. Vagyis jól láthatóan önmaguk ellen vannak, mégis kitartanak a pusztító erők táborában. Esetükben tehát a nemzettudat felesleges, hibás, gyanakvásra alkalmat adó, felszámolandó, és az értékrend is ezzel párhuzamban változik, egészen a hagyományőrző szem számára hazaárulást jelentő mélységig süllyedve.

Trianon után igazi teljesítményre, a nemzettudattal átitatott hősiességre csak szükségállapotot vagy vészhelyzetet érzékelő, felismerő tömeg volt képes. Ilyen volt a háború utáni ujjáépítő lendület, majd 1956 forradalma, vagy a rendszerváltás éveinek egy-egy kiemelkedő cselekedete, utóbb az uniós szörny fenyegetésével szembeszállók támogatása.

Vagyis a nemzettudat búvópatakként élt és felszínre tört, s napjainkban erősödő forrására nagy szükség van. Mindent meghatározó tényezővé válhat.

Két halálos vétekkel, meg vagy kötöztetve...

A magyar nép igazi neve: Európa hőse

Az alábbi, szavakból font koszorúval tisztelgett a magyarság előtt Jules Michelet (1798–1874), a tizenkilencedik század legnagyobb hatású francia történésze-gondolkodója.

Hasonló véleményen volt a francia szellem két másik ékessége, Edgar Quinet (1803-–1875) és a náluk fiatalabb, de ugyancsak romantikus, költőien racionalista (és nacionalista) Charles-Louis Chassin. Magától értetődő az is, hogy nem lebecsülendő hatással voltak koruk francia és európai közgondolkodására, politikai döntéseire. (Márpedig, ami akkoriban Párizsban érdekessé vált, az európai üggyé lett.)

Hitték és hirdették, hogy az ember személyesen alakítja történelmét. Az ember a történelem alanya, és a történelem értelme, célja nem más, mint a végzet ellen - a szabadságért vívott küzdelem. Az 1848–49-es, legendába illő magyar szabadságharc fellelkesítette és hitükben megerősítette őket.

Alaposabban meg akarták ismerni és ismertetni a bátorság, igazság és áldozatkészség népét. Úgy érezték, ez a legkevesebb, amivel leróhatják hálájukat „a népek hőse” előtt. (Az alábbiakban dőlt betűkkel jelezzük a tőlük származó gondolatokat, igazságokat)

1. A magyarok Európa történelmében

„Még a köveket is megríkató állapot, hogy ez a szent nép, Nyugat áldott megmentője, mely mindenki számára vallásos áhítat tárgya kell legyen, így kerül egyik tolvajtól a másikhoz.”

(Michelet)

„Azok a magyarok, akik atyáinkat az iszlám ellen védelmezték, Franciaország számára a legbiztosabb gátat alkották az európai kozákinvázió ellenében. Testükkel fedezték a mi Nyugatunkat.”

(Quinet)

„Magyarország talán az első nemzet, amely megértette valamennyi szabadságok egyesítését és szolidaritását. Németországban a reformáció fejedelmi jellegű volt, Angliában királyi, Franciaországban arisztokratikus és burzsoá, Magyarországon alapvetően népi és nemzeti. Ez vetette fel a magyarokban a modern alapelv anya-eszméjét: mindenki kormánya mindenki által és mindenki javára. A protestáns lelkipásztorokat és lelkészeket, a tanítókat és inspektorokat általános választásokkal jelölték ki.

Ez a választási jog olyan valóságos volt, hogy még a kóbor elemek és a koldusok is élhettek vele.” **(Chassin)**

2. A magyarok és magyarországi nemzetiségek

Ismeretes, hogy 1848-49 legfájóbb és mondhatni, azóta is nyitott sebe a magyarok és a honi nem-magyarok vitájának, pereskedésének polgárháborúvá fajulása. Kit vagy kiket és milyen arányban terhel a felelősség?

Chassin véleménye mellbevágó, de a maga sajátos, francia észjárásával igaza van. Bennünket hibáztat, de nem azért, mert nem adtunk jogokat a nemzetiségeknek, hanem – éppen ellenkezőleg – mert ezer éven át túl türelmesek, önzetlenek, nagylelkűek voltunk! Chassin ezt nagy hibának, de „szép hibának” tartja. Idézzük: *„Szép hiba ez, mert azt bizonyítja, hogy a hun ivadékok tiszta ösztönből meg tudták érteni és tiszteletben tudták tartani a szent dolgok legszentebbikét, az emberi egyéniséget!”* Majd így folytatja: *„ennek a szép hibának végzetes következményei lettek.”* (Hol vagyunk még Trianontól...?!)

Mit kellett volna mondaniuk és tenniük a magyaroknak?

Szerinte ezt: *„Szlávok és románok, emlékezzetek!... amikor Árpád ide vezetett minket, ahol Attila uralkodott,(…), miért nem keltetek fel egy emberként és űztetek el minket ? Ha még léteztek, nem nekünk köszönhetitek-e, akik tegnap ki tudtuk volna ölni nyelveteket és nemzetiségeteket, mi, akik nagylelkűen megadtuk a biztos életet? És később ki fogadott be és ki pártfogolt, amikor a keleti inváziók elől meghátráltatok? Ki mentett meg a mongoloktól és a törököktől? Mi, akik vérünkkel öntöztük e haza szeretett földjét, amelyre - mint azt nektek mondják - nincs semmi jogunk. (…) Ha a mi uralmunk oly nehéz volt, miért nem ráztátok le? Mi, mondják, kevesen voltunk, a legkevesebben. Gyakran rendkívül elgyengítettek minket, kiszolgáltatva töröknek és németnek. És most is zsarnokaitok lennénk?”* Más helyen így érvel: *„Sem a horvátok, sem a szerbek, sem a szászok, sem a románok nem azért keltek fel a magyarok ellen (1848-ban), mert ezek meg* akarták *őket semmisíteni.*

Ők azért élhettek a magyarok körében a maguk nyelvével és sajátos szokásaival, mert a „vad ázsiai hódítók”(?!) soha sem próbálták meg rájuk kényszeríteni nyelvüket és erkölcseiket átalakítani.”

Chassin, hogy a magyarok igazát erősítse, a Nagy Francia Forradalom intézkedéseit hozza példaként. *„Vádolták-e valaha is az Alkotmányozó Gyűlést, a Törvényhozó Gyűlést, a Konventet, mert szabályzatuk nem engedte meg, hogy flamandul,az elzásziak nyelvén, vagy auvergne-i, szavojai, burgundiai, berry-i, normandiai, vendée-i tájszólásokban szóljanak, langue d’oil, baszk vagy kelta nyelven? Abszurd, bábeli dolgokat tettek volna.”* (A forradalmi vezetés szigorúan megtiltotta a francián kívül bármely nyelv használatát a közéletben és nyilvánosság előtt. A francia nyelv a „szabadság nyelve” ,aki másképp beszél – hazaáruló! (Hát igen, a Liberté-Égalité-Fraternité „szentháromsága” francia módra...)

Hangsúlyoznunk kell, hogy míg Michelet és Quinet „csak” nagyra becsülte Magyarországot, Charles-Louis Chassin megszerette és csodálója maradt élete végéig. Jó ilyesmiket olvasni: *„Negyven év óta megöregedtem, de ugyanaz vagyok, aki akkor voltam: lelkes magyar hazafi és, mint a nagy korban mondták, világpolgár.”*

Erős, szabad Magyarországról álmodott, aki újjászületve - Lengyelországgal együtt - a nyugati kultúra, Európa biztos pajzsa lesz, immár a pánszláv- orosz veszéllyel szemben.

„És Ő ezt betöltené, egész a vértanúságig. Múltja felel ezért. Története nem más, mint hosszú áldozat.”

Tragikusan gyönyörű, látnoki szavak...

Még néhány kérdés. Hogyan lettünk a nemzetek hőséből nemzetek lesajnáltja? Miért „bűnbakosítják” és bűntudatosítják ma is a magyar történelmet?” „Merjünk kicsik lenni?” Kinek használ ez? Megbűnhődtük-e már a múltat s jövendőt?

A világkultúra nagyjai, rólunk szólva, mind melléfogtak volna? Mind tökfilkók lettek volna? Tényleg, még magunk hasznára, örömére se vagyunk jók? Kik a felelősök? Vagy: minden magyar felelős minden magyarért?!

(wikipedia)

Március 10. a Székely Szabadság Napja

A 12 pontja, amelyet Gyergyószentmiklóson fogadtak el 2005. március 15-én

1. Szabad véleménynyilvánítás jogát, a székelység sorsát érintő valamennyi kérdésben! Miért? Mert rendelkezni kívánunk mindazokkal a jogokkal, amelyekkel Európa szabad népei rendelkeznek.
2. Önrendelkezési jogunk elismerését! Miért? Mert, noha az igazságtalan által 85 éve Romániához kerültünk, sorsunk felett magunk kívánunk rendelkezni.
3. Székelyföld közigazgatási autonómiáját! Miért? Mert 900 éves hagyománya van a székely autonómiának, s 900 éves tapasztalatunk, hogy ez szolgálta fennmaradásunkat, amiképpen – az európai gyakorlatnak megfelelően – a jövőben is ez fogja szolgálni.
4. Népszavazás kiírását a történelmi Székelyföld területén, Székelyföld területi-közigazgatási autonómiájának törvény általi létrehozásáról! Miért? Mert elemi jogunk saját dolgainkról véleményt mondani, közösségi akaratunkat törvényes keretek között kifejezni. Saját évezredes hagyományaink és az Európai Unióban bevett gyakorlat alapján, sorsunkról a közvetlen demokrácia eszközével, népszavazás útján kívánunk dönteni. Tudatában vagyunk, hogy az EU-ba igyekvő Románia sem tagadhatja meg a területén élő 600 000-es székely közösségtől a jogállamokban alkalmazott területi autonómiát.
5. Azt, hogy az RMDSZ ne akadályozza, sőt, a kormányzó koalíció pártjaként segítse a székelység fennmaradását célzó, az autonómiáról szóló helyi népszavazások megtartását! Miért? Mert túl azon, hogy az RMDSZ programjában és választási kampányában elkötelezte magát az autonómia mellett, és hogy nem hagyhatja figyelmen kívül szavazói akaratát, nemzettársai közösségi akaratnyilvánításának akadályozása által nemzetárulást követne el.
6. Azt, hogy a román állam, a Gyulafehérvári Nemzetgyűlés határozatainak megfelelően, vegye tudomásul és tartsa tiszteletben a szülőföldjén többségben élő székelység kinyilvánított akaratát! Miért? Mert nem európai az-az állam, amely a területén élő nemzeti közösséget megfosztja a belső önrendelkezéshez való jogától!
7. Azt, hogy a magyar kormány ne akadályozza a székelység fennmaradását biztosító területi autonómia megvalósítását, hanem vállaljon védőhatalmi státust és a nemzetközi fórumokon támogassa e törekvést! Miért? Mert alkotmányos kötelessége a határon túli magyarok iránt felelősséget éreznie. A jelenlegi magyar kormány vegyen példát az osztrák kormányoktól, amelyek – diplomáciai konfliktusokat is vállalva – mindent megtettek az osztrákok által lakott olaszországi Dél-Tirol autonómiájának megvalósulásáért.
8. Baráti és együttműködési kapcsolatot Európa valamennyi autonóm területével! Miért? Mert autonómiánk kiépítésében támaszkodni kívánunk a jól működő európai területi autonómiák közösségeinek szolidaritására és tapasztalataira.
9. Virágzó jövőt az autonóm Székelyföldön, az Európai Unióban! Miért? Mert szülőföldünkhöz, nemzeti önazonosságunkhoz az EU-tag Romániában is ragaszkodni fogunk, s mert gyermekeink jövőjét a szabad Európában képzeljük el, itt Székelyföldön.
10. Virágzó jövőt a magyarság és minden Kárpát-medencei nép számára, a jogegyenlőség elvének tiszteletben tartásával! Miért? Mert itt a hazánk, s mert a székelység mindent megtesz – ahogyan hosszú és viharos történelme során mindig is – a szétszakított magyarság egységéért és fennmaradásáért.
11. Virágzó Európai Uniót, ahol a területi autonómiák tartósan fejlődnek és a nemzeti közösségeknek védelmet nyújtanak! Miért? Mert európai demokrácia mindig ott volt és ott fejlődött, ahol közösségei az önkormányzásra berendezkedtek, és ahol tiszteletben tartották és tartják a szubszidiaritás elvét, mint a közösségi építkezés alapvető eszközét.
12. Szolidaritást a világ valamennyi elnyomott népével és nemzeti közösségével! Miért? Mert több száz év történelme tanított meg minket arra, hogy egy magára hagyott nép, számbeli kisebbségi sorsban levő közösség mennyire kiszolgáltatott lehet a nagyhatalmak és a többségi nemzet kénye-kedvének.

Számunkra az is biztató jel, hogy a székelység ebben a küzdelemben nem maradt magára, számíthat az anyaország segítségére. Sőt, a mai napon a világon szétszórt magyarok is megemlékeznek a székely szabadság napjáról Toronto-tól egészen Sidney-ig. Közös fohászunk találjon megértésre!

Összeállította Máté Pál

Szász István Tas naplójegyzetei

Egy magyarázat

Az év végének búcsúztatása és a bevonuló, reményteli vagy szorongással várt új esztendő köszöntése általában kötelező ünneplést vár el mindenkitől. Ennek aztán van jó és rossz vonzata is.

A jó ezer formájában ismeretes, hiszen szeret szórakozni a magyar.

A rossz azonban abból ered, hogy van olyan helyzet vagy olyan személyes pillanat, amikor a kötelező jelleg kényszerzubbonyba szorítja és elrontja az ünnepi pillanatot.

Magam is sokáig azt hittem, hogy az ünneplő társammal egyaránt felmerülő családi kötelességek miatt nem ígérkezhettünk el egyik kedves meghívónknak sem.

Aztán tisztázódott a helyzet, és utolsó percben egy utolsó meghívást elfogadtunk.

A társaság kiléte most nem érdekes, a hely pedig maradjon ismeretlen, hiszen már úgy érzem, hogy a következő tanulságos történet megeshetett volna máshol is. Bár remélem, nem sokfelé.

A jeles étterem tulajdonosnője nagy igyekezettel terelgette a több termet betöltő vendégsereget, s a mi, érzésem szerint kiemelt helyiségünkben is sürgött-forgott. Mellettünk volt a táncra és zenére szánt terem meg a nagy képernyős televízió.

A kiszolgálás kitűnő volt, a többi asztalnál, mint kiderült, több ismert fővárosi értelmiségi ült társaságával.

Aztán 11 óra után a kedves sürgölődő hozzánk lépett és közölte, hogy a tévét éjfélkor nem kapcsolják be. Vagyis nincs Himnusz!

Asztaltársaságunk nevében természetesen tiltakoztunk, és némi zavaros magyarázkodástól terhes vita után ígéretet kaptunk a Himnusz meghallgatásának lehetővé tételére. Mondanom sem kell, hogy ünnepi hangulatunk ezzel mélypontra süllyedt.

De ez még nem volt minden!

Ugyanis, mikor a hölgy engedett kérésünknek, azt is megjegyezte, hogy utána azonnal lekapcsolják a készüléket.

Asszonyom, szóltam szerényen, de magamat fegyelmezve, mi a beszédet is meg szeretnénk hallgatni.És az egyébként széles körökben ismert hölgy ekkor tágra nyitotta szemeit és így szólt: Milyen beszédet? Szó szerinti idézet.

A meglepetéstől egy pillanatra ledermedve sikerült elmagyaráznom, miről is lenne szó.

Végül aztán a szó szoros értelmében másodpercekkel a Himnusz előtt lezárták az ordító zenét és bekapcsolták a táncparkett előtti nagy képernyőt.

Rajtunk kívül még négy ember jött oda a több helyiségből és hallgatta, illetve részben énekelte a Himnuszt. A beszéd alatt már csak mi maradtunk, és közben hatalmas zajjal ünnepeltek az asztalok, csendültek a poharak és csörögtek a telefonok. Előttünk is keresztül-kasul rohangáltak a hangosan telefonálók és poharukat emelgetők.

Az újévi köszöntő így is felemelő volt, de az újesztendő kezdetére rányomta bélyegét e tapasztalat.

Bevallom, napokig voltam a hatása alatt.

Aztán – bocsánat, kedves fővárosi kivételek – azzal zártam a tapasztalatot, hogy így már érthetőbb a helyhatósági választások budapesti végeredménye.

Tegnap egy kiállítás megnyitóján szóba jött a történet. Ott mesélte el egy szülő, hogy gyermeke neves fővárosi gimnáziumában már nincs Magyar himnusz. Az unió himnuszát játsszák az ünnepségeken.

Liberális hangvétellel zárom: erről ennyit!

(2020. január 1.)

Semmi sem elég?

Trendi szóval szólva az ember agyal. S egyre többet, egyre gyakrabban, egyre súlyosabban, egyre inkább hiába.

Mi miért van, s miért van mi. Mert ilyenek vagyunk mi.

De mégis milyenek?

Gyakori téma a központi kommunikáció megkérdőjelezése.

Emlékezzünk csak, hány beszélgetésnek volt témája, s kommunikáltak vagy nem, tették így vagy úgy, az eredményt minden sikere ellenére sem találtuk elégségesnek. Sőt, legutóbb elégtelennek.

Nem tettük fel ugyanakkor a kérdést, hogy lehet-e kommunikálni azokkal, akikkel sehogyan sem akar sikerülni?

Az életből merítek példát.

A kompon állva két asszony beszélgetését hallom. Nem rejtegetik véleményüket. S örömmel nyugtázom a szentenciát. Mit sem ér az élet gyermek nélkül! Ezt cáfolhatatlannak is minősítik.

Örül a lelkem.

Aztán már a szárazon is közelemben haladnak. És ekkor ér a meglepetés.

Borzalmas ez a családpolitika, minden a pénzről szól. Adósságba hajszolják a szegény fiatalokat. Kész házakat kellene adni nekik bérleménybe, akkor elhinnék, hogy nem csalás az egész, hogy nem haszonszerzés ennek is a célja!

Az emberi butaságot nehéz elviselni, de itt többről van szó.

Az általunk nem egyszer vitatott, de képességeiben vitathatatlan Hankiss Elemért idézném. 1982-ben már társadalmi: *„értékelési neurózisról”* beszélt, s ezeket mondta: *„Nem hiszem, hogy szép szavakkal jobb belátásra lehet bírni azokat, akiket erős érdekek vagy makacs tévképzetek kötnek valami adott rosszhoz.”*

Vagyis lehet-e jól kommunikálni, érdemes-e egyáltalán kommunikálni? Maradjunk inkább annál, amivel Hankiss így folytatja?: *„De nem is hozzájuk szólok. Hanem azokhoz, akik keresik önmagukban és a világban a meglevőnél, az adottnál, a már elértnél a jobbat.”*

Kommunikálni szerintem mégis kell. De roppant nehéz, hiszen Hankisst erősíti a tény, hogy a látható, tapintható, érezhető, megélt eredmény sem hatott. Nem bírta belátásra azt, aki nem is akarja. Sőt megmagyarázza magának, hogy az előny, melyet élvez, valójában hátrány.

Láthattuk a fővárosban és fenti kis történetünkben is.

Fővárosi viszonylatban elég, ha Karácsony szavait idézem: *„Visszavisszük Budapestet Európába”.* A világ második legszebb városát, az ugyancsak második legélhetőbb várost, a legpreferáltabb turisztikai központot, Európa sport-fővárosát, és sorolhatnám.

Ami azonban kis történetünket illeti, van valami más is. Mégpedig a bizalom hiánya. A politikai elit iránti bizalom erodálódása. Általában.

S hogy miért?

Mindenekelőtt éppen a baloldalnak nevezett képződmények viselt dolgai miatt. A jobboldal jóval kevesebbel járult hozzá, de ezt jócskán túlszárnyalta az ellene szervezett balliberális hazugságpropaganda.

Mert érdekes módon, miközben a kommunikációnk, az eredményeink nem hatnak, a hazugság iránti fogékonyság, a suttogó propaganda, és mondjuk ki, a legarcátlanabb megtévesztés is nyitott fülekre talál. És terjed, mint a hanghullámok, fogyasztják élvezettel. Olykor még a csámcsogás is hallható.

Ilyenek lennénk? **(2020. január 16.)**

S a haza fényre derül?

Sokat és sokszor beszéltünk, s éppen az Átalvető oldalain írtunk is arról, hogy miként csacsog a felszín, s hallgat a mély a magyar értelmiségi elit berkeiben.

A felszínes beszélgetések során mindent tudunk, értünk, megmagyarázunk. A forrongó világ s a küzdelemtől verítékező haza gondjai szerintünk mind megoldhatók, értjük mi azt, mint fociszurkoló a győzelem biztos kulcsát.

És hangosan hirdetjük azt is, milyen hatalmas a mi magyar, esetenként erdélyi szívünk!

Információk keringenek, hitek, tévhitek remények és délibábos csodavárás pusztít sorainkban.

De átjárta csontjainkat is a szolgálat szellemét nélkülöző globalizált és liberalizált világ szele. Nemzettudatunk is, ha van egyáltalán, torzó.

Hol van belőle az áldozatvállalás?

Hol van belőle a hazaféltés, az egészséges veszélyérzet?

Hol a megmaradás erős vágya, a jövő felelőssége?

Ha szolgáló emberrel találkozunk, azonnal ott ólálkodik a gyanú: biztosan haszna van belőle. Miért másért tenné? Az áldozatvállalás eshetősége fel sem merül.

Csúcsértelmiséginek ismert művész nyugtatgat. Nem kérdés ez a migráció, mondja. Úgysem maradnak nálunk. Uram Isten, mekkora rövidlátás, s mennyire igaza van a ballibnek, mikor ezzel „eteti” az ezek szerint általa jól ismert hiszékenyeket. (És továbbgondolkodni lustákat.)

Mások azzal vigasztalódnak, hogy lehet iszlamizálódásról beszélni, de sebaj, mert az még messze van. Ezt sem akárki mondja nekem. És a jövő? Kérdezném, ha volna kitől.

A csak én és csak ma és a csak nekem és csak értem elérte célját?

Évekkel ezelőtt magam is bekapcsolódtam abba a sajtókampányba, amely az Átalvető testvérül fogadott lapjának, az Erdélyi Magyarságnak a megmentését tűzte ki célul.

Ha jól emlékeszem, 300 új előfizető kellett volna még. De nem volt, nem lett a vészkiáltás nyomán sem.

A kitűnő lap megszűnt.

Hány erdélyi siratja a Hargitát errefelé?

És nem is pénzről volt szó. Minimális volt az az összeg. Csupán pár percet kellett volna rászánni. Ugye hihetetlen! Miközben éjjel ugyanez az ember felriad álmából, mert azzal az elveszítettel álmodik. Hogyan is van ez?

De kutathatunk mélyebben is. Mert él és virul a megfelelés kényszere is. Oka megannyi. Együtt vagy külön-külön. Változatos kombinációja a kényelmességnek, a langyosságnak, a konfliktuskerülésnek, a gyávaságnak, és igen sokszor az érdeknek. Persze mindzek nevezhetők másként is. Mert a magyarázkodó mondhatja, hogy ő csupán szelíd ember, elfogadó, békeszerető, megfontolt, bölcs. És aztán hivatkozhat egzisztenciális okokra, családra, másokat szolgáló munka békéjére stb. A kiskapuk megszámlálhatatlanok.

Alapjában véve azonban marad az önzés, az érdek, az érvényesülési vágy, az anyagi igény s ezekkel a jövő semmibe vevése, az utódok sokat hangozatott érdekei mögött éppen azok kiszolgáltatása egy bizonytalan, sőt egyre biztosabb, hogy rémes holnapnak.

Vagyis, ha hajlik a gerinc a nemzettudatunk két alaptényezőjének kell együttműködnie. A feltámadó áldozatvállalásnak és az okos veszélyérzetnek. És akkor azt teszi mindenki, amit a megmaradásért tenni helyes.

Mindössze ennyi!

S ha ezt sokan elfogadjuk, akkor valóban hatottunk, alkottunk és gyarapítottunk, s az így majd megmaradó haza tán fényre is derül. **(2016. január 17.)**

Szász I. Tas

BESZÉLJ!

A felhő gyűlik már feketén,
villámok is cikáznak bőven,
de civódások árnyékában
kevesen vannak ébredőben.
Hallgat az elit, s hallgat a nép,
ki erre, ki meg arra lépve,
fogékony minden szíre-szóra
a fő gondot takarva véle.
Pedig van, ki érzi már szelét
egy nagy viharnak, mi közelít,
mégis hallgat, nem tudja miért,
hallgatás kussa miben segít?

Nyelved, mint cifra rovar testét
szeg ne üsse át!
Beszélj!

De előtte gondolj nagyot,
szánd erre minden éjszakád.

Akik a vihart kavarják itt,
jól ismerik ők már e szokást,
erős érdekekkel mögöttük,
gondosan szerveznek támadást.
S az áldozatnak szánt tömeg
és mind, ki vezetni hivatott,
óvatos csendbe burkolózva
terjeszti e káros divatot.
Jobban tart a tapasztalattól,
s nem vállal sejtett billogot,
hümmög, bólogat, fejet csóvál,
így takar el valódi okot.

Nyelved, mint cifra rovar testét
szeg ne üsse át!
Beszélj!
De előtte gondolj nagyot,
szánd erre mindend éjszakád.

Mert írva van ama szent könyvben,
majd föld alól jő a szörnyeteg,
mely nem nyugszik míg el nem éri,
földi világunk legyen beteg.
Ezt nézni bambán és szorongva
féltve a sok szerzett földi jót,
feledve azt, mi örök érték,
elveszteni örökkévalót?
Erre csábít jólét nyugalma,
de fizetsz érte örök adót,
mely sújt, tálentummal áldottan
őrzőhelyét gyáván elhagyót.

Nyelved ne add egy gyűjteménybe,
mint sötét erők birtokát!
Beszélj!
De előtte gondolj nagyot,
ne sajnáld erre éjszakád.

Ágoston András jegyzetei

Nevén a gyereket

Sokan mondják, lehet is benne valami, hogy a 2020. év legmarkánsabb változása a nemzetiek és a balliberálisok közötti európai összecsapás teljes mértékű kibontakozása lesz. Nemcsak az Európai Unióban (EU), vagy éppen Magyarországon. Egyszerűen, mert a húr igencsak kifeszült, s arcvesztés nélkül egyik fél sem fújhat visszavonulót.

Az őszi magyarországi önkormányzati választások három irányban hoztak változásokat. A Fidesz-KDNP Pártszövetség nem kapott kevesebb szavazatot, mint a múlt választásokon, de átmenetileg elvesztette Budapestet, s nőtt a balliberális ellenzék súlya. Világossá vált, hogy a 2022. évi parlamenti választások hajrája a múlt év október 14-én megkezdődött. Harmadszor, eddig is látszott, de mára bebizonyosodott: létérdeke mindkét oldalnak, hogy a szembenállást olyan pályára vigye, ami nagyjából nyílegyenesnek látszik. Legalább tíz év távlatában.

A nemzetieknek minden esetre ez az érdeke, ha valóban meg kívánják őrizni az eddigi, háromszor kétharmados többséggel megvalósított eredményeket, s a társadalom tagjai is megérezzék, jó egy valóban szuverén országban szabadon, nemzeti közösségben élni. Ehhez kell 2022-ben a negyedik kétharmad.

A cél elérésének egyik – nem egyedüli – feltétele, hogy a társadalmi politikai kommunikációban is nevén nevezzék a gyereket. Jól érzékelhető keretek közé kell szorítani például az árulózást. Első lépésként cél lehet, hogy a politikai diskurzusban, az „áruló” jelzőt valóban csak a magyar nemzeti érdek vonatkozásában használjuk. De akkor kendőzetlenül, következetesen.

Első körben – Trianon okán – érdemes különbséget tenni a Kárpát-medencében élő, a határmódosítás nélküli politikai integrációban érdekelt magyarok, s az európai „nagyok” meg udvartartásuk valós, vagy vélt érdekei között. A nemzeti oldal politikai vezetésének a feladata, hogy a megkülönböztetést teljes felelősséggel végezze el. Ingoványos az út, képlékenyek döntéshozatal kritériumai? Igen, de mégis.

A magyar nemzeti közösségen belül természetesen van helye akár az árulásos, a darabont jellegű politizálásnak is. Csak az a nemzet egészének érdekében, ne válhasson dominánssá. Főleg, ne juthasson többséghez.

Az utódállamokban élő magyar kisebbségi közösségek nincsenek könnyű helyzetben, de a nemzeti érdekeink védelmével kapcsolatos feladatokat az ő vezetőiknek is teljesíteni kell.

A Vajdaságban viszonylag tiszta a helyzet. A migránskérdés olyan együttműködési platformot kínál, amely lehetővé teszi, hogy a kétoldalú jó viszonyrendszerbe a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) szervesen, megfelelő funkcióban épülhessen be. Látni kell azonban, hogy az részvevő államok nemzeti érdekeire épülő együttműködés igencsak összetett politikai modell, melyben kisebb súllyal ugyan, de jelen vannak mind a demokrácia, mind a kisebbségi jogok, de még a szerbiai magyar-szerb koalíciós kapcsolat belső ellentmondásai is.

Nem mellékes tehát, hogy a kisebbségi jogok ügye az adott körülményeknek megfelelően, de állandóan hangsúlyos eleme legyen a viszonyrendszernek. Nincs kisebb jelentősége a magyar nemzetrészen belüli demokratikus viszonyok megőrzésének sem. Eljött az ideje annak, hogy a nemzeti megalapozottságú politika hordozói között folyamatosan megjelenjenek a fiatal gondolkodó értelmiségiek. A mély vízben a vártán is. Úgy, hogy azok, akik ebben a helyzetben vannak, ne csak a stallumokat osztogassák, hanem a feladatokat is. A Legyen a feladatok vállalása és teljesítése a belső politikai kádermozgások egyetlen elfogadott mércéje.

Hogy ez sem könnyű? Persze, hogy nem. De van-e más módja a magyar kisebbségi közösség megmaradásának? Vélhetően nincs.

Még jó, hogy e politikai modellt, melynek lényege a demokratikus harc a lelkekért, rögtön ki lehet próbálni. Élesben, mind a szerbiai, mind a magyarországi parlamenti választásokat bevezető kampányban. A gyakorlatban, az elengedhetetlen politikai mozgósítás során. *(Január 3.)*

A rejtőzködő identitás

Szlovákiai és magyar. Így hirdeti magát a Most-Híd egyik képviselőjelöltje, aki úgy véli, ezzel a jelszóval akár nyerhet is. És ha azt mondaná, hogy magyar és szlovákiai? Ez csak szójáték lenne? Aligha!

Annak idején, a történelmi VMDK-ban amikor ütköztünk a másként gondolkodó magyarokkal, akik meggyőződésből, vagy akár csak számításból mondtak hasonlókat, megállapítottuk: van a középút, a helyes, a miénk, akik magyar autonómiát akarunk, s van egy jobbról, a mindent vissza alapon, vagy balról amelyen azok állnak, akik a megélhetés szükségességére hivatkozva csatlakoznak valamelyik szerb párthoz.

Harminc év távlatából úgy vélem, nekünk volt igazunk. Akkor.

S mi van ma? Amikor a megmaradás parancsa megegyezésre (megalkuvásra?) készteti a mai alkotó nemzedéket? Mert ha a vajdasági magyarok vonatkozásában látnunk kell a migránskérdés, mondjuk ki a migránsinvázió veszélyét, akkor ez a prioritás. Vagy engedve a Kárpát-medencében élő magyarok határmódosítás nélküli politikai és közjogi integrációja (lásd kettős állampolgárság) meghatározó elvének, csatlakozzunk inkább a magyar kormány együttműködésre serkentő politikájához? Akkor is, ha a kisebbségi közösségünk a megélt mindennapjai során továbbra is találkozik a helyi nemzeti többség kiszorító törekvéseivel? Azoknak a botor igyekezetével, akik miközben rohannak a vesztükbe, mint a mesebeli kisegér a macska szájában, azt hajtogatják, „nem kell megijedni”?

Konkrétabban: a balliberális magyarok demokráciát követelve Vucic ellenében odaállnak a szerb Soros-barát ellenzék oldalára. Hogy Bugár Bélát, a Most-Híd elnökét követve most azt vizionálják, a tavaszi parlamenti választásokon eldől, „orbanizálódik-e“ az ország?

Olyan dilemmák ezek, amelyekre oda kell figyelnünk. De, még ez sem elég. Harcba kell szállnunk ezzel a migránsbarát propagandával, Különben simán odahagyjuk a harminc évvel ezelőtt bennünket vezérlő ideákat. Elsősorban az autonómia

ügyét. Az autonómiakövetelést fenn kell tartanunk, akkor is, ha pillanatnyilag a migránsinvázió veszélye mégis elsődleges.

Ideje, hogy visszatérjünk a rendszerváltás idején kialakított politikai stratégiánkhoz. A Kárpát-medencében élő magyarok határmódosítás nélküli politikai integrációjának elvéhez. Magyarul, a nemzetünk egészét érintő alapvető érdekekhez.

Tudatában kell lennünk Magyarország és magyarság politikai súlyának, de nemzeti érdekeinket mindig szem előtt tartva érhetünk csak el igazi eredményeket. Igazunkat ugyanis nem a nagyságunk határozza meg, hanem eszméink ereje, ragaszkodásunk az egyenrangúak demokratikus párbeszédéhez. Amiből ha engedünk, oda van a politikai súlyunk és minden törekvésünk.

Abból kell kiindulnunk, hogy nemzetként tíz, húsz, vagy száz év múlva is itt akarunk maradni a Kárpát-hazában. A magunk erejére támaszkodva, felemelt fővel, a történelmileg mellénk került népekkel együtt. Mert ez ezer éve kiérlelt legfőbb nemzeti érdekünk.

Jelenleg mindennek a legjobb biztosítéka a tíz éve eredményes Fidesz-KDNP pártszövetség kormánya és annak eredményei. Ez az utunk. Ne rejtsük el tehát amolyan csempészáruként a magyar identitásunkat. Nem vagyunk szlovák, román, vagy szerb magyarok, hanem magyarok, akik velük élnek.

Ahogy Petőfi Szabadszálláson mondta: „Nem ismerek magamnál se kisebbet, se nagyobbat”. *(Január 15.)*

Kisebbségi választások

Ebben az évben külhoni magyar közösségekben választásokra készülődnek.

A Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) és a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) a már megszokott formációban lép fel, de egész sor kisebb párt esetében bizony jelentős változásokat követően foghatnak csak neki a kampánynak.

A legjelentősebb változás talán Erdélyben várható. Csíkszeredában a múlt szombaton a Néppárt (EMNP) és a Magyar Polgári Párt (MPP) küldöttgyűlései együttes ülésükön, nagy szavazattöbbséggel úgy döntöttek, hogy a választásokra létrehozzák az Erdélyi Magyar Szövetséget (EMSZ), majd a következő lépésben fúzióra lépnek. A lépcsőzetes eljárásra azért van szükség, mert félő, hogy a fúziós eljárás a választásokig nem fejeződik be.

Romániában ugyanis sose lehet tudni. Hogy ez mennyire így van, látszik abból is, két román párt is a parlamenti választások után tervezi a fúziót.

A két magyar párt elképzelése két szempontból is jelentős. Az MPP felbontja az eddigi koalícióját. Az RMDSZ tehát a fúzióval elveszti az MPP-t, választási koalíciós partnerét, a magyar ellenzék pedig megerősödik. Az új formáció az RMDSZ-el csak akkor működnek együtt, ha ez feltétele a magyar mandátumok megszerzésének.

Felvidéken sem egyszerűbb a helyzet. A három magyar párt választási koalíciója (Magyar Közösség Pártja, a Magyar Fórum és az Összefogás) a Magyar Közösségi Összefogás (MKÖ) és a vegyespárt, a Most-Híd vetélkedése nyomán a legutóbbi felmérések azt sem zárják ki, hogy egyik tömörülés sem kerül be a szlovák parlamentbe.

Van-e mégis esély az MKÖ számára? Bennünket a vegyespárt, amelyet szőrmentén, de határozottan támogatnak a vezető szlovák pártok is, voltaképpen nem kellene, hogy érdekeljen. Mégis, tudnivaló, hogy ha Bugár Béla vegyespártja továbbra is maga képviseli a parlamentben a felvidéki magyarokat, nos, ez a felállás nem állíthatja meg a az egész magyar közösség további gyengülését, súlyának csökkenését.

Nincs már sok idő, február 29-e a választások napja közeleg. Most kellene rákapcsolni. A probléma az, hogy nem igen van mire. A tapasztalat azt mutatja, hogy ha a kisebbségi közösség nem követel autonómiát, s nincs hadrafogható világos autonómiamodellje, sokkal nehezebb a küzdelem, amelyet folytatnia kell. S csak mérsékelten sikeres.

Azt csak remélhetjük, hogy a képviselőjelöltek bevállalós csapata Bárdos Gyulával az élen, a kampányhajrában a mégis győzelemre viszik a felvidéki magyarok érdekeit. Ami egyben nemzeti érdek is.

A vajdasági magyarok helyzete más szempontból nehéz. Nemcsak a hullámzó intenzitással, de állandóan jelen levő migránsválsággal összefüggő gondokkal kell megküzdeniük, hanem a tudattal is, hogy egy nemzeti szempontból meghatározóan fontos ügyben ott állnak a vártán. Nyomasztóan hat rájuk a bóklászó, vadászó ellenség fürkésző figyelme, s az azzal járó tompa félelem az ismeretlentől. Amelyet a velük szembejövő migránsok szeméből áradó sötét fenyegetés egyáltalán nem enyhít. Akkor sem, ha tudván tudják, hogy végső esetben számíthatnak mind a szerb rendőrségre, mind pedig Magyarország védő hatalmára.

Aki napról napra nem szembesül a migránsokat belengő, fenyegető bizonytalansággal, s ebben a légkörben nem töltött el legalább napokat, nem is tudja, milyen lelki nyomással kell az itt élőknek megküzdeniük.

Ehhez jön a közösségi médiából áradó szakszerű balliberális nyomás, a kilátástalanság érzetének a kézzel fogható jelenléte.

A vajdasági magyar politikai porondon látható a migránsveszély ellensúlyozását célzó magyar-szerb államközi egyetértésen alapuló ellenállás, s ebben jól érzékelhető a VMSZ felelős együttműködése.

Nem véletlen, hogy a balliberális erők évek óta kemény propagandát fejtenek ki pont a VMSZ ellen. Ahogy az sem, hogy ezek a nemzetellenes erők politikailag látható vezetői azokkal a régen levitézlett, magukat demokratikusnak nevező szerb, ma Soros-párti ellenzékkel igyekeznek látványosan paktálni, amelytől a vajdasági magyarság a rendszerváltás óta nem kapott egyetlen őszinte szót sem.

Mi sem lenne természetesebb, minthogy a magyar szavazók, különösen a kettős állampolgárok szívvel-lélekkel odaálljanak a nemzeti oldalra. Ahhoz azonban, hogy ez megtörténjen, arra van szükség, hogy a VMSZ egésze is látványosan a nemzeti oldalra húzó propagandába fogjon. Helyesnek látszik a választási törvény módosítását szorgalmazó igyekezet, de valami több kell. Nem elég, ha csak néhány vezető ad hangot a nemzeti irányultságnak. Meg kell végre szólalnia a derékhadnak, a középvezetőknek, s főleg az óvatoskodó sajtómunkásoknak.

Vállalni kell a gyűrődéseket, különben a nép is csak módjával vállalja a hangos megnyilatkozást.

Hol? Hát a szavazófülkék magányában. Mert ez a jó megoldás. *(Január 22.)*

Módosított alaptanterv

Négy részletben, éppen egy évvel ezelőtti számunkban befejezve közöltük *Szatmáry F. Péter* **Korrajz vagy netán kórrajz** c. kiváló dolgozatát, melyben – többek között - az iskolának mind a tanítás, mind a nevelés terén betöltött kulcsfontosságú szerepével foglalkozott kiemelten. A szerző számtalan hivatalos helyen kopogtatott vele, ehhez az EKOSZ is csatlakozott. A szerk. záró-megjegyzése volt: *„Bizakodásra ad okot Kásler Miklós miniszterünk... nyilatkozata az új kulturális-oktatási struktúrára vonatkozóan: heteken belül ismertté válik, hogy az oktatásban, nevelésben és a Nemzeti Alaptantervben – a kultúrában is – hogyan jelenik majd meg ez az igény."* Hozzáfűztük: reméljük, nagy örömmel tudunk majd erről beszámolni.

Nem hetekkel, de közel egy évvel később (a hivatalok malmai…) örömmel tudunk beszámolni az örvendetes hírről. A február 1.-i lapok közlik, hogy az új NAT kerettantervei is elkészültek, és nincs akadálya, hogy szeptembertől a módosított NAT szerint kezdődjön a tanítás az 1., 5., és a 9. évfolyamon. *Kásler Miklós* a legfontosabb célok között említette a nemzeti önazonosság-tudat kialakítását, az értékorientációt, a lemorzsolódás csökkentését, az egyenlő esélyek biztosítását, a harmonikus családi életre való felkészítés fontosságát. Tartalmi megújuláson esett át a magyar nyelv és irodalom, a történelem, az ének-zene. A módosított NAT a pedagógusképzésben és továbbképzésben, továbbá a tankönyvfejlesztésben is feladatokat generál.

A magunk részéről hatalmas lépésnek tekintjük a bejelentett fejlesztést. Régi adósság törlesztéséről van szó, melynek jelentősége felmérhetetlen a magyar jövő szempontjából.

P.S: Fenti tudósításnak szánt sorok rögzítése után röviddel a válasz is megjött odaátról, törvényszerűen. Szakmainak tűnő szakmaiatlan érvekkel hadakoznak, és most láthatjuk, mennyire szükség volt az alapos előkészítésre, egy kifogásolhatatlan, kikezdhetetlen anyag kidolgozására. Döbbenetes megnyilvánulásoknak vagyunk tanúi. Az ellenzéki sajtóban azzal támadják az Alaptantervet, hogy egyoldalú, erősen nacionalista ideológiát közvetít, A vádak szerint a magyarokat hősként, pozitív szereplőként akarja láttatni, ezért tendenciózusan hagymázas múltat kell majd oktatniuk a tanároknak. Elítélendő az is, hogy például trianoni békediktátumról vagy a török háború hőseiről szól az anyag, és túl hangsúlyosan jelenik meg a haza védelme. Sérelmezik azt is, hogy Wass Albert és Herczeg Ferenc jelenik meg a tanagyagban, pl. a Harry Potter sorozat *helyett. Egyszóval:* elfogadhatatlan az „egylet" számára a nemzeti identitástudat megerősítése. *(Korompay Csilla, Magyar Hírlap.)*

De van ennél különb is. *Bihari Tamás*, a Népszava vezető hírlapírója hozzászólásából: *„Egy kicsit nyilaskás bűze is van ennek az „oktatáspolitikai szarkupacnak, amit NAT-nak csúfolnak".* De kikről is szól az úr, kikből is áll a „…kupac"? Heltai Gáspár, Széchenyi Zsigmond, Kittenberger Kálmán, Dürenmatt, Hrabal, Garcia Marqez, Orwell, Szép Ernő, Kányádi Sándor, Csukás István, Reményik Sándor… és természetesen Wass Albert… (Miért is lett fasiszta Wass Albert? Mert a fasiszto-kommunista román bíróság úgy döntött. Biztos igazodási pont a magyar ellenzék számára!) Ha tudná e szerencsétlen, mily mélyre süllyedt! És lapzártáig ki tudja, ki-mi lát még napvilágot, napontа... Egyszóval: megnyugodhatunk. Ha bárkinek is kétsége volt eddig az oktatás szerepéről a nemzeti önazonosság-tudat, az érték-orientáció kialakításában, a felnövekvő generációk tudati és érzésvilága alakulásának döntő szerepéről a magyar jövő alakulásában, akkor a magyar „ellenzék" kétségbeesett felhorgadása azt most biztosan elsöpri. Bizonyíték ez arra, hogy telibe találtunk, hogy a magyarság ellenségei veszélyben látják pusztító szándékaik megvalósulását.

A szörnyű száz év után, a változatlanul létező külső és belső pusztító szándékokra talán a legmegfelelőbb választ jelenti az új NAT: a nemzeti önazonosság fegyverét adhatja a jövő magyarjainak kezébe. Mellyel egy erős nemzethez méltón lehet majd élni. A szörnyű száz év után, a változatlanul létező külső és belső pusztító szándékokra talán a legmegfelelőbb választ jelenti az új NAT: a nemzeti önazonosság fegyverét adhatja a jövő magyarjainak kezébe. Mellyel egy erős nemzethez méltón lehet majd élni. Csak így tovább, nemzeti kormányunk!

Szatmáry F. Pétert pedig illesse hála és elismerés!

(K.P.)

Szakács Árpád

Magyarnak lenni életre szóló élmény

Nem voltunk egy vérből valók, de egy helyen éltünk, a Kárpát-medence szent földjén

Nemzeti öntudatról beszélni egy olyan embernek, akinek nincs nemzeti öntudata, valljuk be, nem könnyű és nem hálás feladat. Keveseknek van rutinjuk ebben, kényelmetlen, meg valahogy nem is abban szocializálódtunk, hogy ilyen kérdéssel foglalkoznunk kellene. A nemzeti gondolat, a nemzeti érzés magánügy, nem fontos – szajkózták a magukat függetlennek hirdető balliberális véleményformálók. Így aztán úgy vagyunk vele, mint a vallással: senki sem akarja áttéríteni a másikat, hiszen az is magánügy.

Nemzeti öntudatot elvárni, ráerőltetni egy olyan emberre, akinek nincs nemzeti öntudata, a lehető legjobb módszer arra, hogy az illetőt örökre elriasszuk a magyar identitástól, és egy olyan ellenséget kreáljunk belőle, akit megbékíteni bonyolultabb, mint megnyugtatni a Haragos Pista csípős szószt. Azért neheztelni bárkire, mert nincs nemzeti öntudata és nem hazafias, a legjobb út ahhoz, hogy felszámoljuk magunkat örökre, megfosszuk magunkat a lehetőségétől, hogy egyszer a jövőben minimális esélye legyen annak, hogy fennmarad ez az ország, amiért őseink milliószámra ontották a vérüket.

Meghalni a hazáért? Áldozatot hozni az országért? Hazafiság? Hősiesség? Nép? Nemzet? Identitás? Eszik vagy isszák? A többségnek mennyi értelmetlen, érthetetlen felvetés.

Esterházy Péter azt írta: „Az író nem népben-nemzetben gondolkodik, hanem alanyban-állítmányban. Nem mert hazátlan bitang. Hanem mert ha egy kicsit is jó, akkor úgyis nyakig az egészben, ha meg kicsit se jó, akkor hiába mondja: csak cifrázza [...]. A hazaszeretet minőség kérdése."

Ezzel meg is adta az alaphangot az internacionalista létezés új formájának. Olyan ez a meghatározás, mint maga a balliberális oldal. Összességében értelmetlen, ráadásul lehet ezt így is érteni meg úgy is. Minden, csak nem egyenes. A posztmodern keveréknyelven létrehozott irodalom pedig hasonlít egy Viktor Pelevin által megálmodott számítógépes programhoz, mintha egy algoritmus írná a világ minden táján ugyanarra a sablonra. Ezek mind ugyanazok, ezek mind ugyanolyanok. Dögunalmas, poros, olvashatatlan, vegytiszta az egész. Mintha a mocsár közepén a fűrészport gittel rágná az ember a nagy ködben. Nem érez és nem lát semmit.

Van erre magyar válasz is Csurka Istvántól, aki a lényeget így határozta meg: *„Egy egészséges nemzeti kultúrának sajátosnak és összetéveszthetetlennek kell lennie, saját kérdésekre saját válaszokat kell adnia."* Cifrázhatnánk ezt jobban, de minek? Valaki vagy érti, vagy nem érti.

A tömegtársadalomban, a tömegkultúrában vonzó példaként felmutatni az eredetiséget, az egyediséget, a sajátosságot különleges bűvészi teljesítményt igényel. Ha még hozzáteszünk egy kis nemzeti identitást, hazafiságot, kész is a balhé.

Az új Nemzeti alaptanterv (NAT) körüli vitában az oktatási kormányzat mégis megpróbálja a lehetetlent. Vállaltan hazafias a javaslat – áll a sokadik közleményükben, amire nyilván mindenki, akiben van egy kis nemzeti érzés, próbál bólogatni. A másik oldalon pedig a tömegtársadalom termékétől, Nyáry Krisztiántól a bolsevizmus szellemi örököseiig, a Magyartanárok Egyesületéig mindenki hőzöng, lázong, karattyol, raccsol, biflázik. Az egész közéletünk olyan lett, mint egy Rejtő Jenő-i kocsma. Az érvek csak arra kellenek, mint az alku a Brian élete című filmben.

Egy kicsit távolról sokak számára ez az egész hazafiság egy kényszerzubbonynak tűnik. A társadalom egyik része azért szurkol, hogy sikerüljön ráerőltetni a még hazafiatlan fiatalokra, a másik oldal azért, hogy ne.

Viszont egy jogos kérdés mégiscsak felmerülhet mindenkiben: miért kell hazafiság a NAT-ba, ha nincs a kultúrában? Ha a nemzeti öntudatot akarjuk erősíteni az oktatásban, akkor miért nem tesszük ezt a kultúrában is? Ha semmilyen nemzeti öntudat nem kell ahhoz, hogy valaki egy kulturális intézményt vagy kultúrpolitikai célokat irányítson, miért kelljen egy tanárnak? Kínos és kellemetlen kérdések, jobb, ha most nem feszegetjük ezeket. Ugye azt senki nem gondolhatja komolyan, hogy bármilyen nemzeti alaptantervvel hazafiságra lehet nevelni a fiatalokat?

Az én kedvenc Jókai-regényem ma is A lőcsei fehér asszony című könyv, alig van olyan év, hogy ne olvasnám el. Természetesen ez sem szerepelt az alaptantervben. A könyv egy kis epizód abból a világból, amit ma már megérteni sem lehet. A magyarul egy szót sem beszélő felvidéki bányavárosok német polgársága a magyar szabadság mellé áll az osztrákokkal szemben. Mai ésszel felfoghatatlan. Sőt nemcsak eszmeileg támogatták, hanem finanszírozták is a nagyságos fejedelmet. Katonaként pedig tótok, románok, rutének tömegei sorakoztak a magyar szabadság zászlajai alá. Nem kényszerítette őket senki. Nem kaptak magyar hazafias oktatást, sokuk még írni-olvasni sem tudott, a zsoldra sem futotta, fogalmuk sem volt arról, mi az Esterházy-féle „minőség". Akkor mégis miért?

A sváb Herczeg Ferenc sokáig egy szót sem tudott magyarul, mégis az egyik legnagyobb magyar íróvá vált. Mindszenty József, Prohászka Ottokár a magyar élet, a magyar létparancs, a magyar megmaradás legnagyobb harcosai lettek. Más nemzeteknél is van hasonló folyamat, de nálunk mégis kiemelten sokan érezték azt, hogy nekik Magyarország az első, a Szent Korona áll mindenekfelett. Persze mindezt nem így konkrétan vagy nem mindenki fogta fel ilyen egyértelműen.

Igen, mert magyarnak lenni életre szóló élményt jelentett, világraszóló teljesítményt. Volt ebben a nemzetben valami olyan vonzó mágnesesség, amihez jó volt közeledni, amit jó volt magukévá tenni. Más is meg tudta élni, át tudta érezni a mi örömünket, mert a hazaszeretet érzelem is, ahogy a szabadságvágy is. Nem voltunk egy vérből valók, de egy helyen éltünk, a Kárpát-medence szent földjén. Itt élnünk, halnunk kell; a magyar létparancs más népeknek is az életösztöne lett. Nem erőszakoltuk rá senkire a fájdalmunkat, nem telepedtünk rá mások kultúrájára, nem akartuk elpusztítani má-

sok értékeit. A XIX. században minden megváltozott, pont amikor az akkori balliberális erők megkezdték az oszd meg és uralkodj nevű pokoli játékukat.

Az elmúlt évtizedekben pedig a magyar társadalom és tevékenysége sokkal inkább hasonlít alanyokra és állítmányokra, mint értékrendi közösségre.Tudatunkban, már alig pislákoló életösztönünkben még ott van a nemzeti identitás, ezért ennek a megemlítését is tabusítani kell. Pontosan ez a balliberális hisztéria háttere.

Ez viszont jó alkalom arra, hogy szerkezetében gondoljuk át az egész oktatást, amelynek legfontosabb alapja az oktatók anyagi és erkölcsi megbecsülése, kiemelten fókuszálva az óvodai pedagógusokra és tanítókra. Szakmai és társadalmi párbeszéd formájában rengeteg ügyben kezdeményezőként lehet fellépni, például: az irodalmat kronológiai sorrendben vagy tematikában oktassák, hatékony-e az integrált oktatás, be tudják-e tartani az erre vonatkozó törvényeket? Miért fontosabb a felzárkóztatás, mint a tehetséggondozás? Szükség van-e kötelező matematika-érettségire? Mivel lehet csökkenteni a pedagógusok adminisztrációját? Meddig terjedjen a szülő hatásköre? Betiltsák-e az iskolákban az okostelefonok használatát? Hosszasan folytathatnám, de ezekben a kérdésekben nem én vagyok a legilletékesebb.

Ha ezután is a balliberális oldal tematizál, akkor továbbra is harci terep lesz az oktatás, amelynek következményei abszolút beláthatók.

Megalapozni, vonzóvá tenni a magyar életérzést és világlátást nem elsősorban az oktatás feladata. A fiatalok megszólítása elképzelhetetlen az élményekre épülő vizuális művészeti kultúra nélkül. Egy fiatalnak mintára, példaképre van szüksége – és hitelességre. De nem csak ezekre. Nézzünk körül a saját házunk táján is: milyen a családi életünk, foglalkozunk-e eleget a gyerekeinkkel, unokáinkkal? Vagy rábízzuk arra, hogy a telefon és a tablet nevelje fel őket? Erősítjük-e a közelünkben lévő közösséget vagy csak valamelyik közösségi oldalon heveskedünk?

Minden évszázadban a magyarságélményt egy lelkekre ható közös mondanivaló, egy fontos ügy testesítette meg. Ez volt az a középpont, ami magához vonzott mindent. Ebből táplálkoztunk utána évtizedekig. Most is szükség van erre, ha tovább akarunk magyarként létezni.

Elég a védekezésből, a meghátrálásból, mert csak így érthetjük meg igazán, hogy magyarnak lenni életre szóló élmény. **(Magyar Nemzet online, február 13.)**

(A szerk. megjegyzése: A szerző csodálatosan kiterjeszti a NAT-témát, felhíva a figyelmet a hazafiság, nemzettudat kialakításának egyéb, szélesebb körű feltételeire, lehetőségeire. Így igaz, ezek együtt alkothatnak csak összefügő nevelési rendszert, de hát az egyéb szükséges eszközök nem relativizálhatják az oktatás szerepét! Valahol ugyanis csak el kell kezdeni, a ténybeli, tudati és lelki alapokat lerakni! És mi más lehetne ez, mint az oktatás-nevelés, és ugyanbiza mikor-kinél lehet ezt elkezdeni, ha nem a legfogékonyabbaknál, a kisgyerekeknél, majd a serdülőknél?! Utána aztán jöhet a folytatás, a nemzeti kultúra kincsestárának további felfedezése, magunkba szívása, magyarságtudatunk felépítése. És akkor az nem jelent majd kényszerzubbonyt, de életre szóló örömöt, élményt, életünk egyik legfőbb értelmét! K. P.)

Reményik Sándor

Templom és iskola

Ti nem akartok semmi rosszat,
Isten a tanútok reá.
De nincsen, aki köztetek
E szent harcot ne állaná.
Ehhez Isten mindannyitoknak
Vitathatatlan jogot ád:
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

Ti megbecsültök minden rendet,
Melyen a béke alapul.
De ne halljátok soha többé
Isten igéjét magyarul?!
S gyermeketek az iskolában
Ne hallja szülője szavát?!
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

E templom s iskola között
Futkostam én is egykoron,
S hűtöttem a templom falán
Kigyulladt gyermek-homlokom.
Azóta hányszor éltem át ott
Lelkem zsenge tavasz-korát!
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

A koldusnak, a páriának,
A jöttmentnek is van joga
Istenéhez apái módján
És nyelvén fohászkodnia.
Csak nektek ajánlgatják templomul
Az útszélét s az égbolt sátorát?
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

Kicsi fehér templomotokba
Most minden erők tömörülnek.
Kicsi fehér templom-padokba
A holtak is mellétek ülnek.
A nagyapáink, nagyanyáink,
Szemükbe biztatás vagy vád:
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

Potyautasok

Bárhogyan nézzük, ez egy egyenes vonal, a hazaárulás egyenes vonala.

Ahogyan elnéztem ezt a két a viháncoló, megelégedett nőt, Cseh Katalint és Donáth Annát a strasbourgi parlamentben, a Magyarországot lejárató felszólalásuk után, eszembe jutott, hogy nagyjából éppen száz éve szólalt fel szintén Franciaországban, Párizsban a magyar békedelegáció elnöke, Apponyi Albert gróf a „gyilkos béke ellen".

Amíg az államférfiúi képességekkel rendelkező magyar arisztokrata a konferencián három nyelven, 1920. január 16-án Magyarország tervezett megcsonkítása ellen küzdött, addig 2020. január 15-én két, a magyarsággal semmi közösséget nem vállaló hölgyemény a Magyarország ellen folytatott, 7-es cikkely szerinti eljárás legfőbb érvelői voltak. Két magyarellenes senki harcolt hazánk ellen, akikről pontosan azt sem tudjuk, honnan jöttek, hová tartanak.

Sőt, szellemi elődeikhez, az 1919-es kommün magyar bolsevistáihoz, vagy a Galilei-kör polgári radikálisaihoz képest – akik akkoriban kevesellették a magyarok megbüntetését, a trianoni békediktátum rendelkezéseit hiányosnak tartották–, ők, a momentumosok száz évvel később még erőszakosabban támadják hazánkat és uszítanak a magyar kormány ellen. Szerintük még a 7-es cikkely szerinti eljárás is kevés, mert az nem hatékony, még keményebben meg kellene büntetni Magyarországot.

Gyurcsány Ferenc felesége, Dobrev Klára (a rablógyilkos Apró Antal unokája) pedig reményét fejezte ki hogy a magát keresztény-konzervatívnak nevező Európai Néppárt a közeljövőben bebizonyítsa, hogy nem tud azonosulni azzal a politikával, melyet a Fidesz képvisel. Végül is Manfred Weber vezetésével bebizonyította. A liberálissá váló Európai Néppárt a 7-es cikkely boszorkányüldözésének pogromjában szégyenszemre nem Lengyelország és Magyarország mellé állt, hanem a balliberális, szocialista parlamenterek mellé.

A Pesti Srácokon láthatta mindenki a gyalázatosan viselkedő magyar ellenzéket. Láthatta, ahogy Cseh Katalin, Donáth Anna és Molnár Csaba DK) uszít és lejáratja Magyarországot olyan hazugságokkal, melyek szerint a magyar kormány rombolja az EU egységét, tíz éve lopja az uniós pénzeket és leépíti a jogállamiságot.

Hasonló hazug módszerrel dolgoztak száz évvel korábban eszmetársaik, Károlyi Mihály, Szabó Ervin, Kun Béla, Szamuely Tibor, Jászi Oszkár, Böhm Vilmos –, akik azt hazudták a többi között, hogy szörnyű nemzetiségi elnyomás volt Magyarországon. A különbség csak annyi volt azok és ezek között, hogy ők gyilkoltak, gyilkoltattak is. Bár ezektől minden kitelik. Megjegyzem, az Országházban, a törvényhozás házában minden nemzeti kisebbség kapott képviseleti helyet és felszólalási lehetőséget. Iskoláikban anyanyelvükön oktathattak. Ennyit a nemzetiség elnyomásról.

Bárhogyan nézzük, ez egy egyenes vonal, a hazaárulás egyenes vonala. Ezek sohasem azzal a vonattal utaznak, amivel a magyarok többsége. Nem a nemzetépítés, a hazaszeretet, a kulturális, anyanyelvi, múltbeli összetartozás vonatával utaznak. Ők felkapaszkodott potyautasok, migránsok, idegen országból, idegen pénzekkel érkezők. Idegen érdekeket képviselnek. De vonatjegyet, helyjegyet nem fizetnek. Nem fizetnek semmiért. Mint a kullancs, mint a vérszívó pióca, belénk szívódtak. A legnagyobb bajban mindig ellenünk fordultak, pedig magyarul beszélnek. Ez történt a 46 éven át tartó szovjet megszállás idején, amikor is önként és dalolva szolgálták ki a bolsevista diktatúrát, az internacionalista eszmét, amely majdnem katasztrófába vitte hazánkat.

De az 1956-os szabadságharc alatt is a függetlenségért harcoló magyarok ellen fordultak. Vezető politikusait, képviselőit ismerjük. Vérbeli és szellemi leszármazottak folytatják ugyanezt a nemzetvesztést. Most Moszkva helyett Brüsszeltől és Washingtontól várják az utasításokat, a globalizmus és a liberalizmus direktíváit, természetesen busás anyagi támogatásért cserébe. Céljuk Magyarország meggyengítése, a magyar identitás elpusztítása. Ennek nyilvánvaló jele volt, amikor a szocialista Gyurcsány Ferenc vezetésével a megtévesztettek a kettős állampolgárság ellen szavaztak (2004. december 5), s amivel megtagadták az elszakított nemzetrészek magyarjait.

Ezek a magyarság elleni akciók máig nem szűntek meg. Nyíltan csinálják és egyre büszkébben. A kérdés az, hogy a magyarok egy kisebbik része meddig támogatja a kollaboránsokat, a Momentum, a DK, az MSZP, a Párbeszéd, a Jobbik, stb. árulóit, akiknek a legfőbb ellensége Magyarország. Mikor jön el az ébredés?

A potyautasokat, a kéretlen vendégeket le kell szállítani a vonatról. Nincs helyük közöttünk, ne utazzanak tovább velünk. Persze, ez mindannyiunktól, a választóktól függ. A magyarságért fizetni kell hittel, harccal, szellemi odaadással és szeretettel.

2020. január 31. Stefka István

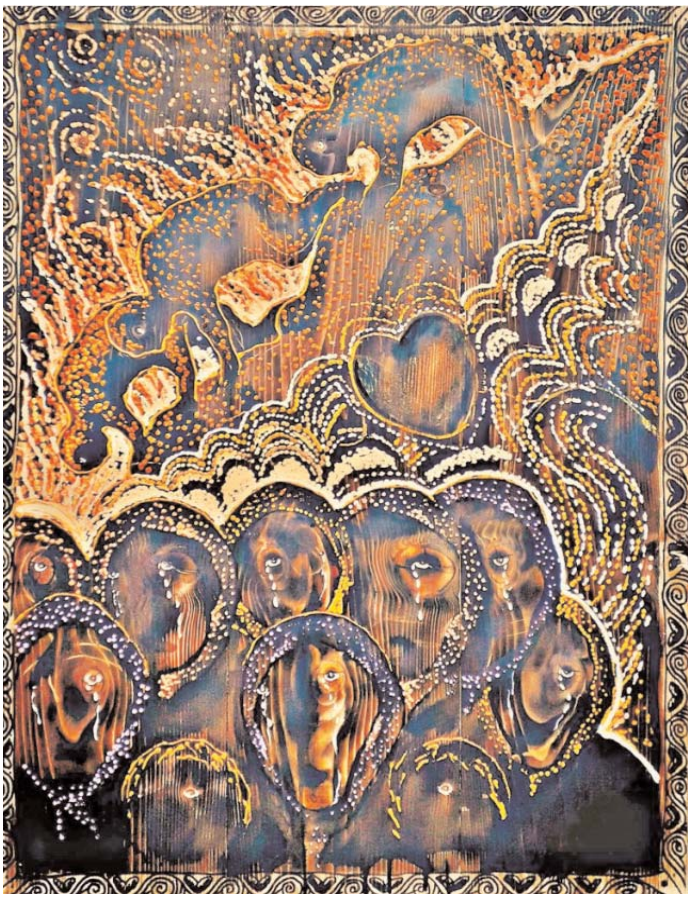

Nyugati levél

Álljon meg a menet, rokonaim! Miért szidjátok annyit a kormányotokat? Higgyétek el nekem, hogy innen nyugatról nézve, a magyar kormány a LEGJOBB kormány a mai Európai Unióban!

Nos, még mielőtt elidulnátok a kényszerzubbony után, amit rám akarnátok húzni, ime az indoklás. (Előre bocsájtva a jó kormány definiciója).

Először is: nem az a jó kormány, amelyik valaki vagy valakik ilyen vagy olyan, szubjektív ideológiai elvárásainak így vagy úgy felel vagy nem felel meg, hanem az, mely a saját meghirdetett programjának tud a legmesszebbmenőkig megfelelni.

Ennek legfontosabb feltétele, hogy STABIL legyen. Ennek ismérve az, hogy több cikluson át el tudja nyerni „népfelsége" egyértelmű bizalmát. Hogy állításunkat európai kontextusba tudjuk helyezni, nézzünk körül egy kicsit Európában.

Anglia: Brexit! Végtelen terméketlen viták a minden demokráciák legszentebb fellegvárában. Nulla közeli GDP növekedés. Lezüllő nagyvárosok. Dezintegrálódó „Egyesült Királyság"

Franciaország: Sárgamellényesek káosz- „forradalma". A kukaborogatás, gyújtogatás tömegsport, a közélet szerves része. 1% körüli GDP növekedés. Migránskrízis. Népszerűtlen elnök.

Németország: Nagykoalíció, melynek jelenlegi össztámogatottsága 40% alatt van. Vagyis inkább egy picike kis koalíció. Ennek következtében ineffektív kormányzás, gyengülő közbiztonság, egyre durvulóbb közélet, 0,5%-os növekedés, szélsőséges pártok térnyerése.

Spanyolország: Minden évben megválasztanak egy kormányt megalakítani nem képes parlamentet. Az eladósodottság növekszik. Katalán viszály.

Olaszország: Hatalmas államadósság! Gyenge GDP. Ineffektív kormányzati struktúra. Migráns-válság.

Ausztria: Koalíciós kormányzás, ahol a nagy ideológiai ellentéteket a szőnyeg alá söprik. Ez az úgynevezett „ésszerű kompromisszumok" osztrák hagyománya.

Svédország: Migránsválság. Durvuló közélet, romló közbiztonság.

Summa Summarum: Minden olyan országban, ahol a „Willkommenskultur" teret nyert, gyengült a politikai stabilitás. Kiszámíthatatlan, nehezen kezelhető folyamatok indultak el. Az integráció illúziónak bizonyult.

A Visegrádi „sorstárs" országok politikai stabilitása sem hasonlítható össze a Fidesz vezette kormány stabilitásával. A jelenlegi magyar kormány legalább 12 éven keresztül tud kétharmaddal kormányozni. Ez már önmagában is egyedülálló, példa nélküli stabilitás. Ennek következtében vált lehetővé, hogy a 2010-ben meghirdetett ambiciózus célokat vagy már meg is tudta valósítani, vagy jó úton halad afelé, hogy azok megvalósuljanak.

Melyek ezek az eredmények? A statisztikáknak mindenki utána tud nézni, ezért csak néhány tényadat. Gazdaság: A nemzeti össztermék 2010-eshez képest 60%-kal növekedett. Ez évben az 5%-os növekedés EU- csúcs. Munkanélküliség! 2010-ben 12% – 2019-ben 3,4%. Eladósodottság: 2010-ben 83%, 2019-ben 68%. Ennek deviza- része 60%-ról 20%-ra csökkent. A költségvetésünk már 8 éve a 3%-os hiányhatár alatt Mikor volt ilyen Magyarországon? SOHA! A reáljövedelmek széles sávban emelkednek, a fogyasztás már 7 éve növekszik. A mélyszegénységben élők száma csökkent, a középosztály megerősödött. A családtámogatási rendszer egyedülálló, példaértékű. Ezek tényadatok, melyeket az EU statisztikai hivatala is így tart nyilván.

Senki nem beszél róla, de óriási eredmény az, hogy sikerült feloldani a kisantanti reflexeket. Még soha nem voltak ilyen jók a magyar- szerb kapcsolatok. A szlovákokkal való viszony is sokat javult. A csehekkel való viszonyt a kölcsönös szimpátia jellemzi, a lengyelekről nem is beszélve. Ez nagyon nagy dolog. Kár, hogy nem kap nagyobb figyelmet. Tehát nincs más dolgotok, kedves magyarok, rokonok, minthogy örüjetek, hogy ilyen kormányotok van. Annak, hogy ennél jobbat kapjatok, NULLA a realitása. Miért?

És most sajnos rá kell térnem a magyar ellenzék helyzetére.Nem hálás a feladat. Ki kell mondani, hogy amennyire a Fidesz kormány a legjobb Európában, olyannyira a legrosszabb az ellenzéke. Ez a két dolog sajnos kiegyenlíti egymást. Úgyhogy semmi ok a melldöngetésre. Ez a helyzet aggasztó.

Az egyik fő baj az, hogy ez az ellenzék frontálisan tagad minden tényadatot. Nincs növekedés, nincs jövedelemgyarapodás, nem csökken a munkanélküliség, minden rossz, sőt, a rosszabbnál is rosszabb! Ezzel a hisztérikus, infantilis valóságtagadással – lásd parlamenti performanszok – több baj is van. (azon túl, hogy eléggé nevetségesek):

1, Nem csak kifelé, befelé is destruktív. Beszűkíti a látókört, politikai csőlátáshoz vezet.

2, Intellektuálisan lehúz, szellemileg retardál (nem létezik, hogy a privátéletükben is olyan hülyék legyenek, mint a kamerák közelében)

3, Ez csak frusztrációhoz vezethet,

4, aminek következtében agresszívvé válnak. Azzal kelnek és azzal térnek nyugovóra, hogy „mindenre lövünk,foglyot nem ejtünk!". (Gyurcsány, Vadai, Szabó Timea, Tordai, Jakab, Hadházy és még sokan mások.)

5, Alapállásuk (érvelés helyett) a vádaskodás. Mindezt nagyon humortalanul. Lengetik a husángot: Korrupció! Korrupció!

Erről kell néhány szót mondanom. Kell róla beszélni, mert ez a vád, legyen akármilyen bizarr is, hat. Védekezni nem könnyű ellene. Aki védekezik, az már gyanús. Nos, Könyves Kálmánt idézve – „ márpedig boszorkányok (ebben az esetben korrupció) nincsenek!" – jobb, ha emlékezünk a Római jog első alapelvére; (ma is kellene, hogy működjön, de nem működik.): Bizonyíték nélkül nincs ítélet.

A baloldalon még a mai napig is (valószínűleg genetikailag kódolt beidegződés) ez máshogy működik: előbb meg-

van az ítélet, majd utána kotorásznak a bizonyítékok után. Elég egy újságcikk, egy fuvallatnyi gyanú, melyet az egyszerűség kedvéért jobb, ha én írok, s már is megvan a megdönthetetlen bizonyíték.

Szeretném leszögezni: a korrupciónak nincs meg a precíz definiciója, annak megítélése szubjektív. (A félreértések ellen szögezzük le: a lopás nem korrupció! Annak megvannak a büntetőjogilag jól meghatározott definíciói.) A korrupció az inkább egy érzés, egy indulatokat gerjesztő hangulat. A kapitalizmusban meg különösen az. A kapitalizmus lételeme, lelke a profit. Márpedig a profitnak, akármennyi legyen – 4 vagy 400% – szaga van. Szubjektív érzéseket vált ki. Kiben ilyet, kiben olyat. A szellemes magyar „bon mot“ szerint: Korrupció az, amiből engem kihagytak. Találó.

Általában elmondható, hogy akik éppen döntéshozói helyzetben vannak, azok a „korruptak“. Azok viszont, akik nincsenek döntéshozói helyzetben, azok a „jó fiúk“, a „becsületrend“ birtokosai. Ez a szereposztás azután fordul, ha a politikai szerencse is fordul.

Részben ez az oka annak, hogy oly nehéz kormányváltások idején a beígért számonkérést végrehajtani. Nehéz olyan vádiratokat összehozni, mely egy független bíróság előtt is megállná a helyét. Márpedig a jogállam credója: BIZONYÍTÁS nélkül NINCS ITÉLET!

Apropó! Feszülten várom a nagy leleplezéseket a fővárosból meg az ellenzék által megnyert kerületekből. Pikóék meg a többi összefogók állítólag minden aktát zároltak! Hűha! Eddig, – már majd három hónapja – még a Ceglédy féle inkvizíciós jogászoknak sem sikerült a borzalmas fideszes „bűnökre” rábukkanniuk.

A magyar ellenzék további gyenge pontja a gyenge káderállománya. Ennek legfőbb oka maga Gyurcsány Ferenc személye.

Először is le kell szögeznünk: Gyurcsány Ferencnek nincs diplomája**!** Ez egy nagyon fontos tény! (Sajnos a Fidesznek nem fontos, mert nem foglalkozik vele.) Precízebben: még szakdolgozata sincs**!** „Elveszett!“ Jelentem, ha egy diploma elvész, ha nyomát sem találni, azt vagy soha meg nem írták, vagy plagizálták, s ezért eltüntették. Ultima Ratio: Gyurcsány Ferencnek nincs joga „okosokat“ mondani. Ameddig a szakdolgozatát meg nem találja, addig egy utolsó hazudozó senki, aki nem érdemli meg, hogy egyetlen szava is bárhol meghallgattassék. Ezt kérem közhírré tétetni!

Az a tény, hogy ez az ember össze tudta szélhámoskodni magának a miniszterelnöki széket, nem csak a baloldal, de az egész magyar demokrácia örökös szégyene. Az általa „igazságbeszédnek“ titulált öszödi performanssza a demokrácia totális perverziója, egy mefisztói sötét világ megtestesülése. Az a tény, hogy ez az ember még mindig itt van a közéletünkben, már önmagában egy súlyos „malus“, tehertétel, mely megnehezíti egy a demokráciában normális kormány-ellenzék viszony kialakulását. Idézet: *„Orbán diktatúrájával nem alkuszunk!“ „A diktatúrát nem választásokkal szokták megdönteni, hanem lázadással!“* stb. Ebben a sötét „mefisztói“ világban képtelenség, hogy hazáért, népért felelős politikai közösség létre tudjon jönni. Csak a bosszú, az Orbán- fóbia, a „mindent vagy semmit!“ a „Néro“-izmus; vagy mi, vagy pusztuljon minden! – terjed a baloldalon, mint egy szellemi könnygázfelhő.

Ezért hát „feleim“, kedves rokonok, magyarok, álljon meg a menet! Emlékezzetek: 2002 – 2010! Milyen időket éltünk akkor? Aki a múltját elfelejti, az a jövőjét könnyen elveszítheti!

Minden kormányt lehet kritizálni, még a legjobbat is, sőt, kell is kritizálni! De ismétlem, annak az esélye, hogy a jelenleginél egy más konstellációban jobbat kapjatok: NULLA. (Főleg nem a kisnyilasok, krypto-kommunisták, és liberál-fasiszták.* szörnyszülött katyvaszától!)

Szerzé: Fasang János, Düsseldorf városában, 2019 karácsonyán

*Jonah Jacob Goldberg

Ady András

Híd a semmi fölött

Látod, egy hajnal kellett,
kis vakmerő rettenet,
hogy túljussál akkor a Hídon
-hol nagyapa bátrabb volt
s előtted átment –
hogy lemondjon Rólad az élő idő,
egy Rólad írt történet,
és ismert világunk ismeretlen
része most biztosan elfeled.
Vesztettünk mi, gazdagabbak Ők,
most valami furcsa-kegyetlen
istengyermek rángat Onnan,
s a bábjáték vonaglássá torzul –
Itt, a fájdalomban.

Egy hajnal kellett, látod?
-vakmerő rettenet –
s bár mindig félted
az innen oda, semmi fölött
kifeszített korlát-kötelet,
túljutottál akkor a Hídon…
s mivel semmi másunk nem volt,
mindenünk Veled ment.

Ady András

Vakvágányon

Itt ülünk kettesben
én, s véremben valami
végzetes, mostoha.

Itt ülünk kettesben
kihűlt düh és iszonyat,
s álmaim kihűlt porában
még látom a remény
utolsó kocsiját, hogy
sikerül érpályák talpfái közé
siklatnom a robogó halált.

Miért (nem) teszi, Merkel asszony?

2015 júliusban Merkel asszony, Németország kancellárja biztató kézmozdulatokkal és hangos szóval hívta a távolban született földlakókat: Gyertek, szeretettel várunk, jó lesz itt nektek…

Nos, azóta eltelt szinte öt év, s a messze lakó atyafiak szót fogadva jöttek, jönnek, nem kis számban; főleg izmos, munkaképes, huszon-harminc éves férfiak, kisebb számban nők, akik megunták a nincstelen életet, a szegénységet, a nagy folyók és a nagy tavak vidékét, az őserdők bizonytalan, szegény világát, az éhezést, az őket sanyargató betegségeket.

Jöttek, ahogyan tudtak. Ki szárazföldön, ki vízen, vonatokban préselődve, az Alpokban vájt hótorlaszokon, félig fagyottan, dermedten, zöldhatáron az éj leple alatt, kerítéseken átszökdécselve, mások napsütésben, elcsigázottan, éhesen, szomjasan, életuntan. Jöttek, mert híva voltak! Azt hallották, hogy jöhetnek, mert várják őket. Pedig milyen egyszerű lett volna, ha nem ekképpen „töltik” fel Európát bevándorlókkal, hanem a gazdag német állam repülőgépen, hajón, szárazföldi közszállítással hozza át őket egyenesen a németek által lakott országba, s ott biztosít nekik megélhetést, munkát, meleg otthont, szeretetet, pénzzel dúsított boldog utókort.

Igen, azon tűnődöm, hogy miért nem segítik ezeket a fiatalokat? Ha mindenképp szükség van rájuk Németországban, akkor legalább szervezzék meg útjukat, s ne engedjék el bizonytalanságban tengődni, vízbe fulladni, éhesen, nyomorban tartani menekült táborokban, szélringatta bárkákban, hajón, a Balkán félszigeten, vagy ki tudja hol, távol Európától? néha éveket.

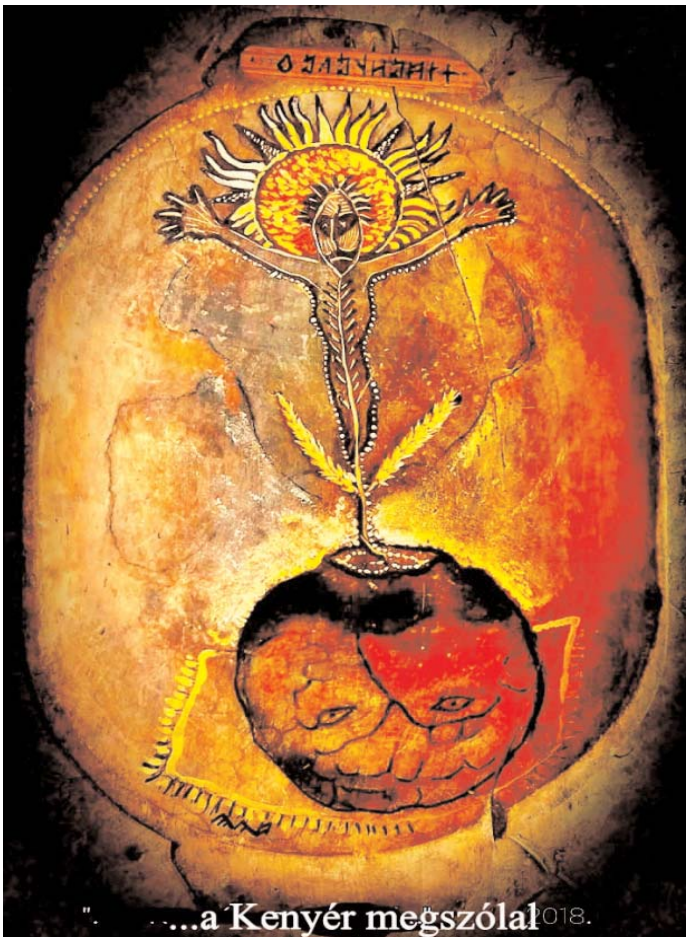

Miért? Merkel asszony, miért teszi ezt Ha úgy gondolja, hogy a gazdag Németországnak szüksége van erre az olcsó, jó munkaerőre, férfiakra, nőkre, akik „megoldják” a súlyos demográfiai kérdéseket német földön? emlékezzen csak vissza, hányan háborodtak fel az elmúlt években, akik azt mondták: hó, hó, nem erről volt szó, hogy dolgozni kell, ők nem a „piszkos munka” várományosai? akkor miért nem küld hajókat Afrika északi partjaihoz, vagy az olasz partokra, a görög szigetekre, akik Gibraltáron keresztül, megkerülve Portugáliát, az Atlanti óceán vizeiben? semmi akadály nélkül? egyenesen Németország északon fekvő kikötővárosaiban teszik le a migránsokat, s máris térhetnek vissza, hogy felvegyék a következő „fuvart.” Vagy repülőn is szállíthatnák őket... Igen, így nem kellene kitegyék, hogy Európa hegyeit megmászva, vizeit megúszva, évekig tengődve, verekedve, lázadva, gyilkolva, éhesen, szennybe burkolózva, szexétvágyukat alkalmi nők leteperésében kielégítve tegyék meg azt az utat, amit senkinek sem kívánok? ellenségemnek sem.

Nem volna könnyebb hajon, repülőn, vonaton vagy mittudomén mivel szállítani őket, civilizált körülmények között, hogy ne kerüljenek ebbe az áldatlan állapotba?!...

Merkel asszony, tisztelettel kérdem: öt év után is úgy gondolja, hogy szükség van még ezekre a migránsokra, akik el akarnak jutni Németországba, Európa El Dorádójába?... Már nincs szükség?!... Vagy: nem így képzelték el a kezdetek kezdetén?!... Ha nincs szükség, akkor egyszerű: ugyanazon a helyen, ugyanattól a mikrofontól kürtölje világgá, de jó hangosan, hogy hallják:

– Köszönöm, elég volt! Ne gyertek!

Fél valakitől, hogy nem meri ezt kimondani?

Székely Ferenc

Nagy-Major Gábor

Februári ég

Fut a felleg, szél kergeti
Csenge kutyám megugatja
fut a felleg, szél kergeti
fut a lelkem, hazafutna
szél kergesse, időt csalva
fel-felzokog bennem hűség
idejétmúlt szép emberség
mint szikláról a vízesés
hull szememből a tiszteség
eső esik, hó ha hullna
vágyaimnak gondos társa
fel-felnézek a bús égre
erdőzúgást hallok télbe’
havasaim védő szárnyát
fejem fölé hogy borítják
megpihen a lelkem végre
hazatér a szülőföldre.

2020. 02. 10. Pápa.

Kövér: A külhoni magyarok támogatásával a Kárpát-medence is fejlődik

A külhoni magyar közösségek és vállalkozók támogatása nem csupán magyar érdekeket szolgál, hanem az egységes Kárpát-medence fejlődését is elősegíti – mondta Kövér László házelnök Az üzlet című internetes lapban február 1-én megjelent interjúban

Az Országgyűlés elnöke hangsúlyozta: a külhoni magyar közösségek megőrzéséhez a magyar intézményrendszer megtartásán túl abban is segítséget kell nyújtani, hogy a magyarlakta térségek a fiatal generációk számára is élhető hellyé váljanak, azaz legyen munkahely, óvoda, magyar támogató szakmai környezet, közösségi lehetőségek.

„Ezzel nem csupán magyar érdekeket szolgálunk, hanem az egységes Kárpát-medence fejlődése érdekében cselekszünk” – jelentette ki Kövér László, hozzátéve, hogy jelenleg Kárpátalja esetében azért kell harcolni, hogy az ott élő magyarság egyáltalán megtarthassa korábban megszerzett jogait.

Ezzel kapcsolatban megerősítette: amíg a nemzeti kisebbségek jogainak helyreállítása nem történik meg Ukrajnában, Magyarország a nemzetközi fórumok előtt minden ukrán kezdeményezést blokkolni fog, így például Ukrajna NATO-tagságát.

Már 50 ezer vállalkozásfejlesztési projekt valósult meg

A házelnök úgy értékelt: Magyarország az egységes Kárpát-medencei gazdasági tér megteremtésében kifejezetten jó eredményeket ért el az elmúlt években.

Elmondta: a Kárpát-medencei Gazdaságfejlesztési Programnak köszönhetően már több mint 50 ezer vállalkozásfejlesztési projekt valósult meg a határon túl, amelyek összesen több mint 200 milliárd forintnyi fejlesztést generáltak. Emellett – folytatta – a Nemzetpolitikai Államtitkárság gazdaságfejlesztési programjai révén a vállalkozók szakmai támogatása terén is kiemelkedő sikereket értek el.

Kövér László hangsúlyozta: a külhoni vállalkozók támogatásával a magyar vállalkozók is nyernek, hiszen nem csupán az a cél, hogy megerősítsék a külhoni magyar vállalkozói réteget, hanem hogy összekapcsolják a magyarországi és a szomszédos országok vállalkozói körét.

A támogatások hasznosulásáról szólva hozzátette: 1 forint külhonban elköltött gazdaságfejlesztési támogatás legalább 2 forinttal növeli meg a Kárpát-medence gazdasági teljesítményét.

A házelnök a diaszpóra támogatásával kapcsolatban megerősítette: Magyarország a nagyvilágban élő magyarságra egyértelműen erőforrásként tekint. Kitért arra is: számos támogatási program működik annak érdekében, hogy a világ különböző pontjain működő magyar élettereket, a diaszpórában fellelhető magyar értékeket megtartsák, és még erőteljesebben bekapcsolják a „magyar nemzet érhálózatába”.

„Minden magyar siker – legyen akár sport, a kultúra vagy éppen a gazdaság terén elért siker – minket erősít. A külhoni magyarság teljesítménye a magyar nemzet összteljesítményének őrzött öröksége az egységes magyar kultúra része. Bárhol éljen egy magyar a világban, az ő tevékenysége nemzetünk hírnevét öregbíti” – fogalmazott.

(hirado.hu)

„Aki vagyok, az négy zilahi esztendő által vagyok”

Felavatták Ady Endre egész alakos szobrát Zilahon

Felavatták Ady Endre egész alakos szobrát Zilah központjában január 26-án. A Bíró Lajos mátészalkai szobrászművész által megkomponált Ady egy padon ül a karfára könyökölve, és egykori iskoláját nézi.

A ma embere Ady nyelvét beszéli, költészetét ma is maradéktalanul értjük, nem kell lábjegyzet hozzá – mondta ünnepi beszédében Kelemen Hunor RMDSZ-elnök. Úgy vélte: mindezek mellett Ady Endre azért is megérdemli, hogy egész alakos szobra legyen Zilahon, mert az elsők között ismerte fel Erdély jelentőségét és különlegességét a magyar történelemben. Akkor foglalta össze annak lényegét, amikor a transzilvanizmus huszadik századi újrafogalmazása még nem történt meg. Így szerinte a szoboravatással az erdélyi gondolat egyik szülőatyja előtt is tiszteleg az utókor.

Fotó: Magyar Nemzet

A Wesselényi-szobor is megújul. Ady Endre egész alakos szobra a zilahi városházával és az egykori Wesselényi Református Kollégiummal szemközt egy kis parkban, a Fadrusz János által készített Wesselényi Miklós-szobor közelében kapott helyet. A szobor a **magyar kormány** és **a Communitas Alapítvány** finanszírozásával valósult meg.

(Ady Endre 1892-től volt a zilahi református kollégium diákja, ahol 1896 júniusában jelesre érettségizett. Itt írta első verseit is. Egykori iskolája visszaszolgáltatásáért közel két évtizede pereskedik a református egyház, októberben a Kolozsvári Táblabíróság elrendelte a per elölről kezdését.)

(Forrás: Krónika.online)

(U.i.: Zilahon most vitatják a szobor felállításának törvényességét. Talán le kéne bontani?)

30 éve... Marosváráshely fekete márciusa

Tisztázó adalék a Vatra Romaneasca megalakulásának időpontjáról

(Részlet)

A marosvásárhelyi Népújság 2020. február 4-i száma beszámol arról, hogy Novák Csaba Zoltán politikus-történész a Magyar Nyugdíjasok Klubja vendégeként felidézte Marosvásárhely fekete márciusát, ok-okozati összefüggéseket taglalt. Szerinte elszabadultak az indulatok, mivel *„1990. február 8-án megalakult a Vatra Romaneasca, február 10-én kerül sor a könyves-gyertyás tüntetésre, amelyen százezer magyar ember vett részt. Majd következik március 15., 16. és a gyógyszertár története, március 19., amikor a leitatott hodáki románok megtámadták az RMDSZ-székházat, kiverték Sütő András fél szemét, majd március 20., amikor a magyarok visszavágtak”*. Bár a magyarok jogos önvédelmet gyakoroltak 30 évvel ezelőtt, mégis őket, és nem az agresszorokat vonták felelősségre

Aki ezt az okfejtést olvassa, azt gondolhatja, kölcsönös adok-kapok folyt: amint létrejött a Vatra, a magyarok két napra rá százezres tüntetéssel válaszoltak, március 20-án pedig ugyanők az előző napi román atrocitásra vágtak vissza. Egy szó sincs arról, hogy huszadikán a főtéren békésen tüntető, Ion Iliescu elnököt és Király Károly alelnököt Marosvásárhelyre hívó/váró több mint tízezres magyar tömeg elleni újabb román támadásra rendőrségi autó vezette fel a Görgény-völgyi agresszorok autóbuszait és teherautóit. A buszokat már március 15-én megrendelte a Vatra, a megrendelést számtalan esetben közzétettem, a (nem) nyomozó hatóságoknak átadtam! A megtámadott magyarok jogos önvédelmet gyakoroltak, ezért jogállami körülmények között nem őket, hanem a „hodáki” agresszorokat kellett volna börtönbe juttatni!

Azt állítani, hogy a Vatra csak 1990. február 8-án alakult meg, a valóság meghamisítása, szerecsenmosdatás. Kíváncsi lennék, mire alapozza az adatközlő ezt az állítást. Valójában a magát „kulturálisnak” becéző szervezet már 1989. december 27-én megalakult, méghozzá a Papiu Ilarian-líceum tanári szobájában. Ezt már a Marosvásárhely fekete márciusa legelső, 1990. decemberi kiadásában leírtam (románul egy évvel később jelent meg). Könyvem öt évvel ezelőtti harmadik kiadásából beemelem az erre vonatkozó „Egész nap mintegy 60 MADISZ-os magyar fiatal védte a Vatra Romaneasca főtéren lévő székházát, nehogy bosszúból valaki kárt tegyen benne. A román támadás után ezek a fiatalok is elmenekültek, s a támadás megállítása után a feldühödött tömeg betört az irodákba. A zsákmányolt iratokba néhány percre beletekintettem. Akkor olvastam kézzel írt jegyzőkönyvüket, amelyből kiderült, hogy ez a magát kulturálisnak álcázó politikai szervezet már december 27-én megalakult! X. úr, aki áttanulmányozta a Vatra Romaneasca székházából származó iratokat, elmondta, hogy a titkos programon kívül többek között megtalálták a szervezet és Iliescu elnök levelezését is. Megkerült a vatrás rendőrök (300!), jogászok stb. névsora, s a Cuvantul Liber-rel kötött szerződés, melynek értelmében a „független, demokratikus napilap” vállalja a Vatra propagandájának közlését. Alelnökként jegyzett valamennyi iratom fénymásolata is birtokukban volt. Kaján elégtételként szolgál: semmi kifogásolhatót nem találtak munkámban. Még aznap éjjel valamennyi vatrás dokumentumot Borbély Lászlóra bíztam azzal, hogy gondosan rejtse el, és őrizze meg őket. Évekkel később az RMDSZ egyik Maros megyei küldöttgyűlésén elmondta, hogy a dokumentumokat átadta az ügyészségnek... Az ügyészség a bizonyítékokkal olyan jól gazdálkodott, hogy a közismert tettesek azóta is szabadlábon vannak. Sohasem derítették ki, hogy ki használta az 1-MS-3155 rendszámú Dacia gépkocsit, amelyből parancsokat osztogattak: ki merre induljon megtámadni a magyarokat.” A történethez az is hozzátartozik, hogy miután március 21-én reggel hazamentem, „ismeretlen tettesek” feltörték az íróasztalomat és szekrényemet, hogy visszaszerezzék a vatrás dokumentumokat. Akkor nem jártak sikerrel. Feltört íróasztalomat megmutattam Gelu Voican-Voiculescu miniszterelnök-helyettesnek, aki az RMDSZ és a Vatra Romaneasca közötti tárgyalások létrehozásáért leküldött kormánydelegációt vezette. Sajnos hiába tiltakoztam az ellen, hogy csak a Vatrával üljünk le tárgyalni, azt a látszatot keltve, hogy ők az erdélyi románok egyedüli és hiteles képviselői, a Budapestről időközben hazaérkező Markó Béla, valamint Borbély László és Béres András félresöpörték aggályaimat. Álláspontom azóta is változatlan, ez a lépés az RMDSZ történetének egyik legnagyobb baklövése volt, mert megemelte, és országosan ismertté tette az ultranacionalista szerveződést. Smaranda Enachéval azt vallottuk, hogy valamennyi román pártot be kellett volna vonni a ro-

mán-magyar ellentéteket csitító tárgyalásokba. Nagyon meglepett, hogy az RMDSZ megalakulásának harmincadik évfordulóján Markó Béla exelnök azzal dicsekedett, milyen kiváló, toleráns lépés volt, hogy csak a Vatra Romaneasca küldöttségével tárgyalt a szövetség a fekete március feszültségének csökkentése érdekében. Ez a laudáció azt is jelenti, hogy Markó szerint a Görgény-völgyiek szervezett beszállítása, büntetőjogi felelősségre vonásuk elmaradása helyi történet, Ion Iliescu, Voican-Voiculescu, a Szekuritátét visszacsempésző Virgil Magureanu szent, Victor Stanculescu tábornok, hadügyminiszter ártatlan bárány, semmi közük az egész pogromhoz. Feltennék egy kérdést: a Zsil-völgyi bányászokat ki vonatoztatta Marosvásárhely közelébe, Székelykocsárdra, és ki fordította vissza őket? A választ Formanek Ferenc mérnök, az RMDSZ volt országos alelnöke rég megadta: Gelu Voican-Voiculescu miniszterelnök-helyettes, aki a diktátor házaspár, Nicolae és Elena Ceausescu kivégeztetésének is aktív részese volt. Hozzájuk képest Ceausescu ártatlan bárány volt... A sajnálatosan feledésbe merült, 1989. december 26-án magyar és román értelmiségiek által elfogadott Barátság platform román aláírói közül többen másnap, december 27-én létrehozták a Vatrát... Ezenkívül az általam elolvasott jegyzőkönyv szerint a Vatra Romaneasca küldöttsége január folyamán Bukarestben tárgyalt Ion Iliescu elnökkel. A korabeli sajtó is beszámolt arról, hogy a Vatra szászrégeni fiókszervezete, a Fratia Romaneasca január 25-én feldúlta az RMDSZ ottani székházát. Novák mindezek ellenére február 8-ára teszi a Vatra megalakulását, mivel aznap tartották a marosvásárhelyi sportcsarnokban uszító, magyarellenes gyűlésüket. A rendezvényt filmező Farkas István operatőr azt mondta nekem, hogy a vatrás szónokokhoz képest Ceausescu ártatlan bárány volt...

A február 10-i gyertyás-könyves tüntetés megtartására vonatkozó döntést Jakabffy Attila és dr. Kikeli Pál február 6-án (Domokos Géza RMDSZ-elnök ellenkezését kijátszva) Bukarestben forszírozta ki az országos vezetésből, és a felvonulás hivatalos bejelentése február 7-én megtörtént. Ennek ellenére a román propaganda, akárcsak Novák, azt a hazug állítást szajkózza, hogy ez a tüntetés a február 8-i vatrás megmozdulásra adott magyar válasz volt.

A könyveimben leírtakat a román illetékesek követik, de nem tudják megcáfolni – nyilvánosan sohasem vitatták, hogy már 1989. december 27-én létrejött a „román tűzhely". Sokatmondó, hogy miután lelepleztem, hogy a marosvásárhelyi ortodox katedrálisban található, kereszténytelen „szeretettel" átitatott freskón – amelyen vitézkötéses magyarok korbácsolják a szerencsétlen, térdepelő román parasztot, akinek glória van a fején – rosszul írták Cserey Farkas krónikás keresztnevét, kijavították a bakit. Jelenleg tilos fényképezni az „alkotást", de senkinek nem jut eszébe, hogy ilyen történelemhamisító és gyűlöletkeltő „ikonnak" a történelem szemétdombján lenne a helye!

Akit érdekel a magyarkártya előrángatásának története, az „originális" román demokrácia kezdete, és meg szeretne emlékezni a fekete március áldozatairól, jöjjön el március 20-án délután hat órakor a Bolyai téri unitárius templomba. A megemlékezés után megkoszorúzzuk Cseresznyés Pál, Jakabffy Attila és Sütő András sírját.

Krónika, 2020. február 16. *Kincses Előd*

Támogatóink

(a megjelölt előfizetői díjakat meghaladó befizetéseket tekintjük támogatásnak). Emlékezetünk rá: lapunk függetlenségét és erdélyi olvasóinkhoz történő díjmentes eljuttatását teszik lehetővé e nagylelkű adományok. Köszönjük!

Antal Balázs J.	Budapest	8000 Ft
Balassa Péter	Cím nélkül	50.000 Ft
Bányai Károly	Budapest	3000 Ft
Bereczki Veress Biborka	Svédország	10 EU
Bodrogi István	Szekszárd	4000 Ft
Budaházi György	Mosonmagyaróvár	8000 Ft
Czirmai Lajos	Szekszárd	1000 Ft
Csegezi Eszter	Budapest	8000 Ft
Csibi Kinga M.	Budapest	2000 Ft
Dipl. ing. Nagy László	Bajorország	30 EU
Donogány Mária V.	Gödöllő	3000 Ft
Dr. Babos Éva	Cece	5000 Ft
Dr. Bartha Levente	Szentgotthárd	3000 Ft
Dr. Boros György	Budaörs	1000 Ft
Dr. Dajbukát Adrienn	Budaörs	3000 Ft
Dr. Kiss Kálmán	Berettyóújfalu	3000 Ft
Dr. Kiss Kálmán	Berettyóújfau	10.000 Ft
Dr. Lőrincz Zoltán	Encs	2000 Ft
Dr. Molnár József	Szentendre	3000 Ft
Dr. Perneki Simonits I.	Szeged	3000 Ft
Dr. Rékasi József	Pécs	2000 Ft
Dr. Sipos Lajos	Vác	3000 Ft
Dr. Tóth Kálmán	Budapest	3000 Ft
Eleonora Hohágyi	Németország	10 EUR
Erdélyi Gyülekezet	Budapest	80.000 Ft
Gál Imre	Domaszék	2000 Ft
Hamvas László	Cím nélkül	5000 Ft
Király Farkas	Budaörs	1000 Ft
Major János	Paks	1000 Ft
Margareta Eisler	Németorzság	10 EU
Matzak Edit	Németország	10 EU
Nagy Emese	Kolozsvár	5000 Ft
Papp Ilona	Hódmezőv.h.	2000 Ft
Pál Vencel	Budapest	2000 Ft
Páncél József	Pécs	2000 Ft
Pável László	Szekszárd	1000 Ft
Podolyák József	Budapest	1000 Ft
Prof. Incze Kálmán	Budapest	3000 Ft
Prof. Kosztarab Mihály	USA	80 USD
Rajhona János	Tárnok	2000 Ft
Simon Tamás	Budapest	6000 Ft
Szélig István	Véménd	1000 Ft
Szurkos Eszter	Budapest	3000 Ft
Szűcs Lajos	Kozármisleny	3000 Ft
Tamási Károly	Budapest	10.000 Ft
Tóth György	Paks	2000 Ft
Tóth Margareta	Gárdony	8000 Ft
Varga Imre M.	Paks	1000 Ft
Wagner József	Szentendre	1000 Ft

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG
BETHLEN GÁBOR Alapkezelő Zrt.

Megyasszai Bíró Attila szórványlelkész a magyar végvári vitéz Resicabányán

Makkay József • Krónika, 2020. január 30.

Resicabánya magyar református lelkipásztora, Megyasszai Bíró Attila Erdély legjobban elszórványosodott megyéjében folytat szélmalomharcot a megmaradásért. Magyar óvodát hozott létre, és mindent megpróbált, ami lelket önthet az egyre jobban elrománosodó magyar közösségbe. A vele készült beszélgetés az erdélyi magyar szórványsors lehangoló keresztmetszete.

Tizennégy évvel ezelőtt került kezdő lelkészként a resicabányai szórványvidékre. Az ilyen állás mennyire népszerű a lelkészek körében? Egyáltalán nem népszerű. Nálunk, egyesek szerint papjaink minél nagyobb és minél jobb fizetést kínáló gyülekezeteket keresnek. Jobbnak tartom a katolikus rendszert, ahol a pap felettese dönti el, hogy a lelkész hova kerül, és az ellen nincs fellebbezés. Nálunk soktényezős a döntés meghozatala, hiszen a protestáns lelkésznek családja, gyerekei vannak. A családnak anyagi biztonság kell, a gyerekeknek anyanyelvű iskolázási lehetőség. Ezek mind olyan elvárások, ami miatt a megüresedett állású szórványgyülekezetek eleve halálra vannak ítélve. Ám ezzel együtt is a szórványt vállalni kell. Én 2006-ban nagybányai segédlelkészi szolgálatom letöltése után vállaltam el, ami számomra egyféle predesztinációnak számított.

– Idejövetelekor mi fogadta?

– Nehéz azt pár szóban összefoglalni. A régi lelkész készült nyugdíjba, a papilak teljesen le volt lakva. Emlékszem, a belső szobába pakoltuk a fal mellé, plafonig a csomagjainkat, és mivel már csípős őszi idő volt, az összes pokrócunkkal betakaróztunk, mert nem volt fűtés. Azaz volt egy olyan gázkályha, aminek az üzemeltetése életveszélyesnek bizonyult. Éjszaka többször felébredtem, mert a tető hiányos cserepei között csorgott ránk a víz. Mindenhova mosdótálakat, edényeket kellett tenni. Első két évünk azzal telt el, hogy lakhatóvá tegyük a parókiát. Mivel kevés pénz volt, reggeltől estig javítottunk, talicskáztunk, önerőből végeztük el azokat a munkálatokat, ami egyáltalán megoldható volt befektetés nélkül. Végül a gerendákat, a tetőzetet is kicseréltük. Támogatással sikerült részben lakhatóvá tenni az épületet, és később magyarországi pályázatokon elnyert pénzekből teljesen felújítani.

– Krassó-Szörény megye Erdély legjobban elszórványosodott vidéke. A 2011-es népszámlálási adatok alapján tíz év alatt az itteni magyarság negyven százaléka eltűnt. Mennyire reálisak az adatok?

– A 2011-es népszámlás eredményeit nem tekinteném mérvadónak. Rengeteg a vegyesházasság, és sok esetben a magyar felet is románnak írták be. Mi sem tudjuk pontosan, hogy a városban, illetve a megyében hány magyar református él. 230 fizető egyháztagunk van, de ennél nagyobb a reformátusok aránya. Igazából csak becsült adataink vannak, amit a Petőfi-program ösztöndíjasainak segítségével írtunk össze. Összesítésünk szerint a megyében mintegy háromezer magyar él, ennek fele Resicabányán. A fogyás mértékében nem kételkedem, mert a gyülekezetünkben évi huszonvalahány temetésre egy-egy keresztelő jut. Újmoldovában, Oravicabányán, Stájerlakaninán, Nándorhegyen, Karánsebesen és Boksánbányán szintén élnek magyarok, úgyhogy ez a megyei szinten jegyzett mintegy 1500 lélek nagy területen oszlik meg.

– Önt a megyében a magyar közösség mindeneseként ismerik, aki az istentiszteletek mellett mással is foglalkozik. Hogyan lett lelkipásztori állásból ilyen széleskörű közösségszolgálat? –

Amikor ide kerültünk, azzal kezdtem a munkám, hogy számba vettük lehetőségeinket. Kormányváltás után részletes levélben megkerestem a budapesti Nemzetpolitikai Államtitkárságot, és beszámoltam arról, mi van Resicabányán, illetve a megyében, és mit tudnánk tenni. Megkaptam a visszajelzést, hogy támogatnak munkánkban, csak jelezzük, mire van szükségünk. A megyében évtizedes kihagyások után elkezdtünk magyar rendezvényeket, bálokat szervezni, a helyi közösségek számára is kiadtunk egy-egy helyi kiadványt. Úgy érzem, sikerült felrázni az embereket, és ezek az apró sikerélmények újabb és újabb munkára sarkalltak.

– Mit tart legnagyobb megvalósításának?

– Egyértelműen a magyar óvoda létrejöttét. Ennek előzménye egy állami óvoda volt néhány magyar gyerekkel, akiket picinyke szobába tettek be, de az is felszámolódott. Hosszú évek óta nem volt szakképzett magyar óvónő, mindig alkalomszerűen vállalta valaki. 2011-ben hoztuk létre magyar állami támogatással saját épületünkben azt az óvodai csoportot, amelyet két Észak-Erdélyből hozott szakképzett óvónő és egy dada látott el. De nem ment ez ilyen egyszerűen. Szinte vakmerőségnek számított a magyar óvoda elindítása. Egy szép, modern helyiséget hoztunk tető alá, ahova aztán egyre több román is bekopogtatott, hogy ide szeretné íratni gyerekét. Többször is nemet kellett mondanunk, mert ahhoz tartottuk magunkat, hogy csak olyan családból foga-

dunk gyerekeket, ahol legalább az egyik szülő, nagyszülő magyar. Még ha a gyerek nem is tud magyarul. Több olyan gyereket is beírattak, akiket a néhány év alatt mi tanítottunk meg magyarul. –

– Miért nem lett elemi iskolai folytatás?

– Ez már sokkal keményebb dió. A magyar oktatás elsorvadásának története hosszú évtizedekre nyúlik vissza. Nemrég halt meg az utolsó resicabányai magyar tanítónő, aki elmesélte, hogy már a nyolcvanas években milyen nehézségekbe került egy-egy magyar elemi osztályt összehozni. A vegyesházasságban élő szülőket már akkor nehezen lehetett meggyőzni erről, ma még inkább. A szokásos kibúvókkal találkozunk: sokkal jobban boldogul a gyerek, ha románul tanul. Ehhez azt is tudni kell, hogy az itteni magyarság gyakorlatilag már elvesztette nemzeti önazonosságát. Legtöbben magyarul beszélő románok. Csak az idősebb nemzedék maradt meg magyarnak, amely nem kívánkozik el innen. Őket rendre én temetem el, illetve a katolikus plébános. Már nem hiszek abban, hogy itt lehet magyar elemi iskola, de az óvoda fenntartása számunkra erkölcsi felelősség, a támogató magyar kormány irányába pedig kötelesség. –

– Mi törte meg ennyire a resicabányai magyar embereket?

– Mindennek a vegyesházasság a fő oka. Az ortodoxok és a katolikusok is arra kényszerítik a magyar felet, hogy gyerekeiket ott kereszteljék. A magyar házastárs – férj vagy felség – pedig túl gyenge ahhoz, hogy kiálljon nemzetisége mellett. Az ortodox családtagok részéről akkora a nyomás, hogy erős önazonosság-tudat nélkül a magyar fél alulmarad. Példaként azokat a lányokat említem, akiket a hetvenes és nyolcvanas években magyarnak kereszteltek Resicabányán, és ma már szinte kivétel nélkül olyan vegyes családokban élnek, ahol a gyerekek románok.

– Mit tud tenni egy magyar lelkész, amikor tudomást szerez, hogy a gyülekezet fiatal tagja románnal készül házasságot kötni?

– Mindössze annyit, hogy őszintén elbeszélget a fiatallal. Ezt mindannyiszor megteszem, és elmondom nekik, mire számíthatnak. Hogy mivel jár magyar szempontból a román–magyar házasság. De számomra az volt az igazi fájdalom, amikor az Észak-Erdélyből hozzánk telepedett magyar óvónők is román férj mellé szegődtek el. Akkor azt kívántam, hogy inkább menjenek haza, mert arra panaszkodtak, hogy itt nem találnak maguknak magyar férjet.

– Van-e egyáltalán még magyar fiatal?

– Akad öt-hat fiatal család, akikkel rendszeresen tartjuk a kapcsolatot. De több éven át volt egy remek ifjúsági csapatom, tizenéves diákok, akikkel folyamatosan közös programokat szerveztünk. Táboroztunk, kirándultunk, sőt, elkísértek a kórházba is beteglátogatásra. Kiváló magyar szellemiségű, 10–12 fiatalt számláló csapat volt, ami reményt, fogódzót adott ahhoz, hogy mégis érdemes vállalni e sokszor elkeserítő és sok lemondással járó szórványmunkát. De ez sem tartott sokáig, mert elmentek Temesvárra egyetemre, és egy sem tért haza közülük.

– Négy gyereke van. Ha nincs magyaroktatás, hol tanulnak?

– Egyetlen lehetőségünk volt beíratni őket a német iskolába, ahol jó minőségű az oktatás, itthon pedig magyarul foglalkozunk velük. De a német iskolának is a zöme román tanulókból áll, mert németek már csak mutatóban vannak. A legnagyobb gyerek hatodikos, és nem akartuk, hogy távol legyenek tőlünk. Temesváron van magyar szórványkollégium, oda járhatnának kilencediktől. Szóval mi is komolyan gondolkodunk azon, hogy váltani kellene. Nálam okosabb emberek mondják: szórványban legtöbb öt évig kellene szolgálnia egy lelkésznek. Amikor folyamatosan csak temetek, és naponta látom a leépülést, nehéz ezt úgy feldolgozni, hogy az ember bizakodó legyen. Itt a legnagyobb gond a magatehetetlenség. Az a tudat, hogy ezt a szórványközösséget nem lehet megmenteni, csak az elmúlását késleltethetjük.

– A felesége is sokat segít a gyülekezetben, miközben újságírói munkát is vállal. Ezek szerint a közösségszolgálat „családi vállalkozás”?

– Az egyházközség alkalmazottjaként a feleségem diakónusi munkát vállal. Rendre felkeresi az idős gyülekezeti tagokat, akik ritkán vagy egyáltalán nem jutnak el a templomba. Magyar kiadványokat visz nekik, tartja velük a kapcsolatot, amiért nagyon hálásak az emberek. Közben a Resicabányai Rádió heti félórás magyar adását szerkeszti és a Temesvári Új Szó itteni tudósítója. Mindez közös munka, hiszen egyházi, közösségi rendezvényeinket is így tudjuk legjobban népszerűsíteni. Arra törekszünk, hogy minél több magyarhoz jusson el üzenetünk, hogy tudják, létezik magyar közösség, amelyhez érdemes tartozni. Ha belegondolok, hogy Resicabányán 1500 magyar él, ez szép szám, ami bármelyik észak-erdélyi nagyközséggel vetekedhetne. Ha az itteni magyarság rendelkezne identitástudattal, nemcsak magyar óvodát, hanem akár 12. osztályig lehetne magyar iskolai *tagozatot* működtetni.

– Lehet-e valamilyen csodában bízni?

– Ehhez magyar hátterű munkahelyek, magyar cégek is kellenének. A mi polgármesterünk nyitott erre, szóval jöhetne ide olyan magyar befektető is, akinek fontos a munkahelyen a magyar nyelv használata. A Bethlen Gábor Alapon keresztül a magyar kormány 2019-ben jelentős támogatást juttatott a resicabányai református egyházközségnek, amiből a hosszú programú magyar óvodát tovább fejleszthettük. Amennyiben nem lesz olyan gazdasági befektetés vidékünkön, amely a magyar nyelvtudást felértékelve meg tudná állítani a mai negatív demográfiai folyamatokat, akkor az óvoda erre nem lesz képes. Nem lehetetlen ilyen munkahelyeket tető alá hozni. Ez nekem régi vesszőparipám, és mindig abban reménykedem, hogy valaki meghallgat.

Gyárfás András hozzászól

Őszinteség

Hát én most őszinte leszek és kimondom ami a szívemen, azt a számon mondom ki, érted-e? Mert én nem vagyok olyan mint azok ott, azok a korruptak vagy micsodák, akik nekem betiltják a szólásszabadságot meg a mozgásszabadságot is. Én kimondom ha kell, Brüsszelben is, meg Amerikában is az igazat.

Mit, hogy nem félek-e? Én? Hát mi bajom lesz? Semmi, sakkor mitől féljek kimondani, hogy nincs szólásszabadság. Igen is itt nincs jogállam, bárki bármiket is hazudjon!!

Hogy mi az a a jogállam? Hát izé, hogy is magyarázzam el neked? Hát például, ha akarom beülhetek a parlamentben akárkinek a székébe s ha már ott van, akkor az ölibe, meg ilyenek. Na érted, ezt nem hagyják, vagy ha mégis megteszem, én vagy a képviselőm akire azért szavaztam,hogy ez tegye, akkor tele az újság meg a híradó, hogy micsoda disznóságot csináltam én vagy a képviselőm. Érted? Még sajtószabadság sincs.

Az, hogy számtalan nyomtatott oldalon meg számítógépes vagy okos telefonon megjelennek kormányt gyalázó trágár szövegek, ez ne ejtsen téged tévedésbe, és az sem, hogy nem történik semmi bajuk azoknak, akik ezt szerkesztik/terjesztik, ezzel csak azt a tévhitet akarják a kormány pártiak (a korrupt tolvajok, csalók és hazugok) kelteni a külföldiekben, hogy van sajtószabadság. Közben nincs, érted, nincs és amíg ezek vannak ott fent, nem is lesz.

És aztán a mozgásszabadság. Jön, hogy röhögjek. Hát vegyük a legegyszerűbb példát, talán akkor még te is megérted. Hát lehet balra hajtani? Na most járjon a szád s hagyj engem békén azzal, hogy ez meg az épült, és államadósság meg családok... Hajthatok-e százhússzal, ha úri kedvem úgy tartja, az Andrássy úton?? Na ugye, hogy nem, mert rám törnek a kormány fegyveres talpnyalói, és még sorolhatnám. Ja, hogy havonta ötven- hatvan halott van az országutakon, hát aki nem tud vezetni, az ne üljön autóba.

Hogy én ezeket honnan tudom? Megáll az eszem hiszen ezeket mindenki tudja! És engem ne riogassanak klíma/migráns meg egyéb katasztrófákkal, hát nem veszik észre, hogy a huszonegyedik század egyetlen megoldatlan tragédiája a Me Too? Na de ez már magas neked, hozass még egy dupla kevertet, azért ingyen és szárazon csak nem tartok neked polgazdaság órát!

Rend a lelke a rendeleteknek.

A fővárosi új polgármesterek azonnal munkához láttak, és amit el lehetett intézni egy pár nap alatt, azt meg is tették, mondván: „na ezen legalább túl vagyunk.” Felduzzasztották a vízfejeket és megemelték a fizetésüket és azonnal felénk is fordultak.

Igen, a parkolás. A sokat szidott és majd mindenkit érintő parkolásra születtek korszakalkotó javaslatok, vagy lehet, hogy közben törvényerőre is emelkedtek? Szóval aszongya: -A parkolóórákat gyéríteni kell. Legkevesebb kettőszázötven méter kell legyen két óra között és így elérjük, hogy... Mit is?

Na, ezt nem értem, tehát hozzászólok. Tehát rövid órás körbejárás és sűrű rámdudálás közepette végre van egy üres hely, és ahogy itt illik, kicsit megpöccintem az előttem levőt majd a hátam mögöttit, és már bent is vagyok. Most már csak tudni kellene, hol az óra? Ha rossz irányban indulok, mire visszaérek (fél kilométer potyára) s megkapom a működőt, már az ablaktörlöm alatt van a kis piros levélke, s aki odatette, sehol.

Azért ezt má ne tessék velem csinálni. Nem lehetne leszerelni az összes parkolóórákat és helyettük jóval olcsóbban parköröket fizetni (új unkahelyek, gyorsabb ügyintézés), s ezentúl ha valahova sikerül betuszkolnom a kocsit, rögtön ott az egyenruhás és a nála levő okostelefonon már rögzíti is a kocsiszámot és időpontot s majd amikor később újra ott és én azaz az autóm is ott, hát jöhet a legalább két havi börtön felfüggesztéssel, behajtási tilalom örökre és a közügyektől is legalább tíz évre távoltartás, s persze vagyonelkobzás, sowieso...

De be lehetne szórni az összes parkolóhelyet spanyol lovasokkal, vagy felszántani és parlagfüvet ültetni, s a mellette levő házban lakókat milliós pénzbüntetésre ítélni a fűért.

De talán mégis a legegyszerűbb, hogy aki autó vesz, az azonnal lefizeti a budapesti parkolás napidíját száz évre, s kész, kap egy matricát az ablakára vagy a kormányablaknál a homlokára ütnek egy pecsétet (azisjó), s mehet. Minek rabolni az idejét a polgármestereknek, hisz ök példát mutatva kerékpárral járnak be a munkahelyre – igaz, néha beteszik a szolgálati autó csomagtartójába, de akkor is..

Na, de addig is tegyenek kerekeket a parkolóórák alá, s mindenki oda húzza, ahol az autója áll, de még jobb: legyen süllyeszthető a parkolóhely, s ahogy beálltam, elnyeli a föld, s jöhet rám a máik s így tovább, azonnal megtöbbszöröződne a parkolók száma Budapesten és akinek ez sem elég az járjon gyalog. Na!

Me Too 3

Hallgassuk meg végre, mit mond a legnagyobb hatalom, a Vox Populi.

Hát a nők véleménye teljesen egyöntetű, és ezt hozzák fel vád- és védőbeszédükben is: – A férfiak mind disznók. Ennyi. Kész. S jól is van ez így.

Az Lmbvtqyzrtfg véleményeket sajnos nem tudom felidézni, erről majd valaki onnan. A férfiaké viszont eléggé megoszló. Abban mindenki egyetért, hogy verni nem szabad, igen, de most képzeld el, hogy feljön, levetkőzik, és akkor mégsem??? Azért na, szóval...

Na de hallgassunk bele oda, ahol őszinték és nyilatkozókedvükben is vannak, a fehér asztal mellett. Például a Gozsdu udvarban miről is szól az üvöltözés a szomszéd asztaloknál!

Sajnos itt vendég és pincér is csak angolul hajlandó és valami egészen más valamiről eszmét cserélni. Nem baj, ott vannak a romkocsmák, ott viszont hely nincs, minden asztal foglalt a jövőnket építő-szépítő ifjúsággal, kik a közelgő nyomor elől menekültek ide és pár tízezer forintért megegyeznek, hogy melyik országot fogják majd gazdagítani az itt elnyert tudásukkal. Hát itt se a Me Too a téma.

Na, végre egy kávézó, ahol idős urak csemegéznek a történtekről. Egyik: – Hát ronda dolog, az biztos, én nem tudok semmi részletet, de mégis, letépte a ruháit, odakötözte a szereposztó díványhoz és azután mit csinált, mert így ránézésre azzal a fizikummal olyan nagy kárt nem tehetett a kis ártatlanban, nem? Másik: – Na meg az utóbbi hónapokban láttam

több színdarabot, ahol a nyílt színen közösültek, sőt volt egy, amelyikben a színésznő egyszerre két férfit is tett manuálisan boldoggá, na most mondjátok meg nekem, hogy egy, a színiiskolából vagy egyetemről vagy akármiből frissen kikerült kis naivát hát ne hívjon be a rendező mielőtt szegényke leég az előadáson, és ne magyarázza/mutassa meg, hogy mi hogy megy? És akkor ez zaklatás vagy próba? – És az a sok nő, aki most ott a színház előtt tüntet, kire irigy? Vagy kire dühös? Vagy egyáltalán?

Saját véleményemért meg kell kérdeznem a feleségemet. Addig várjunk még egy kicsit.

Teremtés

A paraszt, jaj, dehogy paraszt, mezőgazdász vagy talán farmer, vagy még helyesebben agrárvállalkozó? - na mindegy, valamelyik ezek közül áll a búzatábla szélén és szidja mindazokat, akiket ilyenkor káromolni kell, mert a pipacs ellepte az egész termést.

Hallgatom, és arra gondolok: igen, a nagy baj bennünk, emberekben van, és nem a rendszerekben. Hiszen milyen gyönyörű ez a pipacstenger, hát hogy nem tudja élvezni/szeretni ez a mocskolódó egyén? Már a szépet sem szeretjük? És ha már szitkozódik, akkor miért árulja el magát, hogy még újságokat sem olvas, hisz akkor nem oda, a magasságokba küldené átkait, hisz naponta benne van a lapokban, hogy ez a mai Kormány teszi szebbé az országot! Jajj, jajj, jajj!

És a minap hallgatom (trolin,földalattin,fórumokon), hogy mégis kibírhatatlan, na nem az, hogy a politikusok lopnak (hagyjon már békén, lopnak s kész, hisz mindig is loptak), de régebben a kis ember is lophatott, és akkor valahogy kijöttünk, a széle ütötte a hosszát vagy keresztbe- kasul.

Nincs ez így jól, s ráadásul mi, kisnyugdíjasok már be sem mehetünk egy rendes vendéglőbe, minden asztal már hetekkel előtte foglalt, és a színházakba is (alig van közel száz belőlük) hónapokkal előre, ha éppen nincs bérleleted, semmi esélyed, hogy egy jó kis közösülést végigtapsolj…

Nekem valami egészen más fáj, talán azért, mert nem vagyok sem farmer, sem pornóra vágyó. Nem tudom. De a minap egy világ dőlt össze bennem. Olvasom, hogy asztrofizikusok vagy valami hasonló okosok végérvényesen bebizonyították, hogy az ősrobbanás előtt nem volt SEMMI. Tecccik érteni? Semmi, semmi, nulla, nichts, nothing, nimica, rien, nicsevo, niente...

És én évek óta ismételgetem az egyetlen bölcsességet, amit még bitorlok ebben a minden alapértéket megváltoztatott világban: – Unokáim, tanuljatok, gyakoroljatok, tegyetek valami okosat, mert a semmiből nem lesz semmi!

És akkor tessék szétnézni, mi lett a valamikori nagy semmiből? Inkább ne firtassuk, de azt se, hogy érdemes volt-e.

Hírek

A Polgári Napilap (megjelenik 10.000 példányban a kormánytól támogatva) leközölte, hogy tegnap dél körül a XXXX Ker. Hátsópócsmócs utcában oldalra billent egy szippantó kocsi és az utcára ömlő lé kellemetlen szagát a tűzoltóknak közel egy órai bevetésével sikerült megszüntetni. A Szippantó Vállalat ez úton kéri az utcában lakó nyolc személy (akik közül egy sem volt közvetlen érintett) szíves elnézését.

A Független sajtó (megjelenik 120.000 példányban közadakozás jóvoltából) siet közölni, hogy a Fidesznek és O1G-nek köszönhetően újabb botrány történt a fővárosban. A XXXX Ker.-ben egy kátyú oldalra döntötte az ott dolgozó becsületes munkásember vezette szippantó kocsit, és az utca minden adófizető polgárának hosszú ideig kellett elviselhetetlen bűzben elfogyasztani szűkös ebédjét. A Polgári sajtó elbagatellizálta az ügyet, de mi utánajártunk. Az ellenzék lapja (a sajtószabadság teljes hiánya ellenére megjelenik közel egymillió formában) felfedi a teljes igazságot.

Budapest még mindig nem teljesen a miénk. A XXXX Ker. Hátsópócsmócs uitca 2. szám előtt már hetekkel ezelőtt, még a lakók által sérelmezett stadionépítés alatt keletkezett kátyúban felfordult egy szippantó kocsi, és förtelmes bűzét az utcára borította. A trágyalé térdig belepte a környező házakat, a szűk ebédjüket békésen fogyasztó, a Fidesz-politikájából és O.V.-ból kiábránult lakók mai napig sem csituló bosszúságára.

Többszöri felszólításra és telefonhívásra a mai napig sem volt hajlandó a Kormányszóvivő a helyszínre jönni, hogy válaszoljon lapunk riporterének, azzal a kifogással, hogy a hírekben már lehozták a történteket, nincs mit hozzáfűzni.

Mi mindenesetre azonnal közöltük a brüsszeli magyar (igaz magyar) képviselőinkkel a történteket, és tudomásunk szerint már körberagasztották az Európai Parlament falait még a Rákosi érában történt hasonló eset felvételeivel, és a hazánkba tartó, jogállamiságot ellenőrző bizottságot ellátták gázmaszkokkal.

Cikkünk a világ 180 országának vezető napilapjának első oldalán fog még e héten megjelenni, a Közel-kelet és Ausztrália piti kis eseményeit is elhomályosítva.

Új hold, új király

Jézus Pilátus előtt

(60 évvel ezelőtti drámai események kibontakozása a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karán és a Magyar Unitárius Egyházban)

Visszaemlékezésem megírásának egyik tárgyi indító oka az, hogy a Wikipédia, a szabad enciklopédia (https://hu.wikipedia.org/wiki) nagyérdemű szerkesztője egyáltalán nem említi az UNITÁRIUS TANÁROK PERÉT, pedig a diktatúra ezt az Unitárius Egyház vezetése és az Unitárius Teológiai Kar elleni halálos döfésnek szánta azért, mert többszöri megkeresésre sem voltak hajlandók önként elítélni az 1956-os magyar forradalmat és szabadságharcot, és nem fogadták el eme korszakos történelmi tényt ellenforradalomnak, ahogyan ezt a megalázó címkézést rá szerették volna erőszakolni a világ közvéleményére. A vád alá helyezés érdekében minden eszközt és lehetőséget kihasznált a hatalom, hogy aljas szándékára szemfényvesztő látszatigazolást találjon az ördögi fondorlattal előkészített és megrendezett perben. Valójában az egész hajsza a román nacionál-kommunista diktatúra-megtorló bosszúhadjárata az erdélyi magyarság ellen az 1956-os Magyarországgal való rokonszenve és azonosulása kinyilvánításáért, hogy ezzel is kifejezze hűségét a kommunista szovjet blokk iránt, és próbálja fékezni saját elnyomó rendszere és a „szocialista tábor" felbomlásának és bukásának folyamatát. Személyes motivációmról tájékozódni fog az előadott helyzeteket figyelemmel követő és átélni próbáló kedves olvasó.

I. rész

A katonai törvényszék tárgyalóterme dugig volt. Egyenként engedtek be a szekus katonák, a személyink alapos ellenőrzése után. Izsák Vili figyelmembe ajánlotta, hogy állami ösztöndíjas (szüleim 1952 óta kollektivisták voltak és ötgyerekes családból származtam) hallgatónak meggondolandó lenne az ilyen helyen való megjelenésem, mert az illetékesek megfigyelik, hogy ki miként nyilvánul meg itt. Nem értettem akkor, hogyan vegyem a rektori hivatalunk főtitkárává előléptetett, jópofáskodó, velünk, diákokkal lebratyizó, minket sikamlós viccekkel, egyházi pletykákkal traktáló kétes jóindulatú valaki gondoskodását. De, megkötözve sem tarthattak volna bent a közös otthonban. Az 1956-os események után a volt Ref. Teológia bentlakásába, most az Egységes Protestáns Teológiai Intézet Otthonába, ahová parancsra összeköltöztettek minket: az evangélikus és unitárius teológusokat, hogy a református kollégainkkal együtt egy megfigyelés alatt legyünk, hogy „megóvjanak minket, a meggondolatlan ifjakat a káros befolyásoktól.

A terembe lépésünket két szekus katona irányította, akik az üres székekre mutattak, hogy ott a kijelölt helyünk, ahonnan csak kéréssel távozhatunk. Éreztem, hogy nem színházi zsőjében vagyok, ahol kényelmesen elhelyezkedem, kedélyesen körbenézhetek és üdvözölhetem az ismerőseimet (Na, na! Még csak az hiányzott volna!). Már a „befejéskor" tudtunkra adták, hogy hol találjuk magunkat. Éreztük, hogy feladták nekünk a „ló-szemüveget": se jobbra, se balra nem tekinthettünk, csak előre, a törvénybírói emelvényszerű pulpitusra. Mi viszont első perctől az ajtóra kacsintottunk, ahol az őrkatonákat láttuk, onnan sejtettük, hogy bejönnek (Hadd el!), majd bekísérik a vádlottakat (jogi szaknyelven), számunkra: a mi szeretett tanárainkat és szerencsétlen sorstársaikat. A közeli hozzátartozók: felségek, gyermekek, testvérek, kollégák és jó barátok közül eljött, aki csak tehette a kitűzött tárgyalásra, amelynek idejét hétpecsétes titok alatt lehetett megtudni, s azt is csak feltételesen „a jóindulatú" ügyvédektől. A különbejáratú ajtó közelében helyezkedtek el a „siratók", hogy a bekísért, nyomorult foglyok, akiket ki tudja milyen és hány „edzésen dresszíroztak" be, hogy előírás szerint viselkedjenek a tárgyalásuk folyamán. Tiszta, „vasalt" öltözetben és magatartásban vezették be, mint a menyasszonyokat, akikre úgy vigyáztak a „kézfogóik", hogy véletlenül se vegyék észre, egyetlen pillantásra se a hőn sóvárgó szeretteik tekintetét. Csend, lélegzetfojtó csend. Csoszogások, bakancskoppanások, mélyről jövő sóhajok, visszanyelt sírások. Parancsszavak, előállítási utasítások…!!! , s kitudja még mi, mert ezeket már mi sem követtük figyelemmel, hát azok, akik alig várták, hogy bár csak egy szavukat hallják már, ha „a mindenható katonai bíróság" erre engedélyt adni méltóztat.

Egyszer csak látom, hogy a katonai törvényszék bírójának felszólítására, felemelkedik a„vádlottak padjáról", kísérői közül, kiegyenesedve, öntudata teljében – *mintha Jézust látnám Pilátus előtt!* – Ő, az első, a bekísértek közül, a fővádlott, Simén Dániel, szeretett professzorom, a másik kedvencem, Erdő János közeléből. Könyökével érint meg, alig észrevehetően Dénke, az évfolyamtársam, mert ő is felfedezte a vádlottak padján, faluja szeretett lelkészét, Gellérd Imrét. Előre biccentek egy hajszálnyit,- jelezve, hogy én is látom, s visszakacsintok kérdően a szemem sarkából, hogy felismeri-e a többieket, Bálint Ferencet, Szabó Dezsőt, Székely Lászlót, a „Simén tata kedves fiait"? *A kommunista diktatúra kolozsvári katonai törvényszéke előállította Jézust és tanítványait, az Erdélyi Unitárius Egyház szívét és eszét képviselő élcsapat vezetőit*. A több mint egy éves keresztrefeszítéssel felérő testi-lelki tortúra után a vasrácsok mögé zárásukkal most „lefejezik" a Protestáns Teológiát és az evangéliumi tanításból született és a népi/nemzeti alapokra épült, egyetlen magyar alapítású Erdélyi Unitárius Egyházat. Nem a római helytartó Pilátus nagyvonalúságával: – „legyünk túl ezen is!" – módján, itt most szánszándékos szembenállással/ellenkezéssel, „kákán-csomót kereső" kifinomult rafinériával, semmiházi féreg/ emberek közreműködésével, nem egyetlen „harminc ezüstpénzes Judással", de az emberi aljasság fenekéről felkajtatott, véreb/besúgók Judás-hadának megszervezésével, hajtóvadászatával állították elő a Jézusi kereszténység „székely gyalogapostolait". Mi tudtuk, tisztában voltunk vele. Dénke otthonról, Siménfalváról ismerte már, hogy milyen új szellemet honosított meg szeretett papbácsija, akinek nemes példája küldte őt a teológiára. Én is tudtam, amit tudtam. Nem az agyafúrt bírói fondorlattal összeállított vádirat „fennköltt szónoki" előadására figyeltünk. A katonai ügyész „elvtárs"a „dolgozó nép nevében, a haladás, a szabadság, az igazság és a tudomány szolgálatába szegődött önzetlenség bajnokának" hamis álarcában tetszelegve a sötét reakció ügynökeinek, az embertelen kizsákmányolókat kiszolgáló népbutítás vakbuzgó eszközeinek nevezte a vádlottakat.

Ezen szemenszedett hazugságok hallatán kikapcsolt az agyunk. Ültünk egymás mellett Dénkével és a két egymás mellett futó életünk emlékeinek felvillanó filmkockáin elszálltunk a gondolat és lelkiismereti szabadság birodalmába és kéretlen

és kérdezetlen védőtanuként vallottunk a vádlottak mellett. Némán, magunkba fojtva feleseltünk minden hazugságra, ami a pódium emelvényéről szétáradt, mint a beteg testét bomlasztó, az életet emésztő sárga genny.

Emlékeink filmkockái villámgyorsan és megállíthatatlanul kezdtek visszaperegni a prestóra hangolt agyunkban.

Simén professzor úrral való *első találkozásom* a felvételi vizsgán történt.

– Megkérem a tiszteletes urakat, engedjék meg, hogy előlegezzem ezt a címzést, írják le a dolgozatukban *Jókai Mór Egy az Isten c.* régényének elolvasása alkalmával szerzett *élményüket!* – osztotta szét a lepcsételt kettős ívlapokat.

Hát mi más ragadott volna magával Jókai zsenijének áradó sodrásában, mint Adorján Manassé alakja? A sorsát maga irányító hős híve lettem már az első jelenetek után. A szeretet, a béke és a vallásos hit irányítja tetteit. Az unitáriusok hitében Jézus nem Isten, hanem ember, ilyen minőségében azonban példaként követendő az ember számára. Ez a felfogás határozza meg Manassé világnézetét. Ez egyben a szeretet parancsának unitárius értelmezése is, a cselekvő emberi szeretet hirdetése. Manassé számára Jézus nem Isten, akit imád, hanem az embere, akit követ! – Ezt így írtam le a dolgozatomban. Ebből tájékozódhatott a professzor úr, hogy kik vagyunk, és milyen felkészültséggel állunk rendelkezésére a lelkészképzés kezdetén. Az első homilétikai szemináriumon kiemelte a professzor úr a jó olvasottságomat, fogalmazási készségemet és a hitelvi tájékozottságomat. Azzal zárta a szemináriumot, hogy majd a teológián szerzett ismeretek és lelki pásztori élmények fogják kiteljesíteni a lelkészi személyiségünket.

– *Ordítani szerettem volna az ügyész „elvtárs" és a tárgyalást „vezető biró" fülébe: – Hát ez az ember lenne Önök szerin a sötét miszticizmus terjesztője, a népbútítás vak eszköze, a népi demokrácia és haladás megátalkodott ellensége? Tudniuk kellene, hogy Simén Dániel, fogarasi unitárius lelkész, az egyik vezéralakja volt annak az ifjúságot összefogó mozgalomnak (DFIKESZ), amelyik céljául tűzte ki a nép fiainak kulturális, gazdasági és lelki nevelését az erdélyszerte megrendezett Dávid Ferenc Ifjusági Egyletek konferenciái és a Kévekötők (1930) c. ifjúsági folyóirat megjelentetése által!* Gyerő Dávid: Kévekötők, ODFIE 2000.107.

Teológiai tanárként is az unitárius egyház népnevelő jellegének érvényesítéséért harcolt Simén Dániel: Az unitárius egyház mint népegyház, Erdélyi Magyar Unitárius Napptár 1949. 66-68.

– *Tudja-e „a jog és erkölcs tudora", aki most vádol és itélkezik a haladás nevében, hogy Simén Dánielt az a székely falu küldte az első világégés idején a papneveldébe, ahol 1841-ben (Augusztus 27-én a Korondi Unitárius Zsinaton) először mondták ki a"dolgozó nép" fiai a polihistor Brassai Sámuel és jeles társai javaslatára a középkori latin oktatás megszűntetését és helyette elrendelték a gyermekek magyar anyanyelven való tanítását és nevelését? Hogyne tudták volna, minden eszköz a rendelkezésükre állt: levéltárak, könmnyvtárak és a Judások serege. Kítűnően tájákozódhattak, csupán az információk értelmezésében és értékelésében mutatkozott meg a merő szembenállás.*

De, szerencsémre! Dénke észrevett rajtam valamit és úgy bele talált markolni a combomba, hogy szinte felkiáltottam fájdalmamban. Megértettem üzenetét, hogy hallgassak! Vigyázzak, mert igen kivörösödhettem az indulattól. Már ezután nem tudtam többet a tárgyalásra koncentrálni.

Egy másik filmbe illő jelenet tolakodott elő az első teológiai évem emlékeiből. Simén professzor úr feladta első homilétikai próba- dolgozatunk *textusát* (alapigéjét): *„Hol van a Te Istened?..."* (XLII., 42. Zsoltár).A kontextus felolvasását és a rövid útbaigazítást, majd feledhetetlen böcs tanács követte: - Olvasni kell, tiszteletes urak! A könyökére támaszkodó, feltámasztott állú, gondba esett pap alakja, akit minden hétvégén a guttaütés környékez, amikor leül a vasárnapi prédikációját megírni, elavult régen. Prédikáció-írás előtt vegyen a kezébe egy könyvet: verset, karcolatot, novellát vagy éppen népi adomát, a Biblia után, kedves fiam! Meglátja, tiszta magától megjön majd az ihlete!

Furcsa módon szarkasztikus pofátlansággal súgta az ördögöm, hogy kérdezném meg a sarokba szorított vádlottól:

– *No, Simén Dániel, hol van most a Te Istened, ebben a pillanatban, amikor a"babiloniak fogságában" a rabtartód vasmarkának szorongatásában fuldokolsz?* – De összeharaptam a nyelvem, s aztán előugrott a józan eszemben ismét az egykori emlékem.

Igen! Akkor első hallásra provokatívnek éreztem ezt a címet: *Hol van a te Istened?* Sőt, bizonyos hátsó szándékot is sejtettem mögötte. Megértem, hogy a felvételi vizsgai dolgozattal meg akarta tudni rólunk Simén professzor úr, hogy ki miként készült fel az unitárius hitelvekből, de most "kofervizitet tart a professzor úr"? – *a mi személyes Isten-élményünkre, hitünkre,* bensőnkre kiváncsi a professzor úr? Hát nem tetszik tudni, hogy kik vagyunk mi és honann "eresztettek" el minket? Nem tájékoztatta a püspökség arról a leíratról, melyet Bukarestből, a Vallásügyi Hivataltól kapott, s amelyben kerekperec felhívták az egyházfő figyelmét, *hogy a népi demokratikus rend ellenségeinek gyermekei*: kulákok, volt arisztokrácia, a múlt rendszer volt reakciós elemei gyermekeinek menhelye, egyben begyűjtő helye a teológia! Katonaság elől menekülők "haiducii/ betyárok" búvóhelye! Hogyan képzeli el ezt az Unitárius Egyház? -A megadott textus nyilt kérdés, vallomásra kényszerít engem is – gondoltam akkor.

– Hit, Istenhit? Vallásos érzelmek és gondolkodás? - Hol a Te Istened? A dolgozatom tárgya a cím/ textus szerint világos addig, amíg nem szegezik neked a kérdés: - a Te Istened, **a Te személyes kapcsolatod:** ***találkozásod, együttélésed, érzésed Istennel?*** Könnyen ment nekem addig, amíg a szépirodalomból Ady, Mécs László, Lev Tolsztoj, a kerszténység és az egyetemes egyháztörténelméből Pál apostol drámáját, Dávid Ferenc martirumat idéztem, de a gond az volt, hogy a tanítóképző utolsó éveiben olyan ateista nyomás alatt voltunk, hogy az szinte elviselhetelen volt. Eszembe se jutott, hogy pap legyek, pedig a anyám felhozta példának, hogy a szülőfalujából, Homoródújfaluból nemcsak a pap fia (Végh Mihály), de a kántor fia (Kelemen Levente), a kurátor fia (Benedek Mihály), de még a szolgabíró (Péter Árpád) Józsika úrfija, hát a Benedek tőszomszédunk Sándora is az unitárius teológiára, a Juliska nagyanyám szavaival: az akadémiára, mentek, s milyen dicséretesen készülnek a papi pályára, s lám, a szomszédunk fia, Lakatos Gyula is ott van már négy éve, s „mahónap tiszteletes úrnak fogjuk szólítani". Ezt simán elhallgattam, s *ha az a bizonyos, végzetes fekete vonal*, amelyet a nevem felett elhúztak a Bolyaira való felvételizésem alkalmával…!, az az egyre sötétebbé és mérgezőbbé váló vonal, amely mind mélyebbre ásta magát a lelkivilágomban, és aztán „piros Tilos a belépés lett!" az elkövetkező életszakaszomban,

tüzesebb és égetőbb genny, amely árasztotta a kórt a lelkemben! Ekkor állt be az a változás, az *az első* fordulat, sorsfordulat az életmben, amely az én egyéni esetemben - semmi túlzás nélkül – a Pál apostoléhoz lehetne hasonlítható, de még akkor nem világosodott meg előttem az élmény üzenete, s nem is írhattam róla ebben a dolgozatban. Az az igazság, hogy nem ok nélkül készültem a Bolyai Egyetem magyar szakára, ahova a színjeles tanítói oklevéllel javasolt engem a tanári karom. Nem az elégtelen felkészültségem miatt húzta el *a kirekesztő fekete vonalat* a nevem fölött a felvételit „lebonyolító bizottság". A magyar írásbeli után a dékániba hivattak, hogy írásban nyilatkozzam a külföldi rokonaimról és velük fenntartott kapcsolatainkról. Rögtön megértettem, hogy honnan fúj a szél. A falumbeli osztályharc szele itt is utólért. A kollektív szervezése idején is ez volt az adu az elvtársak kezében: ha alá nem írják apámék a belépési nyilatkozatott, akkor az Ámérikába kivándorolt Mózes bátyánk keserves kínokkal összespórolt és akkor még a hazatérésére számítva vásárolt birtokát elkomeszálják tőlünk, a mostani bérlőktől/használóktól, és apám Brassóban és Bukarestben szerzett cipész mester oklevelét és működési engedélyét is semmisnek veszik, s ráadásul kifizettetik visszamenően a nemlétező adóhátrálékot és késési kamattal tetőzik a bűntetést, sőt a gyermekei érvényesülését is meg tudják akadályozni. Képes volt D. M. helyi, kommunista sejttitkár felhívni telefonon és figyelmeztetni a Bolyai Tudományegyetem felvételiztető „pártbizottságát", hogy legyenek éberek és őrizzék meg az *új rendszerhez hű leendő értelmiségiek sorainak a proletáriátushoz, a munkásosztályhoz és dolgozó parasztsághoz tartozó osztály tisztaságát* az én bejutásom elvágásával. (Folytatjuk)

In memoriam

Dr. Somay Gergely

Ne sírjatok!

„Síromnál ne hullass könnyeket
nem fekszem itt,
nem haltam meg.
E sír engem el nem temet."
(Ismeretlen ír költő verse, fordította Határ Győző)

A kilencvenes évek elején az Energetikai Szakképzési Intézet diákjaival, osztályommal az őszi szünet idején Erdélyben kirándultunk. Marosvásárhelyen a Vártemplom csendjében vártuk megilletődve az ősi falak között Fülöp G. Dénes tiszteletes urat, hogy a templom történetéről meséljen nekünk. Az úrasztalnál idős hölgy rendezgette a virágokat, a kedvemért felemelte a terítőt, hogy az asztal híres feliratát elolvashassam. Megkérdezte, honnan jöttünk. Magyarországról, válaszoltam. És melyik településről? Paksról. Arca felragyogott, szeme megfényesedett a könnyektől. Az én fiam ott lakik, talán ismeri? Nem tudom, hogy hívják az Ön fiát. Dr. Somay Gergely, volt a válasz. Igen, ismerem, a betegei mindig nagy tisztelettel emlegetik nevét, nekünk kedves barátunk, a húgom osztálytársa volt az egyik vásárhelyi gimnáziumban. Szorosan átölelt, mintha fiát képviseltem volna, boldog volt, hogy róla hallhatott. A templom mindössze néhány percre van a Klastrom utcáról, ahol Somay Gergely gyerekkorában élt, szintén közel iskolájához, háta mögött magasodik a dombon az egyetem, ahol orvossá avatták, és közel volt utolsó lakhelye is, ahonnan 1990-ben egy sötét áprilisi hajnalon lassan, hogy idegen ajkú szomszédjai ne hallják, kihajtott az autóval, szülőföldjét örökre elhagyva egy végzetes fekete márciusi nap után. Családjával új életet kezdett Pakson.

Ez a város otthonává vált, megszerette múltjával, jelenével együtt, mert befogadta őt családjával, és vigaszt nyújtott, elhagyott szülőföldjét pótolta. A Duna a nyugalmat jelentette számára, a csónakkal kimenni a vízre, horgászni, figyelni a nagy halakat, a zsákmányt szétosztani a barátok között, ez számára a maga a béke volt. Csónakjához még akkor is ragaszkodott, amikor már járni is csak segítséggel tudott, a reményt egy percig se adta fel, hogy visszatér majd a Dunához.

Most itt állunk s nézzük a nagy folyót, nagy időket és tereket összekötőt, mely messziről jön és messzire tart. Gergely mindig a vizek szerelmese volt, és most ő maga is örökre a nagy vizek részévé válik. Már kisfiúként a legnagyobb élménye volt, mikor kiszabadulva a városi környezetből vakációzni mehetett Háromszékre, nagybátyjához. Várták a hegyek, a rengeteg erdők titokzatos világukkal, és várta a gyors Bászka-pataka, a Kárpátok tetején nagy erdőrengetegből alárohanó víz fürge pisztrángjaival. A horgásztudományt már ott kezdte tanulgatni. Aztán, már medikusként a csodálatos Szent Anna tó partján a táborozások, tutajozások, a tó minden titkát, meséjét jól ismerte. Később családjával a Maros felső folyásánál a Görgényi havasok, Kelemen havasok lábánál, Ratosnyánál és a felejthetetlen Galonya vizében, a Marosban horgászni fiaival, megismertetni velük a természetet, a vizek világát, ez jelentette azt a másik világot, mely nélkül a való világ alig volt elviselhető. „Ott áll az Istenszéke magosan a Maros fölött. Egyik oldalán a sokágú Galonya, másik oldalán a Bisztra-patak, s mögötte a Kelemen csúcsai. Persze, ma már ott sem olyan a világ, mint akkor volt, midőn az Isten leült pihenni a hegyek közé. Ma már nem jár arra, ha pihenni akar." – így kezdi regényét, a Funtineli boszorkányt Wass Albert. Ez volt a világ legszebb pontja, ez a táj, ez a múlt, ez a gazdag természeti világ tartotta otthon Somay Gergelyt, és nagyon nehezen engedte el, amikor mégis elhagyni kényszerült. Valójában soha nem is engedte el. Ezt kellett maga mögött hagynia, amikor fiai, családja élete, épsége veszélybe került. A fenyegető események, a városában megélt öldöklés bizonytalanná tette a jövőt. Magyarország, Paks nyújtotta az új otthont, az új élet biztonságát.

Most hamvai a Duna hullámaival valahol a Tisza közvetítésével a szeretett és felejthetetlen Maros hullámainak ölelésében utaznak tovább a végtelen nagy vizek felé, és üzenik a hátramaradottaknak a vigasztalást: *„Síromnál ne hullass könnyeket, nem fekszem itt, nem haltam meg. Üzenik hajdani marosvásárhelyi osztálytársainak, hogy ő elmegy ugyan, de tudja, hogy megőrzik emlékét, üzenik barátainak a szenvedésektől való megváltás nyugalmát, az örök törvény beteljesülést, hogy egyszer mindnyájan elmegyünk. Bízzunk a költő üzenetében: „Ha emlegettek, köztetek leszek, ha imádkoztok, veletek vagyok, ha rám gondoltok, mosolyogjatok, emlékem így áldás lesz rajtatok."* (Reményik Sándor Üzenet, részlet)

Serdült Benke Éva *2020. február 15., Paks*

(Elhangzott egy komphajón a Dunán Paksnál)

Spaller Árpád

A SZÉKELYSÉG című folyóirat rövid ismertetése

A lap alapításának előzményei

A trianoni katasztrófa után a Magyarországtól elcsatolt országrészekből több százezer ember menekült a meghagyott magyar területekre. Az Erdélyből menekültek számos egyesületet, társaságot és egyéb tömörülést hoztak létre. (Némelyek szerint több mint száz erdélyi szervezet működött Magyarország-szerte). Ezek egyike az **Attila Társaság** volt, melynek célja az „Attila-kultusz s a hun-székely magyar dicsőség" szellemének és irodalmának bővítése és ismeretének terjesztése volt. **Székely Szó** címmel lapot is alapítottak, melynek szerkesztője az a Szépvizi Balás Béla volt, aki 1932-ben megindítja „**A Székelység**" című lapot. (Bővebben lásd még a Székely Szó c. írást.) Sem az Attila Társaság, sem lapjuk, a Székely Szó nem volt hosszú életű. Ezért néhány év elteltével újabb társaság megalapítását kezdeményezték. Meggyőződésük volt, hogy eddig senki nem képviselte hitelesen a Magyarországon és az Erdélyben élő székelyek érdekeit, ezért szándékukban állt létrehozni a „**Székely Akadémiát** (ahogyan azt Baráthosi-Balogh Benedek az ***Összefogás*** című írásában fogalmazta meg (1/1) – vagyis egy olyan társaságot, mely összefogná a székely értelmiségi réteget „**Székely tudósok, írók és művészek társasága"** hivatalos elnevezés alatt. A Társaság 1932 pünkösdjén tartotta alakuló ülését. Az összejövetelen 25 személy vett rész, akik megválasztották a különböző tisztségviselőket. A testület *„díszelnökévé választotta krasznahorkai és csikszentkirályi Andrássy Géza grófot, ideiglenes elnökévé csikszentsimoni Endes Miklós dr. közigazgatási bírót, ügyvezető elnökké Baráthosi Balogh Benedek turáni tudóst, főtitkárrá Szépvizi Balás Béla írót, titkárokká Éltető Lajos, Kovács Dénes és Holló Ernő írókat, avval a határozattal, hogy végleges tisztikart az alapszabályok kormányhatósági jóváhagyása után fognak választani."* (1/1) A kitűzött célok között egy **lap** alapítása is szerepelt.

A Társaság létrehozására irányuló kérelmüket a belügyminisztérium elutasította. Az illetékes személy az elutasítás indoklásában ezt írta: *„az alakulás körülményeiből és az abban részvevők számából azt kellett ugyanis megállapítanom, hogy a társaság a székely származású írók, művészek és tudósoknak csupán egy kisebb részét egyesíti magában és így ennek következtében, valamint megfelelő anyagi eszközök hiányában a Társulat nem rendelkezik azokkal a feltételekkel, melyek az alapszabályukban nagyarányú célkitűzés megvalósítását és erre irányuló eredményes működés kifejtését biztosíthatják. Meg kell egyébként jegyeznem, hogy a már meglévő és tekintélyes tudományos, irodalmi és művészeti társaságok bőségesen elég lehetőséget nyújtanak arra, hogy azok keretei között minden irányú kultúr törekvés kellő munkateret találjon a komoly tudósok, írók és művészek számára." Budapest, 1933 évi június hó 27-én, dr. vitéz Keresztes Fischer Ferenc s.k."*

Tehát azok a próbálkozások, melyek egy szilárd anyagi alap megteremtésére irányultak és egy székely író, tudós és művész társaság alapjainak a letételét elősegítették volna, kudarcba fulladtak. Bár később is felmerült egy Székely sajtószövetkezet létrehozásának gondolata, mindez csak a tervezés szintjéig jutott el, de soha nem valósult meg. A Társaság célkitűzéseinek csak egyetlen pontja, egy székely kiadvány elindítása valósult meg.

A SZÉKELYSÉG volt az induló lap címe. A Budapesten kiadott lap első száma 1932 novemberében jelent meg. A névelő tulajdonképpen megkülönböztető jelzésként került a címbe, mert akkor már létezett egy hasonló lap, melynek neve „Székelység" volt, (1931. október–1944. június) tehát nem szerepelt benne névelő, és amelyet az akkor már Romániához csatolt Székelyudvarhelyen adtak ki Bányai János szerkesztésében. Az 1932-ben induló lap alcímében *„Tudományos, irodalmi, művészeti és társadalmi"* folyóiratként nevezi meg önmagát. Az alcím az 5. évfolyam májusától kezdve három számon keresztül a *„nemzetvédelmi"* jelzővel egészül ki. Ez utóbbi jelző a lap 5/13-as számától elmarad.

A legnagyobb változás a lap 1939-es évfolyamában történik, amikor is *„történelmi és genealógiai"* értesítőként jelenik meg.

A szerkesztők

A lap indulásánál a főszerkesztő Márton Ferenc, a felelős szerkesztő Sz(épvizi) Balás Béla és Szeremley Ákos dr. az Erdélyi Hírek (rovat) szerkesztője. Az indulásnál a főszerkesztő teendőit végző Márton Ferenc nevét csak az első két lapszám címoldalán láthatjuk. Márton Ferenc (1884–1940) híres erdélyi magyar festő, grafikus, szobrász volt, aki többek között könyvek és folyóiratok illusztrálásával is foglalkozott. Jól ismerte Szépvizi Balás Bélát, akinek az „Atilla urunk" (1923) című könyvének címképét is ő festette. Kevésbé köztudott, hogy A Székelység lapnak is ő volt az első főszerkesztője. Kapcsolata Szépvizi Balás Bélával, aki lap alapítója, felelős szerkesztője és tulajdonosa volt nagyon hamar megromlott. Ezt tükrözi a Budapesti Hírlap, 1933. január 4-i számában megjelent nyilatkozat is: *„Szépvizi Balás Bélával a mai naptól kezdve minden érintkezést és közös munkát megszakítok. Márton Ferenc festőművész".* Ezért a második évfolyamtól már csak Szépvizi Balás Béla mint felelős szerkesztőt és Szeremley Ákos mint az Erdélyi Hírek szerkesztőjét tünteti fel a folyóirat.

Szeremleyt – több helyen is tévesen – mint társszerkesztőt tüntetik fel, holott ő csak egy rovat (igaz, hogy nagyon fontos rovat) felelőse volt. Az Erdélyi Híreket összesen hat számban szerkesztette, majd megvált a laptól. Ezt Búcsúszó című írásában így indokolja: *„A Székelység következő számai az Erdélyi Hírek megszokott rovata nélkül jelennek meg, vagy pedig más összeállítás szerint és más szerkesztés alatt. Oka az, hogy a szerkesztő lapjának tisztán irodalmi jelleget akar adni, illetőleg változást akar az összeállítás eddigi szellemén. Mint az Erdélyi Hírek rovatvezetője, helyeslem ezt az elhatározást, mert a szűk terjedelem vagy pedig a szerkesztői munkában való gyakorlatlanságom amúgy sem tette lehetővé, hogy az erdélyi élet lüktetését ebben a rovatban még csak érzékeltetni is tudtam volna. Búcsúzom tehát az olvasóktól és kérem, hogy tartsák meg A Székelység iránt vál-*

tozatlan jóindulatukat." (2/4). A felelős szerkesztő, Sz. Balás Béla megerősíti, hogy A Székelység ugyan irodalmi lap és az is lesz, de ezért az Erdélyi Hírek szerkesztőjének nem kellene távoznia (2/4; 1933. április). Nem ismerjük az igazi okot, de az tény, hogy a távozás után másfél hónappal, 1933. június 15-én **Keleti Közlöny** címmel egy új lap jelenik meg, melynek szerkesztője Szeremley Ákos dr.

A székelyudvarhelyi testvérlap lelkesen üdvözli a budapesti kezdeményezést, mint írja: „*...A havonként megjelenő s most már második évfolyamában levő laptestvérünk szerkesztője szépvizi Balás Béla s az Erdélyi Hírek szerkesztője Szeremley Ákos dr. A munkatársak közt ott látjuk a legjobbjainkat* (itt főleg Jancsó Benedekre utalnak) *s köztük néhány nekünk ismeretlen új erőt is...*"

Az Erdélyi Hírek rovat azonban továbbra is megjelenik, de szerkesztője nevét már nem jelölik.

Szeremley Ákos távozásával a lap szerkesztője és tulajdonosa Szépvizi Balás Béla marad. Ez csak akkor egészül ki Tamás András szerkesztő nevével (A Revíziós Liga titkára Genfben), amikor kiadják A Székelység két revíziós számát. (5/10-11.) Ezek a számok francia, olasz és latin nyelvű szövegeket is tartalmaznak a külföldnek szóló propaganda érdekében. Például az Erdélyi Hírek rövid tudósításait francia nyelven írják.

A Székelység című lap szervezeti (kiadói) háttere

A kiadvány alapítója, tulajdonosa és szerkesztője **Szépvizi Balás Béla** volt. A szerkesztőség Gödöllőn és a kiadóhivatal Budapesten működött.

Szépvizi Balás Béla életéről nagyon kevés adat maradt ránk. Bár több könyvet is írt és több folyóiratot is szerkesztett, neve a lexikonokból hiányzik. Az a kevés adat, amit megtudtunk, Rugonfalvi Kiss István Székely seregszemle (Lustrum) – Debrecen, 1940) című könyvéből származik. A könyvben szereplő nevek és adatok feltételezésünk szerint hitelesek, mivel a rádióban és a lapokban közzétett felhívásra maguk az érintettek írták és küldték be a szerkesztőségbe. A Magyarországon élő székelyek névsorában Szépvizi Balás Béláról a következőket olvashatjuk: „***Balás Béla (Szépvizi)*** *– nyugalmazott állami tanító, író, szerkesztő. ősi csíki romai katolikus családból származik. Atyja: -Lajos, főszolgabíró, anyja: ditrói Puskás Rozália. Született 1877. Szépvíz. Iskoláit Csíksomlyón és Székelykeresztúron végezte. 1910 óta Magyarországon él. Élénk irodalmi működést fejt ki, több lapot szerkesztett.*" Sz. Balás Béla által kiadott ismertebb könyvek: „**Kánaán pusztulása**" Nemzeti Irodalmi és Nyomda Részvénytársaság, Budapest, 1921; **Atilla urunk** – (A címképet Márton Ferenc festette.) – 1923, Stádium kiadó. **A magyar nemzeti vallás** – Gödöllő, 1926. Napsugár Turáni Irodalmi Vállalat. **A csángóság eredete és története** I. rész, A Székelység kiadása 1934. **A székely nemzet története** – a szerző kiadása – Szépvíz, 1943. (I. kötet). Több újságot is szerkesztett. Ezekből egynéhány cím**: Székely Szó** (1921), **Magyar Vidék** (1925 február – augusztus) – politikai hetilap**. Turáni Füzetek (1925), Napsugár** (1927–1929) – ősmagyar néprajzi havi folyóirat (Gödöllő). **A Székelység** (1932–1939). Sem a kiadott könyvek, sem a folyóiratok esetében a felsorolás nem teljes. Csak bemutatóul szolgál.

A lap első lépései

A lap első főszerkesztője, az ismert festőművész, Márton Ferenc **Székely Testvéreink, Atyánkfiai!** című bevezetőjében azt írja a lap létrejöttének indokairól: „ (…) *S nincs egy összekötő kapocs, egy lehetőség, melyen keresztül közvetlenül hallhatnók egymás jaját-baját, örömét s amelyen keresztül egyek maradhatunk a jövőnkért folytatott közös küzdelemben! Ez a közös jövőért való aggodalom adja kezünkbe a tollat. Ezért indítjuk meg a „Székelységet" (helyesen „**A** Székelységet") ezt a kis lapot, egyelőre havonta, most – legnehezebb időkben – hogy úgy ahogy vagyunk, s úgy ahogy tudjuk – akárki mit mondjon s akármilyen fölényesen mosolyogjon is – megteremtsük a lehetőséget arra, hogy mi, közös sorsúak,* ***szívós magyar fajták, székely testvérek****, minden társadalmi és felekezeti különbség nélkül végre megtaláljuk egymást. Hogy segíthessünk, bátoríthassuk, taníthassuk egymást a jövőért és szeretett Erdélyünk visszaszerzéséért folytatott nehéz küzdelmünkben." (...) (1/1)*

Szépvizi Balás Béla ugyancsak az összefogást nevezi meg a lap céljának a ***Mit akarunk*** című bevezető cikkében: „*...Erdélyből kijött véreinknek százezrei (félmillió) élnek Magyarországon. A közös eredet, a közös sors egyesületekbe sorolta. Jelenleg is mintegy 56 budapesti és 25 vidéki erdélyi jellegű egyesületet tartanak nyilván, amelyek közül azonban a szétszórtság, a szegénység s a környezet hatása miatt csak egy-kettő működik, de a székelység egyetemét ezek nem foglalják össze teljesen.*" (...) (1/1)

Úgy vélik, hogy a lap az **összefogás** nélkülözhetetlen eszköze. Az összefogás, az egységes fellépés megteremtésének a szükségessége a kiadvány több cikkének is a fő témája. Pl. Ágoston József: **A székelysors otthon és itthon** című tanulmányában megállapítja, hogy „*A székelyek szét vannak forgácsolódva: kb. 150 féle különböző egyesületekben tömörülnek, amelyeknek a célja hazafias, de érdemleges munkára képtelen, mert hiányzik az egységes mozgató erő munkájukból, s így szét van forgácsolódva az az értékes energia is, amelyet fajunkért és hazánkért sorompóba állíthattunk volna. A széthúzás, az irigység marcangolja minden vonalon az itthon élő székelyeket." (1936. április, 5/5-6. sz.)*

Milyen lap és kinek írják:

Előfizetési felhívásuk szerint: „*A Székelység a csonkamagyarországi székelyek, erdélyi magyarok lapja.(…) A Székelységet nem nélkülözheti egy erdélyi ember sem, de az ittvalók is ebből szerezhetnek teljes tájékozódást úgy a régi, mint a mai Erdélyről s annak viszonyairól, a minek ismerete nélkül közéleti kérdésekbe nem is folyhatnak be, hazafias kötelességeiknek – kivált otthonvaló véreinek ügyében: a magyar kisebbségek védelmében - nem tehetnek eleget.* (...)" (3/10). Rá egy évre már: a Csonkamagyarországi székelyek lapja (1935. február (4/2). Később már „*A határainkon messze túl sugárzó nagy turán-magyar hivatás előhírnöke*." (6/6)

Programjukban kinyilvánítják, hogy A Székelység **nem politikai lap**. Az 1938-as év első lapszámában kifejtik, hogy „*folyóiratunk programja megindulásunktól fogva a székely nemzet szellemi erkölcsi és anyagi kincseinek feltárása, védelme s a székely autonómia követelése... Az eltelt hat esztendőn át hol a néprajzi, hol az irredenta, hol a felvilágosító és kritikai momentumok kerültek jobban előtérbe, aszerint, hogy mikor milyen volt a sorsunkat befolyásoló helyzet otthon Erdélyben és a többi megszállt területen, mint itt Csonkamagyarországon és a külföldön is".* (7/1) Ugyanakkor, mint fenntebb már jeleztük, Szépvizi Balás Béla leszögezte, hogy A Székelység **irodalmi lap** és az is marad.

Terjedelem és a megjelenés gyakorisága

Havilapként indult, de reménykednek abban, hogy az előfizetők számának növekedésével hamarosan heti vagy akár napilappá is alakulhatnak. Elképzeléseik nem váltak be. A Székelység havilap maradt.

A lap története folyamán mutatkozott olyan szándék, hogy a lap megjelenését egy hónapban kétszer 20-30 oldal terjedelemben adják ki. *„A székelység – alkalmazkodva a történelmi események tempójához márciustól kezdve 20-30 oldal terjedelemben minden hó 1-jén és 15-én fog megjelenni: nagyobb teret engedve – néprajzi közlemények helyett – a megszállt magyar területekről való híreknek." (5/3)* Azonban a havi kétszeri megjelenésnek nem volt reális esélye, mivel sem a támogatások, sem az előfizetések ezt nem tették lehetővé. Ezért az ötödik évfolyam 8-9-es összevont számában bejelentik végérvényesen, hogy csak havonta egy alkalommal fog a lap megjelenni. (5/8-9)

A lap nagy gondolati egységei, vagyis rovatai.

Az egyes lapszámok alcímei jelzik a lapban megjelenő cikkek vonásait, vagyis *tudományos, irodalmi, művészeti és társadalmi jellegű*.

Tudomány

A Tudomány rovatban találkozunk olyan ismert nevekkel, akik tanulmányaikkal nagyban hozzájárultak a székelység sokszor legendák övezte történelmének árnyaltabbá és gazdagabbá tételéhez. Itt említhetjük **Jancsó Benedek** történelmi esszéit (Unió, vagy annexió útján jutott-e Erdély a román királyság birtokába?; – Székely szabadságharcok; (2/3), Székely éposz és tragédia (5/10-11.), vagy **Endes Miklós** kétrészes helytörténeti monográfiáját (Adatok Csíkszék monográfiájához (1/1 és 2/6); **Rugonfalvi Kiss István** A madéfalvi vérfürdő; (2/4); **Sebess Dénes** A régi Erdély című, többrészes történelmi tanulmányát.

A tudományos cikkek nagy része ismeretterjesztés céljából íródott, mint pl. **Szeremley Ákos** Az erdélyi magyarság sorsa otthon és itthon (2/1); **Szász Béla** Nemzetiségpolitikánk válsága. A dunai kérdés (ismertető) (2/1) Barabás Endre: Marosszék tündérszép leányának unokája Anglia királyi trónján (2/3) stb. Ismertetőt olvashatunk a moldvai csángókról (2/2), valamint a barcasági csángókról is. (2/8) Megemlékeznek a csíksomlyói pünkösdi búcsúról. Ebbe a rovatba több, inkább propaganda célú írás is bekerült, mint A revízió, Heil Hitler! vagy Nem, Nem, Soha! (Megszállt városaink)" (2/5) stb.

Irodalom

Az alcím második helyén az **irodalom** rovat áll. A lap irodalmi jellegét a főszerkesztő több alkalommal is kinyilvánítja és megerősíti. Céljának tekinti, hogy bemutassa az Erdélyben született autentikus irodalmat. Teret kapnak az erdélyi irodalom (próza, dráma és líra) elismert művelői, mint **Tamási Áron** A legényfa kivirágzik /2/4/, Zeng a magosság /3/8/, **Nyírő József** Isten igájában című könyvének részletei /2/6/; Az Én népem c. regény részletei (5/5); Júlia szép leány c. színdarab második képe (5/10-11); **Áprily Lajos** Kolozsvári éjjel /vers/ (2/4); **Reményik Sándor** Végvári verseiből (5/1) Nem lesz kit ütnöd!/vers/ (5/10-11) Eredj ha tudsz! /vers/ (5/13). Éjfél után kettőt ütött... (Moldvai csángó dal – **Domokos Pál Péter** gyűjtése) (2/8); Az Erdélyből származó, Magyarországon letelepedett költők közül a legismertebb **Csanády György** (a Székely Himnusz szerzője). A lapban három verse szerepel, (*Leányének* (1/1), *Uram* (2/4) valamint *Kérdés* (5/10-11). Túlnyomó részben azonban kevésbé ismert vagy ismeretlen írók, költők munkáit közlik, mint Jakab Ödön, Ferencz József, Rózsás József, Várhegyi Székely András, Fülei Szántó Lajos vagy Pávai Vajna Ferenc és mások. Közülük többen is az élet egy-egy területén kitűnő szakemberek voltak és olykor kisebb nagyobb sikerrel az irodalom területén is próbálkoztak. A Székelység, bár tartalmaz irodalmi alkotásokat, nincs kiemelkedően irodalmi jellege, mint ahogyan az a főszerkesztő szándéknyilatkozatában kifejtette.

Erdélyi Hírek – egyik legfontosabb rovat.

A Szeremley Ákos által indított Erdélyi Hírek az ő távozása után is tovább élt és a lap egyik markáns rovatává vált.

Az Erdélyi Hírek fontos küldetése és célja, hogy a megmaradt hazába menekült erdélyi magyarokat tájékoztassa az otthoni életről, tudósítson mindenről, ami az elveszett hazában maradt véreikkel történik. Ezzel párhuzamosan, céljai között szerepelt, hogy a világ elé tárja a románok által is aláírt kisebbségi szerződés (Románia 1920. augusztus 30-án iktatta törvénybe) ellenére elkövetett magyarellenes atrocitásokat, melyeket a román sajtó és hivatalos szervek minden eszközzel igyekeztek cáfolni – tegyük hozzá, hogy a Népszövetség és egyéb „csúcsszervezetek" hanyagsága és érdektelensége miatt nem kis sikerrel.

Nagy hangsúlyt fektetnek az Erdélyből kapott hírekre, hiszen ez is a lap egyik célja. A közlöny a többi hasonló indíttatású lappal (pl. Hargitaváralja) együtt köldökzsinórt jelentenek az elcsatolt részek, nevezetesen Erdély magyarjai és az onnan elüldözöttek és menekültek között.

A rovatban találunk az erdélyi magyar sajtóból is átvett anyagokat, melyek tükrözik az erdélyi politikai és társadalmi és a mindennapi élet realitásait. Ilyen többek között pl. Reményik Sándornak a transsylvanizmusról (2/5) szóló tanulmánya, mely a kolozsvári Ellenzék 1933. április 9-ki számában jelent meg, vagy Dr. Molnár Dénes A székely önkormányzat. (Különös tekintettel a tanügyi kérdésekre) című tanulmánya, mely szintén a kolozsvári Erdélyi Szemlében látott napvilágot első alkalommal. (5/2)

A lap hasábjain kiemelt figyelmet szentelnek az erdélyi magyarság ama küzdelmének, melyet emberi jogaiért folytat a román állami szervekkel szemben. Kéréseikkel, követeléseikkel többször a Népszövetség különböző szervezeteihez (bizottságaihoz) fordulnak, ahol meg nem értéssel és teljes közönnyel kezelik a nemzeti kisebbségek ügyeit. Ebben a témában érdemes megemlíteni azt a beszámolót, mely a Népszövetségi Ligák nagygyűléséről tudósít 1936 júniusában.

Pekár Gyula **Az erdélyi magyar iskolák és vérengző román gyújtogatások a Népszövetségi Ligák nagygyűlése előtt.**

Ebből a fontos tudósításból csak egy kis részletet idézünk: *Az elhangzott beszéd: (részletek): „...Hát t. román uraim, én a magyar delegáció nevében deklarációt jöttem tenni ide ma, de mielőtt ezt megtenném, kénytelen vagyok egy percre kitérni az önök által említett Hármas komité eljárására. Február óta ugyanis megjelent a Népszövetség Journal Officiel-jének a márciusi száma s ennek 428-ik lapján olvasható, a Népszövetség nevezett Hármas komitéja mily bravúrosan végezte ki a Balogh Arthur és dr. Pál Gábor által a Népszövetséghez beadott csupa*

adat alapos petíciót a magyar kisebbségi iskolák ügyében. Itt az ítélet: „a Hármas komité (elnöke egy José Metos nevű guatemalai (!?) úr) a román kormány által nyújtott felvilágosítások alapján feleslegesnek tartja az erdélyi Magyar Párt memorandumát a Tanács elé vitára vinni s ezzel befejezi vizsgálatát." Hogy mik voltak a román kormány által adott felvilágosítások, ezt persze senki se tudhatja, ezt a guatemalai szakértő (?!) Metos úr el nem árulja, ezt a petícionálók meg nem tudják… de a szenvedő erdélyi magyarok azért rendületlen naivitással tovább küzdenek. Baloghék útján beadtak egy hajmeresztő részletektől, adatoktól hemzsegő újabb pót-petíciót, mely ugyancsak itt, ebben a Journal Officiel-ben van 18 árkusos nagy oldalon lenyomtatva, mely kimutatja, hogy önök románok, hogy románosítják el a magyar kisebbségek pénzén a magyar gyermekeket s mely a következő emlékezetes sorokkal zárja be a szemlélődést. A Népszövetség ügyrendje nem engedi meg, hogy a petícionáló magyar kisebbség ítélethozatal előtt ismertesse meg azokat a valósággal ellenkező állításokat, melyeket a román kormány felhozott, s így nem is felelhettünk ezekre – most csak annyit jegyzünk meg: ha a Népszövetség tiszteletre méltó tanácsa nem talál módot arra, hogy ne egyoldalú kormánynyilatkozat, hanem kontradiktórius eljárás alapján hámozza ki az igazságot, akkor az erdélyi magyar kisebbség a Népszövetség minden köteles garanciája ellenére is védtelen áldozat marad…"

…A magyar federáció sajnálattal látja, hogy az igazság annyi év óta egy lépéssel sem halad előbbre a Ligák kisebbségi bizottsága előtt – és még nagyobb sajnálattal állapítja meg e bizottság teljes képtelenségét és tehetetlenségét, hogy bármit is elérhessen e téren. Akár itt vagyunk akár nem vagyunk itt voltaképp egyre megy. Épp erre való tekintettel, a magyar delegáció kénytelen meggondolás tárgyává tenni, érdemes – e neki továbbra is itt benn maradnia vagy inkább kilépjen a Népszövetségi Ligák Uniójából…? (1933. július)(2/7)

Az a „tevékenység" amit a Népszövetség a kisebbségi jogok érvényesítése érdekében kifejtett, igazolta Hegedűs Lóránt jellemzését: ez egy „**sóhivatal**" (6/3-4.sz. 48. old.)

Az Erdélyi Hírek rovat szerkesztője nagyon fontosnak tartja az Országos Magyar Pártnak 1937. szeptember. 4-én Sepsiszentgyörgyön megtartott nagygyűlését. Majdnem egy teljes lapszámot szentel az eseménynek. Tudósításait a Brassói Lapok nyomán 20 oldalas beszámolóban közlik, melynek címe **Az erdélyi magyar nemzetgyűlés (Virrad a Székelyföldön!)** (1937. október). A beszámoló részletesen ismerteti az erdélyi magyarság helyzetéről szóló tanulmányt, Bethlen György gróf elnöki megnyitóját, a különböző szakértők a kérdéssel kapcsolatos előterjesztéseit, valamint a határozati javaslatokat is. (6/10)

Ugyancsak ebben a rovatban (Erdélyi Hírek) jelentek meg azok a hírek, melyek a Magyarországra menekült erdélyiek szervezkedéseiről, összejöveteleiről és ünnepeiről számolnak be. Így olvashatunk a Gödöllőn megrendezett Székely nagygyűlésről. 1934. szeptember 26-án a gödöllői járásban letelepedett székelyek és magyarok értekezletet tartottak Gödöllő községben. A nagygyűlés felkért felszólalói vázolják a megszállt területeken maradt magyarok és székelyek nehéz helyzetét és **összefogásra** buzdítják a Magyarországon élő erdélyieket. Elhatározzák a Magyarországon élő székelyek és erdélyiek közös otthonának a megteremtését, Gödöllőn. Ez az otthon lesz a rendezvények és tanácskozások színhelye, a székely múzeum otthona. Létrehozzák a Székely Nemzeti Egység bizottságát, melynek hat hónapon belül el kell végeznie az országos szervezést és arról beszámolni az általa összehívott székely kongresszuson. (3/10) Az elhatározások és nagy fogadalmak csak elvi szinten maradnak, és ebből semmi sem valósult meg.

Ezenkívül ebben a rovatban olvashatunk a többi Magyarországon működő erdélyi szervezetről is, mint a Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesületének (SZEFHE) közgyűléséről (1/1) valamint az általuk szervezett Erdélyi majálisról (2/7), a Magyar-Székely Egyesület történetéről (2/2), az Attila Társaságról, a Magyarországon élő csángók Zajzoni Rab István nevét viselő Egyesület megalakulásáról (2/7) (2/8), az Erdélyi Magyar – Székely Szövetségről (6/3-4). Több írás is tudósít a Székely Hadosztály egyesület tevékenységéről. Hírt kapunk a Kolozsvári Református Kollégium Öregdiákjainak Budapesti Egyesülete által kiadott könyvről: Dr. Balogh Jolán Kolozsvár műemlékei címmel. (5/3). Fontosnak tartják az Erdélyi Férfiak Egyesületének azon törekvését, hogy az Erdélyiek Szövetsége ernyőszervezetbe tömörítse a Magyarországon működő erdélyi szervezeteket. (7/3). A többi mellett ez is egy próbálkozás volt, mely az erdélyiek összefogását, munkájuk összehangolását célozta. Sajnos ez az erőfeszítés is, akárcsak a többi, a későbbiekben elhalt.

A székelység viszonya az Erdélyben megjelent lapokhoz és a Magyarországon kiadott erdélyi lapokhoz.

A Székelység jó kapcsolatokat ápolt a Néptanítók Lapjával. A Néptanítók Lapja bemutatja A Székelységet (3/8), ugyanakkor a Székelység megemlékezik a Néptanítók Lapjának 70. jubileumáról. (6/3-4). A barátság és a kölcsönös tisztelet valószínűleg onnan ered, hogy Szépvizi Balás Béla is néptanító volt.

Mint fentebb írtuk, a székelységnek volt egy testvérlapja is, melyet Székelyudvarhelyen adtak ki és Bányai János szerkesztett. A két lap azonos címet viselt, Székelység, csak a magyarországi kiadás névelővel (A Székelység).

A két lapot nemcsak egy országhatár, hanem környezeti és társadalmi adottságokból eredő szemléletbeli különbség, is elválasztotta egymástól.

Azért vagyunk mi: „A SZÉKELYSÉG mert: Székelység már elébb volt. S bár Trianon óta nem egy országnak számít Erdély és Magyarország s így lehetne a két lap teljesen azonos című is, mi ezt nem akarjuk... A székelyudvarhelyi Székelység, mely csupán sorrendben idősebb – percekkel – a nagysága is akkora mint A Székelységé, Bányai János szerkesztésében jelenik meg a Székelyföldet és népét ismertető havi folyóirat. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Odorheiu – Székelyudvarhely (...) – írja Szépvizi Balás Béla (2/3)

Mind a székelyudvarhelyi mind a budapesti kiadvány érdeklődéssel figyeli a másikat és ismertetik egymás írásait. A Bányai János szerkesztésében megjelenő Székelység (Székelyudvarhely) az 1933. január-februári számában tudósít a Budapesten megalakult (majd engedély híján megszűnt) „**Székely tudósok, írók és művészek társaságáról**". *„A Székelység" Budapesten megjelenő testvér lapunkat örömmel üdvözöljük* - írja a lap.

Ez a lojális kapcsolat nagyon gyorsan szertefoszlik. A budapesti kiadvány nemtetszését az udvarhelyi lapban közölt „**Székelyek és románok**" című írás váltotta ki, mely részlete-

ket tartalmaz Kiritescu Constantin tanulmányából (Jaklovszky Dénes fordításában). Idézzük a tanulmány lényegét: *„A románok sohasem voltak a székelyek ellenségei. A székelyek közvetlen szomszédsága a román államokkal, főkép Moldovával. Réges-rég létrehozta a szoros gazdasági és politikai együttműködést a székelyek és románok között. Sőt azt mondhatnám, hogy a székelyek közelebb voltak hozzánk, mint a magyarokhoz. A nyelvi és vallási kapcsolatok ellenére is a székelyek sohasem tekintették magukat magyaroknak: inkább a hunok közvetlen leszármazottjainak tartják magukat, akik románoktól lakott területeken telepedtek le....”*

Szépvizi Balás Béla durva támadást indít az udvarhelyi lap és szerkesztője ellen **Oláh propaganda a székelyudvarhelyi „Székelység”-ben címmel.** Szépvizi Balás Béla írásának tollát a felháborodás vezeti, ezért durva személyeskedő stílusban beszél a szerkesztőről és lekicsinylően a „testvérlap”-ról is. A lapról írja: *„Van a székely anyavárosban, Székelyudvarhelyt egy immár hetedik éve két-három havonként megjelenő pár oldalas lapocska: Székelység”.* A szerkesztőről, Bányai Jánosról*: A lap szerkesztője és tulajdonosa (s most már úgy látszik, csak bizományosa) Bányai (azelőtt? és ezután?) János líceumi tanár. Valami bevándorolt bányászivadék, aki székelykedéssel foglalkozott már a nagy háború előtt.”*

Szépvizi Balás Béla durva, modortalan cikke értetlenségről, csekély empátiás készségről tanúskodik. Ugyanakkor elárul egy lényeges dolgot: szerzője soha nem élt és ezért nem tapasztalta meg a kisebbségi lét bonyolult összefüggéseit az „ahogy lehet” feltételt és nem a viszonylag „mindent lehet” helyzetet. Nem érti azt, hogy miért kellett ezt az írást megjelentetni, hiszen ez *„…egy olyan arcátlan cikkét hozza a székely és oláh keveredésről (!!!) aminél arcátlanabb csak a kabaréba való cikk pár soros bekonferálása”.*

Bár nem szándékos, de a szerkesztő „érdeme”, hogy ezzel a cikkel megismerteti a magyarországi közönséget is, mivel közli a lapjában a teljes Kiritescu Constantin által írt „Székelyek és románok” c. cikket.. (6/5) 1937. május.

Mielőtt bárhogy is értékelnénk Kiritescu cikkét, egy kicsit gondolkodjunk el azon, hogy mi lehetett Bányai János szándéka azzal, hogy lapjában megjelentette. Ehhez Tóth Zoltán tanulmányát kell megismerni, mely pontosan erre és ennek veszélyes voltára világít rá.

A kérdés az, hogy miért is tartotta fontosnak Bányai János e „tanulmány” közzétételét. A választ megkapjuk, ha felidézzük a Kiritescu által propagált elmélet gyökerét. Ehhez Tóth Zoltán elemzését hívjuk segítségül, melyből egy kis részletet közlünk:

Iorga volt az, aki a román tömegben idegen elemként élő székelység múltjáról és román szempontból kívánatos jövőjéről először alkotott saját elképzelést és ezt az elképzelést az írott és beszélt szó minden eszközével népszerűsítette a román társadalom körében. Kettős célja a székely föld és a székely nép kisajátítása volt a román faj számára. E kettős cél szolgálatában a század legeleje óta gyártotta és gyűjtötte a „tudományos” érveket történelemben, néprajzban, földrajzban, nyelvészetben, statisztikában stb. egyszóval az élet minden terén... Nem sikerült elhitetni főként magukkal a székelyekkel, hogy ők nem a magyar nemzet époly tagjai, mint a többi magyarok... Támadtak azonban követői, akik tudományosnak minősített kezdeményezéseit tovább folytatták és jobb ügyhöz méltó buzgalommal kutatták az érveket a román haza megnagyobbításának lehetővé tételére.

A Kiritescu cikkel Bányai János ezt akarta megmutatni az olvasóknak, hogy még bizony a Iorga féle elméletnek vannak követői és nagyon is résen kell lenni. Persze ő ezt nyíltan nem írhatta meg, mert akkor a lapja többet nem jelenhetett volna meg. Azzal, hogy elolvassák az eredeti cikket, mindenki tudhatja, hogy mihez tartsa magát, amikor a mézes madzagot elhúzzák előtte.

Sajnos ezt a magatartást Szépvizi Balás Béla nem értette meg, mivel ő soha nem élt kisebbségben. Nem tudta, nem tudhatta, hogy mit jelent dolgozni és alkotni valamit egy ellenséges közegben, ahol minden lépését árgus szemekkel figyelik, és lecsapnak, ha bármi nekik nem tetszőt észlelnek. A törvényi korlátozásoktól megkeserített és az emberi rosszindulattal megfűszerezett kisebbségi létet nem ismeri, nem ismerheti csak az, aki naponta benne él, akinek a zsigereiben van a környezet gerjesztette önkontroll. Ezért is tartjuk a Szépvizi Balás Béla támadását nagyon durvának és egyben dilettánsnak is. Magatartását több erdélyi sajtóorgánumban is elítélik és lesújtó véleményt mondanak róla. Persze bajos lett volna az igazi szándékot megírni. A Szegeden megjelenő Hargitaváralja is csak szőrmentén igyekszik, inkább békítő szándékkal, beleszólni a vitába.

A vita címszavai: **Székelyek és románok** (Székelység /Székelyudvarhely/ 1937. március-április; 7/3-4); **Oláh propaganda a székelyudvarhelyi „Székelység”-ben** (A Székelység, 1937. május; 6/5);

Megbicskáztak minket is! (Székelység - /Székelyudvarhely/ 1937. május-június; 7/5-6 sz.)**; Oláh propaganda a székelyudvarhelyi „Székelység”-ben** (A Székelység, 1937. július; 6/7); **Székelyek és románok** (Hargitaváralja, 1937 június 3. ; 2/20)**; Oláh propaganda (?) a székelyudvarhelyi „Székelység”-ben** (Hargitaváralja, 1937. július 15. 2/24-26); **Tegyünk pontot a vitára –** (Csiki Lapok (Csikszereda, 1937. július 18.); Majd egy későbbi elemzés: Hermann Gusztáv Mihály: **Székelység – A Székelység** (Két lap két szerkesztő, két világ) – Korunk, 2011. május.

A Székelység 1938-ban megszűnik. Igaz, hogy 1939-ben még két lapszámot adnak ki Székelység címmel. Elhagyják a névelőt és a lap alcíme az eddigi „Tudományos, irodalmi, művészeti és társadalmi folyóirat” helyett „Történelmi és genealógiai értesítő” lesz. Az utolsó lapszám például két nagyobb részt tartalmaz. Az első a Székely politikusok rovatban Hegedűs Lóránt életét ismerteti. A második rész Genealógia rovatcímet kapta, melyben a Dr. vitéz Ákosfalvi Szilágyi László A Székely primor családok című könyvéből ad ízelítőt. A lap az eddigi 32 oldal helyett csak 16 oldalon jelent meg. 1939-ben kiadott két számon kívül több szám nem jelent meg.

A nemes székely nemzet képe I – II. kötet. Szerkesztette: Rugonfalvi Kiss István, Debrecen, 1939. (A második kötet függeléke: Székely seregszemle, Szerkesztette. Rugonfalvi Kiss István, Debrecen, 1940. Benne a Csonkamagyarországi székelyek seregszemléje (Lustrum) – összeállította Tóth Endre.

(Tóth Zoltán: Iorga Miklós és a székelyek román származásának tana. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R-T. Kolozsvár, 1941) *Iorga Nicolae 1871–1940*

A Nyolcágú csillag

Székely Mózes és a brassói csata eposzról, hangoskönyvről

B. Tóth Klára interjúja Deák-Sárosi Lászlóval

Hangoskönyv Székely Mózesről

A parajdi származású Deák-Sárosi László, amikor 2012-ben megtudta, hogy Felsősófalván szobrot készülnek emelni az egyetlen székely fejedelemnek, Székely Mózesnek, nekikezdett egy eposz megírásának. Úgy döntött, hogy az eposzt egy, a fiatalok által kedvelt hangoskönyv formájában adja ki.

Remek, első vonalbeli színészekkel és zenészekkel vették fel a művet a Magyar Rádióban. Dóczy Péter régi versszínházas művész a rendező és az egyik mesélő, de olyan színészeket verbuvált össze, mint Jászai László, Szabó Sipos Barnabás, Incze Máté és Széplaky Géza, a zenét pedig Fábri Géza kobzosművész, énekmondó szerkesztette, részben játssza. Az eposz szövegét énekelve, zenei kísérettel adják elő neves színészek, mint ahogy egykor a királyi és fejedelmi udvarokban adták így elő a hősi történéseket. Az eposz szövege előtt Szekeres-Lukács Sándor előszavát lehet olvasni: *„A Székely Mózesről írt hősköltemény tisztelgés a székely és a magyar hősök előtt, akik a történelem egyik legnehezebb időszakában, háborús és polgárháborús helyzetben is eredménnyel küzdöttek a megmaradásért és az egységért.”*

– Hogy jut eszébe egy költőnek a XXI. században nemzeti eposzt írni?

– Nekünk, székelyeknek még nem volt nemzeti eposzunk, és méltó emléket akartam állítani az egyetlen székely származású és egyben unitárius fejedelemnek, aki szűkebb hazámhoz, a Sóvidékhez is kötődik, hiszen korábban évekig ott volt sókamarás. A mű közvetlen előzménye, egyik forrása Szekeres-Lukács Sándornak *Székely Mózes, Erdély székely fejedelme* címmel 2007-ben megjelent monográfiája. Szekeres-Lukács, aki az anyaországi Erdélyi Körök Országos Szövetségének, az EKOSz-nak az elnöke, hosszú évek kitartó munkájával elérte, hogy szobrot állítsanak Székely Mózesnek Felsősófalván. 2013 augusztusában magam is ott voltam az avatóünnepségen, ahol a program keretében felolvasták az eposz addig elkészült első énekét.

– A székelység tehát külön nemzet?

– Igen, ugyanakkor a magyar nemzet szerves része. Hiba volt időnként kisebbíteni vagy elvenni a székelyek önrendelkezését, mert mindig is ők szolgáltatták szabadságjoguk fejében a haza egyik legütőképesebb haderejét. Ez a konfliktus központi helyet foglal el a műben is.

– Miről szól ez az eposz?

– Az egységről, negatív és pozitív példákon keresztül. Épp arról, hogy miképpen lehetünk a kisebb vagy nagyobb különbségek ellenére egységesek mi székelyek és magyarok, katolikusok és protestánsok, illetve még sorolhatnám.

– Mitől eposz ez a mű?

– Azért eposz – terjedelme alapján inkább epüllion, azaz kiseposz –, mert ennek a műfajnak alkalmazza legfőbb tartalmi és stílusjegyeit. Az eposzban egy nép, nemzet sorsa áll a középpontban, és az isteni és emberi világ találkozik, sőt összeütközésbe is kerül egymással.

– Miért egy elvesztett csata áll a cselekmény középpontjában? Nem valami pozitív kicsengésű történetet kellett volna választani?

– Zrínyi Miklós is egy elveszetett csatát írt meg eposzban, és ahogy az ő művében, úgy az enyémben is az erkölcsi győzelem a mienk lett. Azt is meg akartam mutatni, hogy eleink egy ilyen vesztett helyzetből is fel tudtak állni, hiszen Bocskai István és Bethlen Gábor folytatták és bevégezték Erdély újraegyesítését, sőt Bethlen egy időre a Nyugati Magyar Királyságot is visszafoglalta. Ez a folyamat Székely Mózessel kezdődött el.

– Lehet párhuzamokat találni a XVII. és a XXI. század eleje között?

– Nagyon sok hasonlóság van. Magyarország továbbra is birodalmak ütközőzónájában helyezkedik el, és sajnos ma is megvan a területi széttagoltság. Illetve ma is létezik szembenállás az egységre törekvés helyett nemzeti, nyelvi, kulturális, vallási, nemi alapon. Az élet csak külsőségekben változott, de az emberi értékek ugyanazok, mint négy évszázada. Ma is áldozattal jár a tisztesség, a bátorság, a felelősség, a hazaszeretet. Ma már elsősorban nem fegyverrel kell kiállni ezen értékekért, de a tét nem kisebb, mint akkor.

– A mű végén, ahogy a valóságban is megtörténik az összefogás, ami mindenképpen pozitív példa gyakorlatilag és jelképesen is. De melyek Erdély Mohácsának a konkrét okai?

– Vannak külső és belső okok is. A külső okok közé sorolható a birodalmak és az alkalmi szövetségesek tisztességtelen érdekpolitikája. A belső okok közül a legfontosabb a széthúzás, ami nem nemzetünk sajátossága, hanem a helyzetből következett. Már említettem, de nem győzöm elégszer hangsúlyozni, hogy nem kellett volna megpróbálni csökkenteni vagy elvenni a székelyek szabadságjogait, például a kettős adóztatással. A székelyek szabadságjogainak, az önrendelkezésüknek az ára az volt, hogy saját költségen, saját fegyverzettel vonultak harcba a haza védelmében.

– Ez volt a jogállása a magyar, nem székely nemeseknek is. Mi a különbség?

– Az a különbség, hogy a székelyek ezen fölül megőrizték a magyarság ősi társadalmi, jogi, politikai és gazdasági

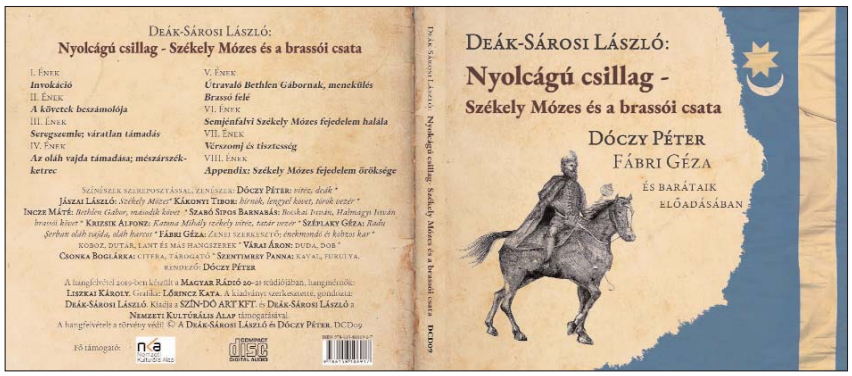

berendezkedését, és ez visszahozhatja nekünk a régebbi, következetesebb értékrendet, amelyben azonos fontossággal bír az egyén, a kisközösség és a nemzet, jogilag és a gyakorlatban is. Ugyanakkor szólnak érvek a társadalmi, jogi, politikai és gazdasági központosítás mellett is, mert Európa és a világ többi részén erősödött a hatalomkoncentráció, és erre valahogy válaszolni kellett, ha meg akartuk őrizni a versenyképességünket, ha meg akartuk védeni magunkat. Ezzel érvel a kiseposzban Székely Mózes is az őt párbajra kihívó székely vitéznek. Ez, teszem hozzá én és utólag megállapítva – négyszáz év után könnyebb okosnak lenni – tévedés, mert a magyar és erdélyi egység megőrizhető lett volna a székely önrendelkezés és jogrend megtartásával is. Meg is őrizték a székely autonómiát még 373 évig, és szégyenszemre 1876-ban a magyar országgyűlés szüntette meg a modernizáció és a reformok ürügyén. A király sem állt ki a megyésítés székelyekre erőltetése ellen, pedig felesküdött arra, hogy nem hagyja megváltoztatni az ország közigazgatási rendszerét. A székelyek mindennek ellenére és továbbra is a legbátrabb magyar katonák között voltak. Gondoljunk csak az első világháborús székely és erdélyi ezredekre, illetve a Székely Hadosztályra.

– Ha már a címszereplő fejedelem nézeteihez és jelleméhez érkeztünk, felmerül bennem a kérdés, hogy mi volt az ő bűne, hogy a nagy összecsapásban életét vesztette?

– Ha nem is bűne, de hibája volt, hogy korábban ő sem tudta, kikkel kell összefognia, szövetkeznie. Többet is kipróbált. Báthory István hadvezére volt, de az ő halála után megpróbált megegyezni a Habsburggal, és harcolt Mihály oláh vajda oldalán is. Később azonban felismerte, hogy a törökkel való kiegyezés a kisebbik rossz, és az idő őt igazolta. A nagyobb, a tényleges hiba azonban az volt, és ez az ő hübrisze, hogy korábban ő is fejedelmi parancsra megbüntette a jogosan lázadó székelyeit. Vagyis valós alternatíva volt számára a székelység szabadságjogainak csökkentése, de felismerte a tévedését, mint korábban Mátyás király, és később Bocskai István is.

– A mű hangoskönyvként jelent meg, CD-n: zenés előadásban, a 64 oldalas kísérőfüzet pedig Lőrincz Kata grafikáival, színes látványtervével. Mi indokolta ezt az összművészeti társítást?

– Az eposzt mint közösségi műfajt, amely egy nemzet emlékezetét hivatott képviselni, eleve hangszerkísérettel, énekelve és recitálva adták elő. Ez fokozza az esztétikai értéket és a befogadhatóságot. A gazdagon illusztrált szövegkönyvet is azért társítottuk a hanglemezhez, mert minél hívebben és érzékletesebben akartuk megidézni a kort, a sorsdöntő csatát, illetve a vitéz hadvezér és államférfi portréját.

– A cselekmény mennyiben követi a történelmi tényeket?

– Szándékaim szerint a lehető legnagyobb mértékben. A legfontosabb helyszínek, a szereplők, az események megfelelnek a forrásoknak. Kisebb dramaturgiai változtatások vagy inkább kiegészítések előfordulnak, de a leglényegesebb fordulatokat megtartottam. Van, ahol azonban a források sem teljesen megbízatóak. Például a fejedelem halálát három-négy változatban írták meg a különböző korabeli történetírók. Ezeket a változatokat mind beledolgoztam az én értelmezésembe. Egyébként valóban a történelem egy fontos, sorsfordító fejezetéről szól az egész, aminek van lélektani és szakrális mélysége. A történelmet nem átírni és meghamisítani kell, hanem feltárni, megérteni.

– Mit vár a mű megjelenésétől?

– Először is megköszönöm az alkotótársak színvonalas munkáját, illetve a Nemzeti Kulturális Alap anyagi támogatását, ami lehetővé tette a kiadvány létrehozását megjelentetését. Én abban bízom, hogy ezt az eposzt az illusztrációival és a hangfelvételével együtt sokan megismerik, hogy a látásmódját sokan magukénak vallják majd, ami erősíteni fogja a nemzeti összetartozás érzését a székelyek és magyarok, a baráti, a rokon és az együtt élő nemzetek, nemzetiségek, illetve a különböző felekezetűek között.

(Rövidített szöveg)

„...csillagok ringatták bölcsőmet...”

Kun-Gazda Gergely

Hunyad Megyei Magyar Értéktár I. kötet

1989 decemberében, az újrakezdés idején leltárt készítettek a Hunyad megyei magyarok. Visszatekintettek a vármegye küzdelmes múltjára is.

„Amikor hitet kellett erősíteni, akkor templomot, amikor népet, hazát kellett védeni, akkor várakat, a gazdasághoz ipart, élen járót, korszerűt, szellemi élethez otthont adó iskolát, intézményeket emelt ez a közösség. Helyt állt minden időben, hiszen volt magyar világ, majd török, Habsburg is, aztán végül lett román „– írja a könyv előszavában Takács Gyula, a Communitas Alapítvány elnöke. V. Németh Zsolt, a kiemelkedő nemzeti értékek felügyeletéért felelős miniszteri biztos olvasót üdvözlő soraiban a 2012-ben született hungarikumtörvény fontosságát is méltatja.*„Az Európai Unióban 2018 a kulturális örökség éve [volt], ehhez kapcsolódva hirdettük meg Hunyad megyében a magyar kulturális örökség évét... ennek szellemében alkottuk meg mi is értéktárunkat”* mondja Winkler Gyula EP képviselő, az RMDSZ megyei szervezetének elnöke Elöljárójában.

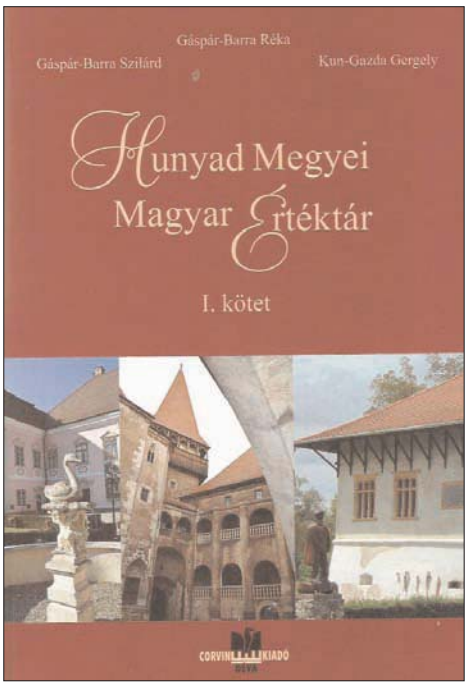

A kiadvány mintegy ötven Hunyad megyei értéket mutat be. Nem vállalkozom valamennyi számbavételére, csupán néhányat emelek ki közülük:

– Az értékes épületek történetét szakszerű leírásokból ismerheti meg az olvasó: a marosillyei Veres bástyát, Bethlen Gábor szülőházát. A 371 méter magas Várhegy tetején álló Déva várát, amelyhez a Kőműves Kelemen népballada is kötődik.

– A dévai barokk stílusú Nagyboldogasszony templomot és ferences kolostort, melynek falai között alapította meg Böjte Csaba az árva és hátrányos helyzetű gyermekek gondozását vállaló Szent Ferenc Alapítványt.

– A kéméndi, a nagyrápolti, a szászvárosi, a hátszegi, az őraljaboldogfalvi református templomot, az algyógyi rotundát, a kőrösbányai ferences templomot és kolostort, a petrozsényi Szent Borbála templomot, a Retyezát Nemzeti Parkot.

– A könyv szerzői elviszik az olvasót az 1849. február 9-i piski csata emlékhelyeire, a felbecsülhetetlen értékű Vajdahunyad várába, a XX. század elején épült lupényi református templomba, amely a legnagyobb a Zsil völgyében.

– Hunyad megye értéke a kiváló hadvezér Hunyadi János szörényi bán, erdélyi vajda, Magyarország kormányzója, az 1456-os nándorfehérvári győző.

– Az erdélyi unitárius egyház alapítója és első püspöke, Dávid Ferenc.

– Téglás Gábor történész, régész, biológus, geológus.

– A 2005-ben alapított dévai Téglás Gábor Elméleti Líceum, amely a térség kulturális központja is.

– A csernakeresztúri bukovinai székelyek tájháza, viselete, táncai, a Boli-barlang…

– Bekerült a könyvbe a vármegye rettegett kényura, Nopcsa László is, akiről Jókai Mór Szegény gazdagok című regényének Fatia Negra alakját mintázta. (A főúr halálosan megfenyegette és beperelte ezért az írót.)

A kötet szövegét gazdag színes fényképösszeállítás egészíti ki.

Ennek az ismertetőnek ugyanaz a célja, mint a kötetnek: olvasója ismerje meg a helyszínen Hunyad megye természeti szépségeit, gazdag történelmi múltját, mai életét.

Déva, Corvin Kiadó, 2019.

Gutai István

Csiki András

Székely ima, 2019

(Hat könnyű fohász – I.)
„Te, aki rendezed ezt a nagyvilágot,
Juttass nekünk is egy kicsi boldogságot.”
(Széllyes Sándor: Székely karácsony)
Uram! Ha lesz egy kis idődd,
(sűrű évszázadok vannak, nemde?)
ne hagyj minket cserbe’!
Ne feledkezz rólunk: vedd elő az aktánk,
bár egy fokkal, jobb sorsot szabj ránk!
Nem amerikás, pezsgős gazdagságot,
de örömöt, nyugalmat s dolgos szabadságot.
Mert szorított a cipő száz éve is, de másként,
mi nem akarjuk a másét, de a magunkét nem adnánk,
sokunk megszaladott, de mi már nem szaladnánk.
Anyánk nyelvét pedig tépik, apánk nevét pedig vinnék,
kaszálót, erdőt, szántót, bölcsők helyét s temetőkét,
égetnék az arcunk: szégyelljük, hogy vagyunk;
utunkat sározzák, vadásszák csillagunk.
Hordták már a búzát csűrből, gabonásból,
kilopták az igét, a pappal, a palástból,
lökték fiainkat sortüzek elébe,
vágták koporsónkat – gyújtósnak, miszlikbe.
Mondtak hazátlannak, ki idegen a tájon,
mit több száz éve verssel – szerelmesen, áldón.
Sűrű évszázadok voltak: csaltak, csalogattak.
Uram! Segíts, segélj a székely-magyarnak,
ne hagyj minket cserben, ne hagyj minket veszni!
Szeress még egy kicsit, mert mi nagyon tudunk szeretni!

Könyves Erdély könyves asszonyai (II.)

„Nővéreim, verselő asszonyok
Hogyan látjátok ti a szépet?
Szebben kacag, hangosabban zokog
Tibennetek az élet?”
Ady Endre Verselő asszonyok

Lósárdi Zsuzsanna

E történelmi korszaknak és a hozzá tartozó kuruc kori irodalomnak van egy máig titokzatos nőalakja, Lósárdi Zsuzsanna. Létezését mindmáig megkérdőjelezi az irodalomtörténet, annak ellenére, hogy a 19. században, Erdélyben gr. Kemény József[1] rátalálni vélt Lósárdi Zsuzsanna egyik levelére. Ám az irodalomtörténet szerint e legendás fiatal hölgy alakját maga a gróf teremtette meg, ha igaz a mese, erre egy erdélyi költőnő, Molnár Borbála megismerése késztette. Lósárdi Zsuzsanna alakjának megteremtése tehát egy romantikus levéltáros, Kemény József agyából pattant ki. 1836. április 15-én a Kassán megjelenő Szemlélő teszi közzé Kemény József írását **A szépnem legjelesebb csarnoka** sorozat VI: darabjában egy „*kuruc honleányról*” szóló történetét, érzelmes, a kor divatjának megfelelő ízléssel megírt bevezetővel. A szerző követi a felvilágosodás és a reformkor elképzelt „dicső” hölgyeinek bemutatását, megtörve azt a hagyományt, hogy csak a főnemesi hölgyek (heroinák) állhatnak a művek középpontjában. Az ő heroinája köznemesi származású, elkötelezett híve Rákóczinak. A kuruc szabadságharc eszményítésének ideje ez a századelő. Ugyanakkor Keménynek a jelen helyzettel való kiegyezését tükrözik a bevezető sorai: *„Boldogságunk úgy annyira egybe vagyon köttetve az ausztriai uralkodó házhoz és atyái szívéhez”, „közös magyar hazánkat”* emleget „történelmi két magyar haza” helyett. És (bizony történészhez méltatlan felületesség?) *„1-ső Rákóczi”* fejedelmet emleget vezérlő fejedelem helyett.

Kemény József szerint Lósárdi Zsuzsanna Sátoraljaújhelyen született talán 1681-ben, szerény birtokon gazdálkodó nemesi családban. Már fiatalon férjhez ment az Ung megyei alispánhoz, de miután bátyja II. Rákóczi Ferenc zászlótartója lett, ő is követte testvérét a seregbe, ápolta a sebesülteket, verseivel, dalaival lelkesítette a harcosokat, bátorságáról legendákat meséltek csodálói, dalait sok helyen ismerték és énekelték. Történelmi tény, hogy 1705. november 11-én Zsibónál II. Rákóczi Ferenc csatát vesztett Ludwig Herbenville császári tábornagy ellen (A császáriak 16 ezren, a kurucok hétezer ötszázan voltak.) Az már nem bizonyított, hogy itt Zsibónál Lósárdi Zsuzsanna a császáriak kezére került, felségárulási perben halálra ítélték, Marosvásárhelyen a várbörtönben raboskodott. Hazáját sirató dalai kihangzottak a tömlöcéből, szárnyra keltek és beépültek a kor kuruc dalai közé. Ám verseit fogvatartói leírták, és a vád igazolásaként Bécsbe küldték. Talán megsemmisültek, mert mindez ideig nem kerültek elő. Az a Bécsbe írott levele se került elő, melyben kiszabadulásáért könyörög: *„Nem hihetem, hogy német császár őfelsége katonáit azért küldötte légyen áldott földünkre, hogy asszonyokat fogasson velek, mert bizony nagy gyávaság lenne a magyar szívet csak magyar asszonyokon keresni.”*

1707-ben, a marosvásárhelyi vártemplomban II. Rákóczi Ferencet beiktatták az erdélyi rendek a fejedelmi székbe, ez alkalommal Lósárdi Zsuzsanna ódát írt Erdély címmel, mely több ezer példányban terjedt a fejedelem hívei között. Ám már ezelőtt, 1706. május 29-én akadt egy bátor és merész szabadító, nem más, mint Pekry Lőrinc kuruc tábornok, aki megszöktette és biztonságos helyre vitte a raboskodó dalnok hölgyet. A 19. században már úgy tudták, hogy a korábban Kazinczynak tulajdonított *Rákócziak tábori éneke* is a lantos hölgy alkotása. *„A zsibói nép máig is mutogatja azon természet alkotta kerek kő asztalt, melyen Rákóczi ott Zsuzsannával a végzetes csata napján együtt ebédelt. Zsuzsanna alakja a népi képzeletben Rákócziné mellett jelenik meg.* – írja a Hölgyek asztala.

A rabságból való szabadulása után további sorsa ismeretlen. Kemény József szerint, aki állítólag a „lantos hölgy” alakját megteremtette, Törökországba menekült és ott nyoma veszett. Utoljára 1738-ban vélték látni, nem másként, mint férfiruhában, Rákóczi fiának, Józsefnek Erdély felé tartó seregében. Így látták (v. láttatták), ahogyan hazája felé vezető utat a fejedelem fiának mutatja: *„1738-ban, midőn Rákóczi József segittség által Erdély felé törekedett hadaival, egy magyar asszony férfiúi ruhában, mint út-mutató vezette légyen Rákóczi táborát Oáhországból Erdélybe.”* – írja Kemény József. Kemény mindvégig archaizáló helyesírást használ, mintegy a hozzá került dokumentumok több mint egy évszázados múltját igazolandó, ám túlzásba esik, mert nyelvében olyan szavak fordulnak elő, melyek a 18. század elején még nem voltak használatosak.

Az idő árja tovább sodorja a megteremtett hőst, a költő honleány alakja egy-két évtized után már élőként van jelen az emlékezetben. Zilahy Károly[2], mint valós személyről ír Lósárdi Zsuzsannáról, annál is inkább, mert Kemény zsibói birtokának környékét apja köreiből jól ismeri, így a történtek mögé egész hátteret felfestve mutatja be, hogyan búcsúzott el a fejedelem hű dalnokától, mindketten bujdosásba indulván. Hogy mindez hitelesebb legyen, egy valós személlyel, Petőczy Kata Szidóniával együtt szerepelteti őket. Így válik egyre élőbbé Lósárdi Zsuzsanna alakja, a Szemlélőben[3] alakja köré egész életrajzot kerekítenek. Zilahy Károly 1865-ben **Lantoshölgy a kuruc világban** címmel írja meg az érzelmes történetet a Korunk (Korunk Tárcája 1865/3.) hasábjain, majd Szász Károly[4] ír (a kortársak szerint is igen gyenge) művet **Epizód a Rákóczi korából** címmel az Akadémia pályázatára. A legenda tovább izmosodik a 20. században, 1930-ban Solymosi Bea ír operett-librettót **Rákóczi hadnagykisasszonya** címmel, ám a színházak eltekintenek a színreviteltől. Tolnai Vilmos stílustörténeti vizsgálatokkal, nyelvtörténeti elemzésekkel már 1911-ben kimutatta, hogy az 1830-ban Kemény József által a Tudományos Gyűjteményben közzétett **Egy régi székely poéta**, Szeőke Ambrus-nak tulajdonított kuruckori dalok hamisítványok. Tegyük hozzá, mindezt két évvel korábban, mielőtt Thaly Kálmán kuruc dalainak hamisítása kiderült volna. Tolnai véleménye az volt, hogy Keményt a Lósárdi Zsuzsanna ügyben alighanem Thaly mellé

kellene tenni, már ami a kuruc költészet iránti rajongását illeti.

A lantoshölgy személye megfelelő példaképként tűnik fel az ötvenes évek kultúrpolitikájában. 1952-ben a Magyar Történelmi Társulat által kiadott *Nők a magyar függetlenségért* című kötet szerzője, Pálfi Ilona Lósárdi Zsuzsanna regényes életéről szól, dokumentumként közli egy nem létező levél részletét, elutasítva 1951-ből Esze Tamás írását, melyben a szerző érinti Zilahy Károly korabeli publikációját, a Marosvásárhelyi Füzetekben 1858-ban, hangsúlyozva a legenda jelleget. Egy Lósárdi Zsuzsannának tulajdonított levél részletéről van szó: *„Siratom a hanyatló magyar napnak elenyészését…”,* hozzáfűzve, hogy ilyen szöveget nem írtak le a 18. század elején. Pálfi Ilona ellenben igenis korát megelőző hősnőnek láttatja Lósárdi Zsuzsannát, aki a szabadságért harcolt társadalmi hovatartozásától függetlenül a szegények oldalán. Írása végén az osztályharcos csattanó: *„A magyar nép elnyomói megsemmisítették verseit, ám a magyar nép fenntartotta Lósárdi Zsuzsanna emlékét.”* Innen tovább minden ment a maga útján: 1961-ben az új Magyar Lexikon említi Lósárdy Zsuzsanna néhány biográfiai adatát. 1965. a Magyar Irodalmi Lexikon II. kötete (Miközben Zilahy anyagából sokat idéz), bár valószínűsíti Esze Tamás[5] ismertetést Lósárdy Zsuzsannáról, mégis tényként közöl minden eddigi megjelent adatot. Az 1969-beli Magyar Életrajzi Lexikon II. kötete már neki tulajdonítja a Kazinczy kézírásában fennmaradt Rákóczynak tábori énekét. 1971-ben az Élet és Tudomány 03/1. száma hiteles forrásnak mutatja be korábban Esze Tamás által misztifikációnak jelzett 1706-beli levelet, azzal az indokkal, hogy: *„A régi magyar irodalomban oly ritka tollforgató nőknek egyik kevésbé ismert ám érdekes képviselője Lósárdi Zsuzsanna. Túlságosan keveset tudunk róla, hogy egyéniségét határozott vonásokkal rajzolhatnánk meg...”*

Lósárdi Zsuzsanna számtalan dala melyekről a 19. század oly lelkesen tudósít, s melyek úgy tetszik csak Kemény József lelkében léteztek, örökre el is veszett, ám az utókor nem tudva ebbe belenyugodni „átmentette” négy sorát az irodalomtörténetbe: *„A magyarok Isten adjon minden jót! / Amint hajdan szép hazámban volt, / Ezt szívből kívánja / szegény hazánk rab leánya”.*

Jegyzet

1. Kemény József magyargyerőmonostori Gróf Kemény József (Gerend 1795-Gerend 1855) erdélyi történetíró, történész, heraldikus, kormányzósági tanácsos. Értékes oklevél másolatgyűjteménye már életében ismert volt. Ez a gyűjtemény az Erdélyi Múzeum Egyesülethez került, krónikák és verses művek is akadnak a hagyatékában.1831-ben a Magyar Tudós Társaság a tagjai közé választotta. Halála után 1857-ben a gerendi kastélyból Kolozsvárra szállították oklevél-gyűjteményét, mely olyan számos volt, hogy harminchat ökörszekérre volt szükség. A padláson maradt huszonkét mázsányi régi iratot az utódok csomagolópapírként adták el. *Történelmi és irodalmi kalászatok címen* 1861-ben adták ki hátrahagyott írásait. Ekkorra már kiderült, hogy oklevél-hamisítványokat is publikált. Orbán Balázs a Székely földet leíró nagy munkájában Gelencénél említést tesz egy bizonyos Gelencei Szőke Ambrusról, aki Bethlen Gábor fejedelem vitéze volt, de a kard mellett a lantot is sikerrel „forgatta”, verseket írt, még Weöres Sándor is dicsérő szavakkal említi egyik költeményét az *Ének Székely hazámra* címűt. Bizonyára meglepődtek volna mindketten, Orbán Balázs és Weöres Sándor is, ha tudják, hogy az általuk magasztalt vitéz költő sohasem létezett, alakját maga Kemény József gróf alkotta meg 1830 körül a Torda-Aranyos megyei Gerend községi kastélyában az íróasztalánál ülve.
2. Zilahy Károly (Zilah 1838-Buda 1864) Újságíró, kritikus, költő. A hatvanas évek elején élesen bírálta a nemzeti ellenzéket, a függetlenségi törekvések helyett a polgári fejlődést szorgalmazta Széchenyi követője volt. Forradalmi elveket nem vallott. A modern újságíró literátor korai képviselője irodalmunkban.
3. Szemlélő 1711-1714 közötti lap (Spectator) majd a 18. század végétől, 1783-tól, a magyar újságírás kezdetétől Szemlélő címen jelenik meg. A női olvasók képzésére alkalmas publikáció volt tematikáját tekintve. Ez a kor a felvilágosodás térhódítása Magyarországon is.
4. Szász Károly költő (Nagyenyed 1829-Pest 1905) drámaíró, műfordító, a Dunamelléki református egyházkerület püspöke, a MTA tagja. Két évig a nagykőrösi gimnáziumban tanított, Arany János hatására balladákat kezdett írni. Madách Az ember tragédiája művéről ő írta az első elemzést. A monda, a történet és élet a maga tüneményes asszonyaival ihleti Lósárdi Zsuzsannáról 1865-ben költői elbeszélésének megírására.
5. Esze Tamás (Szekszárd 1903-Budapest 1993) történész, irodalomtörténész, teológus. tanított a református Teológiai Akadémián, szerkesztette az Egyháztörténet című folyóiratot. Fő kutatási területe a Rákóczi kor.

Irodalom

1. Porkoláb Tibor Irodalmi emlékhelyek Abaújban, Borsodban, Gömörben és Zemplénben In Irodalmi Társalgó 26 fejezet Hősök és legendák Miskolc 1997.
2. S Sárdi Margit A magyar női költészet történetének első fejezete Lósárdi Zsuzsanna In A magyar irodalom történetei 1. Gondolat Kiadó Budapest 2007.
3. Női szerepek a magyar irodalomban In irodalmi Társalgó Hölgyek asztala (internet)
4. Tompa József Lantoshölgy a kurucvilágban Lósárdi Zsuzsanna-illuziók nélkül In Irodalomtörténet 5/55 évfolyam. 3. sz.

Wesselényi Kata

Petrőczy Kata Szidónia egyik lánya, Polixéna (Polixénia) férjhez ment Udvarhelyszék főbírájához, a vargyasi br. Daniel Istvánhoz. A Danielek vargyasi kastélyát a kuruc időkben a császáriak lerombolták, ám 1723-ban Daniel István újra felépítteti. *„A vargyasi idős Daniel István volt az első, aki isteni segélyben bízva életének leghűségesebb párjával, Pekry Polixénia grófnővel 1723-ban újra felépíttette.”* „Deus Providebit!” („Isten majd gondoskodik!” - volt a Daniel család jelmondata). Lányuk, Polixénia hadadi báró Wesselényi István felesége lett, számos gyermekük közül csak öt leány és egy fiú érte meg a felnőtt kort. (Ez a fiú lett később Nyírő József regényének főhőse, a „zsibói bölény”, akinek fia Wesselényi Miklós, Széchenyi barátja, az „árvízi hajós.”) Wesselényiné Daniel Polixéniáról írta a kor mindent tudó krónikása, Rettegi György.[1] *„Ez igen ritka és nagy tudományú és bölcsességű asszony volt, hogy egy saeculum (évszázad) alatt ilyen asszonyság nem hiszem, hogy származik.”* Valóban, a korabeli Erdély nagy műveltségű asszonya volt, maga is író, igen nagy büszkeséggel említi nagyanyját, a magyar barokk első ismert költőnőjét. Egy kiadásban meg is jelenteti hátrahagyott verseit Kolozsváron: **A keresztény ethikának summás veleje** (1752.) Ezt írja a kis kötet elején: *„Tsak az én boldog emlékezetű Nagy Anyám is, gróf Petrőczi Kata, néhai gróf Pekry Lőrintz Úrnak kedves Élete Párja aki vala a mi Magyar Nemzetünk hasznára a*

Német nyelvből Magyar nyelvre három jeles könyveket fordíta. Szükség volt tehát énnékem ezen Boldog Emlékezetű Édes nagy Anyámat is követnem a mennyire a nékem adatott Kegyelem engedte, ha többre nem is érkezhetném is, avagy tsak ezen egy Munkátskának Világosságra való botsátásával." Úgy tetszik, nagyanyjuk költészete követendőre talált leszármazottaiban, mert a dédunoka, Wesselényi Zsuzsanna is szorgalmasan írt, naplót, feljegyzéseket készített utazásairól, melyeket később meg is jelentetett nyomtatásban.

A Wesselényiek zsibói és hadadi birtoka(2) sok történelmi esemény helyszíne volt, zajlott ott mindent eldöntő csata, látogatott oda nemzetünk nagyjai közül sok híresség, születtek ott kultúránk kiválóságai.

Báró Weselényi Katáról (Ő már Petrőczi Kata Szidónia dédunokája, Hadadon született 1735-ben,) szintén nagy tisztelettel írt Rettegi György, főleg szépségét csodálva: *„...mivel noha szőke, fejér személyű volt, de csak el lehetett mondani, hogy Erdélyben szebb asszony nem volt nála..."* Wesselényi Katát, akárcsak testvéreit nagy gonddal neveltették szüleik, mindenre taníttatták, amit egy főrangú lánynak tudnia kellett. Rokonságban állott iktári Bethlen Zsuzsannával, aki a könyvtáralapító gróf széki Teleki Sámuel felesége lett. Zsuzsanna kislány korában elvesztette édesanyját, nagynénje az árva kislány támasza lett, mindenben mellette állt élete végéig. Ezekben a családokban a könyvek iránti rajongó érdeklődés immár hagyomány volt, a művelt fiatalasszony, Zsuzsanna is könyvolvasó, könyvgyűjtő volt. 1200 darabból álló könyvtára szerencsés módon megmaradt a történelem, romboló viharai ellenére, ma is őrzik a könyveit a marosvásárhelyi Teleki Tékában. Miután Wesselényi Kata fontos szerepet töltött be a Teleki család életében, az ő hagyatéka is a Tékába került, megmaradtak könyvei és egyéb gyűjteménye is.

Wesselényi Kata élettörténete szép példája a korában még ritka női sorsnak, olyan asszony volt, aki okosan gazdálkodott javaival, épített és nem pazarolt, egyházát támogatta, keresztényként a rászorulókat segítette, szenvedéseit, fájdalmát fegyelmezetten viselte, Isten akaratának tekintette. Fiatalon ment férjhez 1751-ben gróf Rhédey Zsigmondhoz (1722–1758), férje birtokára, Erdőszentgyörgyre költöztek. Nem sokáig tartott boldogságuk, férje hét év után, fiatalon, 36 éves korában meghalt, a 23 éves özvegy Zsuzsanna egyéves kisfiával marad. A férje mélyen vallásos volt, imáit gyakran leírta, ez is egyféle költői alkotás volt. Ezek az imák segítették a fiatal özvegyet a gyász elviselésében. A messze földön híresen szép nőnek lettek volna kérői, gyalakúti gróf Lázár János neves erdélyi férfi, akit kortársai „dáciai Apollónak" neveztek, valóságos férfi ideál volt, szívesen feleségül vette volna a rendkívül szép asszonyt „mert igen szerette a szép fejérnépet"-írta róla Rettegi György. Ám az özvegy nem ment hozzá, ellen tudott állni minden testi kísértésnek. Erről naplójában is igen őszintén vallott: *„...rész szerint Istentől adatott szemérmességem külömb külömb féle próbáknak kisértetiben nyögne, rész szerint ujjabb házasságnak kötelében való némelyek akarása czélom s akaratom ellen is szenvedésekre utat nyitnak a magokra való szorulásra."* Wesselényi Kata minden vigasza kicsi fia volt, az 1756-ban született Ferenc, akit nagy gonddal nevelt, tudta, hogy Erdélynek művelt, tájékozott főemberekre van szüksége. Ezért fiát a marosvásárhelyi református kollégiumba íratta be.

Wesselényi Kata művelt, olvasott, jó íráskészséggel megáldott asszony, imanaplói fennmaradtak, könyörgései, versei főleg német zsoltárok dallamára íródtak. A romos erdőszentgyörgyi Rhédey kastély(3) felújítását még férjével kezdték el, de a fiatal asszony nem csak a kastéllyal, a környezet rendbetételével is törődött, naplójában mindent feljegyzett: *„A jószágok jövedelmeit én vittem többre, mert gyümölcsösöket plántáltam, szántó, kaszáló helyeket írattattam, malmokat, korcsomákat építtettem, ezeknek véghez vitelét sok magam kincsemmel, magam megszűkítésével való keresményemmel vittem véghez."* Erdőszentgyörgyön templomot, iskolát támogatott, a református templomban felirat örökíti meg adományait, az ő adományából épült a kőszószék is. A templomnak készített több úrasztal terítőt, úrvacsora kendőt, száznál több adományát tartják számon, ma is megvan belőle néhány darab, értékes emlék a Nagyasszonytól a ma is használatos sárgaréz fedeles kanna (klenódium) az úrvacsora borhoz.

Nevéhez leginkább kötődik a marosvásárhelyi építkezés, mely megőrizte nevet mindmáig. A Wesselényi-Rhédey ház a Szent Miklós téren megvásárolt telken (ma Bolyai tér) épült fel, mely később a Teleki Sámuel által megteremtett Teleki Téka része lett. Vásárhely közel esett birtokaihoz, de leginkább azért volt alkalmas, mert fia ott tanult a kollégiumban. Birtokainak jövedelme lehetővé tette a három szomszédos telek megvásárlását és az építkezés megkezdését 1775-ben. Boldogan rendezkedett be két év múlva, fiával is sokat lehetett együtt. Nem sejtette, hogy imádott gyermekét hamarosan betegség ragadja el tőle, és új házát is unokahúgára, gróf Teleki Sámuel feleségére hagyatékozza, hogy ezzel Erdély és Magyarország első közkönyvtárának létrehozásához járul hozzá. Így íródott be Wesselényi Kata neve az erdélyi könyvtártörténetbe.

A 18. század utolsó harmadára Erdély főnemesi asszonyainak körében már hagyomány volt a saját könyvtár gyűjtése, tékájuk gyarapítása.(4) A könyvgyűjtés Erdélyben az anyanyelvi kultúra felívelését, előmozdítását is jelentette. Wesselényi Kata könyvei között olyanok is megmaradtak, melyek édesanyjától, Wesselényi Ferencné gróf Rhédey Zsuzsannától maradtak rá *„Ezen könyv szállott reám kedves Nagy Anyámról B. Wesselényi Ferencné G. Rhédey Susannáról"*, ilyen bejegyzéseket őriz néhány kötet. A vallásos tárgyú könyvek között voltak világi tárgyú – történelem, politika, ismeretterjesztő irodalom – könyvek is, valamint az élet gyakorlati oldalához szükséges tanácsokat adó kiadványok is: orvosi könyvek, házi patikák, gazdasági munkák. Wesselényi Kata maga színezte kézzel növénytani, virágkertészeti könyveit. A könyvek szeretetéhez társult az iskolák támogatása, a minél magasabb szintű oktatást tekintette fő célnak, évente 24 arannyal jutalmazta az erdőszentgyörgyi iskolamester jó munkáját és ezer arany forinttal a marosvásárhelyi kollégiumot. Fennmaradt szakácskönyve *„ Írások meljet egyben szede és dolgozot B. Wesselényi Kata Gazdasszonyságának elsö Esztendőjétöl fogva az mán foljo esztendönként egyszoval gazdasszonynak szükséges könyv az ki tud vele élni"* Saját recepteit ő maga írta, vagy diktálta. (A kötet, melyet 2012-ben kiadtak 275 receptet tartalmaz.)(5) A könyv forrásértékű, mert a 18. századi erdélyi főrangú családok életéről tudósít. Wesselényi Kata kézzel írott szakácskönyve az ételreceptek mellett vegyes háztartási tanácsokat is ad, sőt egészségi problémák-

ra is megoldásokkal szolgál.[6] Elveszítvén férjét, fiát, unokahúgának családjához ragaszkodott, gyermekeiket igen szerette, fennmaradt levelei erről tanúskodnak: *„Édes-Kedves Ötsém Asszony!* így a megszólítás, majd a búcsúsorok: *„Ezzel magamat Kedves Ötsém Asszony atyafiságában ajánlom, és vagyok és maradok édes Ötsém Asszonynak igaz Atyafi szolgája, B. Wesselényi Kata M.Vásárhely, 30. Decembris a 787."* Jósika Antal, kolozsvári főispán, felesége révén rokonságban állt a Teleki családdal.

Ő írja Teleki Sámuelnek Bécsbe Wesselényi Kata haláláról a tudósítást (részlet): *„Azt az egyet sajnálom, hogy olyan későn ismertem meg ezt a Nagy érdemű asszont, és már mikor megismertem, oly hamar elvesztettem(...) de legtöbbet vesztettek benne az ide való, szegény Diákok, akiknek anyjok (...) többet nem írok. Továbbra való kegyességében magamat ajánlván vagyok Extelentziádnak Kegyelmes uram alázatos szolgálója Jósika Antal."*

Nem maradt fenn az utókorra festett portré Wesselényi Katáról, de hagyatékából szellemi portréját mi is megrajzolhatjuk. Az elmúlt évtizedek történelmében a politikai rendszernek köszönhetően az erdélyi arisztokrata családok férfi és nő alakjai szinte kivétel nélkül elnyomóként, kizsákmányolóként jelentek meg. Pedig közülük nagyon sokan áldoztak nemzetükért, anyanyelvi kultúrájukért. Egyházakat, iskolákat támogattak. Közéjük tartozott Wesselényi Kata is, aki nem csupán családi szerepkörét látta el példásan, de felelősséggel vett részt a köz életében, a rászorulókat támogatta, egyháza hű támasza volt.

Wesselényi Kata halála után ismeretlen szerző verses búcsúztatója így foglalja össze a fiatalon özveggyé lett grófné erkölcsös életét „ *Wesselényi Kata szép ifjúságának / Sokan kísértői jóllehet volnának, / De tiszta erköltse erős Kő-várának / Sok ostromlások is semmit sem ártának."*

Jegyzetek

1. Rettegi György erdélyi alispán, emlékíró (1718–1786). Szolnok Doboka vármegyeében földbirtokos. Kora erdélyi nemesi családjainak krónikása. Emlékezetre méltó dolgok címen Jakó Zsigmond írt monográfiát róla Kriterion Kiadó 1970 Bukarest.
2. Wesselényi Ferencnek 1584-ben Báthori István erdélyi fejedelem, lengyel király adományozta Zsibót együtt Hadad várával (Szatmár megye, Szilágycseh közelében) és a hozzátartozó 24 faluval. 1742-ben a pestisben kipusztult lakosság helyébe Hadadra evangélikus németeket telepítettek. (Kriegsdorf lett a német neve) A Rákóczi szabadságharc idején Wesselényi Pálné Béldi Zsuzsanna hősiesen védte Hadad várát a császáriak ostroma ellen. Az összedőlt vár helyén1761 után a késő barokk kastély homlokzatát a Wesselényiek címere díszítette, ma is látható. Az építéshez Wesselényi Ferenc és felesége Rhédey Zsuzsanna bavariai építészt hívott, az új kastély volt a legelső barokk kastélyok egyike Erdélyben. 1816-ban erdélyi körútja alkalmával ott vendégeskedett Kazinczy Ferenc. Hadad zömmel magyar református település volt,1890-ben még 1830 főből 1352 volt magyar, ma már nem így van. A birtok a 20. század elejéig a Wesselényiek tulajdonában maradt.
3. A Rhédeyeknek először a Heves megyei Kisréde volt a birtokuk, de a család egyik ága Erdélybe került, erdőszentgyörgyi birtokukat Bethlen Gábor fejedelemtől kapták. Ebből a családból származik Rhédey Klaudia, aki az angol uralkodó ház egyik őse lett a 19. század elején. Gróf kisrédei Rhédey Klaudia Zsuzsanna Erdőszentgyörgyön született 1812-ben, ő a mai angol uralkodóház egyik ősanyja, II: Erzsébet ükanyja. Szülei gr. Rhédey László és br. Imczédy Ágnes voltak. Klaudia 1835-ben ment férjhez Würtembrgi Sándor herceg császári huszár ezredeshez. Ebből a házasságból született Teck Ferenc, akinek lánya, Mária György király felesége volt.
4. Jakó Zsigmond történész számol be a legkorábbi női tékáról (Székelyudvarhelyi Tudományos Könyvtár története c. tanulmányában In Írás, könyv értelmiség Bukarest 1976.), melyet gróf Bethlen Imre felesége Gyulai Klára már 1732-ben gyűjteni kezdett. Sajnos ebből a könyvtárból, a ma szerénynek tűnő százötven könyvből a legtöbb elveszett, megsemmisült, de még ma is őriz az udvarhelyi tudományos gyűjtemény mintegy száz kötetet.
5. Wesselényi Kata receptkönyvéből a 70. beírás: Fánk: „Végy lisztet, mely ne légyen igen hideg, verj hat tojásnak sárgáját bele, keverd fel, melegíts tejet, de ne légyen forró a tej, önts belé mindenek előtt két kalán élesztőt belé. Keverd fel, engedd egy kevéssé, hogy nőjön fel, sirítsd ki, egy üveggel vagdald ki, süsd meg." (A mostani kiadás átírva jelen nyelvre)
6. Wesselényi Kata szakácskönyvét időben megelőzte 1680-ból Bornemisza Anna, Apafi Mihály, erdélyi fejedelem feleségének szakácskönyve. Az azonban német nyelvből való fordítás korabeli magyar nyelvre, mely Rumpolt német szerző 1581-ben a Majna menti Frankfurtban kiadott Ein new Kochbuch című szakácskönyvét fordította le Keszei János és a fejedelemasszonynak ajánlotta.

Irodalom

1. Deé Nagy Anikó Báró hadadi Wesselényi Kata, a hitben élő református asszony Kriterion Könyvkiadó Kolozsvár 2017.
2. A Telekiek és a kultúra tanulmánykötet 2017.Kiadja a Teleki Téka Alapítvány Marosvásárhely

Árva Bethlen Kata

A 18. század legismertebb könyves asszonya Bethlen Kata (1700–1759.) könyvtárának híre volt Erdély-szerte. A tudós lelkész Bod Péter[1] Olthévízen Bethlen Kata udvari papja versben örökítette meg az asszony könyvek iránti rajongását:

„Jó magyar könyveket valahol kapata,
Nagy áron magának mindjárt fel-váltata,
(…) Könyveit egy formán mind bé is köttette,
Nevét A:B:K:-ával sarkára jedzette"
(Bod Péter Tiszta, fényes, drága bíbor Kolozsvárott 1762).

Bethlen Kata férjének, Haller Istvánnak halála után a vagyonmegosztás értelmében neki adott Hévíz (Ma Olthévíz) birtokába jutott, így felváltva élt hol Fogarason, hol Hévízen. Megadatott neki tíz boldog év második férje, a nála huszonöt évvel idősebb Teleki József mellett, aztán ráköszöntött az árvaság, gyermekei is rendre itt hagyták a földi életet, ő véglegesen árva lett, viselte is ezt a nevet holtáig. „...mint a megszedett szőlőben való kunyhó, egyedül", ettől kezdve, 1732-től nevezi magát Árvának.

Németh László írta róla: *„Aki a 18. századi Erdélybe belé akar látni, legjobb, ha az ő hévízi ablakán pillant ki rája."* Mélyen vallásos asszony volt, református hitéhez mindenekfelett ragaszkodott. Olthévízen nem lévén templom, először a kastélya sarokbástyájában tartottak istentiszteletet, aztán templomot építtetett a falunak. 1725-ben udvari papja a tudós író, Bod Péter[1] lett, aki könyvtárának őre is volt, tanácsadója a könyvek vásárlásában. (Egy 1751-ben Fogarasról Teleki Lászlónak címzett levélben Bethlen Kata Teleki feleségét kéri: „Kérem kedves menyemasszonyt, ne sajnáljon nékem egy M. könyvet venni. Titulusa ez: Nemes ember, Nemes asszony." (A megszólítás: Menyemasszony nem a szó

mai értelmében használt rokoni kapcsolatot jelöli. Nem derül ki, mit jelent az M.)

Bethlen Kata Önéletírásából megismerhetjük az erdélyi köznapokat éppúgy, mint a korszak politikai és egyéni konfliktusait. Az ő belső világának is, mint költőnő elődjének, Petrőczy Kata Szidóniának alapja a pietizmussal átitatott kegyesség, a mártíromságra hajló kedélyállapot, a református vallásosság, csak így viselheti el a mindennapok testi és lelki fájdalmát, férje és gyermekei elvesztését, testét gyötrő betegségeit. A rázúduló csapások elől a fanatikussá váló vallásosságba menekül. És mindazt, ami számára mindvégig fájdalom, vallásában való háborgattatását, hazájának sanyarú sorsát, kiszolgáltatottságát, az idegenek térhódítását. Írása mindenről tudósít, még az előre jelzett vég, a „falevelek hullásakor" se szakad félbe, szinte élete végéig nagy önuralommal követi a betegség eluralkodását törékeny teste fölött. De mindemellett gyakorlatias gazdálkodó asszony, takarékos, körültekintő, számon tartja birtokait, családjának valamennyi tagját, gazdasági feljegyzéseket is bőven tartalmaz irodalommá vált munkája, ezekkel leveleiben gyakran találkozunk. Számos levele maradt fenn a családtagoknak, tanácsadóinak küldöttekből. Pontosan fel tudja sorolni adósait, javait, veszteségeit, vég nélküli peres ügyeit. Sok esetben a református racionalizmus és a patetikus írásmód váltakozik írásaiban. Önéletírása napló is, kora vallásosságának fő kérdéseit is körüljárja, jelen vannak a bizonyosságkereső viták vallásos kérdésekben, (Az ellenreformáció kora ez) nem ritkán igyekszik a pápisták fogyatékosságait leleplezni.

Ennek a végtelenül őszinte Önéletírásnak köszönhetjük a művelt próza megjelenését és eluralkodást a 18. századi Erdélyben, a magyar nyelv diadalát. **„Életének maga által való leírása"** megrendítően szép magyar próza. Bizonyára ez a próza készítette elő Kazinczyn keresztül (Fogságom naplója) a prózairodalom fejlődését a 19. században. Írása önálló karakterű szinte új műfaj elődeihez képest. Jelen vannak benne a korban még nagyon gyakran használt, ma már archaizmusnak számító nyelvi elemek, a hosszan kígyózó, szövevényes mondatok, bonyolult (de az ő korában megszokott) megszólítások, a műveltségi szintet tanúsító mitológiai utalások. Mondhatjuk, hogy ezek az írások semmi mással nem pótolható dokumentumok egy letűnt korról.

Árva Bethlen Kata nem csupán a magyar próza fejlődéséhez járult hozzá, hanem az erdélyi könyvtárak gyarapításához is. Könyvgyűjteményét a nagyenyedi kollégium könyvtárára hagyományozta végrendeletében, valamint vagyonának legnagyobb részét az erdélyi református iskolákra hagyta. Sajnos 1849 januárjában Avram Jancu martalócai Axente Sever vezetésével Nagyenyedet más erdélyi településekkel együtt felégették, a lakosságot legyilkolták. Az iskola könyvtárában ott pusztult az Árva Bethlen Kata által adományozott 520 kötet is. Olthévíz úrnője sokat tett egyházának javára is, kegytárgyakat adományozott az erdélyi református templomoknak, kastélyában egyszerre harminc lány nevelkedett, akiket varrni, csipkét verni, hímezni tanított. Az ott készült kézimunkákból közel nyolcvan erdélyi templomba került úrasztal terítő. Az egyszerű kisnemesi származású lányokat sok házi praktikára is megtanította, a férjhez menőket kelengyével segítette.

Jegyzet

1. Bod Péter (Felsőcsernáton 1712.-Magyarigen 1769) a késő-barokk évtizedek legnagyobb magyar tudósa, református lelkész, irodalomtörténész. Tevékenységének középpontjában Erdély kulturális örökségének összegyűjtése állott. Évtizedeken át levelezéssel, gyűjtőmunkával, történetírók munkáinak feldolgozásával szedte össze főművének a Magyar Athenas irodalomtörténetének anyagát. Enyeden, Leidenben tanult, majd Magyarigenben volt lelkész.

Irodalom

1. Bod Péter Magyar Athenas Magvető Kiadó Budapest 1982.
2. Árva Bethlen Kata Önéletírás és levelek Nemzeti Könyvtár 90. Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó Budapest 2018.

Emlékek, gondolatok Trianonról

Eckhardt Tibor 1939 július 6-án Londonban bizalmas beszélgetést folytatott az akkor még kormányon kívüli, *„magányos farkas”* Churchillal. Jó kilenc hónap múlva Churchill már Nagy-Britannia rendíthetetlen, konok miniszterelnökeként lép a történelem színpadára és megnyeri a háborút. (De elveszti a birodalmat.) Eckhardt így emlékezik:

„Tudom, többször beszéltem már róla és nagyon fájlalom, hogy felette igazságtalan feltételeket állapított meg az önökkel kötött békeszerződés” – mondja Churchill, majd így folytatja: „Miért a németek panaszkodnak a versailles-i békeszerződés igazságtalan volta miatt? Az a béke oly messzemenően méltányos volt, hogy hasonlót a németek tőlünk nem várhatnak. A trianoni szerződés volt a rossz béke, mert egy uralkodásra hívatott népet, mely Európának abban a részében talán egyedül tudott századokon át magasabb rendű politikai képességeket kifejteni – szétszakított, szolganépek uralma alá helyezett. Az önök fájdalma és felháborodása jogos. Mélyen megrendített engem az a beszéd, melyet annak idején, a békeszerződés aláírásakor az önök tiszteletre méltó Apponyi grófja tartott. Azt is tudom, hogy a magyarok nem felelősek a világháborúért, akkori miniszterelnökük, a mártírhalált halt nagy államférfiú, gróf Tisza, határozottan ellenezte.(...)

De milyen sors vár Magyarországra, ha megint a németek oldalán harcolnak, és mi fogjuk újból diktálni a békét? Ne csodálkozzanak akkor, ha a sorsuk még a mostaninál is rosszabb lesz. Én nem vagyok koldus, de most könyörgöm önöknek, ne engedjenek a német csábításnak! Tudom, hogy önök nem állhatnak mellénk, de maradjanak semlegesek, és akkor mindent elérnek. A Duna völgyében és a Balkánon a háború befejezése után új, egészséges rendet kell teremteni a mai anarchia helyén, már csak azért is, hogy ez a vidék a maga erejéből ellen tudjon állni a 80 milliós német nép nyomásának. Egy erős Magyarország nélkül nem lehet az ottani helyzetet megoldani. Magyarország összes területi igényei akkor fognak, mégpedig bőkezűen kielégítést nyerni. Megkérem önt, ha rákerül a sor, figyelmeztessen engem ezen kijelentésemre.” – mondta Churchill befejezésül Eckhardnak.

Bay Zoltán Az élet erősebb c. önéletrajzi könyvében így ír:

„Mi indította Bárdossy miniszterelnököt erre a lépésre? Az elődje, Teleki Pál öngyilkos lett, amikor nem tudta megakadályozni, hogy a németek a jugoszláv háborúban átvonuljanak Magyarországon. Az öngyilkosság nagy momentuma óta csak néhány hónap telt el. Akkor az ország megnyugodott, hogy az utód Bárdossy lett, aki sokáig dolgozott Magyarország londoni követségén. Mit akarunk a Szovjetuniótól? Semmit. Nézzük a másik oldalról: a németek kényszerítettek bele. De hogyan tudtak kényszeríteni ? Titkos szerződéseket írtunk alá, amikor a németek és olaszok segítségével visszakaptunk területeket, melyeket elvesztettünk az első világháború után? Mindezeknek a területeknek színmagyar vagy magyar többségű lakossága volt. Ha lenne egy világbíróság, mely az egyszerű igazság alapján áll, az is nekünk ítélné ezeket a területeket. Sokan mondták akkor, magyarok, hogy nem lett volna szabad a németektől és az olaszoktól elfogadni az igazságot. Ez volt az angol hivatalos álláspont is, bár a müncheni döntésnél ők is jelen voltak. Szerintem ezek a magyarok is, de az angolok is tévednek. Szerintem az igazság felette áll a bírónak. Az igazságot az ördögtől is el lehet fogadni, anélkül, hogy eladnánk magunkat az ördögnek. Az igazságnak nincs ára! (Így igaz. Csak a hazugságnak van ára. Az igazságnak értéke van, akkora, hogy megfizethetetlen. Sz.I.) Akkor pedig most ne fizessünk! És semmi esetre sem fizessünk igazságtalan háborúval. Kérdezzék meg a magyar népet, és az a háború ellen fog szavazni még annak árán is, hogy a németek legázolnak bennünket. Az ellenállásunk dokumentálná a világnak, hogy a németektől és olaszoktól nem zsákmányt kaptunk, hanem igazságot, melyet tőlük fogadtunk el, ha más nem adta.”

***

Eckhardt Tibor (1888, Makó–1972, New York) Apai ágon a pozsonyi nemes Eckhardt, anyai ágon a székely ősnemesi Ugron családot tekinthette őseinek. Széles látókörű, igen művelt, európai léptékű államférfi. Egy ideig a kisgazdapárt vezetője, az 1930-as években, mint Magyarország képviselője a genfi Népszövetségben (az ENSZ elődje) vívott ki tekintélyt, elismerést magának és hazájának. Ráirányította a nemzetközi közvélemény figyelmét a trianoni békeparancs tragikumára, otromba túlzásaira. 1940-ben Horthy Miklós kormányzó és Teleki Pál miniszterelnök titkos megbízásából az USA-ba utazott, hogy ha a németek lerohannák Magyarországot, emigráns, nyugatbarát kormányt alakítson. Ahogy a csehek, lengyelek, jugoszlávok is tették. Sajnos, ebbéli szándékait Eduard Benes és Károlyi Mihály, együtt a szovjet titkosszolgálattal, meghiúsították.

Bay Zoltán (1900, Gyulavári–Washington D.C., 1992,), világhírű tudós, feltaláló, fizikus. Édesapja barczi Bay József református lelkész, aki a Nagyszalonta melletti Árpádon feleségül veszi Böszörményi Juliannát, az ottani ref. lelkész leányát. (Édesanyja családja un. ároni család. A reformátusok így nevezik azokat a családokat, ahol nemzedékről nemzedékre a lelkészi hivatást választják az utódok.) Az Egyesült Izzó (Tungsram) kutatólaboratóriumának vezetője lesz. A magyar honvédelmi minisztérium titokban megbízta a „magyar radar” kifejlesztésével. 1944-ben elkészült a hazai rádiólokációs eszköz, melynek teljesítménye jobb volt a hasonló német, angol, amerikai radarokénál. 1946 februárjában, elképzelhetetlenül nehéz körülmények közepette Bay Zoltán és kis csapata „megradarozta” a Holdat, vagyis megmérték a Budapesti Műegyetem – Hold távolságot. Ezzel kezdődött a radarcsillagászat és a magyar űrkutatás. A sztálinista-rákosista rémuralom elől ő is az USA-ba távozott és nagy ívű tudományos pályát futott be.

Szabó István

Anakronisztikus jelentés a szuverénista Eger 1552-ben viselt dolgairól

Konzervatív keresztény antiföderalisták szerint az Úr (Sic!) 1552. esztendejének szeptember havában, az egy örök és igaz liberális demokráciát támogató közel-keleti segélyprogram valósulhatott volna meg Eger váránál, ahol az iszlám jóvoltából történt kísérlet a maradi szuverénista erők kiűzésére.

Sajnos a nemzetállami utópia gondolatának rabságában, a politikailag inkorrekt, ármányos, rasszista, populista, nacionalista, romboló és az iszlám zászlaja alatti európai egyesülést akadályozó szellemben – a helyi klérus által is támogatva, a tehetségtelen, lefizetett lantosokat alkalmazó médiatúlsúlyt megszerezve – sötét propagandájukkal megszédítették a vár választópolgárait. Az oda betévedteket ugyanakkor a hatalomvágytól megrészegült Dobó nevű militarista pártvezér avíttas szólamokkal benntartotta, és feleskette pártjára, ellenkezés esetében rettentő fenyegetéseket helyezvén kilátásba.

A pártvagyont a korrupció legsötétebb módszereivel gyarapította, s közben saját tartalékait is úgy növelte, hogy csupán a hozzá közelállók számára tette lehetővé az előnyös beszerzéseket, és mindent az általa kedvelt lakhelyének közelében álló Mészárosok bástyájában halmozott fel.

Közben, míg a fertőző góc felszámolására érkező magasan szocializált, kulturált és fegyelmezett iszlám csapatok felvonultak, ő a közösség pénzén épített titkos és tágas alagjáratokon, fapados gyaloghintót használva szökött ki szomszédos várakba, ahol a labdajátékoknak áldozott.

A részben e diktátor erejének bűvöletében, részben erőszakosságát félve, élő voks-alanyokat még fel is vonultatott a vár fokán, és őket civileknek nevezve álságos békemenetet rendezett, s a felmentő hadakkal így kommunikálva, felszólítására koporsókat hordoztatott roskatag vállaikon, sőt a lenézett és elnyomott roma kisebbséget győzelem esetén tábori szabadrablást ígérve, rongyaikból kivilágító fehérebb alfelük mutogatására sarkallta, mondván, ez a korszerű globalista kommunikáció leghatásosabb módszere. És a másság elfogadását semmibe véve még hozzátette: muzulmán ellenfél esetében különösen izgató és így zavart keltő!

Becsapott európai szövetségesei a támogatói pénzeket megvonták, elzárták az addig általa saját célokra megcsapolt forrásokat, amit ő felháborodással vett tudomásul, azt állítván, hogy Eger vára az, amely őket valójában védelmezi, és vakok, ha nem látják az úgynevezett felmentő sereg valódi szándékait. És itt a tudományosan alá nem támasztható, félelemkeltő, ravaszul félrevezető magyarázatok sorát sorra sorolta kígyóként kígyózó sorokban.

A vár körüli föderalisták a kívül élők egy csoportjából jelentős, 10-15 fős ellentüntetést is rendeztek a falak alatt, de a szimpatizált muszlim had ezeket örömében nemi erőszakban részesítette, amit ők nemcsak csendes belenyugvással fogadtak, de azt is állították, hogy a női tüntetők esetében ebből származó utódok már kevesebb széndioxidot fognak kibocsátani. Férfiak esetében viszont a metánkibocsátás a beavatkozás időtartamára szünetel. Eger összegyűjtött szurokkészletét Dobó-közeli női merénylők kirabolták és a tábori konyhát sem kímélve a halált megvető bátorságú felmentőkre hol túlzsíros-paprikás, hol túlforró-szurkos folyadékokat öntöttek anélkül, hogy a felhasznált anyagról nyilvántartást vezettek volna, az ÁFA elsikkasztásáról nem is beszélve. Az ezzel kapcsolatos hamis iratokat egy kivénhedt – a diktátor holdudvarához tartozó – harci könyvelő ÁL-FA kezével írta alá. Aztán, hogy az újlenyomat ne tanúskodhasson, felgyújtotta és azt is az ostromlókra hajította.

Természetesen, a bennrekedtek közt is akadtak derék hazafiak, akik a többségi akaratnak kikiáltott együgyűséget felismerve, belülről is segíteni próbálták a felmentőket a rothadó góc felszámolásában, de a megtévesztettek egyike, egy szerencsétlen, rajongó diák – a rájuk jellemző kíméletlenséggel – a földalatti alagutakon közelítő hős igazhitűeket magával együtt a levegőbe repítette. Ez volt az első un. konzervatív-keresztény öngyilkos merénylet. Íme, hova vezethet a tömegeknek a nemzettudatig történő lebutítása!

Aztán a megtévesztés náluk alapvető módszereit használva, a fejlettség délibábos látszatát alkalmazva, olyan technikai képességeket imitáltak, amelyek félelmetességükben még a felmentő hadat is félrevezették. Ezért a szikrázva pufogó – összeszerelésre előbb egyéb célokra beszerzett nyugati alkatrészeket (pl. malomkerék) felhasználó – hadigépeket látva úgy döntöttek, hogy egyelőre nem érdemes felesleges véráldozattal is hozzájárulni a haladástól elzárkózó, megszállottan szuverénista, magukat nemzetinek nevező erők meggyőzéséhez, és elvonultak.

A jelentéktelen sikert nagy győzelemként ünneplő tehetségtelen vezetés ekkor szabadjára engedte a naiv tömegek vad mulatozását, s azok lovaikra pattanva őrült száguldozással áldoztak leküzdhetetlen primitív, ázsiai génjeik parancsának.

Észre sem vették, hogy ezenközben két könnyes szemű – azt hihetnénk ellentétes táborokat képviselő – anya, a tapasztalatszerzésre és nyelvtanulásra a nemrég felfedezett új világban meggazdagodott Soros nevű Fugger-utód támogatásával kölcsönösen átadott gyermekeit visszacserélte. Az ügyletet az érzékenyítő oktatással és eltűnt ékszerek kutatásával foglalkozó Jumur Dzsek civil NGO szervezte. A fiatalok azzal a meggyőződéssel tértek vissza családjaikhoz, hogy ennek a nemzetállami őrületnek véget kell majd vetni, és felnőttként az egy és igaz hitben egyesülő Eurábia békés, de ha kell, önfeláldozó polgárai akarnak majd lenni. A várban tanuló gyermek egyetlen elismerésre méltó tapasztalatként az önmagát is felrobbantó, állítólagos diák tettét jegyezte meg.

Az ostrom történetét a populisták utóbb több esetben is hamis példaként alkalmazták az általuk lebutított és proletarizált tömegek további megvezetésére. *Szász István Tas*

A Színházi Élet 1938. évi vicceiből

MÓRICZ ZSIGMOND ISMERT EMBER

Móricz Zsigmond leányfalusi kis gazdaságában elromlott a szivattyú. Beállított hát egy pesti nagykereskedőhöz, elmondta mi járatban van, mire az egyik alkalmazott az osztályvezetőhöz utasította.

Az osztályvezető meghallgatta az ügyet, aztán így szólt:

– Szabad kérnem a becses nevét?!

– Móricz Zsigmond.

– Ó –mondta felragyogó arccal a hivatalnok –, Leányfalu, nemde?

– Igen.

– Nagyon jól ismerem uraságod nevét! Négy évvel ezelőtt is nálunk tetszett szivattyút rendelni!

BÍRÓSÁGI TÁRGYALÁS

Bíró: Mondja meg a tiszta igazat. Pofonvágta kétszer a panaszost, vagy nem?

Vádlott: Bíró úr, esküszöm, hogy egy ujjal se nyúltam hozzá.

Panaszos: Bíró úr kérem, hazudik!

Vádlott: Fogja be a száját, mert kaphat egy harmadikat is!

Színházi Élet, 1938/37

MINDENÜTT JÓ, HA EGÉSZSÉG VAN

Temetik András bát. Két jó komája búsan ballag a koporsó után.

– Hej koma, ilyen az élet...

– Ilyen biza, komám.

– Nemsokára mi es oda kerülünk.

– Oda biza, koma, ha az Isten éltet.

– Nem baj. Eltelik ott es, csak egészség legyen!

NEHÉZ-E?

Jeges szél tépázza az öreg juhász bárányborsubáját. Szembetalálkozik a fiatal csikóssal, aki nagy hetykén odaszól hozzá, éreztetve, hogy ő lovon jár, amaz meg csak gyalog:

– No öreg, nehéz-e a birka?

Mire az öreg juhász nagy komótosan csak ennyit felel:

– Kérdezd meg a lovadtól.

A KÉRVÉNY

Nősülése után egy fiatal kisgazda a következő szövegű kérvényt adta át a község jegyzőjének:

»Mély tisztelettel kérek engedélyt egy istálló felépítésére, mert házasságom révén egy tehénhez jutottam«

DERÉK SZÓNOK

A képviselő beszámolót tart kerületének egyik községében. Mialatt beszél, észreveszi, hogy az egyik gazda le nem veszi róla a szemét, tátott szájjal bámul rá. Amikor befejezi beszédét, odamegy hozzá és megszólítja:

– Tetszett a beszédem, gazduram?

– Tetszett, instálom.

– Osztán mi tetszett mégis a legjobban!

– Hát az, hogy másfél órát beszélt az úr egyfolytában, oszt egyszer se köpött...

KARINTHY KEDVENC TÖRTÉNETE

Egyszer megjelent az adóhivatalban, ahol nagy tolongás volt. Végre sorra került, de többen eléje tolakodtak. Nem hagyta magát, mire a tisztviselő rászólt:

»Kicsoda ön?«

»Karinthy vagyok« –felelte önérzetesen. A hivatalnok egyszerre megenyhült és tessékelő mozdulatot tett:

»Ó, bocsánat, a nagy író rokona.«

Most már kihúzta magát Karinthy:

»Nem kérem, én vagyok az író, személyesen.«

Mire a hivatalnok egyszerre dühbe gurult:

»Akkor mit ágál itt. Várja meg, amíg sorra kerül!...«

HOL LAKIK AZ ISTEN?

Egy előkelő pesti orvos, akinek a rendelője az Andrássy-úton, a lakása pedig a Hűvösvölgyben van, szabad délutánján sétára indul két kisfiával, akik közül az egyik három, a másik kettő. Elérkeznek egy templom elé, a kétéves megkérdi: Apuka, mi ez az épület?

– Ez egy templom.

– Mi az, hogy templom?

– Az Isten háza.

A kisfiú csodálkozik:

– Hát az Isten nem az égben lakik? Mire a hároméves bölcsen megszólal:

– De igen, az égben lakik. Itt csak rendel.

KÉZENFEKVŐ MEGOLDÁS

Turai Ida és férje, Békeffy István a héten a Balaton mellett weekendeztek. Turai egész nap nyűgösködött. A szállodában nem tetszett neki a szoba, a vendéglőben kifogásolta az ételeket. Később lementek a strandra. A művésznő belegázolt a vízbe, de csakhamar kijött:

– Rémes meleg ma a Balaton! – mondta panaszosan.

Mire Békeffy István szelíden megszólalt: – Miért nem küldted, vissza, szivikém?

SIKERES SZÓNOKLAT

Egy Kecskemét környéki falucskában gyűlést hirdet valamelyik missziós társulat. A szónok az alkohol káros és romboló hatásáról tart meggyőző előadást, és másfél órás szónoklatát így fejezi be:

– Higgyétek el, testvéreim, sohasem lesz boldog az az ország, ahol pálinkát árulnak!

Erre a legközelebb álló, nagy bajuszú polgár helyeslően bólint:

– Mán az igaz! Bárcsak ingyen osztogatnák...

Színházi Élet, 1938/34

LÓVÁSÁRON

András gazda egy szép, hároméves pejlóra alkuszik a vásáron. Miután jól megnézte, körültapogatta, megfuttatta a paripát, megkérdi az eladótól:

– Osztán jámbor-e?

– Hogy jámbor-e? A múlt vasárnap is erőszakkal tartottam vissza, mert szekerestül, mindenestül be akart menni a templomba!

Eleven hagyomány

Örkény István

(1912. április 5., Budapest–1979. június 24., Budapest)

„Mély tisztelettel üdvözöllek, eső! Köszöntelek, égi pöttyenések, vonuló felhők morzejelei... Ne is nézzétek őket felnőtteket, vízcsepptől félőket, ahogy futnak-menekülnek előletek ernyőjük oltalmába, házuk fedele alá. (...) Kedves csöppek, ti csak nekünk estek, akiknek még bőre örömmel fogadja alig észrevehető érintéseteket... Ti vagytok az állandóság, a mindig másnak és mindig ugyanannak érzékeny egyensúlya, a jelen idő, amit egyes szám első személyben csak mi merünk végigélni, felosztva és megnyújtva a tünékeny pillanatot, ahogy a tenger osztja meg magát újra meg újra felcsapódó tarajos hullámokba.”

„Ijesztő, ahogy ezek a faóriások lassan haldokolni kezdenek, tegnap reggel még a koronájuk csúcsán volt észrevehető egy kis vörösség, ma már az egész fát átlengi valami rőt szín, mintha bengáli tűz égne a lombjai között. Az ember alázatot tanul a gigászok türelmétől, ahogy ezek a gesztenyék és platánok az őszt elviselik: moccanás nélkül, egy helyben állnak, s reggelre, mint egy sárga tócsa áll a lábuk körül az éjjel lehullott avar. A növények magánya rettenetes, százszorosa az emberének, és magányos haláluk ezerszer olyan szánalomra méltó. Minden bajunk, gondunk eltörpül itt e fák alatt. Ahogy ők nem tudnak nevetni, úgy nem tudok én sem, és a sorsomat bevárni sem tudom úgy, mint ők.” *(Örkény-gondolatok)*

Örkény István, a magyar groteszk dráma egyik legkitűnőbb képviselője. Írásait groteszk humor hatja át, nincs bennük egyértelműen jó vagy rossz ember – a tragédiák néhol komédiába fordulnak, s írásainak szereplői hol így, hol úgy reagálnak az eseményekre.

1912-ben, jómódú polgári otthonba született, apja, Örkény Hugo, tekintélyes budapesti gyógyszerész, kormányfőtanácsos címet visel, ennél fogva „méltóságos úr”. A fiú követi a családi hagyományt. 1930-ban, a humanista szellemű Piarista Gimnázium érettségijével előbb maga is gyógyszerész szakot végez az egyetemen, de utána megszerzi a vegyészdiplomát is. Közben azonban a gimnáziumi évek óta az írónak induló nemzedékhez tartozik (Szabó Zoltán, Thurzó Gábor, Boldizsár Iván osztálytársa, Sík Sándor irodalomtanára volt). Egyetemista korában novellái jelentek meg különböző folyóiratokban (az első a Vándor Lajos szerkesztette **Keresztmetszet**ben, amely ennek a nemzedéknek egyik gyülekezőhelye volt). És hála a gondtalan otthonnak, nagyobb korai utazásokat tehetett német, francia és angol földön. Nemzedékének egyik legjobb nyelvi felkészültségű tagja volt: latinul, németül, franciául, angolul biztonságosan írt, olvasott és beszélt. Később a hosszú hadifogság is alkalmat adott neki a továbbtanulásra, otthonos lett az orosz nyelvben is.

Amikor 25 éves korában a **Szép Szó**ban megjelent első novelláskötete, a ***Tengertánc,*** az olvasni tudók azonnal felismerték, hogy jelentékeny elbeszélő tehetség jelentkezett. A ***Tengertánc*** – abszurd történet egy elmegyógyintézet ápoltjairól, akik fellázadnak és átveszik az uralmat a normális emberek fölött – jól érezhetően a fasizmus világveszedelmének mulatságos rémképe volt. Valójában, jövendölés a náci őrületről, de a ma olvasójában friss képzeteket kelt, melyek korunk őrületéhez vezetnek. Az írás fölkeltette a hatóság figyelmét is: Örkénynek külföldre kellett utaznia, s csak a háború kitörésekor jött haza. Ez az abszurd-groteszk látomás a tulajdonképpeni bevezetés életműve legfejlettebb, világhíressé emelkedő korszakához.

1937-ben kapcsolatba került a ***Szép Szó*** körével. 1949-től az Ifjúsági Színház, 1951-től a Magyar Néphadsereg Színházának dramaturgja. 1954-től a Szépirodalmi Könyvkiadó lektora. A forradalomban való részvétele miatt 1958-63-ban nem publikálhatott; ez idő alatt - hasznát véve diplomájának – az Egyesült Gyógyszer- és Tápszergyár orvostudományi osztályán mérnöki beosztásban dolgozott.

Az 1956 utáni publikációs tilalmát megtörő első kötete ***(Jeruzsálem hercegnője,*** 1966) az irodalmi élet szenzációja lett; egy új, többfelé nyitó írói korszak kezdetét jelezte.

1964-ben írta, de csak 1967-ben mutatták be a Tóték című drámáját, amit később több nyelvre is lefordítottak, s meghozta számára a világsikert. A drámából 1969-ben film is készült Fábri Zoltán rendezésében (***Isten hozta, őrnagy úr!***).

A groteszk, mint olyan, minden korban jelen volt a művészetekben, de meghatározóvá a romantika idején vált, pl. az orosz irodalomban Csehov és Gogol sikeresen alkalmazták. A 20. század viszont még jobban vonzódott a groteszkhez, Örkény szerint azért, mert így adott választ a 19. századra és az azt megelőző időkre. Állítólag, a 19. században, az ipari fellendülés miatt túlságosan megnőtt az emberek önbizalma, ezért a 20. század rettenetes eseményekkel, világháborúkkal, munkatáborokkal, gyilkos ideológiákkal törte le azt. Ez, persze nem ilyen egyszerű, de nem akarok eltérni az Örkény-i világszemlélet kielemzésétől. Legalább is, a magam módján, megkísérlem, rövidre fogva, kielemezni azt.

A groteszk lényegében egy esztétikai minőség, mely úgy jön létre, hogy az író szélsőségesen, össze nem illő elemeket társít egymással. A bizarr, nevetséges, olykor hátborzongató

hatás miatt a groteszket a komikum egyik fajtájának tartják. Nálunk, Örkény előtt, ez a minőség csak Karinthy Frigyesnél volt érzékelhető, de Karinthy groteszkje színesebb, beszédesebb. Örkényé csupaszabb, kevesebb szóval, kevesebb eszközzel éri el a világ ilyen fejre állított, kifacsart, torztükörben való abszurd bemutatását.

És itt nem tudom megállni, hogy be ne szúrjak egy személyes élményt. Gyermekeim még kisiskolások voltak, amikor moziba vittem őket, az ***Isten hozta őrnagy ur***at néztük meg. ahol a groteszk helyzetkomikum végig fellelhető. Egyszóval, a film végén elhangzó, mindent eldöntő, kétségbeesett komikumnak ható, de valójában drámai mondat, a: „Hányba vágtad, édes jó Lajosom? Háromba?”. „Nem. Négybe.” – hangzott a zord válasz. Na, ezek a mondatok szállóigévé váltak a családban, a gyermekeim éveken át harsány röhögéssel ismételgették, sőt mai napig néha, amikor nehezen megoldható helyzetbe kerülnek, megoldásként elismétlik az inkriminált mondatot, hogy: „Hányba vágtad, édes jó Lajosom?” Bebizonyosodott, hogy a groteszk lényege az, hogy kibillentsen a hétköznapok megszokott gondolkodásmódjából.

Ezzel a darabbal, Örkény tulajdonképpen visszatért, de sokkal magasabb művészi formában ahhoz, amit ifjan a ***Tengertánc*** őrült-történetével kezdett.

Az író optimista és humanista életfilozófiája fogalmazódik meg a ***Macskajáték*** című *„komédiában”* is. A dráma kétpólusú szerkezetét két nőtestvér ellentétes alkata, aktivitás és passzivitás, szenvedély és józanság, szabadság és függőség vezérelvei határozzák meg; s egyben körülrajzolják a kelet-európai létezés és a biztonságos nyugat-európaiság kereteit és jellegét is. A kelet-európai sors, mint drámai helyzetek kiindulópontja és előidézője, további Örkény-drámákat is meghatároz.

A stílusteremtő ***Egyperces novellák*** 1967-ben látott napvilágot. Nem csak Magyarországon, de a világirodalomban is újdonság volt a rendkívül rövid, tömör, filozofikus vagy groteszk írásmód. Egyperceseiben azt mutatta meg, hogy a hétköznap tényeit más közegbe helyezve milyen megdöbbentő hatást kelthetnek. Örkény élete végéig csiszolgatta remekeit, ezért az egypercesek majd mindegyik kiadásában találni új darabot.

Az író ezekben a rövid történetekben találta meg az alkatának legmegfelelőbb formát. Előzményei között Kafka és Karinthy éppúgy megtalálható, mint a városi folklór, vagy a pesti vicc.

Az egypercesek írásának szükségességét – kellő öniróniával – irodalomszociológiai tényekkel magyarázza a ***Használati utasításban:*** *„A mellékelt írások rövidségük ellenére is teljes értékű alkotások. Előnyük, hogy az ember időt spórol, mert nem igényelnek hosszú hetekre-hónapokra terjedő figyelmet. Amíg a lágy tojás megfő, amíg a hívott szám (ha foglaltat jelez) jelentkezik, olvassunk el egy Egyperces Novellát.”*

A rövid írások archetipikus léthelyzetekben mutatják be a huszadik század emberének problémáit, konfliktusait, elsősorban az elidegenedést, egyén és történelem viszonyát. A viszonylag korai A ***Sátán Füreden*** az ősi, paradicsomi megkísértés modern környezetbe helyezett változata. A ***Hogylétemről*** a hétköznapi kommunikáció csődjének bravúros megörökítése. A ***Ballada a költészet hatalmáról*** elégikus-ironikus válasz az irodalom lehetséges céljáról és feladatairól. Az ***Információ*** az elidegenedett világ elleni lázadás groteszk megörökítése. A túlélés lehetőségét hirdeti az ***Életben maradni***. A ***Budapest*** minden kataklizmát túlélni hirdető gondolata, majd a ***Pisti a vérzivatarban*** című dráma zárlatában is felhangzik.

Örkény tulajdonképpen új műfajt teremtett. Talány, rejtélyesség van bennük, az olvasónak kevés jelből kell rájönnie a megoldásra. A képtelenségeket is gunyorosan, magától értetődőnek tudja bemutatni, realista hitelességgel. És ettől válik abszurddá. Az író meg akarja mutatni, hogy valójában milyen az ember, és rá akar vezetni arra, hogy milyen a mindennapi életben a nem mindennapi történés a megszokott dolgokban, amit észre se akarunk venni, a jelentéktelenben a jelentőst. Egyperceseiben egy gondolatot fejt ki, egy helyszínen egy jelenetet mutat be, és csattanóval zár, de nem fogalmazza meg a tanulságot, az eszmei mondanivalót. Ezt az olvasóra bízza, akinek tovább kell gondolnia a mondanivaló lényegét. Az egypercesek műfaját nehéz meghatározni, népmese, állatmese, tanmese, parabola műfaja mind belefér. De van köztük vicc is, a legnehezebb történelmi helyzetben való élni akarást mutatja be. Persze, nem igazi viccről van szó, csak valamilyen formában a viccek sajátos jegyei lelhetőek fel benne. Az író matematikai egyenlethez hasonlította az egyperceseket, mivel nem passzív olvasást igényelnek, hanem az olvasónak meg kell dolgoznia velük, ezért Örkény kétszemélyesnek nevezte ezeket a novellákat

1979-ben végzetes kór támadta meg, de még halálos ágyán is dolgozott.

És maradt még annyi ideje, hogy megírja az életveszélyes élet képtelen komédiáját, a ***Pisti a vérzivatarban***-t és legvégül, mintegy csúcspontját a bizarrságnak, groteszkségnek és abszurditásnak: a ***Rózsakiállítás*** című kisregényt arról, hogy milyen mulatságos egy temetés. Lehetséges, hogy ezután gúnyos mosollyal az ajkán fogadta a halált.

Életünk példázó mottójának ezt az Örkény-mondatot tehetjük, amely a ***Nászutasok a légypapíron*** című novelláskötet (1967) előszavában olvasható: *„Az ember, ha mégoly biztosan áll is a lábán, mihelyt egyet lép, reszkírozza a hasra esést”*.

Végül, a halállal versenyt futva írta és fejezte be utolsó művét, a ***Forgatókönyv***et. *„A kijelentő mondat helyett a kérdő mondat volt az, amely az én egész írói struktúrám alapja – mondta egy beszélgetés során – Minden írásomban igyekeztem úgy feltenni a kérdést, hogy az olvasó próbáljon felelni rá.”* Ez a lelkiismeret-ébresztő, az életet újra gondolni késztető szemlélet- és alkotásmód életművének egyik legnagyobb értéke, maradandó hatásának titka.

1979. június 24-én hunyt el Budapesten. Síremléke a Farkasréti temetőben található.

(Összeállította: ***B. Osvát Ágnes***)

Örkény István

Az ember melegségre vágyik

Amikor véget ért a délelőtti vizit, Gróh doktor, már kifelé mentében, észrevette, hogy az egyik beteg szaporán integet neki. Odament az ágyához.

– Ne tessék haragudni, hogy föltartom a főorvos urat - mentegetőzött a beteg, akinek a haja a kéthetes kórházban fekvéstől egészen a válláig lenőtt. Ettől olyan külseje lett, mint az apostoloknak, különösen, ha még hozzáképzeljük ájtatosan kék szemét és pezsgődugó formájú, szelíd orrát. - Én csak az iránt szeretnék érdeklődni, hogy milyen fűtése van a doktor úrnak.

– Maga kályhás, ugye, Kreibich bácsi? – kérdezte az orvos. – Az bizony. Cserépkályhája van a doktor úrnak?

Gróh doktor nem válaszolt rögtön. Egy percig gondolkoznia kellett. Először is, mert nyár volt, s ilyenkor senki sem tartja észben a kályháját. Másodszor, mert olyan ember volt, aki nem sokra becsülte a civilizáció áldásait. Jól tűrte a kényelmetlenséget, hidegre nem volt érzékeny, azt ette, amit elébe raktak, lakására nem költött. Nem is volt benne se szőnyeg, se kép, de még egy árva kaktusz sem. Jellemző rá, hogy még egy cigarettafajtához sem ragaszkodott: amit a trafikban meglátott, azt megvette.

– Nekem csak egy közönséges vaskályhám van, Kreibich bácsi.

A kályhásnak felcsillant a szeme

– És mit szólna a főorvos úr egy békebeli minőségű termokokszhoz? – Jó nekem az is, amim van – mondta az orvos, rámosolygott a betegre, és kiment a kórteremből.

Hozzá volt szokva a hálarohamokhoz. Jól sikerült műtétek után megajándékozták már hízott libákkal, díványpárnákkal, kávéval, teával, kézzel kötött harisnyával, sőt egyszer egy pár postagalambbal is. Előfordult, hogy egy beteg verset írt hozzá; a sorok kezdőbetűi fölülről lefelé összeolvasva a következő szavakat adták: *Isten Áldja meg Gróh Mihály drt.*

A Kórházi orvosoknak szűkös a fizetésük. Ennélfogva ő sem vette zokon, ha tehetősebb betegei diszkréten kezébe nyomtak egy levélborítékot. De úgy viszolygott a „természetbeni" hálaadományoktól, hogy amikor Kreibich bácsi újabb célzásokat eresztett meg a kályháról, határozottan kijelentette: – Köszönöm, Kreibich bácsi, egyrészt azonban nincs szükségem arra a termomicsodára, másrészt pedig nem akarom, hogy maga költségbe verje magát.

A kályhás izgatottan fölült, és kidugta bütykös lábfejét a takaró alól.

– Félre tetszett érteni – mondta. – Egy valamirevaló termokoksz nyolcezer forintba kerül, főorvos úr. Én a kályhát nem ajándékba akartam adni, hanem úgy gondoltam, hogy önköltségi áron megcsinálnám a főorvos úrnak.

– Ne fáradjon, Kreibich bácsi – mosolygott Gróh. – Én úgyszólván csak aludni járok haza. Minek nekem egy ilyen drága kályha?

– Tudja a főorvos úr, hogy mi az a termokoksz?

– Nem én.

Kreibich bácsi ágas-bogas lábának öregujja erre rángatózni kezdett.

– Még nem is látott termokokszot?

– Még nem.

Kreibich bácsi, akinek hasából másfél méter vékonybelet vágott ki Gróh, még három hétig feküdt a kórházban. Ezalatt megtörte vagy jobban mondva: megőrölte az orvos ellenállását. De nem érvekkel győzte le. Amikor Gróh doktor megrendelte a kályhát, még mindig meg volt győződve róla, hogy számára haszontalan holmira pocsékolta a pénzét. Kreibich bácsi nem az érveivel, hanem a szenvedély erejével győzött. Mert Kreibich bácsinak a termokoksz volt a szenvedélye. Számon tartotta, hány budapesti családnak rakott már termokoksz kályhát. Ezekkel a családokkal évekig tartotta a kapcsolatot, valahogy úgy, mint egy apa, aki szép stafírunggal adta férjhez a lányát. El-eljárt hozzájuk, felpiszkálta a tüzet, megveregette a kályhát, és bizalmasan ráhunyorgott a háziasszonyra. Mindenütt szívesen látták. Kérésére többen felhívták telefonon Gróht (egy postatisztviselő, egy világbajnok, egy opera-énekesnő), gratuláltak neki a tervezett kályhához, és meghívták, látogassa meg egyszer az ő termokokszukat. Az orvos érezte, hogy ha tovább makacskodik, köztiszteletben álló személyek dühét zúdítja magára. Egy okkal több, hogy megcsináltassa a kályhát. Lakása – a Gellérthegy északi lejtőjén – két hónapig lakhatatlan volt. Kreibich bácsi telerakta csempével, vasalkatrészekkel, tróglikkal, japánerekkel, téglaporral és piszokkal. Ezt Gróh föl sem vette. Életében az otthona alárendelt szerepet játszott. Szerette a hivatását. Sokszor vacsoraidőig dolgozott az osztályán. Minden második estéjét a főnökénél töltötte, Warga adjunktusnál, aki szintén agglegényember volt, s az egyik kórházi orvoslakásban lakott. A közbeeső estéken vagy éjszakai ügyeletet vállalt, vagy pedig nőismerőseit látogatta meg. Mint semmi másban, a párválasztásban sem volt válogatós. Négy-öt nőnek udvarolt egyszerre, főképpen, mert mindegyik egyformán kedves volt hozzá, s ő nem bírta magát rászánni a szakításra. Jellemző rá, hogy még a keresztnevüket sem tudta megjegyezni, és ezért mindegyiket így szólította: „Anyukám".

Már jól benne jártak a fűtési idényben, amikor Gróh doktoron először látszott valamilyen változás. Warga adjunktusnak egy este szemet szúrt, hogy barátja sűrűn nézegeti az óráját.

– Mi az? Randevúd van? – kérdezte.

– Á – legyintett Gróh. – Rá kéne rakni a kályhámra.

Az adjunktus rábámult. Gróh pedig kirohant telefonálni, s amikor visszajött, paprikavörösre gyúlva szidta a szomszédnőjét, egy lompos boszorkányt, akinek ő rendszeres havidíjat fizet azért, hogy esténkint egy fél vödör kokszot tegyen a kályhára.

– Ha nem jut eszembe telefonálni – méltatlankodott –, megint elfelejtette volna az a vén csoroszlya.

– Hát aztán? – csodálkozott Warga. – Hát nem idebent alszol? – Ehhez te nem értesz – mondta fensőbbségesen mosolyogva Gróh doktor. – Ez egy valódi termokoksz.

Alig figyelt a barátjára. Látogatásai idővel megritkultak, aztán teljesen megszűntek. A sebészeten észrevették, hogy Gróh kezdi hazahordani a betegektől kapott hímzett díványpárnákat. Ugyanakkor rézkarcokat vásárolt, s kéz alatt egy szőnyegre is szert tett. Ekkoriban már majdnem minden estéjét otthon töltötte; üldögélt, olvasott, rádiózott, vagy pedig nekivetette hátát a kályhának, és melegedett.

Nőismerőseit is kezdte elhanyagolni. Az egyiket, aki nagyon ragaszkodó volt, egy este meghívta lakására. Amikor beléptek, a leány örömmel kiáltott fel:

– De jó meleg van nálad!

– Azt elhiszem - büszkélkedett Gróh. - Csak nézd meg jól, miféle kályha ez, anyukám.

Átkarolta a lányt, odavonta a kályhához. Elmagyarázta, hogy ősszel megrakják benne a tüzet, s az nem alszik ki többet tavaszig... – Hát azt tudod-e – kérdezte –, mennyit fogyaszt ez a kályha? Tizennyolc mázsát, ősztől tavaszig!

– Az sok vagy kevés?– kérdezte a vendég

Gróh elengedte a lányt. Hűvösen bánt vele egész este. Szép is volt, okos is volt, de neki mégis elment tőle a kedve... Nem is hívta többet. Néhány balul sikerült kísérlet után elhatározta, hogy a többiekkel is szakít. Otthonülő ember lett belőle. És emberkerülő. Elajándékozta operabérletét. Ha tehette, nem vállalt éjszakai ügyeletet. A kórházból egyenesen hazasietett. Előfordult, hogy délben taxit hívott, hazament, néhány percre nekivetette hátát a kályhának, s aztán megnyugodva tért vissza a kórházba. A kályha hibátlanul működött. Keveset fogyasztott. Egyenletes meleget adott. Sosem aludt ki benne a tűz. Egyszóval: tökéletes volt, oly tökéletes, hogy Gróh doktornak néha furcsa gondolatai támadtak. Például, hogy semmiféle élőlény – beleértve önmagát is – nem lehet olyan tökéletes, mint egy termokoksz.

– Lassankint minden csínját-bínját kiismerte. Rájött, hogy ha növeli a huzatot, akkor melyik cserépsor adja ki először a meleget. Bele-belenézett az aknába, ahol cseresznyepirosan izzva roskadt lefelé a koksz, és halkan, mint egy izzó szú, percegett... Milyen csodálatos! – gondolta ilyenkor Gróh. – Belül forró, mint egy vashámor, kívül langyos, mint egy asszonyi test. S ilyenkor kísértést érzett, hogy megcsókolja a kályhát.

Február végén beteget jelentett. Attól kezdve hol bejárt, hol otthon maradt. Nem volt semmi baja, csak nem vágyott elmenni a finom meleg szobából. Egy ilyen napon sűrgönyzött Kreibich bácsinak, hogy másnap este látogassa meg.

A kályhás belépett. Felpiszkálta a tüzet, megveregette a kályha oldalát, sőt még a fülét is rátapasztotta, mint amikor az orvos ellenőrzi a tüdő működését.

– Jól szuperál, főorvos úr? – kérdezte aztán.

– Nagyszerűen – mondta Gróh. – De én más miatt hívattam magát. Rájöttem valamire, Kreibich bácsi.

A kályhás várakozásteljesen nézett rá. Gróh nekitámaszkodott a kályhának. Megvárta, míg át nem járja a meleg.

– Mostanáig – mondta aztán - az emberek nagy házakat építettek, és minden szobában raktak egy kályhát. Nem lehetne fordítva csinálni, Kreibich bácsi?

– Hogy fordítva? - kérdezte a kályhás.

– Nagy kályhákat kéne építeni - mondta ábrándozva Gróh –, s a nagy kályhákba kicsi házakat... Mit szól hozzá, Kreibich bácsi? – Így első hallásra kissé szokatlanul hangzik – mondta némi gondolkodás után a kályhás. Hiába marasztalta az orvos, nemsokára elköszönt és hazament.

Másnap Gróh doktort a kórház sebészetéről szép csendben átvitték az elmeosztályra. Azóta ott él. Nem bánt senkit, és őt sem bántja semmi. Hátát a falnak veti, és szelíd mosollyal néz a semmibe.

Ballada a költészet hatalmáról

A körúton állt egy telefonfülke. Ajtaja sűrűn nyitódott-csukódott. Az emberek megtárgyalták ügyes-bajos dolgaikat, fölhívták a lakáshivatalt, megbeszéltek egy találkát, pénzt kértek kölcsön a barátaiktól, vagy féltékenységükkel gyötörték kedvesüket. Egy idős asszony, miután visszaakasztotta a hallgatót, egyszer nekidőlt a készüléknek, és sírt. Ilyen eset azonban csak ritkán fordult elő.

Egy napsütéses nyári délutánon a fülkébe lépett a költő. Fölhívott egy szerkesztőt, és így szólt: – Megvan az utolsó négy sor! Egy piszkos papírszeletről felolvasott négy verssort. – Jaj, milyen leverő! - mondta a szerkesztő. – Írd át még egyszer, de sokkal derűsebben.

A költő hiába érvelt. Hamarosan letette a hallgatót, és eltávozott.

Egy ideig nem jött senki, a fülke üresen állt. Aztán megjelent egy javakorabeli asszony, feltűnő kövér termettel, feltűnő nagyságú keblekkel, nagy virágos nyári ruhába öltözötten. Ki akarta nyitni a fülke ajtaját. Az ajtó nehezen nyílt. Először nem is akart kinyílni, de aztán hirtelen kivágódott úgy, hogy valósággal visszalökte az utcára a hölgyet. A következő kísérletre az ajtó olyan módon válaszolt, hogy az már rúgásnak is beillett. A hölgy hátratántorodott, és nekiesett a postaládának. Az autóbuszra várakozó utasok odacsoportosultak. Kivált közülük egy aktatáskás, erélyes fellépésű férfi. Megpróbált benyitni a fülkébe, de olyan ütést kapott az ajtótól, hogy hanyatt esett a kövezeten. Mind többen és többen gyűltek oda, megjegyzéseket tettek a fülkére, a postára és a nagy virágos hölgyre. Egyesek tudni vélték, hogy magas feszültségű áram van az ajtóban, mások szerint a nagy virágos hölgy meg a cinkosa el akarták rabolni a készülékben lévő érméket, de idejében lefülelték őket. A fülke egy ideig némán hallgatta oktalan találgatásukat, aztán megfordult, és nyugodt léptekkel elindult a Rákóczi úton. A sarkon éppen pirosat jelzett a lámpa, a fülke megállt és várt.

Az emberek utánanéztek, de nem szóltak semmit; minálunk semmin sem csodálkoznak, legföljebb azon, ami természetes. Megjött az autóbusz, elvitte az utasokat, a fülke pedig vidáman ballagott végig a Rákóczi úton a verőfényes nyári délutánban. Nézegette a kirakatokat. Elácsorgott a virágüzlet előtt, egyesek látták bemenni egy könyvesboltba, de lehet, hogy összetévesztették valaki mással. Egy mellékutcai italboltban felhajtott egy kupica rumot, aztán végigsétált a Duna-parton, és átment a Margitszigetre. Az egykori kolostor romjainál meglátott egy másik telefonfülkét. Továbbsétált, aztán visszafordult, végül átment a másik oldalra, és tapintatosan, de kitartóan szemezni kezdett a túlsó fülkével. Később, amikor már sötétedett, belegázolt egy virágágyba a rózsák közé.

Hogy éjszaka mi történt a romoknál, mi nem, azt nem lehet kideríteni, mert a szigeten rossz a közvilágítás. De másnap a korai járókelők észrevették, hogy a romok előtti fülke tele van dobálva vérvörös rózsával, a telefonkészülék pedig egész nap tévesen kapcsolt. A másik fülkének akkor már hűlt helye volt. Ő pirkadatkor elhagyta a Szigetet, és átkelt Budára. Fölment a Gellérthegyre, onnan hegyen-völ-

gyön át a Hármashatár-hegy csúcsára kapaszkodott föl, aztán leereszkedett a hegy oldalán, és nekivágott az országútnak. Soha többé nem látták Budapesten.

A városon kívül, a Hűvösvölgy utolsó házain is túl, Nagykovácsi községtől azonban jóval innen van egy vadvirágos rét. Akkora csak, hogy kifulladás nélkül körbe tudja futni egy kisgyerek, s olyan rejtve él a magas törzsű fák közt, mint egy tengerszem. Túl kicsi még ahhoz is, hogy valaki lekaszálja; ennél fogva nyár közepén már derékmagasságig nő rajta a fű, a gaz meg a virág. Ez az a hely, ahol a fülke letanyázott.

A kirándulók, akik erre vetődnek vasárnaponta, nagyon megörülnek neki. Kedvük támad megtréfálni valakit, aki még az igazak álmát alussza, vagy eszükbe jut hazatelefonálni, hogy tegyék a lábtörlő alá az otthon hagyott kulcsot. Belépnek a fülkébe – mely kissé rézsút dőlt a puha talajon –, s miközben az ajtón utánuk hajolnak a hosszú szárú vadvirágok, fölveszik a telefonkagylót. A készülék azonban nem ad vonalat. Ehelyett négy verssor szólal meg a telefonkagylóban, olyan halkan, mint hangfogós hegedűn... A bedobott pénzt a készülék nem adja vissza, de emiatt még senki sem tett panaszt.

„Mióta ember él a földön, és/ Mióta vele hál a szenvedés,/ A jobbak mindig más korokban éltek:/ Bölcsebb, vidámabb, jobb jövőt reméltek./ S mi jött ahelyett? Nézd meg: ami van!”

(Székely János) (Torda, 1929, március 7.–1992. augusztus 23. Marosvásárhely)

Kevésbé ismert versek

Mucius Scaevola

Erős vagyok. Ha erő elviselni
A szenvedést, hát én erős vagyok.
Mi minden ért! Már én magam csodálom,
Hogy szótlan állok és nem ordítok.
Mindenki tudja: hangtalan figyeltem,
Mint hamvadok, a tűz miként emészt.
De sejtik-e, hány ének hűlt ki bennem,
Míg elviseltem ezt a szenvedést?

1959.

Első kakasnak szólásakor

Vízirózsák

Ki tudhatta, ki sejthette rajtam kívül, hol a holtág?
Füvek fedték, fák fedezték, szederindák körbefolyták.
Barna bojtú sás övezte, dzsungelt nőtt köré a nád,
Kúszó komló vonta rája aranyszínű sátorát.
Füvek fedték, fák fedezték, folyondárok féltve óvták:
Ki tudhatta, ki sejthette rajtam kívül, hol a holtág.Bent,
a lompos, zöld homályban, hová fény csak szűrve tévedt,
Csodálatos, titokzatos élet sarjadt és tenyészett.
Sűrű volt és sima volt, és tiszta volt a víz, mikor
Felfedeztem, mint a vér, a szűrt olaj s a tiszta bor
Sűrű volt és sima volt és mégis tiszta volt a holtág,
Látva láttam három ölnyi mélységét és minden odvát,
Látva láttam, mint szuszognak lent a fodrozó növények,
Nyüzsgenek a kishalak s a csiborok s a többi férgek,
S birtokomba vettem ott a pompás víz alatti kertet,
Melyet tán a földig józan víz is játékul teremtett.
S fent, a víz színén, a sűrű, kék hínár közt lágyan ingó
Nagy, kerek lapuk s fölöttük kilenc vízirózsa-bimbó!
Úgy emelték szép fejük, mint kilenc meztelen leány.
Úgy meredtek víz fölé, mint kilenc fehér buzogány.
Kilenc fehér vízirózsa ringott kék-arany keretben.
Kilenc fehér vízibimbót láttam – és belészerettem.
Sziporkázó mélység fölött úsztak ott a zsenge bimbók.
Vízirózsák, vízirózsák, milyen lesz az, ha kinyíltok?
Akkor lesztek ti valóban rejtelmesek és fehérek!
Vízirózsák, vízirózsák, akkor én is visszatérek.
– Itt vagyok hát. Éjjel is lett közben, sűrű, mint a tinta.
Földre rántott volt a komló, gúzsba vert a szederinda,
Eltévedtem volt a zsongó nád között, és sárba rogytam,
S beszopott a sár, hogy szinte én magam is bugyborogtam,
S mégis-mégis visszatértem valahára – itt vagyok hát,
Mutassátok szirmotokat, táncoljatok, vízirózsák!
Ragyogjatok, táncoljatok! Jaj, de merre vagytok, merre?
Biztosan és mélyen tudtam én már régen, hogy semerre,
Biztosan és régen tudtam én, hogy mire visszatérek,
Nyomom mentén rátok lelnek kilenc szépfogú legények,
S mégsem tudtam megmaradni s nyugton várni, míg kinyíltok,
Titkos, mély parancs elűzött, messze űzött, vízibimbók,
Mély parancs, mely tán avégett zeng felém csupán az éjben,
Hogy valamit vágyva láttam, én azt soha le ne tépjem.
Nézzem inkább álmodozva, mint dereng a tócsa tükrén,
Mint vetít sötét vizére ezüst csíkokat a holdfény,
S mosolyogva tapasztaljam, mit is ér az, hogy is érez,
Ha ki meglát minden szépet, s boldog, hogyha másoké lesz. **1958.**

Wass Albert

Mese a tavasz-ébresztő kis cinegéről

Már tudod azt, hogy miképpen keletkezett a tél, mely lefagyasztja az erdő zöldjét, hó alá temeti a mezőket, de azt még nem tudod, ugye, hogy mi okozza a tél végét s a tavasz érkezését? Nos, hadd mondjam el azt is.

Úgy történt ez, hogy amikor az állatok és madarak irigykedése és rosszasága miatt büntetésből az Erdő Angyala elővarázsolta a telet, és a madarak sorra fölkerekedtek és útra keltek, déli, melegebb vidékek felé – kivéve a mátyásmadarat, ugye, aki miatt mindez történt, és aki elég ügyes és élelmes volt ahhoz, hogy megéljen a jég hátán is -, csodálkozva vette észre az Erdő Angyala, hogy még egy másik madár is ott maradt. Egy egészen apró, fekete fejű, kékes-szürke tollazatú kis madárka, akinek cinege volt a neve. Felborzolta tollacskáit a hideg ellen, és ugrált ide, ugrált oda, bokorról bokorra, fáról fára, és éles kis csőrével ügyesen kiszedegette a hideg elől megbúvó pondrókat a fakéreg alól.

– Hát te miért maradtál itt, amikor mindenki más elment? – kérdezte az angyal.

– Mert én szeretem itt, szeretem, szeretem! – csivitelte a kismadár, vidáman.

– Nem félsz a hótól, hidegtől?

– Szeretem itt, szeretem! Ami kukac van, meglelem! – felelte a kismadár.

– S mi a neved? – mosolygott rá az angyal.

– Cinege! Cinege!

– Hát ide figyelj, kis cinege – mondta az angyal elkomolyodva –, nagy szeretet, s nagy hűség lakozik benned, bármilyen apró is vagy. Jutalmat érdemelsz. Tudod-e, mivel jutalmazlak meg? Rád bízom a tavaszt!

Erre már abbahagyta a kis cinege az ugrándozást

– Hát azt hogyan? – bámult az angyalra.

– Azt úgy – felelte az angyal –, hogy a tavaszt, aki fák gyökere alatt alussza most álmát, semmi egyéb nem ébresztheti föl, csupán egy kis aranycsöngettyűnek a csilingelése. Semmi egyéb, érted? Amíg az a kis aranycsengettyű meg nem szólal, addig hó borít és fagy dermeszt itt mindent. Azt a kis aranycsengettyűt pedig neked kell megkeresned, cinege!

– Keresem én! Keresem én! – csivitelte lelkesen a kis cinege. – Csak azt mondd meg, hol keressem?

– Hát ez nem olyan egyszerű ám, kis cinege – mosolygott az angyal –, mivel mindössze egyetlenegy ilyen aranycsengettyű van az egész világon, és azt a hóvirág tündérkéje őrzi. Ő pedig, mint a többi virágtündérkék is mind, bemenekült a tél elől a föld melegébe, hóvirág gyökerébe. Azt kell hát megtalálnod először is, a hóvirág gyökerét. Föl kell ébresztened, hogy előbújjon a föld alól, s a hóvirág tündérkéje csilingelhessen aranycsengettyűjével, és fölébreszthesse a tavaszt. Nem könnyű feladat ez ilyen kis madárnak. elvállalod-e cinege? Rád bízhatom-e a tavaszt?

Tekergette a nyakát a kis cinege a bokor ágán ide-oda, gondolkodott, töprengett, mert bizony nehéz feladatnak látszott, és nagy felelősségnek.

Végül aztán mégis csak megrázta tollait vidáman

– Megteszem, megteszem! – csiripelte nekibuzdulva. – Bízd csak reám, megteszem! Megyek is, megyek is, mert szép a tavasz, szeretem!

S azzal elindult, hogy megkeresse a hóvirág gyökerét. Szökdelt, ugrált fáról fára, bokorról bokorra.

– Mit csinálsz, bolond madár? – kérdezte a fenyőfa. – Eredj és húzódj be egy meleg odúba, mint mások, megvész az Isten hidege!

– Nem tehetem! Nem tehetem – csivitelte a kis cinege. – Keresek, keresek, kis csengettyűt keresek, hóvirágot keresek!

Azzal ment tovább, ugrált, keresett.

– Bolond madár – mordult rá dideregve a mogyoróbokor –, ne mind ugrálj rajtam, maradj veszteg. Aludni akarok.

– Keresek, keresek, hóvirágot keresek! – csivitelte a cinege. – Keresem, míg meglelem!

– Leled a szemed világát – morgott rosszkedvűen a mogyoróbokor -, nem látod, hogy hó takar mindent? Eridj a dolgodra!

– Odamegyek, odamegyek! – felelte vidáman a cinege. – Az én dolgom a tavasz! Keresem, keresem, ameddig csak meglelem!

Az erdő szélén meglátta a róka. Éhes volt, mert lent a faluban zárva tartotta a tyúkokat a gazda a hó miatt, a mező egerei pedig vackukba húzódtak be, a föld alá.

– Mit csinálsz, te szép kicsi madár? – kérdezte a róka ravaszul.

– Keresek, keresek! – felelte a cinege vidáman. – Aranycsengettyűt keresek!

– Ó, hát ha csak annyi a bajod – mondta a róka –, azon könnyű segíteni. Van nekem csöngettyűm, kölcsön adom neked!

A kis cinege elcsodálkozott.

– Neked is van csengettyűd?

– Van hát. Itt van a nyelvem alatt, látod? Gyere, csöngethetsz vele!

– De az angyal azt mondta, hogy a hóvirág csengettyűjét kell megkeresnem – aggodalmaskodott a cinege –, csak az ébresztheti föl a tavaszt!

– Dehogyis csak az – fondorkodott a róka –, az én csöngettyűm hangosabb, mint a hóvirágé. Gyere, próbáld meg, ha nem hiszed!

Már-már azon volt a kis cinege, hogy leszáll a rókához, és

megnézi a nyelve alatt a csengettyűt, amikor a kökénybokorban megszólalt a nyúl.

– Oda ne menj hozzá, kicsi madár! Ravasz a róka, vigyázz! Nincsen őkelmének semmiféle csöngettyűje, csak egy nagy éhes torka!

Megbosszankodott ezen a róka, mert már szinte a szájában érezte a kis madarat.

– Megállj, te semmirevaló nyúl, megbánod ezt még!

Azzal beugrott a kökénybokorba, hogy elkapja a nyúl nyakát. De csak a kökénybokor tüskéi szurkálták össze az orrát, mert a nyúl se volt rest, s uccu, nekiiramodott a hólepte mezőnek. A róka meg utána. Azóta is kergeti, ha közben ki nem fáradt.

A kis cinege pedig ment tovább a maga dolga után. Fáról fára, bokorról bokorra, mert bizony fontos nagy felelősség terhelte, hiszen őrajta múlott az, hogy meddig tart a tél, meddig kell éhezzenek és fázzanak az erdő állatai. Kora reggeltől késő estig ott ugrált, szökdelt fáról fára, bokorról bokorra, nap nap után. Benézett ide, benézett oda, és egyre csivitelte:

– Keresek, keresek! Kis csengettyűt keresek! Hóvirág, hóvirág, merre vagy, hóvirág?

Végül is egy vén erdőszéli tölgyfa megsajnálta.

– Ne keresd a hóvirágot, kicsi madár, hiába keresed! Jég alatt, hó alatt, meg se hallja szavadat!

– Honnan tudod? – kérdezte megütközve a kis cinege.

– Onnan lelkecském – felelte az öreg tölgyfa –, hogy itt alszik a hóvirág alattam. Hó takarja, avar takarja, fekete föld takarja.

– Itt van alattad? – örvendezett a kis cinege. – Hol? Hol?

– Látod azt a ki száraz gallyat a hó tetején? Pontosan ott. De hiába szólítod, úgyse hallja meg.

A kis cinege azért mégis alászállt a hóra, pontosan oda, ahol az a kis száraz gally hevert. Apró kis csőrével húzni, rángatni kezdte a gallyat, míg csak el nem mozdította onnan. Aztán apró kis karmaival kaparni kezdte a fagyott havat, kaparta, kaparta, míg belefájdultak a lábacskái, és még mindig csak alig kaparászta meg a hó tetejét.

Arra jött a szarvas.

– Hát te mit kapirgálod a havat, kismadár? – kérdezte jó szívvel. – Lefagy a lábad, lefagy a szárnyad. Fönt a fákon van a te helyed, nem itt a hóban.

– Fel kell ébresztenem a hóvirágot! – lelkendezett a kis cinege. – Nála van az aranycsengettyű, mely meghozza a tavaszt! Azért próbálom elkaparni a havat, látod, hogy leszállhassak hozzá. a fagyott föld mélyére!

– Hát ha csak ennyi a baj, azon könnyen segíthetünk – mondta a jó szívű szarvas, azzal fölemelte az első lábát, és nagyot kapart vele a havon.

Újra kapart egyet, és csak úgy repült csülke alól a hó mindenfele. Még egyet kapart, és már nem is maradt semmi hó azon a helyen, csak fagyott falevél, és a fagyott falevél alatt fagyott, fekete föld. Még rá is lehelt a jó szarvas néhányszor a fagyott földre, hadd olvadjon hamarabb.

– Nos, aztán csak várnod kell, míg kibúvik a hóvirág a föld alól – mondta végül is –, többet már én se tehetek.

Azzal elment, ennivalót keresni a fagyott erdőben.

A kis cinege pedig odaszállt a földre, ahonnan a szarvas elkaparta volt a havat, a nagy tölgyfa lábánál.

– Hóvirág! Hóvirág! Ébredj, ébredj, hóvirág! Kikelet! Kikelet! Csengetni kell, kikelet! – S hát, bizony csak addig-addig ugrált, szökdelt, kapirgált és csivitelt ott egyhelyben, amíg egyszerre csak elődugta kis sápadt fejét a föld alól a hóvirág. Álmosan nézett körül.

– Ki ébresztett föl, Ki zavarta meg álmomat? – kérdezte durcásan. – Hiszen még hideg van! Havat látok mindenütt!

– Én ébresztettelek föl, én! – csivitelte vidáman a kis cinege. – Elég volt a télből, elég volt a hidegből! Rázd meg csengettyűdet, szép kicsi hóvirág, hadd legyen tavasz!

– Hát ha már fölébresztettél, kis madár – mondta a hóvirágtündérke dideregve –, vessünk bizony véget a télnek, szaporán!

Azzal elővette nyakából kis aranycsengettyűjét, és megrázta ügyesen.

– Csiling-csiling! Csiling-csiling!

S lám egyszerre csak ránevetett a nap a hóra, és a hó olvadni kezdett tőle mindenütt! Megmozdult a patak is, széttörte jégbilincsét, csobogni, dalolni kezdett megint, és amerre csak vitte a tavasz hírét, kipattant ott nyomban a füzek selymes barkája. Megelevenedett ám az erdő is! A hóvirág csilingelésére előbb a kis kakasmandikó dugta elő ügyelve rózsaszín fejét, majd példáját követte a vadjácint, a dongóvirág és odakint a mezőkön a martilapi, a vadbarack és a kökény. De akkor már ott volt a kis pacsirta is, és meghirdette a világnak a tavaszt. Nagy volt az öröm, akkora nagy, hogy a kis cinegéről meg is feledkezett mindenki.

De te nem feledkezel meg róla, ugye?

Hideg téli időben, ha ablakodon kinézel, és meglátsz odakint egy kis, fekete fejű, kékesszürke tollazatú madárkát ide-oda szökdösni a bokrokon, jusson eszedbe, hogy ő az a kis cinege, aki meg kell lelje számodra a tavaszt. Ha jól odafigyelsz, meg is hallod, amint vidáman mondogatja: „Keresek! Keresek! Kis csengettyűt keresek!”

Jól teszed, ha ablakpárkányodon enni is adsz neki, mert bizony nagy felelősséget hordoz ám szegény kis cinege, hiszen őrajta múlik a tavasz! S ha nem kell közben még élelmet is keresnie, hamarabb megleli a hóvirág búvóhelyét, és korábban lesz tavasz megint. Valahányszor szökdösni látod valahol, figyeld meg jól a szavát. Amikor csak azt hajtogatja egyre, hogy „keresek, keresek, keresek!”, akkor még messzire van a tél vége. De amikor azt hallod vidám kis torkából, hogy „kikelet! kikelet! csengetni kell, kikelet!”, akkor tudhatod, hogy a kis cinege már meglelte a hóvirág tündérkéjének rejtekét, és a kis aranycsengettyű hamarosan csilingelni fog valamelyik fa alatt, és téli világodra ráébred a tavasz.

Ha pedig arról kívánnál meggyőződni, hogy igazat meséltem-e: nézd meg jól közelről a hóvirágot, és meglátod benne, pontosan a közepén, az aranycsöngettyűt is

Nagyon kellemes húsvéti ünnepeket kíván mindannyiotoknak és továbbra is várja leveleiteket, javaslataitokat a szerkesztő néni az alábbi címre:

B.OSVÁT ÁGNES, 540477 Targu Mures, str. Armoniei nr. 22, ap. 13, jud. Mures, ROMANIA
Telefon: 0265249918, 0365803670.
Mobilszám: 0771293784
E-mail: osvatagnes@gmail.com

Tisztelt olvasóink!

Decemberi lapszámunk postázásánál a kavarodásban kimaradtak a befizetési csekkek, ezeket most mellékeljük. Az okozott kellemetlenségért szíves elnézésüket kérjük! Külön köszönet azoknak, akik közben banki átutalással befizettek.

A támogatók listáját a 33. o.-n közöljük.

Előfizetői díj változatlanul: 2000 Ft belföldre, Európába 20 EU, a tengeren túlra 30 USD egy évre. Előfizetni természetesen banki átutalással is lehet, a következőképpen: Belföldről: Erdélyi Körök Országos Szövetsége.

Számlaszám: **10918001-00000063-39990003, UniCredit Bank, Szekszárd.**

Külföldi átutalás esetén: Erdélyi Körök Országos Szövetsége 2200 Monor, Kapisztrán János u. 49. Számlaszám: **10918001-00000063-39990003. IBAN: HU34 1091 8001 0000 0063 3999 0003. Bank-kód: UNICREDIT BANK - SWIFT (BIC): BACXHUHB**

Jelen lapszámunkat ajánljuk a neten színesben is megtekinteni.

FELHÍVÁS

az szja 1%-nak felajánlására

Tájékoztatni szeretnék, hogy az szja 1%-át, az EKOSZ alábbi adószámán lehet feltüntetni:

19110114-1-13

ÁTALVETŐ ONLINE

Lapunk közvetlenül elérhető az

atalveto.mozello.hu

címen, ahol azonnal megnyílnak a betekintési lehetőségek. Természesen változaltanul elérhető az EKOSZ honlapján **(www.ekosz.eu)** is.

Európai polgári kezdeményezés a nemzeti régiók védelmében

A Székely Nemzeti Tanács már megalakulásakor leszögezett két fontos dolgot:

1. Egyetlen célja Székelyföld autonómiájának a kivívása.
2. E cél megvalósításáért kizárólag a jog és a demokrácia eszközeivel fog élni.

Az első perctől világos volt, hogy a cél eléréséhez szükség lesz a külpolitika eszközeire is, élnünk kell a nemzetközi szerződések és szervezetek adta lehetőségekkel is. Már 2008 elején határozat született arra nézve, hogy a Székely Nemzeti Tanács Kezdeményez egy uniós szintű szabályozást az Európai Unióban élő, szülőföldjükön őshonos, számbeli kisebbségben élő népek és népcsoportok jogaira vonatkozóan, különös tekintettel az önrendelkezés jogára. Ez a határozat kimondta: *„Ennek a szabályozásnak az Európa Tanács 1201/1993, 1334/2003, 1811/2007 számú ajánlásaira, a Regionális Autonómia Európai Chartájára, az Európa Parlament uniós állampolgárságra vonatkozó 1991. november 21.-én elfogadott határozatára kell épülnie, és nemzetközi standardként kell kezelnie mindazoknak az egyéni és kollektív jogoknak az elismerését, amelyeket az Európai Unió tagállamai eddig általánosan elfogadtak.”*

Ha ön egyetért céljainkkal, ha úgy érzi, hogy szűkebb hazája, de egész Európa érdeke is, hogy nemzeti sajátosságokat őrző régiói megerősödjenek, jogköreik bővüljenek, több önállósággal rendelkezzenek, hogy meg tudják őrizni történelmi hagyományaikat és mindeközben ne szenvedjenek gazdasági hátrányokat, és szerepet szeretne vállalni az aláírások összegyűjtésben, kérjük, töltse ki ezt a rövid adatlapot.

A Székely Nemzeti Tanács nevében: Izsák Balázs

Az aláíráshoz nyissa meg a https://nemzetiregiok.eu oldalt!

(Az aláírásokat május 7-ig ismerik el, jelenleg a szükséges egymilliónak csak töredéke érkezett be!)